

1757
Died 1757

1757
8th

877

RMK. I. 877.

2. peld.

(Feljes, bar mütáges.
matt kisse sirtett peld.)

Natura quod fallit nemo
originem sciat.

Per omnia Per omnia
Feste coluntur vota.

Non omnes sunt summi
Et Ius calant timi-
na Templi.

~~Dei deo~~
Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

Dei deo

127, B.

De l'abbaye de Saint irés

[Faint handwritten signature]

Handwritten signature: *David H. Smith*

meurke, camelty et mine:

Kor. Lommi elon viheltyen

az ember hogy az a létainak

Stromenli ge. rianit k. r. v. v.

St. monodora *St. monodora*

20th / Finstermark road

Velikofianck crē metod:

Leben er Harmanik

Handwritten text: *Handwritten text, possibly a signature or name, partially obscured by a red line.*

B. Becca trionfale. Cestiva.

Si domus Sam. Kovats 1814

Papst Zacharius. n. p.

AZ KERESZTENY
ISTENI - TUDOMANYNAK

Ieles móddal úgy el készítterett,

R^oVID SUMMAIA,

Hogy legyen,

RMK I. 877.

Az írásoknak olvasására.

*Az Isteni - tudomány közönséges ágazatának el
rendelésére.*

Az vallásbéli villongásoknak megértésére.

KEZEN FOGVA VALÓ VITEL.

Mellyet irt volt,

WOLLEBIVS IANOS, à Th.

Doct., és az Basiléai Académiában rend
berént való Professor, Mostan pedig.

Magyar nyelvre fordította,

COMAROMI CSIPKES GY'ORGY.

Est. Andreæ Kárvadi

Mia

Est. Andreæ

Lin

Supra est.

den 12. gravis

Nyomtatott ULTRAJECTOMBAN.

SWOLJANOS, által.

M, DC, LIII, Estendőben,

Ex Museo
Hungarico

AIANZOLÉVEL.

Az hires neves

DEBRECEN VÁRASÁNAK.

Nemes Nemzetes és Nagy értelmű,

TANACSINAK.

Az Isten Anyaszentegyházának bőséges Dairáinak, és őltalmazóinak; nekem mindenkor fiuképpen tisztelendő Patrónus Vraimnak.

Kegyelmet és Békesléget az Urtol,

Nemes, Nemzetes és tisztelletes Vraim, midőn ez előtt három esztendővel, az minden Vrak Vrának, jó tettzése'ol, az kegyelmetek Atyai adakozása és jó akirattya által; ez idegen országokban nem csak elindultam, hanem Isten vezérléséből elis jutottam, két v'gy három holnapokat a'ig tölttettem el, hogy sok szép, künönb fél: Drák könyveket láttam, az közönséges B'lgioni nyelvre közönséges hasznét fordítottaknak lenni; Az többi között Buánust, Vrsinust, Vollebiust es többeket, mellyeknek látásával min hárt annira fel buzdultam, hogy Ballásomra menvén, az Wollébius Theologicum

Compendiumanak, Ségény Nemzetem hasz-
nára Magyar nyelvre való fordításáról gon-
dolkodnám. Midőn azért Egynéhány na-
pokon ez bennem fel induit szandek vegben
vitele felől, elmémet bannám vetném, tellyes-
séggel meg győzettettem, és gondolt igy ke-
zetemben tellyességgel meg erősödtem. Meg-
emlekezvén annakokáért arról, mit ez előtt
M CCC XCVIII. estendővel. Idvezitőnk u-
tan CCLV. estendőben, amaz Cárthágo város-
béli jámbor le'ki tanító az Cypriánus, az A-
spásius Páterus Proconsul után következő
Rimai Gálériusnak, midőn tanítását és val-
lását véle meg akarná istentelenöl tagadtatni,
és azt mondaná neki, hogy gondolkodjék felöl
mit cselekedjék, nagy dicséreteffen felett volt.
In re tam sancta non opus est delibera-
tione, az az Illyen szent dologban, nem sü-
ség tatanácskozás, azt noha nem egyenlo cá-
susban es állapotban, praxisra vontam mind
az által. Mert gondolám Enis, hogy illy szent
dologban, tudnjillik az Evangeliomi tudomán-
nak terjesztésében, és az éggügyiüknek az
igaz tudományban való építésekben, nem
sükség sokat tanácskozni. Az bétben levő
na-

napokat azért rend szerént, valo munkáimnak
végben viteére kulomben rendelvén, mindenik
hetben a szerdat és sombatot, ez konyunk ma-
gyarrá tételére szakítottam. Az ur kégyel-
me által elkezdtem. Es mivel Frustra
agitur quod non porro agitur & pera-
gitur, az az Hosontalan cselekeßik valaki va-
lamit, ha elébb elébb abban nem megyen; és
végehez nem vési; ez kogy az vég koronáz-
za meg az munkát; az ur segítségével által,
benne minden arra szabott napokon, fáradoz-
tam, és mivel annak aki az elkezdését atta
volt, tettzett hogy el végezésétis meg adjá,
végezetre elis végeztem. Nem kicsin ido
alatt valo nálam beuerése után azért, midon
az konyovvontató kezéhez adván, annak ki
bocsatásában fáradoznék, és arról, ki neve
alatt repitsém ki, az közonséges vilagossa-
gra, gondolkodnám, kégyelmetek akáda elom-
be. Ez kis mukáskat azért kégyelmeiteknek
ajánlom. Miert? hogy okait sámiallyam
nem sükség, Elég az én kégyelmetekhez való
nagy indulatom, és haláadoságomnak minden
utó módon valo meg bizonyítá'ára s. gya kor-
lá'ára mindenkor kész akaratom. Melly égye-
ből

dol volt oka annak is, hogy ez előtt Déáki al-
lapatomban, nem annira az én vékony mun-
káimnak, mint az ki merithetett en ölcsef-
ségű Istennek ingyen kegyelmekből vett aján-
dékimnak jelére, és elmém élesztésére iolem
irattatott Disputatioimat és Oratioimat, mint
anni első segéket, s'ó képpen kegyelmekeknek
ajánlottan. Kegyelmekek azért ez kis, nem
ajándékból, hanem tartozásból való ado-
mányt, végye el, kedvellye, és né az adomány-
nak hanem az Adó szivbeli indulattyanak mi
voltából itillye. Az VI kegyelmecket tarcsa
meg az'ó Anyaszentegyházának épületire és
szegényházának hasznára. Irta n Ultraje-
ctomban. CIO. IO. CLIII. Ebstendoben. Szent
György havának 11. napján.

EGZ: Kegyelmekeknek alázatos

Alumnus.

ANDREA

Comáromi

Dinzi CSIPKES GY'ORGY.

TEXTOR Almasiensis AZ

A Z K E G Y E S

OLVASOHOZ.

KEgyes olvasó, hogy hosszu elől járd
beszéddel élven, tenéked nehézsé-
get ne berezzek, minden nem annyira
szükséges dolgokat hátam megé vet-
ven, csak égynehány szóval akarlak az
szükségebbekről tudósítani, és eleve
meginteni. Azok közül némellyek á
forditást, némellyek á nyomtatást, né-
mellyek önnön magát az könyvet, ille-
tik. Először az fordítás felől. Tudd
meg hogy á szöknak czifrázására, és
hasontalan ékesgetésére keveset vágy-
tam, kevesebbet vigyáztam, és leg ke-
vesebbet hajtottam, azt akarom mon-
dani, semmit sem: Meg gondolván e-
lőször azt, hogy nem valami piperés és
semen fedett sokból össze rakogatta-
tott orationak, hanem á mi keresztény
vallásunk samájának, és hitünk ága-
zatinak, fordításában fáradozom, á hol
még csak az saraglyában sem adatta-
tik hely á féle beszédekben való bujál-
(..) 4 kodás-

kodásnak, és himes szollásnak. Másod-
szor, hogy az Vallásnak dolgaiban, fo-
lőtte káros és veszedelmes az beszédnek
csifrázása, és az halgatók avagy olva-
sók füleit csiklándoztatò és édesgetò
ékes szöknak vadásása. A mint ezt nyil-
ván láthattya kiki az Patereknek ne-
veztetett, régi tanitokban. A kik midőn
kelletinel fellyeb követték volna az ő
tanításokban, és Disputatiojokban az
beszédnek, ékes szökkal való festegeté-
set, olyakat mondottnak, a mellyek-
ről annakutanna nagy somoruan kér-
tenek bocslánatot, magokat menteget-
vén. Mint Hieronymus némelly alkal-
matlanul mondott mondásiról mente-
getvén magát. *Rhetorici sumus* azt
mondja, & *aliquid declamationibus dedi-*
mus, az az, az ékeessen szollásnak mester-
fége szerént az beszédet ékesgettük, és
magunkat valamennyire az orálásnak
attuk. Theodorétusis csak azt veti, az
Tanitok minden saván építő, és azok-
nak szájából az gonosznak és karomko-
dásnak alkalmatosságára, az bot mint
á tik

á tik á taknyot, az mint soktek mon-
 dani akképpen, leső éretnekeknek,
 elejekben. *Non ego dogmatum & decre-*
torum regulam ea duco, quæ in Ecclesia pa-
negyrié, & declamatorié dicuntur, az az.
 Nem azokat tartom én az vallásoknak
 és végezéseknek regulájának, á mel-
 lyek az Anyaszentegyházban, á sok
 népből álló gyülekezethez lett beűed
 berént, és orálásképpen mondattatnak.
 Narmadsor, hogy az képpen, az el
 fordittatandó dolog Autorának besédei
 meg nem tartattatnak, hanem néha
 majd ellenkező értelemreis fordittat-
 nak: néha ha ellenkező értelemre nem
 fordulná kis tellyességgel el változtat-
 nak, ugy annyira, hogy többé nem az
 Autornak hanem az fordítónak besé-
 dei, nem amaz conceptusi, és elméie,
 hanem ezé légyenek. Ezeket mondok
 meg gondolván, sörd! sörä fordítot-
 tam á mennyire az magyar nyelvtől
 engettetett, és az czipfrázást, piperézést.
 &c. félre tettem. II. Tudd meg. Hogy
 némelly helyeken az mesterfégbéli
 soknak,

szóknak, magyarul való ki fejezésében,
mint éggyszókatlan és nem mindenütt
heverő szókat is tettem, mint Istenem-
ber, éggyszó uott szó, mástól elvonatott
szó. Magában való megállás, magában meg-
álló, által állatozás, éggyszóve való állatozás,
éggyszó állatóság, &c. Hogy az Autor írásá-
ban lévő mesterfészbéli terminusoknak
valóságos jegyzéset jobb modjával ki-
mondhassam. III. Tud meg. Hogy,
némelly helyeken (noha ritkán) éggyszó,
ugyan azontjedző szót, az szóhoz vilá-
gosságnak okáért, hozzá attam mint
objectuma, avagy ciellya, Subjectuma,
avagy á miben vagyon, &c. IV. Tud
meg. Hogy némelly helyeken, az Deák
szónak avagy ki nem mondattatható-
sága miatt, mint ezt repræsentativa,
Dispositio, &c. avagy az magyar nyelv-
ben való forgásának is miatta, mint
ezt, matéria, forma, &c. meg fordítás
nélkül meg tartottam, azt itilvén hogy
mind éggyszóvet érek véle. V. Némelly
helyeken az Görög szókat, á mellyeket
az Autor deákulis meg irt, mivel for-
ditani in

ditani nemis vólt szükséges, nemis lehetett kétszer, mint ugyan azon éggý bót, elhattam. Az fordítás feől ezeket akarám tudtadra adni. Másodszor, a nyomtatás feől, ezekről akarlak inténi. I. Hogy nemelly helyeken az bótuk, kiváltképpen az aprobebb formájuk, meg nem tettzenek, nem az el hagyásért, mint ha ott nem voltanak volna, hanem avagy az jölés erőssen meg nem nyomásért, avagy az bótuknek, nem bintén jö, és éggymáshoz illendő voltáért. II. Nemelly helyeken egygy vocalisért, az nyelvnek nem tudálá miatt, mást téttenek, mint, az E. helyetöt: az á helyett, æt, főképpen pedig az ö és u helyett, mellyek az mi nyelvünknek tulajdoni, azoknak nem létele miatt, ot és ut. III. Némelly helyeken, aggy éggý bótú el hagyattatott, de á mellyel semmi nehézfég nem lett az szónak megértésében, mint a harmadik levélen, *viseteten*, ezért, *viseltetuen*, elhattak az bótú. Ezeket és efféléket, az könyvnek végére adattatando és
meg

meg jobbitando vétkek közzé nem
sámláltam, résszerént, mivel az olva-
fásnak kés folyását, semmiképpen meg
nem akadályozzák, résszerént, mivel
az sók meg értésébennis semmi kárt
nem téstnek: Az kit mindazáltal gon-
doltam, hogy az értelemnek akadályt
és nehézséget gorditene eleyben, meg
jegyzettem, és egyben sedtem. Har-
madszor az könyv felől önnön maga
felől ezek legyenek tudtodra. I. Hogy
néminémő részeiben, az mesterfégbéli
ki mondó sðknak nehéz meg értése
miatt, nehéz értelmű: ugy annyira
hogy valami magyarázó, és vezető
nélkül talám nem minden érti mind-
nütt, mivel hogy az itt, ottan ottan elő
akadó sðkat, nem hogy élt volna vé-
lek, de ingyen még nemis hallotta so-
hais, mint ezt *eggyben nót képpen, eluont
képpen, &c.* De ezért annak olvasásától
el nem kell idegenülnöd, mert Déáko-
kis csak azok ertik, az kik az oskolák-
ban, az tistességes tudományokban,
kiváltképpen pedig az Logicában és
Meta-

Metaphysicában, Istenkegyelme által,
álkalmos épületet vettenek, és afféle
Technologicus terminusoknak avagy
mestersegbéli szoknak meg értésére, az
ő Tanítóik tanítása, és a magod se-
reny tanula olvasása s. halgátása által,
álkalmosan el érkeztenek. Ha azért
valahol meg akad sient úgy hogy az
szokat esedben ne vehesd mit tegye-
nek, né ségyenly mást a kit tudcz, hogy
tudja, meg kerdeni.

Discere non pudor est, pudor est
nil discere velle.

Az az

Nem ségyen tanulni, de ségyen
nem akarni tanulni.

II. **H**Ogy nemelly helyeken olly
kiváltképpen valo vélekedési
és sententiai vannak le téve az Autor-
nak, a mellyeknek más igaz tudomá-
nyu tanitokis ellene tanitnak mine-
künk sem kell helyt adnunk, mint hogy
az Iehova nevezet az teremtettt álla-
toknakis tulajdonittaffék. 1. Könyv. 1.
rés. 14. lev. és, 1. Könyv. 22. rés. 18. re-
(.) gula

gula alatt, hogy az Christus teste, az ő
fogantatálában égygyfersmind és égy-
fer tőkelteffen minden részeivel el-
keszítettett. I. Könyv. 16. rész, és a többi.
Ezek és egyéb effelek miatt, az té ben-
ned lévő, ez könyvnek olvasására ger-
jesztő berelemnek meg nem kell hide-
gülni, és belőled ki nem kell alunni.
Mert ez felek nem annira Fundamen-
tomos, mint két kezre égygyarant Dis-
putalható dolgok, mellyeket, égygyik
égy féle, másik masféle magyaráz, égy-
gyik tagad, másik allat, és vall, az tu-
dos emberek között. Egyèbaránt, eb-
ből, az mi keréstény vallásunknak nem
csak közönséges Fundamentomit, nem
csak azokat az hitnek ágazatit, mellye-
ket minden idvességet somjuhozó
embernek ell kell hinni, hanem sok ki-
váltképpen való dolgokatis, tanulhatz.
Nosza annakokáért kegyes olvasó, ved-
del ezt, mert vagyon vála mit adjon.
Olvasd ezt, mert vagyon vála mire ta-
nítottson. Az tenéked értelmet, bölcses-
séget, mellyet á ki meg nyér boldog ember
az. Mert jobb ennek kereskedése az ezüstnek
keres-

kereskedésénél, és a ki asott aranynál ennek
jóvedelme. Drágább ő a fenyves Cárunculu-
soknál, és minden té gyönyörűségéd nem ér-
nek véle. Napoknak hosszúsága nagyon ennek
jobban, az ő ballyán gazdagság és tisztesség.
Az ő utai gyönyörűségnek utai, minden ősi é-
nyi békeesség. Eletnek fája ő azoknak a kik
meg fogják őtet, és boldogok azok, a kik meg
tartják őtet, azt mondja amaz gazdag-
sággal és bölcsesféggel minden király-
okat fellyül hallado király, az Salomon.
Tanuljad ebben az té idveffegednek
utát; tanuljad vallasodat. Mert, ám-
bár, *ignoret gentilis quod non didicit, tibi*
ignorare non licet quod confiteris, azt mond-
ja, az 118 dik Soltárt magyarázvan
amaz Mediolanomi Ambrus, az az. Né
tudja bár az pogány azt a mit nem ta-
nult, teneked (Szoll az kereszténynek)
nem szabad nem tudnod azt, a mit val-
laß. Tanuljad ezt, gondolkodjal eb-
ben az Istennek törvényéről. és az E-
vangeliomról. Mert, *hoc est Christiana*
amina pabulum, Siin lege Domini medite-
tur die ac nocte, azt írja Hieronymus Flo-
rentiusnak, az az. És a keresztény lélek-
nek

nek abraha , ha az Urnak törvényéről
elmélkedik éjjel és nappal. Amaz kirá-
lyi Prophétais az David ezt teszi az bol-
dog az az Istenfelő embernek , éggyk
czégérét , hogy ő az Urnak törvényéről el-
melkedik éjjel és nappal. Vedd el ez kis
könyvet , olvasd ez kis könyvet , vedd
eszedben ugyan valóban , mit kellyen
hinned, és mit kellyen cselekedned. Es
hogy beszédemet, az Hieronymus Pau-
li nushoz irt levelében le tett onsollo
beszédivel bé fejezzem. Kérlek teged ,
hogy ez között élly , ezekről elmélkedjél,
semmit egyebet né tudj. semmit egyebet né
keress. Mert avagy nem latodé immár, hogy
itt ez földön vagyon az mennyei országnak
lako babiléka? Az Ur elmedét világosic-
sa , értelmedet élesicse , és emléke-
ző elmédet erősicse , hogy boldogul
elő meheff, és az Istennek országra tu-
dos leheff. Legy egessebben. Irtam Ul-
trajectomban. M. DC. LII. estendő-
ben. Szent György havanak.

II. Napján.

COMAROMI.

CSIPKES GYÖRGY.

AZ ELSŐ RÖNYVBEN
LEVŐ RESZEKNEK MU-
tatò TABLAJA avagy
LAISTROMA.

Rész	Levél
I. A z Istennek Allattyáról.	13
II. A z Isteni Személyekről.	21
III. Az Istennek Cselekedetiről és az Isteni Végezésekről közönséges- gesen.	29
IV. Az Eleve el Rendeléről.	36
V. Az Teremtéről.	44
VI. Az Istennek Tselekedetbeli Gond- viléséről.	54
VII. Az Angyaloknak Igazgatásáról.	59
VIII. Az Embernek az Artatlanfagnak állapattyában való igazgatásá- ról.	65
IX. Az mi első sűleinknek Esetéről, mint az Emberi nyavalyássag- nak kezdetiről.	70
X. Az Eredendő Bűnről és az szabad akaratrol.	75
XI. Az Cselekedendő Bűnről.	81
XII. Az Bűnt követő Nyavalyakról.	84

Rész

Levél lő

- XIII. Az Erkölcsookról való Törvény-
ról. 88.
- XIV. Az Ceremoniakról való és külső
Törvényről. 96
- XV. Az Evangeliomról és annak az
Törvénnyel való Külömböztése-
ről. 110
- XVI. Az Isten - ember Christusnak
Szemelyéről. 114
- XVII. Az Christusnak közben járói
Tisztiról. 132
- XVIII. Az közben járó Christusnak
Meg aláztatásáról. 136
- XIX. Az közben járó Christusnak
Felmagasztaltatásáról. 158
- XX. Az kegyelemnek állapotára
való közönléges Hivatalról, 166
- XXI. Az kegyelemnek Frigeről. 170
- XXII. Az kegyelem Frigyének Petse-
tiről, avagy Sacramentomirol kö-
zönlégesen. 177
- XXIII. Az keresetségről. 194
- XXIV. Az Szent Vacforáról. 201
- XXV. Az Lathato Anyaszent Egyház-
nak Termesztiről. 208
- XXVI. Az Anyaszent Egyháznak kül-
sős

Rész	Levél
ső Igazgatásáról.	220
XXVII. Az Hamis Anyaházról.	239
XXVIII. A kiváltképpen való Hivatal- ról.	251
XXIX. Az Idvezítő Hitről.	258
XXX. A Meg Igazitásról.	263
XXXI. A Meg Szentelésről.	275
XXXII. A Szenteknek végig meg ma- radásáról.	280
XXXIII. Az kereszteni Szabadságrol.	
XXXIV. Az Utolsó Itéletnek Elöl járó dolgairol, tudniillik az Christus- nak eljövételéről, és a testnek Fel- tamadásáról.	288
XXXV. Az Utolsó Itéletről.	296
XXXVI. A Vilagnak Vegezetiről, és az örök életéről, mint az itéletnek kö- vetkezendő dolgairol.	301

AZ MÁSODIK KÖNYVBEN.

LEVŐ RESZEKNEK LAI- STROMA.

Rész	Levél
I. A Z jó Cselekedeteknek Ter- mészetiről.	317
VIII. Az Egész Isteni Tiszteletre és Tíz Parancsolatra tartozó jószágos	

Rés	Levél
cselekedetekről.	323
I. Az első parancsolatra tartozó cselekedetekről.	328
IV. Az II. III. és IV. Parancsolatra tartozó cselek. közönségeffen.	336
V. Az Második Parancsolatra kiváltképpen tartozó cselekedet.	339
VI. Az Harmadik Parancsolatra tartozó Ióságos cselekedetek.	361
VII. Az Negyedik Parancsolatra tartozó cselekedetekről.	373
VIII. Az Második Táblának Parancsolatra közönségeffen tartazó Ióságos cselekedetekről.	380
IX. Az Ötödik Parancsolatra tartozó Ióságos cselekedetekről.	391
X. Az Hatodik Parancsolatra tartozó Ióságos cselekedetekről.	393
XI. Az Hetedik Parancsolatra tartozó Ióságos cselekedetekről.	406
XII. Az Nyolczadik Parancsolatra tartozó Ióságos cselekedetek.	422
XIII. Az Kilenczedik Parancsolatra tartozó Ióságos cselekedetek.	433
XIV. Az Tizedik Parancsolatra tartozó Ióságos cselekedetekről.	443

Keresztény

ISTENI TUDOMÁNYNAK, eleve meg tanulando dolgai.

A keresztény Isteni tudomány
az Istennek, az ő dicsőségé-
re s az mi idvességünkre,
megismerése és tisztelése fe-
löl, való tudomány.

R E G U L A K

I. Holott az Isteni tudománynak ne-
vezeti sokat jedző s, itt, arról az Isten-
nek esméretiről értettetik, mellyet az
keresztény ember, az Isten igéjéből, eb-
ben az életben, elérhet.

Az Isteni tudománynak nevezeti, véle gonoszul élve, még
az Pogányok Isteni tudományáról is mondattatik, mely,
háromféle vala: *Poétai* avagy mesés; *Philosophiai*, avagy
reimészet szerént való; és *Papi* mely Városinak mondat-
tatott; Mely főképpen erre való volt, hogy az vallásnak
im-ilyen amollyan gyakorlásával, az nép az ő tisztiben meg-
tartatnék. Az igaz Isteni-tudomány pedig len. *Első* pél-
dai, avagy *képeldőztatott*. Az *első* példai, az az elméret,
mellyel az Isten esmeri önmagát, melly valósággal nem
külömböz az Istennek állatnyától. Az *képeldőztatott*, az
első példainak néminémő ábrázattya, melly elsőképpen
az Isten-ember *Christus* ban, másodképpen pedig az *Chri-*
stus tagában vagy on. Holott pedig az *Christus* tagainak
égyik része az egekben győzedelmeskedik, egyik ré-
sz

Íse az földön vitézke lik, az győző lelme kedők Isteni-tudománya, *Boldogok Isteni-tudományának*; az vitézkedőké pedig, *Viton-járok Isteni-tudományának* nevezterik.

II. Az Isteni-tudomány itt, nem úgy gondoltatik, mint értelemben lévő tudomány, hanem mint parancsolatoknak egyben szerkeztetése; és ezért is irattatik le az tudománynak nevezeti által.

Mert az parancsolatokban foglaltatott Isteni-tudomány, az értelemben lévő Isteni-tudománytól, különbözik, mint szerző ok az szerzetett dologtól. Ez pedig az kérdés. Ha az Isteni-tudomány, úgy gondoltatik, mint értelemben lévő tudomány, az értelemben lévő tudományok között, mellyiket kell ő néki, néméül tulajdonítani? Egyáltalában, egyfincsen, az melly, egyedül és magán vétettetvén, az le irattatott dolognál bőroslab nem volna. Mert, holott az kezdeteket meg fogja *Értelmesség*; az kezdetekből bizonyos végezéseket (be rekesztéseket) mutogató tudomány; és az értelmességből s-Tudományból származó *Bölcsesség*; csupán esz éretben megmaradó tudományok; Az *Észes okosság* pedig, az elmét, az cselekedetekben igazgató cselekedő-Tudomány; s az *mesterség* igaz okossággal valamit szerző tudomány: az Isteni-tudomány rés szerént az elmékedésben, rés szerént az cselekedetben áll. Annakokáért az Isteni-tudomány *bölcsesség és okosság*. *Bölcsesség*, az mennyiben az Istentől megvilágosítottatott értelem által, az kezdeteket meg fogja, és az s-Tudomány által, ugyan onnan bizonyos végezéseket, be rekesztéseket mutogat; *Okosság* pedig, az mennyiben az embernek elméjét, az ő cselekedetiben, igazgattyá.

III. Az Isteni-tudománynak, az a kezdet, az melly által vagy on, úgy vagy on, az Isten: mind az által az, a melly által megtanultatik, az Istennek J-geje.

Eleve meg tanul. dolg.

3

IV. Az Istennek igéje először, az Moses idejének előtte írás nélkül való volt, írásban foglaltatott pedig, az mi ulta az Isten azt, az ő bölcsességes tanácsából, Mosestől fogván, az Prophéták és Apostalok által meg irattatta.

Az Pápisták hogy az Istennek meg irattatott igéje helyet, az ő kézfől kézre adott emberi találmányokat toltassák el, azt mondják, hogy az, (tudniillik az Isten igéje) csak történet beéent való alkalmazosságokkal irattatott. De ennek, ellene kiáltanak az Prophétáknak és Apostaloknak adattatott, írásra valosok parancsolatok. Tereint, 17. 14. es 34. y. 27. Deuteron, 31. 19. Efa, 8. 1. es 30. 8. Hab, 2. 2. Ielen, 1. 11. 19. es 14. 13 es 19. 9. es 21. Ellene kiáltanak az Apostaloknak bizonyág teteli, kik azt mondják, hogy, semmi nem mondattatott, avagy irattatott emberi tanácsból, s. Ian, 20. 31. Ezek pedig meg irattatnak, hogy el hídgyétek, Rom. 15. 4. Mert az mellyek az előtt meg irattattanak, az mitatuságunk a irattatnak meg hogy az béksséges írás által, és az írásoknak vigasztalása által, reménseünk legyen. 1. Cor. 10. 11. Ezek meg irattattanak az mi intettetésünkre. 2 Tim. 3. 16. Az tel'ys írás Istentől ihlettetett, és 1. Pet. 1. 20. 21. Ha azs először meg tanulandjátok, hogy az s: írásnak Prophétai közzül egyis nem magyaráztatik kiváltképpen való magyarázttal. Mert nem ember akaratyából származtak régen az Prophétáknak prophétálások hanem az s: Le ektől vszetet ven s: lotttanak az Isten k s: emberi. Ellene kiáltanak vegezetre azok a parancsolatok, mellyekkel az idvesleg dolgaiban az meg irattatott igére igazittatunk, Efa. 8. 20. Az törvényre es az' igazságtételre, Ian. 5. 39. Tudakozzatok az írásokat.

V. Semmit annakokaért mást, az Isteni-tudománynak kezdetinek, az Isten-

nek meg irattatott igéjénél egyebet nem esmerünk.

VI. Hogy az *í*: Iras Isteni eredető és méltoságu legyen, minden keresztények között, visszavonás kivól tétettetett első kezdett.

VII. Imez kérdés azért, *Az írások, avagy az íz: Biblia, Istennek igéje?* az Keresztény emberhez nem illik.

Mer az mint az Ofkolákban az ellen aki az első kezdeteket tagadja, nem disputálnak így méltatlannak kell itélnünk arra, azt, hogy meghallgattaték, ha ki az keresztény vallásnak kezdetit tagadja,

VIII. Ennek az kérdésnek pedig: *Mit soda bizonyság tetelül esmerjük meg mi az í: írásoknak Isteni voltat?* ha tanításnak, és nem elcsábításnak avagy této-vázásnak okáért indittatik, az keresztények között helye vagyon.

IX Ez pedig az bizonyság tetel, két féle. Fő és Íolgai: Az fő az *í*: Léleknek bizonysággtétele, a ki, kivól, az írásban, belől az ő tőle meg világosított, hív embernek szívében es elméjében áll, és ő vele, az írásnak Isteni voltat el hiteti. Az Íolgai bizonyság tetel pedig, az A-
nya-

Eleve meg tanul, dolg.
nyasent egyház bizonság tétele.

Kivül az iralokban, az Igének Isteni eredetéről és méltóságáról, az I. Lélek, belső ilyen formákkal részen bizonyítogott. Az *Vrnekigeje, így szól az Vr. Monda Iesus. Az tellyes irás Istentől ihlettetett.* 2. Tim. 3. 16. Az I. Lélektől véseltetvén állottanak az Istennek I. emberi. belől pedig az híveknek I. ívevei, az irásnak I. ueni voltat c. hiteti, az menniben az irások, az ő segít ségűl való hívásával, olvasó embe nek, I. neit megnyitva és az ő elméjé ny meg világosítva, hogy az Istennek cufdálatos dolgait lássa, és az irásokban zengő, Isten lelkének, I. vát meg esmerje.

lássam az tsudálatos dolgokat az te törvényedből. Tehat &c. IV. Azkinek tiéti az, hogy minket minden gaszágra vezérellyen annak bizonságtétele, el esmértezik meg ez az igazságis, hogy az irás, Isten igéje. De az ő: léleknek tiéti, hogy minket minden igazságra vezérellyen, ő: Janos 16. v. 13. Tehat, &c. Immár az mi az Anyasent egyház bizonságtétele illeri, jolleher azt, mint az Istennek szolgálói el kell venni, mind az által, hogy az irásnak méltosága attol fűgjön, hamisán állattatik. Mert misoda képtelembe dolog, mint hogy az Cselédes gazda bebedének az szolgálót; az bűlék leveleinek az levél hordozorul, az Magistratus parancsolatinak az Könyvnyomtatottal légyen az ő néltóságok, és hogy az régula az regulához igazított dologtól fűgjön? Tudgyuk hogy az Anyasent egyház a bizattatának az Istennek bebedi, Rom. 3. v. 2. és hogy az oslopa és erősege az igazságnak. 1 Tim. 3. v. 15. De az mint hogy alkalmatlanol mondattatnék, hogy az gyértyának világa, az gyértya tartotul vagy on; noha benne áll: így az irásnak is méltosága bolondul tul idonittatik az Anyasent egyháznak. Az Anyasent egyháznak bizonságtétele jo azoknál, az kik, még az irást nem tudják, és még nem vőttek, az Igének amax tiéti réjer, és az által nem nevedtenek még fel. 1 Pet. 2. v. 2. Az irásnak pedig és az ő: léleknek bizonságtétele, erős és hathat s azokban, az kik az Isteni jelenéseknek édesléget, önnönmagokban meg kostolták. Mert valamiképpen hogy sokkal bizonyosabban tudja az méznek édesléget az a ki, az mézet maga meg kostollya, hogy nem mint az, a ki más árról szollonak és bizonságtétevének hisen; szinten úgy sokkal bizonyosabban tudja, az ő. Irást Isten igéjének lenni, az a ki annak édesléget maga meg kostollya, hogy nem mint az, az ki csak, az, ezt mondo Anyasent egyháznak hisen. Az Samaritanusok elsőben, az Christusról bizonságtétevé ö Assionnak hisnek, de miolattal fogva az Christust önnönmagok hallották, ezt mondják az Assionnak: Immár nem az té bebededért hisünk. Mert mi magunk halltuk és tuduk, hogy ez bizony az világnak amax meg tartója az Christus. Janos 4. v. 42. Így az ki meg nyerven az ő: léleknek segétséget,

Eleve meg tanul. dolg.

7

az írásokat forgalmatosán olvassa, végre oltán, azt mondja. Immár tovább, nem az Anyaí. Egyháznak bizonság tételéért hissem, hogy az írás Istent, hanem azért, hogy én magam olvastam és olvasván ez okoskodást nyomtam elmémbe.

Az mely írás 1. Pélel önmagát az Istent hozván Bolloul, elő, 2. azoktól az ember-ktől irattatott lévén, az kik az Prophétálásnak és csudatétel-eknek ajándékval f l dítézteirek lévén, mindenekeket olly híven beszállenek elő, hogy az bündöknek és vétkeknek említésében, sem magoknak, sem az öveiknek ne kedvezzenek 3. nem csak igaz, és az okosságággal éggyező, hanem még Istent, és minden okosságot fellyúl hallado dolgokat: 4. Isteni moddal, és az környel álló dolgoknak egymással holott ugyan az onokat lokan hozzák elő, csudalatos mindenben való éggyezősevel 5. az égggy Istennek dicsőségere, és az mis dicsőségunkre 6. az bűveknek indításában, és az feletre súlyos bunterések ellen csudalatos hathatossággal való erősitéssel 7. hozzá járulván, annak, az örögné és az kegyetleneknek dühösége ellen való csudalatos meg tartasais, ad dünkben, az kétség nélkül Istent eredet és méltosága.

De ollyan az írás.

Téhat Istent eredet és méltosága.

Hogy azért az dolgot rövid summában foglalljam, Az Anyaí: Egyháznak bizonság tétele, elsőbb idővel; az í: léleké pedig elsőbb természettel, és hathatossággal. Mi, ísünk az Anyaí. Egyháznak de nem az Anyaí: Egyházért Az í: léleknek pedig hisünk önmagáért. Az Anyaí: Egyháznak bizonság tétele mutattya, hogy Ugy vagyon, az í: lélek bizonság tétele pedig azt mutattya meg, miért vagyon úgy. Az Anyaí: Egyház javall valamit, Az í: lélek pedig el hiteti. Az Anyaí: Egyháznak bizonság tétele vetekedést, az írásnak pedig bizonság tétele tudománt, és erős hitet nemz.

X. Az írásnak regulás könyvei, avagy o Testámentomnak, avagy Uy Testámentomnak könyvei. Az o Testa-

mentomra tartoznak. Az *Moses* ött könyve : az *Iosué*, *Birá*k, *Rath*, könyve. egy egy : az *Samuel*, *Királyok*, *Chronicak* könyve kettő kettő : *Ezras*, *Nehémiás*, *Esther*, *Iob*, *Soltárok*, *Peldabeszédek*, *Prédikátor*, *Enekekéneke*, négy nagyobb és tizenkét kisebb *Prophétak* könyvei, egy egy. Az *Új Testámentomé* pedig, az négy *Evangeliumok*. Az *Apostolok* cselkedeti, az *Sz. Pal* levelei. Az *Rómabeliek* ez egy, az *Corinthusbéli* khez kettő. a *Galatiatéli* khez, *Ephésusbéli* khez, *Philippiléi* khez, és *Colossébéli* khez, egy egy, a *Thessalonica* béi khez és *Timotheus* hoz kettő kettő. *Titus* hoz, *Philémon* hoz és az *Sidok* hoz egy egy. *Imet* imez levelek. *Péteré* kettő, *Iánosé* három, *Iacabé* és *Iudásé* egy egy ; és az *Ielenésrol* írt könyv.

XI. Az *Tobiás* könyve pedig, *Iudith* könyve, *Bólsejseg* könyve, *Iesus-Syrák* könyve, *Esdrás* harmadik, negyedik könyve. a *Maccabéusok* első-s-második és harmadik könyve, *Baruc* könyve az *Manasses* imátsága, az *Ierémias* levele, az *Dániel* bez és *Esdrás* hoz adattatott tordalékok
 jol-

Eleve meg tanul. dolg.

9

jollehet hasznosson olvastathatnak ,
mind az által az hitnek ágazatinak pro-
bálásában, az régulás könyvekkel nem
azon méltósággal birnak ; azertis ne-
veztetnek Apochryphusoknak , az az
el rejtetteknek.

O kai ezek. 1. Mert nem az Prophétáktól , hanem na-
gyobb rébént, az leg utolsó Prophéta után az Malachiás
után irattattanak. 2. Mert nem Prophétai szólásnak, es í-
rásnak modjával , tudniillik Sidoval , irattattanak. 3.
Mert az Uy Testámentomban sohul nem hozattatnak ez-
le. 4. Mert annak, az ki azokat olvasásfok, a régulás köny-
vekkel ellenkező , alhatatlan, mesés, az hit tel és az kes-
gyességgel ellenkező dolgok , akadnak eleiben.

XII. Az ís: Iras az idveffegre eleg-
seges (avagy tökéletes)

2. Tim. 3. 16. 17. *Az teüyes iras, Istenöl. ih. ettetett és hasz-
nos az tu dományra, az fejelemlere, az meg jobbitásra, az
tanításra melly vagyon az igazságban , Hogy tökéletes
légyen az Istennek embere , minden jo cselekedetre, tökéle-
letesen fel készítettuen.*

XIII. Az miképpen azért , az A-
nyaí: egyháznak, az külső szokásoknak
job modjával valo vegben vitelére
szolgáló , rendeletis nem kell hát me-
gétetni : azonképpen nem kell sem-
mi ís: irás kivól valo, kezről keze adatot
emberi találántis, mint ha az idveffeg-
re szükség es volna, meg engedni.

Az Pápiák az Pápai találántyokért nem csak vinak,
hanem azonokat az irásokkal egyenőve tesik , sőt ele-
jek-

10. Az kereszteny Isteni-Tud.

jekbennis helyhezterik. Mi pediglen az Istennek parancsolattyaban meg nyugunk, az ki, nem engedi, hogy az ő igéjéhez, vagy toldattassék, avagy abból el vonattassék valami. Dent. 4. v. 2. es 5. v. 32. es 12. v. 32. Jelen. 22. v. 18.

XIV. Az írásnak tudakozása, minden keresztényekre tartozik.

Íz: Ian. 5. v. 39. Tudakozzatok az írásokat. Col. 2. 16. Az Christusnak bevétele lahoz, és a bennetek bűségei. Nemis áll ellent, az írásnak, az Papistáktól eleiben vertetett homályossága. Mert noha nemely helyeken homályos mind, az által másutt magát meg magyarázza, és az vallásnak főképpen való ágazatit, világosan előnkben adja.

XV. Szükség azért, hogy az, minden nemzetnek nyelvére, az mellyben ki ki ísülettettett, meg fordittassék.

XVI. Csak egy fordítás sincsen mind az által magan-hiteles, hanem az menyiben az Sido es Görög kutfejekkel éggyez.

XVII. Jollehet az Írásnak magyarázattya az Anyaí: egyházra bizattott; mind az által, az magyarázatnak leg felső, ítélő bírása senki nem egyéb, hanem az abban szollo í: lélek.

Es. 50. v. 21. Az én lelkem mely té benned vagyok, és az én beszédim, mellyeket helyben csitem az té szájban, nem távoznak el az té szadtól. 2 Pet. 1. 20. 21. Ha az t először meg tanulandjátok, hogy az írásnak prophciái kőzül eggyis nem magyaráztatik kíváltképpen való magyarázattal. Mert nem ember akaratyából szarmaztatnak

Eleve meg tanul, dolg.

II

nak régenten az Pröphétáknak Pröphétálások, hanem az
sz: Lélektről intéttatván állottanak az Istennek sz:
emberes. Az Pápiſtak azért, ez leg felső bironak hatal-
mát, az Romai Anyaháznak, az az, az ögyléseiknek,
vagy még magának is az Pápának, bentség tőcröképpen
tulajdonították.

XVIII. Ertelme akár mely írásnak is
csak égygyetlen égygy; az o Testamen-
tombéli jövendölésekben mindazáltal
gyakorta historiából és példázatból
szerkeztettetett égyben.

Peldának okáért, Hof. 11. v. 1. ezekben az igeiben:
Mióng gyermek vala az Izrael, szerettem őt és Aegypt-
omból hittam ki; az en fiamat. Ertelme égyben szerkezs-
tetett: Mert bõü szerént es historiáképpen az Isr el né-
pének Aegyptomból való kiűzabadításáról; példázoképs-
pen pedig avagy titkosképpen, az Ubristushozak Aegyptom-
ból való ki hívásáról, kell érteni, Matth. 2. v. 15.

XIX. Az írás igaz értelmének felke-
reselésének ez közei, az gyakor imátszás, az
nyelveknek tudása; az kutsfejeknek meg tekin-
tése; az summának es czéinak meg gondo-
lása; az tulajdonképpen es nem tulajdonkép-
pen vétettetett soknak meg külömböztetése;
az okoknak, környül álló, elől járó, és követ-
kező dolgoknak meg jegyzése, s-az logikai tu-
domány szerént való, meg fejtése; az homá-
lyosbáknak az világosbákkal, az hasonlok-
nak az hasonlokkal, az hasonlatlanoknak az
ba-

Az keresztény Isteni-Tud.
basontalanokkal való egyben vetése ; és ve-
gezetre az hitnek éggyezése.

XX. Az Isten ; az mint hogy tulaj-
 don, es fő czéllya ; ugy fő és leg felső
 végeis , az Isteni tudománynak.

XXI. Holott azért az leg felső vég,
 és az leg főbb jo, mind égggy , nyilván
 való dolog hogy égyedül csak az ke-
 resztényi Isteni-tudomány, tanit minket
 igazán az leg főbb jorul.

XXII. Az íz: Isteni - tudománynak
 másod rendbéli vege , az mi idvessé-
 günk ; mely az Istennel való közösülés-
 ben es élésben áll.

Az Isteni tudománynak részei kettők: az
első az Istennek meg esmeréséről, az második,
ugyan annak tiszteléséről. Az első az hitet,
avagy az elhiendőket ; az második, az cse-
lekedeteket , avagy az cselekedendőket fog-
lallja bé,

Az Istennek Allattyarol.

13

ELSEŐ KEÖNYV.

Melly vagyon az

ISTENNEK MEG ESMERESERVÖL

I. R E S Z.

Melyben

AZISTENNEK ALLATTYAROL.

AZ Isten, öröktől fogván önnönmagától
lévő élek, az ki állattyában eggy, s-
sz melyében három, Atya, Fiu es Sz: lélek.
Meg esmertetik az Isten önnönmagában,
es az ő cselekedetiben.

Önnönmagában meg esmértetik: semmi-
re nem vitettetvén, az állattban: másra vi-
tettetvén pedig, az semélyekben.

Az Istennek állattya rész szerént az ő neve-
zetiből, rész szerént az tulajdonságokból ér-
tetetik meg.

Az Istennek nevezeti avagy az lételtől
vétettetnek, mint az JEHOVA, JAH,
EHIE, kin k az Vy Testamentomban,
majd az Vrnev felel meg; avagy az hata-
lomtól, mint az EL, ELOHIM; avagy
az magától mindenre való élő segtől, mint az

B

SCHAD-

SCHADDAI; avagy az felségöl, mint
az HELION.

R E G U L A K.

I. Az Iehova név, kiváltképpen való, és leg tulajdonabb neve az Istennek.

Mert bármazot amaz eredendő sötul *havah* az az, volt. és Ugy jegye amaz leg felső valóságának, az mely volt, vagyon, és léte, örökös fogván mind örökké, Ielen, I, v. 4. 8. az mely ugyan azon léven mindenkoron meg marad, Soltar, 102. v. 28. és az mely oka másoknak mindenneknek lételének, Apost. cselek, 17. v. 18. Innét az Istennek tulajdona, Esa. 42. v. 8. És az teremtet, allatoknak, nem külfömben, hanem csak az mennyiben jegvei, az Isten jelen letelének, tulajdonitattatik, Mint az oltárnak, Exod. 17. v. 15: Az LADANAK, Soltar. 47. v. 6. és Iepusalelem városának. Ezech. 48. v. 35.

II. Ugyan azon névnek az Isteni igéretekben és fenyegetésekben igennagy ereje vagyon.

Innét vadnak imez sötulnak formai, Igy sötul az Iehova. Az *ehovanak mendasza*: &c. Mert az mely igaz, hogy az Isten vagyon, és magához hasonló léven meg marad, olly bizonyos az ő igéje is.

III. Az Elohim nevezet jollehet sokaságot jegyez, mindazáltal nem semély szerént, hanem allatt szerént való nevezet, és az fido sötulnak tulajdonsága szerént, az egy Istenről, s-minde-nik semélyről mondattatik. Az honnét nem három Elohimok, auagy Istenek vad-

vadnak, hanem csak egyy.

Az mint az Athanásius vallásában igazán mondatatik: Mindephato az Attya, mindenható az Fiu, es mindenható az Sz: lélek mind az által nem három mindenhatók, hanem égyy mindenható. Így mivel hogy az Isten Elohimnak az ő hatalmáról mondatatik, nem három Elohimok, hanem égyy. Solrat. 7. v. 10. *Elohim ezaddik igaz Isten.*

Az Isteni tulajdonságok, az Istennek olyan tulajdonított dolgai, az mellyekkel magát, minékünk erotleneknek esmeriünk adja, es az teremtettt állatoktól meg választja.

R E G U L A K.

I. Az tulajdonságok az Istenben, nem mineműségek, avagy hozzá járult dolgok, avagy valami az állattól, es égy mástól külömböző dolgok.

Meg fog ez tetizeni oda alá, az Istennek égyben szerkezetes nélkül valóságából.

II. Az Isteni tulajdonságok sem az állattól, sem pedig égy mástól nem választathatnak el.

Ez régula töviből ki fordítja, az Lutheranusoknak, az Isteni tulajdonságoknak az Christus emberi természetiben való által öntetésefől lévo vallását. Mert ha tulajdonítottatik ő neki mindenütt valóság, mindenütt dóság, mindenütt tőség, miért nem az örökké valóságis?

Es ezek az tulajdonságok, avagy tellyesféggel közölhetetlenek az teremtettt állatokkal, avagy közölhetők az hasonló cselekedetekben.

*Első rendbéli kétségberént az egyben berkeztetés nélkül valóság, kétségberént az véghe-
tetlenség.*

Ezekhez támláltatnak, az Valtoz hatatlanság, es tö-
kellereffég, de ezek semmik nem egyebek, hanem az egy-
ben berkeztetés nélkül valóság es véghetetlenség utan
következő, következelek,

*Az egyben berkeztetés nélkül valóság az, a
mellyel az Isten igazán egygy, es minden egy-
ben berkeztetésfol ures, valóságnak ertetterik.*

*Az Véghetetlenség, az, mellyel az Isten,
véghetetlenol igaz es jo, s minden mértéktol
és határtol ures valóságnak, esmértetik.*

R E G U L A K.

I. Az Isten igazán, és tellyefféggel
minden egyben berkeztetésnelkül valo,
egygy valóság.

Tudni illik az ki sem résekből ; sem nenből, és kü-
lömbfégből ; sem állatbol es hozzá járult dolgokbol ; sem
teherfégből és cselekedetből ; sem letelből es valóságbol
nem berkeztetett egyben,

II. Annakokáért semmi nints az I-
stenben, az mely önnön maga az Isten
nem volna.

III. Az Istennek állattya, mi tőlünk
meg foghatatlan.

Mert annak az melynek vége vagyon, az véghetetlen-
hez ; az boros edennek az tengerhez, semmi egyenlőfé-
ge nincsen,

Az Istennek Allattyról.

17

IV. Az Isten egészen egész; egész ő magában, egész mindenkben; egész mindeneken kívül.

V. Az Isten sem környül nem vétetik helyvel, sem meg nem határozatik helyvel; sem be nem rekesztetik az helyben, sem ki nem rekesztetik az helyből.

VI. Az Isten örökké való, kezdetnélkül, végnélkül, es változásnélkül.

Másod rendbéli tulajdonságok, az Elet, melly Istennek az letelben; az Ertelem, melly ő néki az esméretben; az Akarat, melly ő néki az parantsolásban; az hatalom, végezetre, melly ő néki az véghez vitelben tulajdonittatik.

R E G U L A K.

I. Az másod rendbéli tulajdonságok az Istennek, az elsőökberént, az az, tellyességgel minden egyben berkesztetelnélkül, es véghetetlenül tulajdonittatnak.

II. Innét vagyon, hogy az Istenről nem csak egyben nót soval, hanem mástól el vonattatott sovalis, mondatatnak.

Mert nem csak Előnek Bölcsnek, Ionak, Igaznak, hanem önnön magának az Eletnek bölcseliégnek, Ioságnak, és Igasságnak-is mondattatik.

III. Holott az Istennek élete, tellyefféggel minden egyben szerkeztetésnélkül való, es veghetetlen; Annakokáért.

1. Az Istennek élete, es az ő élése, mind egygy.

2. Jollehet az ő élésének más semmi oka nincsen, mindazáltal ő oka minden egyéb élők, élésének, ugy hogy ő réá nézve mástól vött, és engedelemből való élettel birjanak.

3. Az Istennek elete, változhatatlan, leg tökéletesebb, es leg boldogabb.

IV. Holott az Istennek értelme, tellyefféggel minden egyben szerkeztetésnélkül való, es veghetetlen; Annakokáért.

1. Eönnön magát elsőképpen esmeri, mint veghetetlen czélt.

2. Mindeneket (ámbar az teremtetett állatoktól el rejtettek legyenek is) igen igen jelessen tud.

3. Mindeneket önnön maga által esmér.

4. Még pedig, égyy, és minden égyben szerkeztetésnélkül való tfelekedéttel: mert sem jelentésnélkül, sem avagy értő avagy okoskodo, elmélkedésnélkül, az inkább meg esmért dologrol az esmérerlembre menvén; nem bukólkodik.

5. Az el multak es jövendők, bintén ugy tudtára vadnak. ő neki, mint az jelen valok.

6. Az Istennek tudománya véghe-tetlen.

7. Ures minden tudatlanlágto, avagy feledékenfségtől.

V. Holott az Istennek akarattya, tellyességgel minden égyben szerkeztetésnélkül való; Annakokáért.

1. Sem nem kettő, sem nem fok, sem nem ellenkező az Istennek akarattya.

Külömb félek ugy vagyon az akaratnak meg külömbözteteli, az mint oda alá az Isteni végezési kről való tudomány meg mutattva; de inkább csak az névező, főnek mint az dolognak külömböztetese.

2. Az Isteni akaratnak fő czellya önönmaga az Isten.

3. Az Istennek akarattya igen igen szabados.

4. Semmi nem léssen Isten akarattya, kivól.

5. Az Istennek akarattya az czélok nak külömb ségehez képest, külömb nevezetekkel neveztetik; tudni illik, *Szent ségnek, Ioságnak, Szeretetnek, Kegyelemnek, Irgalma sságnak, Haragnak, Igasságnak; és Hatalomnak nevezetivel.*

VI. Holott az Istennek hatalma tel lyességgel minden egyben berkezte tés nélkül való, és véghetetlen; Anna kokaért.

1. Az Istennek hatalma égyetlen égy.

2. Az Isten igazán mindenható, és nem csak az lehet tőle, a mit akar; hanem többek, mint az mit akar.

3. Az Istennek hatalmából az cselekedet, avagy az dolognak létele, nem következik, hanem ha az hatalommal égyben kötötett léssen az akarat.

4. Az Isten mindenhatóságának czéllya, minden az, valami az ő természetének ellene nincsen, és ellen mondást magában be nem foglal, és az mi inkább
nem

Az Istensegnek Szemelyirol. 21

nem a tehetetlenséghez, hanem az hatalomhoz illik.

Hazudni annakokáért, az meg lört dolgot, meg nem
otth tenni, az emberi testet végheterlenné tenni, és ehhez
hasznok, az Istennek nem tulajdoníthatnak. Mert
csak az tehetetlenséghez illenek inkább, mint az hatalomhoz.

5, Az Istennek hatalma olyan, az
mellynek ellene nem alhatni.

I I, R E S Z,

Melyben,

AZ ISTENSEGNEK SZEME-
L Y I R ° O L,

AZ Istenjégnek Semélyi, oly magokban
meg álló dolgok mellyeknek mindenike, az
Istennek, egész allattyával kir. ugy mindaz
által hogy egymástól közölhetetlen tulajdon-
ságokkal, külfoml'ozzenek.

R E G U L A K

I. Ez nevező sok, semély, Haromlag,
égyenlő állatt, jollehet ugyan annyi syl-
labákkal az írálokban nem taláztatnak,
mindazáltal, az írásokkal éggyeznek,
és vélek az Anyas: egyházban hasznos-
san élhetnek.

II. Az magában meg állásnak, (hy-
po-

postafisnak) és magában meg álló dolognak (hyphistamenonnak) nevezete, közönségesebb mint az semélynek nevezete.

Magában meg állás, és magában meg álló dolog, akár melly égyes át at. Az semély pedig égyes, egész, okos és mástól különbhetetlen tulajdonsággal különbözö állat. Mind az által, az Apostol. Sidok. i. v. 3. az magában meg állásnak nevezetivel, az semély helyett, nem tulajdonkeppen vévén, él.

III. Az Isteni semély az Istennek avagy az Istenlégnek nemis neme; nemis része annak, nemis valami az Istenfégtől különbözö dolog; nemis csupa másra valo nézés, vitetes; nemis csak modja az lételnek; hanem az Istennek állatja, az lételnek bizonyos modjaval egyyüt.

IV. Mindaz által az semély, nemis valami égyben szerkeztetett dolog, az valóságbol es valóságbol; nemis dolog es dolog az Istennek állatja, és az lételnek modja: hanem dolog avagy valóság, és az valóságnak modja.

Az Istenfégnek seméyei bárman vannak, Atya, Fiu, és sz. Lélek.

Az Atya, az Istenfégnek első seméye, a

Az Isteniségnek Szemelyirol. 23

magától magyon; az Fiat öröktől fogván
ül, es ugyan azzal az Ő: lelket Őármaz-
tattya.

Az Fiú, az Isteniségnek második Őemélye,
az Atyától öröktől fogván Őületett, és az
Atyával az Ő: lelket Őármaztattya.

Az Ő: Lélek az, Isteniségnek harmadik Őe-
mélye, ki az Atyától és az Fiutól öröktől fog-
ván Őármazik.

R E G U L A K.

I. Az Háromság, nem Őámláló, ha-
nem meg Őámláltatott Őám.

II. Az Háromságnak vallása, nem
csak az AnyaŐ: egyháznak kézről kez-
re adatott találmánya; hanem az Ő:
rásban nyilván ki fejezett tudomány.

Az PápiŐák ellen, az kik, hogy az Sz: írának elégte-
sen Őégét ki nyerjék, nem Őegyenlenek ezzel ellenkezŐ
állatni.

III. Iollehett az o Testamentom-
nak idejében az Ő: Háromságnak tudo-
mánya, homályosabb volt, mindaz ál-
tal nem volt, tellyefféggel eŐméretlen.

Teremt. 1. v. 1. Kezdetben teremŐette IŐten az eget és
az földet, es v. 2. Az IŐtennek leike Őul vala az vízeknek
Őinen, es v. 6. Teremtsünk embert. 1. Teremt. 3. v. 22. Imé
az ember olyan lŐtt, mint eggyünk Őez Őulunk. Solt. 33. v.
6. Az lehovának igejével lŐttének az, Egek és az Ő Őájá-
nak

nak lelke, el minden serege azoknak 2. Sam. 23. v. 2. Az te hovanak lelke szállottén bennem, és az ő igéje az én nyelvem által, Esa. 6. v. 3. szent. Bont Bont az seregeknek Iehova, 1. El. 63. v. 9. Az ő tekinetnek (tud nullik az Atya Istennek) Angyala tartotta meg őket, és v. 10. Midőn őh ellenszamádrának, és fájdalommal illették az ő Sz. lelket. Melly bizonságtér-lek, noha őket az vak me: ő sidok hasontalanokká és semmisse akarják tenni, mind az által az keresztényi elmének eleget tesznek.

IV. Világosabb bizonság tetelek vannak pedig az Uy Testamentomban.

Math. 3. v. 16. Es meg nyilatkoztának ő neki (az Ur Iesusnak) az egek, és látta az Istennek lelket lé szállani, mint egy galambot, és ő rájött, és v. 17. Es imé szózat lőtt az égől, ki azt mondotta: Ez amaz én szerelmes fiam, az melyben meg nyugotsam Sz: Math. 28. v. 19. kerébszelyérek őket, Atyának. Fiunak, és ő: Léleknek nevében. ő: Ianos 14. v. 16. En kerem az Atyát és más Vigasztalot adtintétek és 15. v. 26. Midőn eljő amaz Vigasztalo kit én fogok küldeni titekhez az Atyarol. 2. Cor. 13. v. 13. Az Ur Iesus Christusnak kegyelme és az Istennek. Szeretess, és az ő: Léleknek vételek valoköz dőleste legyen ti v. letek, minnyájan, 1. Jan. 5. v. 7. Harman vannak az kik bizonságot tesznek az égől, az Atya, az Ige, és az ő: Lélek.

V. Ezekhez járulnak az Fiunak és az ő: Léleknek Istenfégenek 1. az Isteni nevezetekből. 2. az Isteni tulajdonfágokból. 3. az Isteni munkákból. 4. az Isteni tišteletekből valo meg bizonyítani. Annakokáért.

I. Az Fiunak Istenféget bizonyittyak.

I. Az Isteni nevezetek,

Az

Az Istenségnek Személyisége. 25

Az o Testamentomban amaz *szövetségnek* *Angyala*, Malac. 3. v. 1. ki az meg testesülésnek él kezdőkébszülteri-
re, az Atyáknak gyakran meg jelent, az Istennek Fia volt,
és bélel *Iehovanak*, s-*Istenné* neveztetik Teremt. 16.
13. és 18. v. 1. és 32. v. 9. (mely hely veteték ösve az
Hose. 12. részének 6. versével) Kijöve, 3. v. 15, Ios. 6. v. 2,
Zach. 2. v. 12. és 3. v. 12.

Az Uy Testamentomnak bizonyág éli pedig igen vi-
lágosok. S: Jan. 1 v. 1. *Es az Ige Isten vala* és 17. v. 3.
Ez pedig az örök élet, hogy meg esmérjenek tégedet amaz
egyedül való igaz *Istenné* lenni, és az kit el bocsátottál,
az *Iesus Christust*, Jan. 20. v. 31. Ezek pedig meg irattat-
tanak, hogy el hídgyetek, hogy az *Iesus az Christus az I-*
stenné Fia. Apott. cselek. 10. v. 28. *Az Isten az A-*
ngyal egyházat tulajdon vé en szerette Rom. 9. v. 5. Örök-
ké áldando Isten Tit 2. v. 13. *Amaz nagy Isten*. Illyetén-
nek az Ielenésről irt könyvben sűrűen vannak.

II. Az Isteni tulajdonfagok.

1. Az örökké valóság.

Sz: Ianos 3. v. 38. *Minekélőtte Abraham volna, én va-*
gyok. Ielen. 1. v. 8. *En vagyok az Alpha és az Omega,*
az ki vagyok, és az ki vala, és az ki jövőndő.

2. Az mindenttudóság.

Sz: Jan. 2. v. 24. 25. *Esmeri valamind őke, és nem va-*
la szükség hogy valaki bizonyágot tenne az emberől: Mert
ő tudja valamit volna az emberben.

3. Az mindenüttjelen valóság.

Sz: Matt. 28. v. 20. *En veleték vagyok minden napokon*
mind világ vegez etig.

4. Az mindenhatóság.

Sz: Ian. 5. v. 19. *Valamellyeket az Atya cselekezik, a-*
zokat Fiu is hasonleppen cselekezi. Sidok. 1. v. 3. *Vifel*
mindeneket az ő hatalmas befédével.

III. Az Isteni cselekedetek.

Sz: Jan. 14. v. 11. *Hídgyetek en bennem hogy én az*
Atyában; és az Atya én bennem vagyok, ha pedig nem,
az

26. Az Isteniségnek Személyiről.

az cselekedetekért hádayotek.

IV. Az Isteni tiszteltet.

'O benne binni kell, s: Ian 3.1. Az ő nevében ker stel-
kedni kell, Matt. 28. v. 19. Az ő nevére minden teide-
meg kell bajtani, Phil. 2. v. 10.

II. Az ő: léleknek Isteniséget bizo- nittyák.

I. Ez az nevezet. Isten.

Apost. cseleked. 5. v. 3. Mondapedig Peter: Ananias
mert töltöttebe az Sátán az, té bűvödet, hogy hazudnál az
ő: lélek ellen? es v. 4. Nem embernek hanem Istennek báz-
zudtál.

II. Az Tulajdonságok.

1. Az örökké valóság.

Teremt. 1. v. 2. Az lel. k'ul vala az vízeknek sínén,

2. Az mindenütt jelen valóság.

Soltar. 139. v. 7. Hová mennek az té lelkedől?

3. Az mindenttudóság.

1. Cor. 2. v. 10. Az lélek mindeneket vizsgál, még az
Istennek mélységit is.

4. Az mindenhatóság.

Ez az ő cselekedetiből nyilván vagyon.

III. Az Isteni cselekedetek.

1. Az mindenek teremtése.

Terem. 1. v. 2. Sol. 33. v. 6. Iob. 26. v. 13.

2. Az mindenek tartása.

Terem. 1. v. 2. 'Vl vala az vízeknek sínén. Olly Haso-
latosság melly vétetett az ő piselejekre üő es őket me-
legge ő tikoktól.

3. Az Christusnak bocsátása, es fel ke- nése.

Esa. 53.

Az Istenségnek Személyiről. 27

Esa. 61. v. 1. *Az Úrnak lelke én rajtam, mivel hogy megkent engemet.*

4. Az nyelveknek és csodatételeknek ajándéki.

Cor. 12. v. 4. *Különbözfélé a ajándékok, de az on lelek.*

IV. Az Isteni tiszteletek.

1. *O benne hinni kell, az vallás szerint, 2. Az ő nevében keresni kell.* Matt. 28. v. 19. *Ugyan ő neki, könyörgeni kell,* 2. Cor. 13. v. 13. *Ielen. 1. v. 4. Az hol hős lelek mondattatnak, nem az sámra, hanem az ajándékokra nézve. Az honnan az régi Anyas: egyház így énekel, Te hét ajándéku.*

VI. Az személyeknek különbözése láttatik az rendben, az tulajdonságokban, és az munkálkodásnak módjában. *Rendel különböznek; Mert az Atya első, az Fiu második, az s: lélek harmadik személy. Tul. jdonságikkal, különböznek.* Mert az Atya nem csak állattyára, hanem még személyére nézve is önnön magától vagyon. Az Fiu az Atyától s: lélek az Atyától, és Fiu. *Az munkálkodásnak módjával. különböznek.* Mert az Atya magától, az Fiu az Atyától, az s: lélek mindaz kettőtől, cselekezik valamit.

VII. Az Személyeknek háromsága, nem rontya el az Allatnak égy-ségét

28 Az Istenfégnek Személyirol.

hármak az személyek, de eggy az Isten.

Deut. 6. v. 4. *Fa'd meg Israel, az Iéhuva az mi Istenünk eggy Iéhuva* 1. Cor. 8. v. 4. *Minéünk eggy az Isten az Atya az kiöl mindnek és mi ő benne: és eggy az Ur Iesus Christus, az ki által mindnek, és mi ő általa,* Eph. 4. v. 6. *eggy az mindeneknek Istene és Atya* 1. Tim. 2. 5. *Eggy az Isten és eggy az közben járóis, az Isten köz őt és az emberek köz őt, az ember Iesus Christus.* 1. Ian. 5. v. 7. *Es ezek hárman eggyek.*

VII Innét ez az Isten, néha állat szerént, az egész Isten: háromságrol; néha személy szerént, annak bizonyos személyről; értettetik.

Apost. cseleked. 20. v. 28. *Az Isten az Anyas egyházat az ő tulajdonvéréen szerette.* Itt az Istennek nevezeti, személy szerént az Fiuról értetik,

VIII. Az Isten: háromság három személyinek eggyisége áll, az egyenlő-állatúságban, az egyenlőségben, és eggyeségben.

IX. Az egyenlő állatúság, avagy eggyállatúság az, mellyel az három személyek azon eggyállattal birnak.

Mert nem hasonlított állatuak, nemis hasonlatlan állatuak, nemis más költömböző állatuak, nemis azon eggy nem-beli állatuak.

X. Az egyenlőség az, mellyel az Istenfégnek háromszemélyi egyenlők állattal, állat szerént való tulajdonágokkal, es cselekedetekkel; dicősséggel és

Az Istenségnek Személyiről. 29
és tisztelettel. Az honnan az Fiu és az
B. lélek, nem különben mint az Atya,
maga-Isten, maga-élet, és maga-igal-
ság.

XI. Az égygyesség az, mellyel az Be-
mélyek olly borosan égygyesítetttenek,
hogy égygyik az másokban, és az más-
kal lakozzék.

Ian. 14 v. 11. *Hidgyetek én-kem, hogy én az Atyá-
ban, és az Atya én bennem vagyok.*

I I I, R E S Z,

Melyben,

A Z ISTENNEK CSELEKE-
DETIRÓL ÉS AZ ISTENI VEGEZE-
sekről közönségesen.

U G Y gondoltatik az Isten önnön-
magában. Immáran kell gondolni
az cselekedetekben is.

Az Istenné pedig cselekedeti, avagy állat,
avagy személy szerint valok.

Állat szerint valok azok, mellyek az egész
B: Háromságot közönségesen illetik.

Személy szerint valok azok, mellyek min-
denik személynek tulajdoni.

Mind az kettők, tudniillik, mind az ál-
lat

30 Az Istennek Cselekedetiről.

lat szerint, mind az semely szerint valok, avagy bé felé avagy ki felé való cselekedetek.

Az Istennek bé felé való cselekedete az, amely nem az Isten kivól való czérra vitettetik.

Mint az értes, mellyel az Isten érti ö magát; az Fiúnak fű ése, az fű léleknek garinaztatása.

Az Istennek ki felé való cselekedete az, amely az fű: Háromság kivól való czérra vitettetik.

Illyetének az eleve el rendelés, az Teremtés, és hasonlok, mellyek az teremtettt állatokra néznek mint Isten kivól való czérra.

R E G U L A K.

I. Ugyan azon ki felé való cselekedet, különb tekintettel, semely szerint avagy állatt szerint való.

Igy az Christushnak meg testesítése, el kezdendők épen az egész fű háromsággal közönséges, állatt szerint való cselekedet: vegezen önképpen pedig, az Fiúnak bé felé szerint való munkáiá. Mert iol lehet az Atyais sa az fű: lélekis szerző oka az Christus meg testesülésének, mind az által égyedül csak az Fiu testesült meg. Igy iol lehet az teremtés, meg váltás, és meg bente és az egész fű háromságnak, állatt szerint való cselekedeti, más tekintettel mind az által, semely szerint valoknak mondattatnak. Mert az Atya teremőnek mondatik; mert az mint az fű háromságnak, úgy az munká kodásnakis kuféje; es az Fius, az fű: lélek az Atyától cselekesének. Az Fiu meg változnak neveztetik, mivel fel véven az emberi természet, az meg váltásnak munkáiát véghez vitte. Az fű: lélek pedig, Meg bente előnek mondattatik, mert úgy bocfátatik az Christustol mint vigasztalo és meg benteiő.

Az

Az Istennek Cselekedetiről.. 31

II. Az ki felé valo cselekedetek, el-
ostatlanok, avagy mindenik seméllyel
közönfégeffek.

Ez az méltó mondás. az elsőből következik. Mert az
mikeppen az állat, közönfeges, mind az beéyekekkel,
ugy az állat szerént valo cselekedetek is közönfegettek.

III. Mindenik cselekedet mind az
altal, eggy, állat szerént valo kezdettel,
az véghez vivésnek cselekedetivel, és ő
magával az véghez vitt dologgal.

*Az Istennek ki felé valo cselekedeti, ben
maradok avagy belső, vagy által menők, a-
vagy külsők.*

*Az ben marado avagy belső cseleke-
detek azok, mellyek belől az Istennek
állattyában léssnek: s ide tartoznak az
Istennek Végezési.*

R E G U L A K.

I. Nem minden ki felé valo csele-
kedet, mindjárt külső cselekedet.

Az Istennek végezése, ki felé valo cselekedet, az men-
nyiben az teremtettt állatokra, avagy az Isten kívül valo
dologra vitetterik: belső cselekedet mind az által, az
mennnyiben az Istennek állattyában meg marad.

II. Az ben-marado, avagy belső cse-
lekedetek, nem valami, az Istennek
állattyától különböző dolgok.

Mert valami az Istenben vagyon, Isten, az mint oda fel.

az isteni állarnak égy ségéből ki hoztuk ; és az mint az állat és létel nem különböznek, úgy az akarat is és az akarás nem különböznek valóságosképpen benne.

Az Istennek végezése, az Isteni akaratnak oly belső cselekedete, mellyel azokról, az mellyeknek bizonyos időben meg kell vala lenniük, örökké fogvan igen igen szabadosan és bizonyosan végezett.

R E G U L A K.

I. Neveztetik (a) el végezett tanácsnak ; (b) Isten kezének és tanácsának ; (c) Isten joltetkezésének , és Isten örökké való gondviselésének.

(a) Apost. cselek. 2 v. 23. (b) Apost. csel k. 4. v. 23. (c) Eph. 1. v. 5. 9. Örökké való gondviselésnek pedig azért neveztetik, hogy meg különböztesse az Istennek cselekedetbéli gondviselésétől, melly semmi nem egyéb, hanem az Isten végezésének, véghez vitele.

II. Sőt még neveztetik Isten akaratjának is, még pedig joltetzése akaratjának.

Az végezés bizony önmaga az Istennek akaratja, mindazáltal tanításnak okaért. Az akarat, mint szerző ok, az végezés pedig mint az szerző okról szerezett dolog, úgy gondoltatnak. Továbbá holott az akaratnak nevezeti különbözik különbképpen véteik az írás Magyarazoktól is, különbözik különbképpen osztatik el. Tudniillik joltetkezésnek és Istennek akaratjára ; elől járó és következő conditionálkül és conditionál való ; elrejtett és kijelentetett akaratra. De ezek nem valami valóságos elosztási, avagy részekre való vagdalási az Isteni akaratnak hanem csak az nevező szónak különböztetési. Tulajdonképpen

Az Istennek Cselekedetiről. 33

pen szolván az Istennek akarattya, csak éggyetlen éggý, melly jó tettezésnek akarattjának mondatatik. Mert ezzel az ő szabados jó tettezése szerént minek kellyen meg lenni; el végezte. Ismét elő járó akarata; Mert előbb hogy nem mint valamelly teremtetet dolog volna, és örök- től fogván, meg volt erősítetve: Sőt még conditionél- kúl valonakis. Mert egyedül csak az Istennek jó tettezés sere támaszkodik, és azoktól az mellyek bizonyos időben lesnek nem függ. Végezetre, el rejtettek. Mert eleiré nézve, senkinek, sem az Angyalok, sem az emberek kö- zül tudtára nincsen. Nem tulajdonképpen pedig, az I- steni akarata nevezetű, azok é tettek, az mellyek i- mez közön séges veresekében bé foglaltnak.

Meg tilt, parantsol, meg engedi, bérdti, tanácsol,

Mert az mint az Magistrátusnak parancsolati, ő akara- tjának nevezetnek: ugy az akaratnak nevezete tulajdo- nitatik, az parancsolásoknak, tilalmazásoknak, az ígé- reteknek, az cselekedeteknek, és ki meneteknek, és ez jelnek akarattjának mondatik, mert meg jelen- ti, mi legyen Istennek kedves, mit kíván mi töl- lünk, hogymeg legyen. Sőt még következő akaratna- kis, mert amaz elő járó örökké való követi, Ismét con- ditioval valonak; mert az Istennek parancsolatihoz, tila- mihoz, feniegetéséhez, és ígéretihez mellé adattatott, az engedelmesfégnék és engedetlenségnek conditioja. Vé- gezetre ki jelentetnek, mert ez az Istennek ígéjével, minden napon jelentetik. Erre az akaratnak meg kü- lömböztetésére jól reá kell vigvázni, hogy valamiképpen az Istenben egymással avagy valóságosan külömböző a- vagy ellenkező akaratok né állattassanak.

III. Az Istennek akarattya kivól nem lesnek, még az mellyek az ő akarattya ellen lesnekis.

Mert sok dolgok lehetnek az jelnek akarattya ellen, mellyek mindazonáltal az jó tettezésnek akarattjával égg- yeznek. Az jelnek akarattjával az Isten az emberek- nek eseti nem akart, sőt igen keményen meg tiltotta, mind

34 Az Istennek Cselekedetiről.

mind azonáltal akarta ugyan azt, és el végezte az jó tetteinek akarattyaival: az mennyiben ezek vala, az ő dicsőségének ki jelentésére.

IV. Annakokáért Istennek végezéséből és akarattyaiból lesnek, mind az joks. mind az gonosok, amazok cselekedve, ezek meg engedve

V. Az Istennek végezése mindazáltal avagy akarattya semmi gonosnak avagy bűnnek nem oka: noha szükségképpen minden meg léssen valamit az Isten el végezett.

Mert mivel az gonos dolgok nem cselekedő hanem meg engedő akarattal végeztetnek el, az Istennek végezése nem oka az gonosnak; nemis oka az gonosnak az Istennek akarattya, azért hogy az Istennek végzései meg bantatlanok, és elkerülhetetlenek, mert nem az kényszerítésnek, hanem csak az meg változhatatlanságnak szükségéből lesnek.

VI. Az Isten végzésének szükséges volta nem rontya el az okos teremtetett allatokban az szabadságot.

Oka ez. Mert nem kényszerítésnek, hanem meg változhatatlanságnak szükségé. Az Adamnak esete az Isten végzésére nézve szükséges képpen lett, azonban mind az által szabadon, vétkezett az Adam mint kinek sem meg nem volt hagyva sem nem kényszerített sem nem izgatott Istenből, hanem inkább, hogy névékeznek igen igen keményen meg voltintetvén.

VII. Az másod rendbéli szerző okokban sem rontya el az történetet.

Mert

Az Istennek Cselekedetéről. 35

Mert sok dolgok az másod rendbéli szerző okokra nézve történet szerint valók, mellyek az Isten tanácsára nézve szükséges képpen lesnek.

VIII. Az Isteni végezésnek semmi más egyéb indító oka nem adattathatik az Istennek szabados akarattyanál, és jólétczésénél.

IX. Az Isteni végezésnek leg főbbvége, az Istennek dicsőssége.

X. Az Istennek végezése magában eggyetlen égggy, és minden égyben serkesztetés nélkül való, s. elsőbb avagy utolsóbb abban nem adatik.

XI. Az el rendeltetett dolgokra nézve pedig, így különböztetik meg, hogy az mély rendelésnek, hogy azzal az rendel legyenek, az Isten mondatassék el végezni.

Alkalmazatlanok ezek az kérdések, vallyon ezt végezteje el az Isten elsőbb avagy amazt? vallyon elsőbb az vég felől végeztette avagy az eszközök felől? Mert holott az Istennek végezése, onnon magában égggy, és minden égyben serkesztetés nélkül való cselekedet, nincsen abban elsőbb és utolb hanem csak az el rendeltetett dolgokra nézve, különböztetik ugy meg. Ez okkal azt mondjuk hogy az Isten elvégezte. Hogy, 1. teremtsé az embert, 2. ajándékozza meg azt az ő képével, de az mellyet el vesztet, 3. Meg engedje az ő esését. 4. Az el estebből nemelleyeket magoknak hagyjon, nemelleyeket felémellyen, és az örökéletre meg tartson.

I V. R E S Z,

Melyben

AZ ELŐVE ELRENDELÉS.
R Ó L.

AZ Istennek végezése az teremttállatokra nézve, közönséges avagy kiváltképpen való. Közönséges Végezése az, mellyel azt végfste el, hogy az minden-knek teremtésében, és tartásában: az ő hatalmának, bölcs-ségének, és jóságának, dicsősségét megmutassa.

Kiváltképpen való végezése, melly eleve el rendelésnek mondattatik, az, mellyel azt végfste el, hogy az okos teremtt állatoknak elválasztásában, avagy megveésétkben, az ő kegyelmének, irgalmasságának, és igazságának dicsősségét jelencséki.

R E G U L A K

I. Iol lehet az eleve el rendelés, az Istennek elméjében égy, és minden égyben berkeztetés nélkül való cselekedet, mindazáltal az mi értelmünknek erőtelenségéhez képest, az ezközökre való eleve-el rendelésre osztattatik.

II. Az

II. Az ki az végre eleve el rendelte-
tett, az ezközökreis eleve-el rendelte-
tett az.

Az eleve-el rendelés, az Angyalokat, a-
vagy az embeteket illeti.

Az Angyalok eleve-el rendelése az, mel-
lyel az Isten azt vegezte, hogy az Angyalok
közül némellyeket, az oelső virágbéli boldog
sagokban, az Christus által, mint fő által
örökké megtartsan; Némellyeket pedig ma-
goknak badijon, es midőn az ő állásokat, szabad
akarattyyok szerént, el badijak, mind őiökké bun-
teszen az ő kegyelme és igazsága dicsősségének
meg jelentésére.

Az emberek eleve-el rendelése az: mellyel
az Isten azt vegezte, hogy az ő maga ké-
pére teremtetett, de szabad akarattya szerént, az
bűnben esendő emberi nemzethol, némellyeket
az Christus által mind örökké megtartsan;
Némellyeket pedig a kik magoknak az magok
nyavalyásságában hagyattattanak, örökkén el
kárboxtassan, az ő irgalmassága dicsősségé-
nek, meg jelentésére.

Ez Isteni végezésnek két részei vannak, az
el választás és a megvetés.

R E G U L A K.

I. Az eleve-el rendelés semmire nem néző végezésis. s. nemis.

II. Semmire nem néző, az indito okra nézve, melly sem nem az hit az elválasztandokban, sem nem az bűn az megvetendőben, hanem az Istennek igen igen szabad akaratya.

Az hit egy általlýában, avagy az eleve meg látott bűntől, nem ok az elválasztásnak, mert nem azért választatik el az ember, hogy hiendő, hanem azért hiszen hogy elválasztott. *1. post. csel. 23. 48. Es hívének valakik rendeltettek valának az örök életre.* Nemis azért választattunk el, hogy jövendőben bűntek léssunk hanem *hogy bűntek lennénk, és fedhetetlenek ő előtt, az szeretet által. 1. ph. 1. 4.* Az eleve meg látott bűn-femoka az megvetetésnek mert egyéb aránt mindnyáian megvetettünk volna. Hogy pedig az Isten az ő szabad jó tettei se: ént cselekedett legyen, nyilván való dolog amaz *Luc. 12. 32. Tettetek az ti atyáoknak, hogy adjon ti néktek országot,* és *Rom 9. 16. Könyörülök, a kin könyörülök és 18. v. Annakokáért az kin akar könyörül az kit akar pedig megkeményit.*

III. Valamire néző pedig a Materia-ra avagy, a célra, és azokra az eszközökre nézve, az mellyekkel ez az Vékezés véghezvitetik.

IV. Mert az elválasztásnak és megvetésnek matériája avagy céllya, nem az csupán mindentekintet nélkül gondoltatott; hanem szabad akaratya se-

rént Jn

rent az bűnben esendő ember.

Világos okai vannak. 1. Mert az irgalmaslagnak, és az haragnak avagy igazlagnak ki jelentése felől való Isteni vege, és elől feltéti az bűnt, mert semmi irgalmaslág nincsen egyébhez, hanem az nyavalyáshoz, és semmi igazlág, avagy igaz harag nincsen egyéb ellen, hanem az bűnös ellen. 2. Mert meg nem vettethetik egyéb, hanem csak az, a mi meg vettethető. De az ember nem úgy meg vettethető az mint az Istenről teremtetett, hanem az mint az Sátántól meg rutittatott.

V. Az bűn annakokáért nem indító oka az meg vetésnek, hanem az meg vetés materiájának avagy czéllyának szükséges condicioja, hollehet pedig nem oka az meg vetésnek, mindaz által oka az meg vethetőségnek.

Mert külömböz az meg vethetőség, és az meg vetés, mint hatalom és cselekedet, az bűnért minden emberek meg vethetők valának, de azért mindnyájan meg nem vettek.

VI. Az eleve elrendelés annakokáért, elől fel tési. 1. Az embernek teremtese. 2. Az Isten képének (de az melly el vesztet) az teremtetendő embernek ajándékozása. 3. Az ő esetinek meg engedése, felől való végezést.

VIII. Az véghez vitelnek eszközei pedig, úgy rendeltettenek, hogy noha az Isten, azo szabados jól tetczéle szerént cselekedszik, mindaz által se az el valas-

tattaknak az dicsekedésre, s é az megvettetteknek az panaszolkodásra, igaz okok ne legyen; mert amazoknak ajándékon való kegyelem ajándékoztatik, ezekre pedig erdemlett büntetés vettetik.

VII. Külömböző kérdések ézek. I. *Mitsoda jussal vesse meg az Isten az embert az ő teremtetett állattját.* I. *Miért hogy nem mindeneket, hanem nemellyeket választott el, s nemelly ket vetett meg?* I. *Miért hogy ezt (példánakokáért) Pétert el választotta? amazt pedig (példának ok.) Iudást meg vetetti?* Az elsőre meg felelnek abból az célból az melly környül az meg vetés forgodik. Mert az ember az mennyiben el esendő vala, meg vethető vala; Az másodikra az végből. Mert az Isten az irgalmasságnak, és igazságnak di-esősségét akarta ki nyilatkoztatni. Az harmadikra végezetre, az indító okból. Mert ő neki ugy tetszett.

Hasonla o'lag, Ha kérdik Mié t'csinállyon az fazékas ugyan azon égyfárból igen igen külömböző edényeket? Meg felelnek az végből, tudni illik kü' s'mb kü' s'mbféle vélek való élésre az hazi gondviselésben. Isten ha kérdik, miért csinállyon ebből az fárnak darabjából csuprokat,

Az eleve elrendelestől.

41

az másikkal pedig hűdöző edényt? Meg felelnek az indító okból. Mert úgy tetszik az fázékának,

IX. Az Christus avagy úgy gondolatik mint Isten, avagy úgy mint Isten ember. s. közben jaro, az első mód szerint, az Atyával és Szent Lélekkel, szerző oka az mi el választásunknak, az utolsó mód szerint, az el választás véghez vívésének eszköze.

Mondattatunk azért el választattaknak az Christusban Eph. 1. 4. Tudni illik. kik ő általa az időselegre vezettetelünk v. 5. Az mi megtartatásunk felől való végezés, az végre való eleve el rendelés. Az Christusnak pedig mint fűnek nekünkadásá felől való végezés az eszközökre való eleve elrendelés.

X. Ezek az sok Feltett Sándék. Eleve megismerés, és rendelés jöhetne ha mind egy dologért vetettetnek, mind az által tanításnakokáért, így külföldözteshetnek meg, hogy az fel töltött Sándék, az megtartálnak Sándékat, az eleve meg ismerés (tudás) az ingyen való jó akaratot, mellyel minket magának esmér; az eleve el rendelés pedig, az Christusra, és az időselegnek egyéb eszközeire való el rendelést jelgyezze.

Rom. 8. 28, 29. Tudjunk pedig hogy az Isten szeretőknek, és a

gynt mindenkjauokra szolgáljak, azoknak tudniillik kik az ő feltett bándék a szerén: hivattattanak. Mert az k: ket eleve megismért, azokat eleve elis rendelte hogy lennének egyenlő ábrázatainak az ő fiával.

XI. Tellyeffeggel ostobák azok, az kik ugy engedik meg az el választást, hogy tagadják az meg vetést.

Mert az irás azt tanittya; hogy a mint hogy vagyon el választás, nem külfömben vagyon meg vetés Efa. 41. 9. *El választalak tegetet nem vetlek meg.* Ma'a. 2. 3. *Iakobot szerettem, Esaut gyűlöltém.* Ro. II. 9. 18. *Az kin akar könyökölni, az kit pedig akar meg keményít.* Ro. 11. 7. *Az el választottak meg nyerték az többi pedig meg keményedzenek.* 1. Thess. 5. 9. *Nem allatott minket az Isten haragva. hanem az idvösségre.* 2. Tim. 2. 20. *T: stességre és gyárlózatra való edények.* Iud 4. *Alattomban bésttek némely emberek, kik már régen eleve be vattattanak, erre az kárhozatra.*

XII. Az mint az Christus, oka, nem az el választásnak, hanem az idvösségnek, ugy az hitetlenségis, oka, nem az meg vettetésnek hanem az kárhozatnak.

Külfömből az kárhozat az meg vetéstől, mint az véghez vivésnek előző az végezéstől.

XIII. Az el kárhozás, nem vége a meg vetésnek, hanem az Isten igazsága dicsoffágének ki nyilatkozása.

Nem igazán mondatik annakokáért az ember azért teremtetettnek lenni, hogy el kárhoznék, mert az el kárhozás nem vég, hanem az véghez vivésnek előző, melyre az meg vettetett ember ő magát, az maga szabad akarattya szerent való gonossággal érdemlő része.

Az eleve el rendelésről. 43

XIV. Az meg vetésnek, tanításnak okáért, két cselekedeti állattatnak, az nem érdemlett kégyelemnek meg tagadása, melly el hagyásnak; es az érdemlett büntetésnek meg rendelése, melly eleve valo el karhoztatásnak mondattatik.

XV. Az mi el választatásunknak meg próbálásában, el osto uton kell előbb előbb mennünk, az véghez vitelnek ez köziről, az végezésre, el kezdvén az mi meg bentséltetésünkről.

Illyen okoskodással. Valaki érzi magában az meg bentséltetésnek ajándékát, mellyel az bűnnek meg halunk, es bűnünk az igazságnak, az, meg igazított, el hívattatott, es avagy igaz hittel meg ajándékozott, es el választott, de az Isten kégyelme által, ezt érzem. Téhat meg igazítottattam, el hívattattam, es el választattam.

XVI. Ordógi pedig ez az argumen-
tom. *Ha el választott vagyok, az 10 csele-
kedeteknem kellene, ha meg vettett az 10
cselekedetek hasontalanok.*

Mert az első nem ke esén emberhez illik mondani, avagy el választott vagyok avagy meg vettett, inkább ez illik hozzája, hogy, az o hit, mint az el választatásnak es ez közt meg próbálva. 2Cor. 13. 5. 6. *Tamagatokat meg kísérsétek; ha vattok az bűben, avagy nem? Tamagatokat meg próbáljátok? avagy nem ismeritek ti magatokat, hogy az Iesus Christus, ti bennetek vagyon? Hanem ha meg vettettek vattok.* Remenlem pedig *hogy*
D 5 meg

meg fogjátok ismerni, hogy mi nem megvettesek vagyunk. Másodszor, ez az okoskodás, az éggymás után rendeltetteket éggymástul elbaggattya, és az éggymástal meg nem alhatok t. éggymben köti, mert az jó cselekedetek utánna rendeltettek, az elválasztásnak, és semmiképpen el nem kell bakaítani őket attul, mellyek az ő véghezvirelésének, és a mi bennünk való megbizonyosodásának ez közei. Eggy mállal meg nem alható dolgok pedig, megvetetnek lenni, és jó cselekedeteket cselekedni,

V. R E S Z,

Melyben

A Z T E R E M T E S R E O L.

ANnyi az Istennek belső munkái-
rul. Kulsiók azok, az mellyek az Isten
állattya kívül lesznek.

Azok pedig rész szerént az teremtés, rész
szerént az teremtetett állatoknak igazgatása,
adagy az Istennek cselekedetkéli gondviselése.

Az teremtés az, mellyel az Isten ez vilá-
got és az benne valokat, rész szerént semmiből,
rész szerént természettől szerént alkalmatlan má-
tériából teremtetett, az ő hatalma, bölcsessége
és jósága dicsőssége ki nyilatkoztatására.

Az teremtésnek historiája meg vagyon írva Terem. 1. es 2.

R E G U L A K

I. Teremteni, nem csak, semmiből
valamit csinálni, hanem még az alkal-
matlan

Az eleve el rendelestől.

45

matlan matériából, az természetnek eszeje felett, valamit szerzeniis.

II. Az teremtésnek munkáját és tiszteletet semmi teremtetett állatnak még az Angyaloknakis, nem kell tulajdonítani, hanem egyedül az Istennek.

III. Az tetemtés nem az teremtőnek hanem az teremtetett állatnak által jutása az lehetőségből, a lételre.

Az, az, az Isten az teremtéssel nem változott az teremtetőből, mint ha az teremtés előtt csak tehetőség volt volna az teremtésre, avagy teremthető, az, az, az, az ki teremthette ez világot, volt volna, hanem az teremtetett állat, mely teremtetetik vala, abból az lehetőségéből jutott által az lételre.

IV. Az a lehetőség nem olyan, mint az mely az létel nélkül léven magában mindaz által bé foglallya az lételnek, bé vételére való alkalmatos voltot, hanem oly mely létel nélkül léven, magában bé nem foglallya az lételnek bé vételére való alkalmatos voltot.

Mért az teremtésnek materiája, az természet szerént, alkalmatlan arra, az mi ő belőle teremtetik, p.o. semmi alkalmatosság avagy dispositio nem vala az porban arra, hogy az abból az emberi test oly mesterfégélen, és csudaképpen építessék.

V. Ez világnak teremtésével semmi tökéletesség nem járult az Istenhez, ne-

itis

mis azért teremttette ez világot, hogy abból valami jó származzonk ő reája, az őtökélteteffé tévéfere, hanem hogy az ő jóságát az teremttett állatokkal közlené

VI. Az teremtés, avagy az nemnek egyűbers mind, minden alatta lévő el őshatatlan dolgokkal egygyűt való teremttése, az mint az Angyalok az Csillagok, és az eltető állatok teremttetenek, avagy az nemnek nemelly bizonyos alatta lévő el őshatatlan dolgokkal egygyűt mellyek az szaporodásnak bé oltott erejével meg ajándékoztattanak, teremttése.

VII. Az teremttett állatoknak kiváltképpen való meg isméréset, az teremttést vizsgáló bölcséknek hadjuk: elég léssen itt, ha azokat, az teremttésnek mindenik napia szerént, jól meg gondollyuk.

VIII. Az teremttésnek első napia három munkakkal jeles.

I. Az Angyaloknak az felső eggel (mely boldogok egének mondattatik) egygyűt való teremttésével.

Johova nem vitettedik jobban az Angyalok teremtetése,
mint az első-napra; mert midőn az Isten az földet fun-
dálná, immar ő földök dicséretet. Job. 38. 7.

2. Ez látható világ matériájának (mely
nem volt teljességgel minden forma
ne kül, hanem csak az tökéletesség, el-
választás, és ckeffég ne kül, melyet az
után lassan lassan vett el) teremtetésével.

3. Az e'őbor lévő világosságnak be'é
bocsátásával. mely világosság mindaz-
ta', nemis é'ementomítuz, nemis vi-
lágos felyhő, nemis más valami egyéb
teft volt, hanem, az Istentől (az ki hoz-
za járulhatatlan világosság) az levegő
egben bocsattatott, az után pedig ne-
gyed nappal, az csil'agokban adatta-
tott nemineműség.

IX. Másod napon szereztetett az Eg, ki
levegő égnek mondattatik, mely az ő
alfo részével, az felső vizek, az az a fely-
hők között, es az alsók, tudni illik az
tenger között, téssen külömbléget.

X. Harmad napon az Isten, 1. Az
föld körül még el eslott alfovizeket el-
vá'astotta, és hogy az viztől még ma-
ra-

radot föld, melly száraznak mondattott, az embernek, és az élő állatoknak, alkalmas lakó helyet szolgáltatva, bizonyos öblökkel meg tartoztatta.

2. Az földben, midőn még semmi mag semmi nap nem volna, az palantának, és csemeteknek nevelésére, füveledő erőt adott;

XI. Negyed napon helyhez tette nek az égen az csillagok, és világosító lámpások, melyeknek mozgások nem az lélektől, avagy az mellett álló Angyaloktól (az mint az Philosophusok fabulállyak) hanem az Istentől beléiek adattatott erőtől vagyon: nem különben mint az föld az ő belé oltatott erő által mozdulás nélkül áll.

XII. Az csillagoknak hasznok háromféle.

1. Az napnak és az éjjelnek meg különköztetése.

2. Az estendő viszontagsággal való forgásának, és idejének meg jegyzése.

3. Az ő erejeknek az álló dolgokkal való közlése.

XIII. *Otöd napon az madarak, halak, és az csuſomáſſo állatok teremtettenek.

XIV. Hatod napon midön már az ö' di allatokis teremtettenek vo'na, és így az egész világ, mint egy igen igen magas ház minden féle ezközökkel elkeſſített volt, embertis teremtett.

Ezek közzül az teremtett allatok között, az Isteni tudomány kiváléképpen az Angyalokat, és embereket gondollya, mint az képek attá Isten azokévétt és ábrázattját.

R E G U L A K °

I. Iol lehet az egész világ tüköre az Isteni hatalomnak, bő'cſeſségnek, és böljóságnak, tulajdon képpen mindazáltal az Istennek képe, csak egyedül az Angyaloknak és az embereknek tulajdon nittatik.

II. Az Istennek képe rés ſerént, az természet ſerint valo ajándékokban áll. tudni illik, az Angyaloknak, és az embereknek, egyben ſerkeztetés nélkül valo és lathatatlan állatyában, az életben az értelemben az akaratban, és

az halhatatlanfágban ; rész szerént , az
természet fé'et valóokban , tudni illik , az
első világ bé'li boldogságban , az érte-
lemnek és akaratnak egyenes voltában
az felfé'gben és az több teremtetett álla-
tokon való uralkodásban.

*Az Angyalok test nélkül való értelmes
lélek.*

R E G U L A K.

I. Az Angyalok , nem valami más'hoz
járult dolgok , nem is mineműségek ,
hanem igaz magokban meg álló dol-
gok.

II. Az Angyalok , test és meg halás-
nélkül valók.

III. Azok az testek , mellyekben az
Angyalok megjelentenek , nem csupa
tetző látások , mind az által nem is ő
vélek semély szerént , éggyesítettett ,
hanem bizonyos szolgáltnak okáért
szabadossan fel vétetett testek , voltak.

IV. Az Angyalok , nem hely foglalás
képpen , hanem meg határozás képpen
vannak az helyben.

V. Az Angyalok eggy'sers. mind

fok helyekben nem lehetnek.

VI. Az Angyalok valóságosan moz-
dulnak helyből helyben.

*Az ember olly teremtetett állat, az mely,
ugy vagyon elsőben az földből formáltatott,
az után pedig az magnak által ereztésével sa-
porittatott testő, és az Isteniül belé adatta-
zott okos lélekből áll.*

Nem vottuk itt meg az Philosophusok definitiojár,
mellyel az embert, okos állatnak lenni, mondjak, mind-
az által az mi dolgunkhoz kepest az Isteni tudománt gya-
korlo iskolában, igazabban írjak így lé az embert.

R E G U L A K.

I. Az emberi testnek három csuda-
képpenválo szerztetése adatik előnk-
ben az írásban: Első, az földnek porá-
ból Atya és Anya nélkül. Második, az
Adamnak oldal csontyából, Anya nél-
kül. Harmadik, az boldog szűznek vé-
réből Atya nélkül.

II. Az emberi lélek, nem az magnak
által ereztésével saporittatik, hanem, I-
steniül minden ez köz nélkül teremtet-
vén, adattatik az testben.

Az embernek teremtéséről így ír Moses. Terem. 2. 7.
*Es lehelt az Jehova az orrában életnek lelké, és léte az
ember és léleké.* Az hol három dolgok emlittetnek. Első
az leleknek minden ezköz nélkül való teremtése, mért

mondatik Isten lehelléséről, Másodszor annak bé lehellése. Mert azt mondja, es lehellet az ő orrában, Harmadszor, Az testnek és az léleknek semelyi szerint való egyesülése: Es lőn első lélekké, néminémű nem tulajdonképpen való állásnak formája szerint, az, az, élő lelkes állattá, Továbbá hogy mais, az lélek, az Istenből semmiből teremtetvén, lehellestessék be az emberben, bizonyíttyak az következő okok, I. Mert másunnan volna az mi lelkünk s másunnan az Adám lelke, tudniillik, az miénk az első lévő matériából, az Adámé pedig semmiből. Némis lehet itt ellen vetni ezt, hogy más az nemzésnek, s, más az teremtésnek oka. Mert most semmi nem teremtetik matériából, hanem csak az, amelly elsőbennis matériából volt teremtetvén. II. Mert az Christushnak lelke, nincsen az magnak által erejtéséből, Mert nem fer finnak szolgáltatva, hanem az szent léleknek munkálkodása által, fogantatott az boldog szűznek véréből. III. Mert az írás az mi lelkünknek eredetiről, nem úgy, mint az természetnek, hanem mint teremtésnek munkájáról, áll, Job. 33. 4. *Az Istennek lelke csinált engemet, és az mindenhatónak lelke adott én belém életet. Zach. 12. 1. Az Iéhuva terjeszté az eget, fundállya az földet és formállya az embernek lelkét ő benne.* Az hol nyilván az teremtésnek munkáihoz fámlaltatik. IV. Mert olyan mindennek eredeti a minémű el bomlása, de az embernek el bomlása ez, hogy az test az földben, az lélek pedig az Istenhez térjen. Predik. 12. 9. Holott azért az embernek el bomlásaiban, az lélek mindenközben verés nélkül az Istenhez termeg, kétség nélkül minden es köz nélkül ő töleis lett. V. Mert az írás, az testi és lelki Atyák között, nyilván való külfömbőlre téiben, Sidorok 12. 9. VI. Mert az Lélek el ősthatatlan, annak okáért csak semmiből teremtetik, VII. Mert ha az által erejtésből nem zerttenék, tehát, avagy az lelekből avagy az testből avagy egyfés s, mind az lélekből és az testből, nem zerttenék, De nem nem zerttetik az lelekből, mert az romolhatatlanból semmi nem nem zerttetik. Nem az testből, mert nem testi. Nem a testből és a lelekből egyfés mind, mert úgy rési szerint testi, rési szerint testi nélkül való volna, Hogy ha annak okáért semmiből

ből serez Erik egyedül az Istentől sereztenik; az kit illet egyedül; az feminiből való teremtés.

III. Amaz természetéről való tudományban lévő, méltó mondások mindazáltal: *Az hasonló hasonlot nemz; és az ember embert*, ebben az dologban igazán maradnak, resz szerént, mivel az ember embert, az semély seméyt nemz, resz szerént mivel az szűk által nemzetteik az test, úgy mint az léleknek háza, s. az Istentől belé adattatott lélekkel egygyesíttetik, és ostan végre az szűlésével az egész ember hozattatik ex világra.

Nem tartéllent hogy az ember szerző oka az embernek; mert nem minden rései szerént. Mert az miképpen ember embert mondatik ölni az, az ki öli k az testet öli meg; úgy az ember, embert nemzeni mondatik, jól lehet az lelket nemzeni.

Nemis alább való éz aránt az ember az egyéb élő állatoknál, holott, annakokáért nemessébb inkább az embernek nemzése, hogy abban az istennek minden eszköz nélküli való munkálkodása, az természetnek munkálkodásával egyűt jár.

IV. Az emberi lélek halhatatlan nem bintén tellyességgel, és úgy hogy az Istentől semmivé né tétethessék, hanem istennek rendeléséből, és úgy hogy az másod szerző okoktól el nem rontathatjuk.

V. Az léleknek ereji az lélektől valófágossan különböznek, mint a minéműleg avagy tulajdon hozzájárult dolog attul az kiben vagyon.

Ennek oka, az ki menetélből véertetik. Mert midőn meg vesztegettetek az léleknek e. ei eppen maradt az ő állattya.

VI. Az ő ereji, avagy csupán ezeköziek, mint az nyersesítő, és az éreztető erő, avagy csak résűserént, és bizonyos ideig olyanok; mint az értelem, és akarat; amazok elromolván az test, magokat ki nem bármaztattyák; Ezek az testnek szolgálattya nélkül, magokat ki bármaztathattyák, és elromolván az test, kiis bármaztattyák.

VII. Az kénseritestül való szabadfág, az a karatnak állattya serént való tulajdonfága.

Mert egyéb a. ánt az akarat nem-akarat volna.

V I. R E S Z.

Melyben,

AZ ISTENNEK CSELEKEDETBELI GONDVISELESE RÖL.

AZ Istennek cselekedetkéli gondviseleése az, mellyel Isten nem csak tartja az

Az Isten. cseleked. gond. 55

teremtett állatit, hanem azo mérfékelhetet-
len bölcsessége, jóság, hatalma, igazsága és
irgalmassága szerént, éggyszers. mind mind. ne-
ketis igazgat.

R E G U L A K.

I. Ennek az gondviselésnek tagadá-
la, önnön maganak az Istennek taga-
dála.

II. Az cselekedetbéli gondviselés,
az örökké valotól különböz, mint vég-
hez vitel az végezéstül.

III. Az miképpen az örökké valo
gondviselésben, azjol tetkezésnek; ugy
ebben, az jelnek, akarattya tetzik meg
kiváltképpen.

IV. Az gondviselés nem csak az tu-
dományban, hanem az mindeneknek
nagyoknak, és kicsinyeknek igazgató-
fábannis áll.

V. Az Istennek gondviselése, az má-
sod szerző okokat nem rontya el, hanem
állattya.

VI. Az mellyek az másod szerző o-
kokra nézve történet szerént valok, az
Istennek gondviselésére nézve bukás-
gés.

56 Az Isten. cseleked. gond.
gesképpen valók, nem a kenyerítésnek
mindaz által. hanem a meg változha-
tatlanlágna búkfégevel.

VII. Az Istennek gondviseleése igen
távol vagyon az Stoicusok fáumjátul.

Mert az stoicusok fáumja, az Isten az másod okoknak
éggy máltul való függéséhez köti. Az keresit éneke pe-
dig az másod szerző okokat az Istennek szabados akara ty
után helyhezteri rendei, mint az kik kel Isten, nem búk-
fégesképpen hanem szabadollan, nem búkölködéséből,
hanem kedvezéséből él.

VIII. Az Istennek gondviseleésével
jok és gonosok igazgattanak.

IX. Az jok igazgattatnak hathatos
cselekedettel, az mellyre tartoznak az
Isteni erőnek elől járása, éggjut mun-
kalodása, és segítlege.

X. Az gonosok igazgattatnak mun-
kás meg engedéssel, meg határozással,
és igazgatással.

XI. Az Istennek gondviseleése még
az rendeletlen dolgok, és vétkek körü-
lis, rendessen, és ferteztetlen marad.

Mert az gonos cselekedetekben kétőt kell nézni, 1.
magát az cselekedetet, és az cselekedetnek törvéntelens-
séget; 2. maga az cselekedet mint te méstet szerént való
mozgás, az Istennek hathatos munkálkodásából léssen, az
törvént elenség pedig avagy gonoslág, léssen az Istennek
munkás meg engedéséből. Mert az bün igazgattatik, 1.
Meg engedéssel, 2. Meg határozással, és aző határiban
való

Az Isten. cseleked. gond.

57

való tartoztatással. 3. *To kimonetelre avagy végre való igazgatással.* Im már pedig az Isten, ezek között, egyik módon sem mondathattik, az bűnök okának. Nem beszélvén az Mátériálét, avagy az természet szerint való cselekedetet. Mert az miképpen az loban más oka vagy on szaz mozgának, más oka az fántálásnak, így más az cselekedet okának lenni, más ismet az hozzá ragadot gonoszságnak okának lenni, Nem, meg engedvén az gonosi megveséert cselekedetett, mert az bűnt meg gátolni semmi törvénnyel nem kenferittetik. Nem, meg-határozva, mert az miképpen az nem oka az egésnek, az ki meg oltya szaz gyuladást, hogy továbbné terjedjen, így az ki az bűnök határt vét, hogy tovább né terjedjen, nem oka az bűnök. Nem, jo végre igazgatván; Meri az miképpen nagy mesterfég, az mérges állatokból egésféges orvosságot csinálni; így az Istennek dicső féges, még az feterfégzabolis világosságot, az gonoszságbolis valami jot, hozni ki. Meg tetezik azért, melly sem mire kellő légyen azoknak kikölésék, az kik hogy az Istent az bűnök mocskátul megemenciek, az csupa, és csak hi valkodo meg-engedéshez ragaszkodnak.

XII. Iollehet az irás ugyan azon égggy cselekedetet, avagy ugyan azon égggy munkát, az Istennekis, az ördögöknekis, és az hitetleneknekis tulajdonit, az bűn mind az által az Istennek semmiképpen nem tulajdonittathatik.

Nemis kell ez dologban az csupa megengedése vésni, hanem az ezébol és az végből kell ezek felől az cselekedetek felől íreletet tenni. Mert ugyan azon égggy cselekedetben, más az Istennek, mas az Sátánnak más az hitetleneknek tanácsa. Az Job nyomorúsága, az Istennek tulajdonittatik: *Isten adta volt* azt mondja Job. 5. *Isten vette elis*: tulajdonittatik az Sátánnakis, az Sabeusoknakis és Chaldeusoknakis, demindenik felől az végből kell íreletet tennünk. Az Sátánnak ez vala fel tett ezéls

lya.

lya, hogy az Iobot kétfélegben ejcse. Az Sabeusoknak és Chaldaeusoknak végezések ez volt, hogy az lopottmarhával, és az bent embertől el fosított ragadománnyal meg gazdaguljanak. Az Isten pedig azt vegezte el, hogy az ő szolgájának hirt meg próbállya, és ki jelencse. Így az Chrirtus meg esí-ésében. Pilátusnak feltett bándéka az volt, hogy az Sidoknak, és az császárnak kedvében meg maradjon. Az Sidoknak feltett bándékok ez volt, hogy az gyűlölségnek, és az bossú állás a való kívánságnak eleget tégyenek. Az Istennek feltett vége ez vala, hogy az emberi nemzetet meg váltsa. Innét vagy on, hogy semmit egyebet nem cselekedteknek lenni mondatnak, hanem az mit az Istennek keze és tanácsa el végezett. Apost. csel. 4. v. 28.

XIII. Az hitetleneknek meg keményítése, az Istennek ugy tulajdonittatik mint igazságos ítélet, ugy hogy az véték sé tulajdonittathassék Istennek. s. az hitetlenek sé mentethessenek meg.

Az hitetleneket ez aránt, meg menteni nem lehet. Mert az Isten csak azokat keményíti meg, az kik magokat meg keményítik, s nemis tében az lágyakból keményeket hanem igaz ítéletiből. az keményekből keményebbeket. Meg keményítik pedig magokat, gonoszul élven azokkal, a mellyekkel igen igen meg kell vala lágyíttatniok, tudniillik, 1. Az Istennek nagy türelemességével. Rom. 2. 4. 5. *Avagy az ő kegyességének szenvedésének, és vagy türelemességének igazságát meg utalodé? nem tudván, hogy az Istennek kegyessége igazságot meg térítése vissen, de té ez té keménységed és meg térhetetlen szenvedésért, gyűlölet té magadnak haragot, az harognak, és az Isten igaz íté-
lőnek napjára, 11. Az Istennek igéjével, 2. Cor. 2. 15. *Mert az Christu'nak jó illattya ragyunk Istennek, az idvőztelendőkben, és az el veszendőkben. Ez neknek balának illattya az balára, amaxoknak pedig életnek illattya az életre, 111. Az Isten dorgálásával, és fűtő el vesztésével,*
mel-*

Az Isten. cseleked. gond.

59

rellyel mint az űő, keményebbekké lésnek, Jer. 5. 3.
 Meg veredők, de nem fájlallyák, meg emésted őket de
 nem aharják venni az dorgálást, keményebbetéshik az ő
 szájokat az kősziklának nem akarnak meg tenni: Ez
 okaért, mivel magokat meg keményítik, igen, igen igaz-
 szán keményítettnek meg az Isteniül, az ki olly sokszor
 mondott: Pharaoh-felöl. *Meg tartoztatom az ő szívét,*
meg keményitem az ő szívét. Nem csak megengedéssel ke-
 ményít pedig meg, hanem, 1. Azt az Zabolát, mellyel az
 hitetleneknek kívánságot meg tartoztatt, neki erebítvén,
 Rom. 1. 24. *Atta Isten őket az ő sziveknek kívánságára & c*
 és v. 28. *Atta Isten őket el fordult elmére.* 11. Őket az Sá-
 tánnak úgy mint hohérnak kezében adván, 1. Király 22.
 22. *Akkor első álla egy lélek, és álla az, Iéhova eles-*
ben s monda: én meg csalom őtet (tudniülük Achábót)
az Iéhova pedig monda ő neki: Mi módon? El mégyek és
lélek hazugságnak lelke minden ő Prophétáinak szájokban,
Akkor monda, meg csal d őtet és meggyőződ, eredgy el, és
cselekedjél úgy; Az mint annakokaért az Magistratus az
gonosítóvót az hohérnak kezében adván az bűnjére,
sem az gonosítótnak, sem az gonosító védeelmének
okát, Igy az hitetleneket, az Sátánnak kezében
adado Istennek, sem az meg keményedésnek, sem az ő ve-
deelmének okát, nem kell tulajdonítani.

VII. R E S Z.

Melyben

AZ ANGYLALOKNAK I- GAZGATASAROL.

AZ Istennek cselekedetli éli gondviselése,
 kiváltképpen meg tettyik az Angya-
 loknak és az embereknek igazgatásában,

Az Angyaloknak igazgatása, avagy fo,
 aba-

avagy gonosz Angyaloknak igazgatása.

Az jó Angyaloknak igazgatása, az, mellyel Isten őket az első, idejekkel i igazságokban, az ő fia által, úgy mint az ő fejek által, az ő kegyelmének dicseretire meg erősítette.

R E G U L A K

I. Az jó Angyalok az ő természetek berént, bintén olly, el eshetők voltak mint az gonosz Angyalok.

II. Annakokáért azo joban valo meg erősítettéseket, nem magoknak, hanem az Atya Istennek kegyelmének, és az Fiunak, úgy mint azo fejeknek kell köszönniek.

III. Az Istennek fia feje az Angyaloknak nem az meg váltásra, hanem az teremtésre, és az Istennel valo kegyelemből bármazott eggyesítélre nézve.

Mert sem az Istennek képével meg nem ajándékozhatnak vala, sem fiakká nem fogathatnak vala, hanem csak az Istennek fiában. *az ki ábrázattya az láthatatlan Istennek, es minden teremtésnek első szüldője* Col. 1, 13.

IV. Az az Angyal, a ki az Atyáknak, emberi formában, az meg testesülésnek kecsülőjére, olly gyakran meg jelent,

Az Angyalok. Igazgat.

61

ent, nem teremtetett Angyal, hanem ön-
mon maga az Istennek fia volt.

Teremt. 18. 13. *Monda az Iéhuva Abrahamnak, miért meyeretett bárá, Terem. 32. 28. Fejedelmi módon viselted magadat (azt mondja az Angyal Iácobnak) az melly ugy magyaráztatik Hof. 12. 4. Fejedelmi módon viselte magát az Istennek Ios. 6. 13. Monda az a Felfu (a kit látott Iosue) En az Iéhuva seregének Fejedelme vagyok. és 15. v. Monda az seregeknek Fejedelme Iosueknak Lásd mag, Zach. 11. 2. és 3. részét.*

V. Iollehet az Angyalok között semmi rendeletlenfég nincsen, mind az által legyene ökozottók olyan rend, hogy más Fejedelmek avagy fejek legyen az Istennek fia kívül, avagy nem az írásokból nincs nyilván. Az Mihály Archangyalon égy általlyában, igazsággban az Istennek fia ertettetik.

Mertellenében tétettetik az ordögnek mint az gonosz Angyalok fejének, Ielen. 12. 7. *Az Mihály, és az ő Angyalai, hadakoznak vala az Sárkánnyal, és 10. v. Moftan lett az szabadítás, Moftan lett az szabadítás, és az hatalom, és az mi Istenünknek orsága, és az ő Christusának hatalma.*

VI. Az jó Angyalok, az Istenni akaratnak igen igen kés véghez vivői főképpen az Istennek dicsérésében, és az Isten felöknek őrizésében.

VII. Legyeneké pedig bizonyos Angyalai, az embereknek avagy tarto-

Az Angyalok Igazgat.
 mányoknak vagy nem? nem kell forgalmatossan vizsgálni.

Mert nyilván vagyon az írásból, hogy az Isten néha eggynek néha sokaknak szolgálattyaival él.

Az gonosz Angyaloknak igazgatása az, mellyel Isten őket midon az ő első idejéktől épsegekiül elszakadtanak és az Christus országnak ellenség ide lettenek, az Egből ki vetvén az pokolbeli veszedelemre társította le.

R E G U L A K

I. Az gonosz Angyalok gonoszok, nem az teremtésből, hanem az ő tulajdon fogyatkozásokból.

II. Az ő kiváltképpen való bűnök, az kevélység volté avagy nem: Az írás nem mondja meg, bizonyos dolog mind az által, hogy nem volt kevélység nélkül tétetve.

Mert az kevélység, minden Sánt Sándékból tett vétekeleg egyben körtetett.

III. Bátorfágossáiban nevezzük azt, az Iudas Apostallal. v. 6. az első eredetiül való elszakadásnak, és az tulajdon lako helynek el hagyásának.

IV. Az gonosz Angyaloknak vagyon fejedelmek, kit az írás fellyül hallado kép-

képpen ördögnek, ismét régi kigyónak,
Sátánnak nevez. láld.

Meg Ielen, 12, 9.

V. Az gonosz Angyalok el szakadása-
jának ideje es sáma felől holott semmi
nincsen az írásban, minékünk is halgat-
nunk kell.

VI. Az ő büntetések, rés szerént az
el vesztetes vissza nyerhetetlen bol-
dog ságrul való meg emlékezésben,
rés szerént az büntetéseknek örökké va-
ló érzésében, és a kínodásban áll.

VII. Megmaradott az gonosz An-
gyalokban, ez egyben szerkeztetés
nélkül való, láthatatlan és hatatlan
állat.

VIII. Maradott ő benne nem ki-
csin tudományis, és még az jövendő-
nek vizsgálásában való éles segis. Mel-
lynek segítő támasza, 1. Az természet se-
sént való isméret. 2. Az látásból, hallásból
való isméret, az régiul fogván való experien-
tiából, 3. Az Egnézésnek, avagy az Egné-
zésnek tudománya. 4. Az írásnak, s. főkép-
pen az Prophetáknak tudája. 5. az Rendki-

zúl való jelentés, valamennyi Isten az ő
 szolgálattal, mint bókéroknek szolgál-
 tyával akar élni.

IX. Ez pedig az ő tndományok, az
 miképpen hogy az szeretettül idegen
 ugy minden vigasztalástul is üres; nem is
 szerz egyebet ő benne hanem rette-
 gést.

*Mart. 8. 29. Miköz amk veted Iesus, Istennek fia, jöttél
 ide, hogy minket győztesen elideje el. ac. 2. 4. Te hiszed
 hogy az Isten egy, jól cselekszöl az örökösök birtok, és
 rettegnek ő ide.*

X. Maradott ő benne nagy hata-
 lom is, mellyet ki mutatnak némelly kiet-
 len nagy testeknek, helyekből való ki-
 mozdításában, selveknek tana-
 stában, az házaknak, és nagy he-
 gyeknek össze rontásában, az leve-
 gő égnek, és az testeknek mérges le-
 helléssel való meg vesztésében, és
 az embereknek elfoglalásában, és
 megülésében, az belső és külső ér-
 zenlégeknek, az erőzköznek, avagy
 az érzendő dolognak, kulombóztetésé-
 vel, és változtatásával való meg köté-
 sében.

Az Angyalok Igazgat: 65

XI. Az egitesteken mind az által, és az csillagokon, semmi birodalommal és hatalommal nem birnak.

Mert ō nekik csak az levegő égen való hatalom enged-
te. *rett. Eph. 2. 2.*

XI. Sőt még minden ō az alsó dol-
gokon való hatalmukis, Istennek gond-
viselefebol úgy meg határozottatott, ho-
gy az ő engedelme nélkül, még csak
meg kissebbetse teheffenek.

*Matt. 8. 31. Az ördögök pedig kérésre vala őtet mondván
hogy kiűss minket, enged meg nekünk, hogy mennyünk a-
z ő max dísno földében.*

XII. Az gonosz Angyalok csudála-
rtos dolgokat cselekeßnek, de csuda cse-
lekedeteket nem cselekedhetnek.

Mert az csuda cselekedetek olly munkák, mellyek az
örökrementett állatoknak minden hatalmokat fellyül mul-
lyák,

V I I I. R E S Z.

Melyben,

AZ EMBEREKNEK AZ AR-
TATLANSÁGNAK ÁLLAPATTYA-
BAN, VALÓ IGAZGATASARÓL.

Ilyen az Angyaloknak igazgatása.
Az embernek igazgatása, mind az ártat-
lanságnak, és nyavalyásságnak állapottyában,
mind az kegyelemnek és dicsőségnek álla-

66 Az Embernek Az Artatlanságnak.
pattyan, ki tetezik.

Az Embernek az artatlanságnak állapot-
tyában való igazgatafa, az mellyel Isten az
emberrel az cselekedeteknek frigyét kötötte és
őnéki az engedelmeffének conditioja alátt,
az boldogságnak örökké valóságát ígérte, ha
pedig engedetlen lenne halállal fenyegette.

R E G U L A K

I. Kettős az Istennek az emberrel
kötött frigge: Cselekedetek, és kegye-
lemnek frigye, amaz az eset előtt, ez
az eset után.

II. Az cselekedeteknek frigye ket-
teős Sacramentommal volt meg erősít-
tetvé, az életnek fájával, és az jo s. go-
nosznak tudásának fájával; mellyek
mind ketten az Paradicsomnak köze-
pette voltak helyheztetve.

III. Azoknak hasznok ketteos volt.
1. Hogy az amazul való étellel, és et-
tél valomaga meg tartoztatásával, az
embernek engedelmeffége meg pro-
báltatnék. 2. Hogy amazz az boldog-
ságnak örökké valóságát meg pecsetel-
né az engedelmeleknek ez pedig az
leg

Allapattvab. valo Igazgatasarol. 67
leg főbb jonak el vesztését, és az leg na-
gyobb gonosznak réájok valo boclátá-
lát jegyezné az engedetleneknek.

IV. Az életnek fája annakokáért,
nem valami ő belé ol'tattatott, eleveni-
tő erőtől, hanem az Sácramentomi je-
gyezéstől neveztetett ugy.

V. Hasonlóképpen az jó és gonos
tudásnak fája, ezt az nevet, az leg na-
gyobb gonosznak, és az leg főbb jonak
jegyzésétől, s. az ki menetélből nyerte.

Mert ez dologban tapasztalta meg az ember, melly nagy
jót vesztet volna el és melly nagy gonoszt vont volna ma-
gára.

VI. Az embernek (mikor még epp
volna) boldoglága, elsőben kiváltkép-
pen áll vala az Istennek képében.

VII. Az Istennek képe elsőképpen
vagyon az lélekben, másodképpen va-
gyon az testben az mennyiben ő benne
hármaztattyák ki magokat az léleknek
munkálkodási.

VIII. Az Isten képének ajándéki rés
szerént természet szerént rés szerént ter-
mászt félet valok voltak.

IX. Természt szerént valok volta-

nak, az értelemnek világoſſága ; az akaratkísá badoſſága ; és egyeneſége ; az kívánſágoknak avagy indulatoknak okoſſággal valo eggyezése ; az egész embernek ha hatatlanſága ; és az aſo teremtettt állatokon valo uralkodás.

XI. Az elſő emberben , olly nagy volt az értelemnek , világoſſága hogy minden természet ſerént valo dolgokat, valamellyek az elſő , magokban világos, kezdetekbőlki hozattathattanak, tudott legyen.

Melvnek jeles jegyér adta az Adám akkor, midőn minden élő állatnak, az ő természetéhez illendő nevet adott, Terem. 2, 20.

XII. Az akarat ſabados vala az jora és gonosrá annira keöz , hogy az ember, az épſégben végig meg maradhattott volna , ha akarta vo'na , vett volt tehetſéget ha akarná de akarást nem. hogy tehetné.

Az ſabad akarat, az embernek négy féle állapottyához képeſt. Négy féle. Az elſő emberben ſabados vala az jora és gonosra. Az el eſetemberben ſabados csak az gonosra. Az vya ſűletett emberben, avagy az kegyelemnek állapottyában, ſabados az gonosról , és az jora. Iſten kegyelme által de nem tökéletesen. Az dicſoſlégnek, állapottyában pedig ſabados léſen az gonosról , és az jora tökéletesen. Az épſégnek állapottyában meg cſelekedhet te

erte volna, hogy né vétköznek. Az nyivalyáflágnak állapotában semmit sem tehet egyebet hanem hogy vétközzenek. Az kégyelemnek állapotában nem uralkodhat az bűn az emberben. Az dicsőffégnak állapotában tellyességgel nem vétközhetik.

XIII. Az alsó kívánságok, és minden indulatok, az okossággal égyyeznek szala.

XIV. Az első ember még testére érzveis halhatatlan volt, ném bintén tellyességgel mind az által, mint ha az Isteni állatokból égygyben berkeztetett lett az ő kezdetiben az mellyekből lett, és áll, vissza nem oshatott volna; hanem az Isteni frigynek szövetségéből, nem hogy meg nem halhatott volna, hanem hogy meg lehetett, tőle, hogy meg né hallyon.

XV. Az embernek az álloteremtett állatokon való birodalma nem csak az vélek való birással volt épp, hanem még az vélek való éleffel is csendes volt és kedves.

XVI. Az a munka mellyel az paradicsomot kellett Adámnak őrizni és művelni nem nehefféggel osve köttetett, hanem gyönyörűleges vala.

I X. R E S Z.

Melyben

AZ MI ELS^o SZ^uLEINK
ESETIR^oL MINT, AZ EMBERI NYA-
VALY ASSAGNAK KEZDETIR^oL,

ANnyi az embernek az ártatlan-
ságnak állapottyában valo igaz-
gatásáru. Az embernek az nyavalyássag-
nak állapottyában valo igazgatása az mel-
lyel Isten az lúmben szabad akarattya berén-
bé esett embert, az ő igazitéle tiből, sokféle
nyavalyák alá vetette.

All annakokaért ez az állapot az bűnben,
és az bűntkövető nyavalyákban.

Az bűn törvéntelenség, avagy minden
valami az Isteni törvennyel ellen kezik.

1. Ian. 3. 4. Itt az törvénynek nevezet in mind az em-
bernek els^oben eleiben adatott parancsolatok és til lma-
zások, mind az ő bűvében be irattatott természetnek tör-
vénye érttetetik, Az törvennek pedig az eser ut n valo
fel epitesérőles meg őregebitéséről oda ála az ő maga
helyén leszen t niras.

R E G U L A K.

I. Az bűnnek nevezet in avagy ég-
gyben-nőt képpen, az á dolog á mely
ben vagyon á törvéntelenség, ő magá-
val az törvéntelenséggel égyütt, ava-

Ugy el vontképpen csak az törvéntelenlég ertettetik.

II. Igen elégtelen az bűnnek, az gonololt, mondott, es meg cselekedett bűn-
nel valo lé irása.

Ugy irattatik lé az Pápištáktól. de ez az bűnnek lé
irása, a mint oda alá meg tet zik, az eredendő bűnre nem
illik.

III. Az Istent á bűnnek okának len-
ni, káromkodás nélkül nem lehet állat-
ni.

IV. Semmi nem tart ellent, hogy u-
gyan azon egy dolog külömb tekintet-
tel mind az által, bűn-is legyen, az
bűnnek büntetése-is.

Az bűn avagy első avagy elsőből származott.

*Az első bűn, a mi első szüleinknek enge-
detlensége, mellyel az Istennek, az jó és gon-
nos tudásnak fája felől valo tilto parantsolat-
tát által hágták.*

REGULAK.

I. Az Adám és Eva vétkének, mel-
lyel az törvént által hágták, sem az I-
sten, sem az Istennek vegezése, sem á
kiváltképpen valo kégyelemnek tőle
meg

Az mi első szüleink esetiről.
megtagadása, sem az életnek megengedése, sem az természet szerént való mozgásnak felindítása, sem penig végrejete annak az életnek igazgatása, nem oka.

Nem az Isten, Mert annak a fának gyümölcset az embertől igen igen keményen meg tiltotta. Nem az ő végzése mert az csak a megváltozhatatlanságnak, és nem a kényszerítésnek szükségét hozza be magával; és senkit az büntételre nem űz, s. izgat. Nem a kiváltképpen való kegyelemnek mellyel az ember éppen maradna, tőle való megtagadása; Mert még azzal az kegyelemmel sem tartozott az embernek, az mellyet adott ő neki. Mert vett volt tehetőséget ha akarná, noha nem vett volt akaraft, hogy teherné. Nem az életnek megengedése, mert annak meg gátolására nem volt köteles, a mint oda fel az 14. levélben meg mondtuk. Nem az természet szerént való mozgásnak indítása, mert az mozgás ő magában nem bűn. Nem annak az életnek igazgatása, mert az gonoszt jora fordítani, jonak inkább, /' hogy nem mint gonosznak okának lenni.

II. Az első bűnt az Isten, nem akarta, es akarta.

Nem akarta az mennyiben bűn, akarta és el végrezte azt a mennyiben az irgalmasfág és igazfág dicsőiflegének ki nyilathoztatására ezköz.

III. Annak külső indito oka volt ama régi kigyonak, az Sátánnak, igazgatása és el hitetése.

IV. Belső indito oka volt, az embernek ugy vagyon ő magában az jora
es

gonosra kőz, de az Sátánnak el hitetéseből az gonosra hajtott akarattya:

V. Annak az esetnek bizonyos grahitfi vannak, a melyekkel nem egyöers mind, hanem lassan lassan szakadott lelember az Istentől, tudni-illik. 1. Az ki-

gyoval az ő férjének jelen nem letelekor eoesselgető Evának maga gondolatlan- gága, és magának sok nem ő réá tarto- ozo dolgokban való avatása. 2. Az hibe- etlenség, mellyel lassan lassan kezdett, az Istennek, az emberhez való jo akarat- tyát kétfélegessé tévő Sátánnak hazugsá- gaira hailani, és az Istenhez nem bizni.

3. Az meg tiltott gyümölcsre és az Isteni bícsó, égre való vágyakozás. 4. Maga az cse- kekedet. 5. Az Adámnak el csábittatá, a es az ő benne-is indittatott rendeletlen in- flulat.

VI. Ha ennek az esetnek részeit né- zed, az egész terméset szerént való tör- vénnek által hágásának igazán mon- olod.

Mert vetkezett az ember hitetlenléggel, bizodalma- tanfággal, háládatlanfággal, bálványimádással, mellyel az Istentől el szakadott, és ő magából bálvánt csinálni i-

gyekézett, az Isten igéjének meg utalásával, pártutással, gyilkossággal, meretkedetlenséggel lopással, és az más marháához az Ura hűe nélkül való nyúlással, az hamis bizonyosság tételhez való hálással, és végezetre az fel yebb való meltsóagnak, sőt még egyedül az Istent illető dicsőségnek is kevely kívánásával. Az honnan ez az bűn meretkedetlenségnek, kevelységnek avagy fel fuvalkodóságnak nevezetivel igen borosan irattatik le.

VII. Annakokáért ezt a bűnt az Szent Pál Apostallal, átalhágásnak, meg bántásnak, és engedetlenlegnek igazán nevezziük.

Róma 5. 14. 18. 19.

VIII. Az Adámost ebben az dologban, nem úgy kell mint magán való, hanem mint közönféges semélyt, és az egész emberi nemzetiségnek sülétjét, felet, és gyökeret gondolni.

IX. Valamit annakokáért elvett, és elvesztett, magának és minden maradékniak uettré s. vesztette el.

Az mint az fű, az okosságot magának és az tagoknak tartya, a mint az Nemes ember magának és maradékniak tartya meg avagy vesztte el az örökös jószágot: így az Adám azt az boldogságot magának és maradékniak vesztette el. Az mint az mérges gyökéből, semmi egészséges nem nő, így valamennyin természet szerint az Adámból származnak, mindnyájan azzal az első bűnnel bűnösök lévén születtenek.

X. Az első bűn annakokáért nem csak semély szerint való, hanem természet

Az mi első Szüleink esetiről. 75
méset berént valo-is, mint á mellyel az
egész terméset vestegettetett meg,
melynek alája vettetenek az Adámnak
maradéki is, mindnyájan valamennyin
tudniillik terméset berént az Adámból
sármaznak.

Ki véteük annakokáért ez köteleffég alol az Christus,
á ki ugy vagyon az Adámból született de nem az Adám
által: nem terméset berént valo nemzés, hanem az Ient
léleknek ereje által.

XI. Az mint annakokáért az semély
az termésetet meg vestegette, ugy az
terméset az után az semélyeket.

XII. Hogy á mi első süléinket az I-
sten kegyelmében vette, kegyessen his-
sük.

X. R E S Z.

Melyben,

AZ EREDENDŐ BÜNRŐL

és az SZABAB AKARATROL,

AZ elsőből sármazott bün. avagy ereden-
do avagy esel kéendő.

Az eredendő bün az á minden emberre
(valaki az Adámból terméset berént sármá-
zik) egész az első bün k kötelezese miatt
bocsattatott, terméset berént valo vétkeffég,

Az eredendő bűnről. &c.
*mellyel az Iora való szabadtságot helyességel
 el vesztven, csak az gonosbra hajlando.*

R E G U L A K.

I. Ez az bűn az irásokban nevezte-
 tik bűnnek *fellyúl balladoképpen*, és bűnnek
 testének (a) *vetkező bűnnek*, (b) *bennunk*
lako bűnnek (c) *tagok törvényének* (d) *o em-*
bernek (e) és *testnek*. (f)

(a) Rom. 6. 6. (b) Rom. 7. 13. (c) Rom. 7. 13. (d) Rom.
 7. 23. (e) Rom. 6. 6. (f) Ioh. 3. 6. Gal. 5. 17.

II. Neveztetik kívánságnak-is:

Rom. 7. 7. *A kívánságot nem tuttam volna* (tudni il-
 lik bűnnek lenni) *ha az törvény nem mondta volna,*
Né kívand. Vagy. Iac. 1. 14. vs.

III. Annakokáért azt az Pápi sták
 hamissan véssik ki az bűnök között, és
 hamissan bámlállyák az Isten munkái-
 hoz.

Mert az kívánságnak nevezet in, avagy az természet ge-
 rént való kíváno e. ő ér tetik, mely az emberben még
 az esett előtt is meg volt, avagy ahoz az erőhöz ragadott
 vétkesség, á mennyiben ő benne kezdetképpen vagyon,
 és az mellyel csak az gonosbra hajol.

IV. Az eredendő bűnnek leg köze-
 lebb való oka, az első bűnnek kötele-
 zése, melyre nézve Istennek igaz bűn-
 tetése, reße tudni-illik annak az halál-
 nak, á mellyel Isten az embert fenye-
 gette.

V. Iollehet az lelek minden eszköz nélkül adatik Istentől az emberben, egyesülven mind az által az testel, ottan mindjárt alája vettetik az első bűnnek, melly az egész embernek tulajdonittott, annakokáért természet szerént való motfokkal, az is meg vesztetik.

VI. Nem-is búnik meg azért az eredendő bűn, bűnnek lenni, hogy mi sem akaratumk szerént, sem tudván nem tettük; mert elég ha meg vagyon az mi természetünkben az törvény ellen való dolog, ha igen tavol vagyon-is az akaratumk szerént való.

VII. Ettől az eredendő büntől (csak egyedül az Christustól ki válva) senki az emberek között, még az boldog szűz Mária-is nem üres, nem is csak az cselekményekben, de még az alig fogantattatott és még nem született emberben-is vagyon, és az mint az ragadozó szörny az farkas kölykökben, magát jobban jobban ki sármaztatja.

Pfal. 51. 7. *I méltóságban fogantattam, és lénben megsegített engem az én Anyám.* 2. Cor. 5. 21. *Azt cselekedtetek, mint az én bűnöm nem tudott, mi erőtünk lenne tette.*

VIII. Az eredendő bűn, nem csak az jora való tehetetlenségben és alkalmatlanságban, hanem még az gonosbra való hajlandóságban-is áll; nem-is csak az először elvőtt jonak elvestése, hanem még az ellenkező gonosznak, réánk való botláltatása-is.

IX. Az eredendő bűnnel, az természet szerént való ajándékok megvestetettének, az természet felet valok pedig, tellyességgel elrontattanak.

X. Megmaradott azért az értelem, de megfetétedve, megmaradott az akarat, de megvestve, megmaradott az also kívánság de egészen megvétkefedve.

XI. Innét meg az természet szerént való és közönséges társaságbeli cselekedetekben-is, semmi jot nem tehet az ujjá nem született ember, kiváltképpen való kegyelem nélkül.

XII. E nélkül az Istennek kiváltképpen való kegyelme nélkül semmi jeles dolgot nem cselekettenek az pogányok.

XIII. II

XIII. Valami volt mind az által az, de sok féle hyában valósággal, úgy ösve volt köttetve, hogy még az ő kiváltképpen való jószágos cselekedetek is Istennek előtte nyilván való vétkek lettenek legyen.

XIV. Mert nem mingyárt jó cselekedetek azok, á mellyek ő magokban jók, hanem az mellyek jól is lesznek.

Az jó cselekedet avagy egygy értelmüképpen, avagy külömbértelmüképpen mondatik. Amaz tellyességgel és minden körűl álló dolgokra nézve jó: emez ő magában úgy vagyon jó, de avagy arra az dologra az melyre szélöz vagy á mi körűl forgolodik, avagy arra á melyben vagyon, avagy az modra, avagy az végre nézve vetkes. Egy általában, ha az pogányok cselekedetinek végére nézünk, ki tertzik, hogy az ő cselekedetekben az magok tulajdon ditsősségére volt inkább gondjok, hogy nem az Istenére.

XV. Iollehet az meg vettetteknek indulattyok-is, mint egygy zabolával meg tartoztatnak az Istentől, de nem gyógyittatnak meg mind az által.

XVI. Az természet felet való ajándékok pedig tellyességgel el vesztettenek; tudni-ilik az értelemnek világossága, az akaratnak egyenessége, es az kívánságoknak az okossággal való egygyezése.

XVI. Innet az lelkieknek, avagy meg tudására, avagy cselekedésére, sem az cselekedetre, sem az tehetségre nézve, semmi kezdeti nintsen az embernek ő magában.

XVII. Annakokáért az hamuban keresnek épületet azok, á kik az ujjá sületetlen embernek szabad akaratot, avagy annyi meg maradott erőt tulajdonítanak, á mellyel avagy jól cselekedjek, avagy magát az meg térésre, és az Isten kegyelmének jó kedvel való bevételére el készítse.

Mely tévelygés az Pélágiánusoké, és az Fél pélágiánusoké.

XIX. Szabadossan maradott ugy vagon az embernek akarattya az kénserítéstől, de nem az jora és gonosra.

XX. Sőt szabadossa lott csak az gonosra, és azért, inkább boldgainak mint szabadosnak, érdemli hogy mondattassék.

Az mi az értelmet illeti. Az lelkes ember nem foghatja meg azokat, mellyek az Istennek lelkije. 1. Cor. 2. 14. Ha az akaratot nézed; Az ember szívének gondolattya csak gonos. Gen. 8. 21. Végezetre az egész embert minő az lelki életet el vesítette, az irás bűnben meg boltnak kiáltja, Eph. 2. 1. Colos. 2. 13.

XXI. Iollehet ez az bűn , á mi ke-
gyes bűléinknek meg botfattatott, de
mind az által az nemzés által az mara-
bdékokban által ontatik.

Oka ez: Mert á meg botfátással az bennünk lako bűn
nem veretik el tellyeléggel noha kötelezése el viterik,
és á mint az hitnek ajándéka nincsen az bűletésből, ha-
nem az ujjá bűletetésből ; így az ember nem á mennyi-
ben ujjá bűletett, hanem az mennyiben ember , nemzi az
emberet. Mint á kalásfoktól, polyvaktól, es tokoktól meg
bűtittatott magok, ugyan azonokkal nének ki.

X I. R E S Z.

Melyben.

AZ CSELEKEDENDŐ BŰNRŐL

EZek az eredendő bűnről. Az cseleke-
dendő bűn az, á mellyel az gondolatok-
ban, kívánságokban, sokban , avagy cselekede-
sekben, az Istennek Törvénye meg romtatik.

R E G U L A K.

I. Az környül álló dolgoknak kü-
ömbkülömbféle voltához képest , kü-
ömbkülömbféle az bűn-is.

II. Az szerző okra nézve avagy kö-
szönféges, avagy magán valo , avagy
ismagyobb, avagy kisebb méltóságú se-
mmélyé.

III. Az materiára nézve , gondolt,

ki-

81 Az cselekedendő bűnről.

kivánt, mondott, avagy cselekedett.

IV. Az modra nézve, avagy el hagyátnak, avagy meg tetelnek bűne:

V. Az vegre nézve, avagy meg nem gondolt, avagy sántsándékból vagy le ki ismérlet ellen való. és az avagy inkább gonoszságból mint gyarlóságból, avagy ellenben inkább gyarlóságból mint gonoszságból való.

VI. Arra az dologra nézve, á melyben vagy, avagy az leleké elsőben, avagy az testé, avagy mind az kettőjé.

VII. Arra az dologra nézve á melyre czéloz, avagy az isten ellen avagy felebarátunk ellen tett.

VIII. Az isten ellen, avagy romlott, avagy tellyes akaratból tett. És ezt az utolsó bűnt, az irás, szent lelek ellen eső halálra való veteknek hívja. Mat. 12. 32. 1. Ioh. 5. 16.

IX. Az szent lelek ellen, avagy az halálra való, vetek pedig az, midőn valaki az szent leleknek bizonság-tetele vel lelki ismeretiben meg győzettet- vén, annak még-is ellenlégesképpen

fi-ia

id'ajképpen, és mint éggyl fel emelt
kézzel, tufakodik ellene.

X. Az emberek ellen való bűn, fel-
 cököt, allokot, avagy egyenlőket; több
 vagy kevessebb vérségnek, rokonság-
 nak &c. köte.ével egyben kötötteket
 ért meg.

XI. Az hozzájárult dolgokra nézve szbűn, avagy a maga természetéből keletkező, avagy történet szerént olyan.

Mineműek az botrankoztatások, azokban az dolgok-
ban, a melyek egyéb aránt köz dolgok. Lásd meg Rom.

XII. Csake egy bün-is nincsen oly,
mely az ő maga természetü szerént bo-
sfánatos avagy oly kitsiny volna hogy
szarhozatot né érdemlenc.

1 Karhoztatik ez méltó mondással az Papistáknek tévely
 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036

XIII. Mind az által ki menetelire;
 és Christusnak érdemére, és az Isten-
 nek kegyelmére nézve minden bűnök
 meg bocsáthatok, a végkeppen valo
 hi-

Az cselekedendő bűről.
 hitetlenségtől és az Isten lelek ellen va-
 lo vétectől meg válva.

Ezek meg bocsáthatatlanok, nem hogy az Isten kegyel-
 ménél, és az Christusnak érdeménél nagyobbak volnának,
 hanem hogy az kegyelemmel és az Christusnak érdeme-
 vel ellenkeznek, és mind az ketőnek meg utálásával
 egyben kötettenek.

XIV. Egyeb bűnöknek graditsírol
 az környű álló dolgokból kel. itéletet
 tenni. Mellyekhez képest, öregbűnek
 avagy kicsinyűnek meg.

P. O. Nehezebb az méltóságosságtól tett bűn, mint az
 álsob rendbelitől tett; *Mert arnyival tekintetesebb a bűn
 a magában, a mennyivel nagyobnak tartatik az áki vétet
 kezik.* Nehezebb az kívánsággal, mint az csi. gondolat-
 tal, ismet az mondással és cselekedettel mint a kívánsággal
 és gondolattal vétett bűn: Nehezebb az Iándékból valo
 bűn, mint az Iantsándek ki. ból valo. Nehezebb az meg-
 tetelnék mint az el hagyásnak bűne, azon égy nemben.
 Nehezebb az Isten ellen valo bűn, mint az felebarátunk
 ellen valo bűn, a kiből minket több dolgok vohatnak
 vala el az bűn tételtől, mint más ellen. p. o. Az Iulék
 ellen valo bűn azon égy nemben, nehezebb mint az A-
 tyafi ellen valo bűn. Nehezebb az kisdédnek adott bot-
 ránkőzés, mint a meg ért idejűnek.

XII. R E S Z.

Melyben

AZ BŰNTKÖVETŐNYA-
 VALYAKRÓL.

Eddig az bűnről: *Immár az bűnt kö-
 vétő nyavalyáról.*

Ex

Az bűnt követő nyavalyák! ol. 85

Ez az nyavalya, ideig valo, avagy örökké
valo. Mind az kettő testi avagy lelki.

R E G U L A K.

I. Az embernek egész nyavalyáját, bé
oglalta Isten az halálnak nevezetiben.

Terem. 2. 17. *A mely napön éjenedel abból (tudni illik
az jó es gonos tudásnak fájának gyümölcséből) halállal
való meg.*

II. Annak az halálnak négy gráditfi
vadnak.

III. Első graditsa az lelki halál, mely
az lelki életnek nem létele, melytől meg
ostattatvan az ember csak az bűnnek
fél.

Ielen. 3. 1. *Tudom az te dolgaidat, tudni élek hogy
mondattatol élni, de meg holtál.*

IV. Második grádicsa : Az nyomor
úságoknak halála, mely az első üdöbéli
boldogságnak nem létele, és minden
féle nyomorúságoknak réá valo bocsfat
tatála.

Kijöv. 10. 17. *Alázatos könyörgéssel kergetek az Ieho
vát az ti Isteneket, hogy vegye el en rolam ezt az ha
lálát.*

V. Harmadik graditsa, az testi ha
llál, mely ez életnek nem letele, és az
testnek az földben valo vissza oslála, s
az leleknek az Istenhez valo meg te
rrése.

H

Prædik.

86 Az bűnt k vető nyavalyakrol.

Prædik. 12.9. *Meg tér az por az földben, abban á mi volt, es az lelek meg tér az Istenhez. á ki adta őtet.* Meg tér az lelek az Istenhez, avagy mint Atyához, avagy mint igaz birohoz Az halál pedig jöller az Christus jo voltából, ebből az életből az örök ele re valo által mentelle uált, ez helyen mind az által ugy kel gondolni á minemű ő magában.

VI. Negyedik gráditsa ; az örök bálai, avagy az el karhozottak állapottya, melly az testi halálra nézve második halálnak neveztik.

Iel. n. 21.8.

VII. Az el karhozottok állapottya felől az irás kivól semmit nem kell költeni.

VIII. All pedig ez az állapot, az leg fobb jonak nem lételeben, és az leg nagyobb gonosznak réájok valo bocfátásában.

IX. Az leg fobb jonak nem letele az, mellyel mind örökké ki rekesztettek lesnek az Istennek es az boldogoknak társaságából.

Matt. 25.41. Atkozottok mennyetek el tölem.

X. Ellenben, á leg nagyobb gonos, léssen, az ördöggel és az ő angyalival való, örökké tarto társaság.

Matt. 25.41. Az örökké valo tűzre, mely készített az az őrdögnek es az ő angyalinak.

Az bünt követő nyavalyakrol. 87

XI. Az el kárhozottaknak rendeltett hely az pokol.

XII. Hol legyen pedig az pokol, sem meg tudni, sem vizgálni nem hasznos.

XIII. Elég az hogy az irásban neveztetik *gebennának* (a) *tűzes kemenczének* (b) *gyötrelmek helyének* (c) *tomloczának* (d) *mélységnek* (e) és *tűzzel s. kénkövel égő* (f) *tűzes tonak.* (g)

(a) Mt. 5, 22. (b) Matt. 13, 42. (c) Luc. 16, 28. (d) I. Pet. 1, 10. (e) Ielen. 9, 1. (f) Ielen. 20, 8. (g) Apoc. 20, 15.

XIV. Az büntetéseknek meg kell gondolni sokféle voltát, nehézséget és örökké valóságát.

XV. Sokféle volta onnan tettzik meg. Mert az gyötrelmek lelkiek és testiéklésnek.

XVI. Az lelkiek között kiváltképpen valok az lelki isméretnek soha meg nem halo férge, (a) és azt követő végképpen való, és ki beűélhetetlen borongattatás, és nyomorúság. (b)

(a) Esa. 66, 24. (b) Rom. 2, 9.

XVII. Az testiek olthatatlan tűznek mevezetivel jelentetnek; Az tűznél pedig, ebben az életben nincsen nehezebb

88 Az bünt követő nyavalyakról,
zebb gyötrellem.

Matt. 25. 41. Apoc. 20. 15.

XVIII. Nehézfége jajgatásban és
fogaknak csikorgatálában adattatik e-
lőnkben.

Mert ezek az legnagyobb gyötrelmeknek és fájdalom-
nak követő eseti 4. ld meg Matt. 22. 13.

XIX. Ez pedig az nyavalya örökken
valo, melyből semmi szabadulást nem
kell várni az meg vettetteknek.

Luc. 16. 26. *Mi kőz őstünké. ti kőz őtetek nagy kőzben
vételis vagyon, úgy annyira hogy ákik innen is hozzatok
által akarnak menni, né mehessenek, sem pedig onnét ide
né jöhessenek. Iel. 14. 11. Es az ő gyötrelmeknek fűstisfel
megyen mind örökkön örökké.*

XX. Ostoba és hosszú meg czáfolás-
ra nem méltó az Pápistáknak, az po-
gány Poetáknak álmadozásiból véte-
tett, gyermekek és Atyák Limbusarol,
és az purgátoriomrol valo bo'ondfága.

XIII. R E S Z,

Melyben,

AZ ERK'OL CS'OKR'OL VA-

LO 1'ORVENYR'OL.

EDdig az artatlanfágnak és nyava-
lyáflágnak állapapattyarol, követke-
zik az kégyelemnek és dicsősségnek állapattya.

Az erkölcsökről való t^orv. 89

Az kégyelem állapotja felől való tudomány, két részei vannak; Az első az megváltoztorul, úgy mint ennek szerző okáról: az második, az mi, ez állapotra való hivatalunkból.

Az megválto az Törvénytől és az Evangéliumból ismértetik meg. Az törvényből az megváltozásnak szükséges volta, az Evangéliumból pedig a megváltozásnak igazsága.

Az Törvény olly tudomány, mellyel Isten azt, mit kívánnyon mi tőlünk, hogy meg lévén, az orok balálnak fenyegetése, és az orok életnek ígreti alatt, meg mutattya, é végre, hogy erezhén mi magunkban, az önéki való elégtételnek lehetetlenséget, az Christusnak felkeresésére indíttassunk.

R E G U L A K

I. Az Moses által adatott Isteni törvény, az első emberben bé oltatott természet szerint való törvénytől, melynek maradéki most-is láttatnak még a pogányokban-is, nem valósággal, hanem csak gondolással különböz.

Rom. 2. 14-15. Mert holott az pogányok kiknek nincs törvény, természet szerint azokat, a melyeket az törvény tanítványsul, cselekecsik, ezek nem lévén ő nekik törvények.

magoknak törvények, mint á kik meg mutatják, hogy az törvénynek munkája beirattatott az ő szívekben.

II. Senki nincsen az emberek között, az Christuson kívül, á ki á törvént tökéletesen meg tartotta volna, avagy meg tarthatná.

III. Sőt inkább, az egész törvénynek meg rontásában és által hágásában, mindnyájan bűnösök vagyunk.

Rom. 3. v. 23. Mindnyájan vétkeztek, és az Isten dicsőségétől el maradtanak.

IV. Kettős annakokáért á mi nyavalyánk; hogy tudni-illik, az örök életnek igiretitől nem csak el estünk, hanem az örök halálrais méltokka lettünk.

Levit. 18. 5. Az ki eslekedendi ezeket, él az ok által, Deut. 27. v. 26. Átkozott, valaki bé nem tellyesíti ez törvénynek becsedit, eslekedvén azokat.

V. Kettős e'égét ételt-is kíván annakokáért mi tőlünk, ha meg tartatni akarunk. Mert kötelez minket az büntetésre, és az engede' meffégre, amazz az törvénynek fenyegetése; ezt annak igireti kívánnya.

Hamissá n mondattatnak annakokáért ezek éggymástól el szakítva; hogy mi, avagy engedelmeffégre, avagy az büntetésre köteleztetünk. Mind az kettőre kötelez minket az Törvény; Mert semmi egyébut nincsen az örök életre való menetelre az törvénynek be'öltésénél, melyről azt mondja Christus: *Tselekedd ezeket és élj.* Luc. 10. 28.

Az erköl csökről való törv. 91

Ha annakokáért az által-hágásnak kötelezésétől és joventetésétől valóba meg szabadulnánk-is, mind az által az örök életet az Törvénynek betöltése nélkül meg nem nyerhennénk.

VI. Holott égyik elég-tételt sem vehetjük mi meg, azt hadja minékünk hogy mind az kettőt keressük az Christusban.

VII. Es é végre az Törvény, mint égy megjoventelnek jussával, hozattunk vissza Istentől az eset után.

Mert az első embernek azért adatott volt, és ő belé azért oltatott volt hogy az ő tulajdon engedelmeisével, a karna örök boldogságot nyerne: az el esett embernek pedig eleiben azért adattatik, hogy, minden az Törvénynek betöltésére való erőből megfoztatott léven, azt az Christus által betöltsse. Rom. 10. v. 4. *A Törvénynek, vége az Christus az igazságra, akármelly hívőnek.*

VIII. A Törvénynek annakokáért, az Sinai hegyen az Israelitaknak lett kiadása, felette nagy jo tetemény vala.

IX. Az Törvént az Christus sem meg nem jobbitotta, mint égy nem örökéletteft, sem ujjat nem sérzett, mint égy másik Moses, hanem azt a Phariseusoknak meg vesztegetésitől tisztította meg.

Az Phariseusok az Istennek parantolatit, csak az külső dolgok szerint magyaráztak, és csak az külső engedelmeiséget vitatták, a mint az ő megczáfoltatásokból ki-

tettzik Matt. 5. Meg hamisítatnak azért az Samosáté-
niánusok, és ezekhez hasonlok, kik az Törvént azzal va-
dollyák hogy nem tökéletes. Mert jollehet mi reánk
nézve nem tökéletes, mivel a mi vétünk miatt, az elet-
re nem elégféges mind az által ő magában tökéletes.
Sőt még az Mennyeeknek országá igallágának-is tökéle-
tes idéája, abrazattya.

X. Az Pápisták-is hamissan állattyaák
az Törvénnel tökéletességet inkább
az tanáts adásokban, mint az parancs-
latokban állani.

*Az Törvénnel részei hármak; az erkölcsi-
kről való, az Ceremoniakról való, és az külső,
Törvények.*

*Az erkölcsiokről való Törvény az, mellyet
Isten az parancsolatokban foglalt be.*

R E G U L A K.

*Az tíz Parancsolatoknak igazán megér-
tésére és magyarázására szolgáló Regulák az
következők.*

I. Minden parancsolatnak magya-
rázattyaát, az ő leg közelebb való végé-
ből kell venni.

II. Az parancsolatok holott igen i-
gen rövidék, értelem foglaló mod be-
rént valók is. Annakokáért az taga-
dokból, erőfitőket, és ellenben, az pa-
rant-

Az erkölcsokről való törv. 93

parancsolatokból, tilalmazások, és ellen-
ben; az kiváltképpen való nemből kö-
zönféges nemet, és ellenben; az külső
büntetéstől belsőt, és ellenben; az cse-
bekedetekből és beűsedetekből kívánságo-
kat tanácsokat munkákat; az máfra-
pézó méltóságosabb dolgokból vége-
szetre, kisebb méltóságú dolgokat is
meg kell érteni.

III. Vgyan azon egy dolog, kü-
lömbkülömb tekintettel, más s. meg
más parancsolatra vitettethetik.

IV. Az közönféges Torvény enged
az kiváltképpen valonak.

V. Nagyobb hathatósága vagyon
az tagado parancsolatnak, mint az e-
rősitőnek.

Mert, holott az erősítő az környűl allo dolgokat bé-
fogallyák, az tagadók sokkal messzebb terjednek ki. Az e-
rősitő mindenkor kötelez de nem mindenkorra. Példa-
nak okáért. A mi felebarátunkal való jól tétvére minden-
kor köteleztetünk de nem mindenkorra, mert nem ada-
tik mindenkor az jól tevére alkalmasfág. Ellenben
felebarátunkat meg ferteni soha sem szabad.

VI. Innen vagyon, hogy, több pa-
rancsolatok tagadók, mint erősítő.

VII. Minden bűnök, annak az bűn-
nek

94 Azerkről csökről való törv.
nek nevét viselik az mely nevezet se-
rént megtiltatik.

Éz azért lett, hogy az bűnökrek ocsmánfágát jobban
meg ismerte nék. Így Christus az Ádámnak buja tekin-
tését *paráz-naságnak* és Iános is az gyűlölséget *gyilkos-
ságnak* nevezi. Matt. 5. v. 28. 1. Ioh. 3. 15.

VIII. Az földi igiretek á mennyei
joknak jegyei.

Annakokáért az Servé:án fok és Uyke-estények, ha-
misan ábadozák azokat az igireteket, és k földiek-
nek lenni, Az földiek á mennyieket is foglalják. Mert
tetrtzett Istennék, hogy magát az tudatlan, és meg az
gyermeki állapotban lévő néphez, úgy alkalmaztatta.

Az Tíz parancsolatoknak részei kettők
Az töljaro beszéd, és az Parancsolatok.

*Az töljaro beszéd kettő; egyik Mose'sé,
másik az Istené.*

*Az Mos'sé töljaro beszéde ez: Akkoron
Bollá Isten mind ez igiket.*

Az Istennek töljaro beszéde pedig így foly
En Iéhova vagyok az té Istened, á
ki ki hoztalak tégedet Aegyiptomnak
földéből.

A mely igikből aző fenki ala nem verterett meltofá-
gát, és az parancsolásra való tellyes hatalmát jelenti; oly
okokkal, á mellyeket vett. I. Az ő Isteni állattyától,
melynek jegyei az IEHOVA és ELOHIM ne-
vek. II. Az kegyelemnek frígvetől, melynek jele, a-
maz égyben körtő. *A té Istened.* III. Az meg vál-
tásbéli jó akarattól, melynek példázattya az Iraeliták-
nak Aegyptomból való ki szabadittatások.

Az erkiöl csökröl való terv. 95

Az parancsolatoknak két táblái vannak:
Az első a mi Istenhez való tisztunkról, a más-
odik a mi felebarátunkhoz való tisztunkról.

Az első Táblának summája ez: Szeres-
d az té Uradat Istenedet, tellyes bi-
vedből, tellyes lelkedből, tellyes erőd-
ből.

Meg kívánnyak ez igik az szeretetnek mind tisztaságát
(sin mutatás nélkül való voltát) mind tökéletességét;
Tisztaságát, mert az szürlől lélekéről, és minden erőből nagyon
relekezett: Tökéletességét, mert hogy tellyes szüdből, tel-
s lélekből, és tellyes erőből szeretessük az Istent, azt had-
sá minékünk.

Erre az Táblára négy Parancsolatok tar-
znak;

Az első meg mondja, Kit kell úgy mint
igaz Istent tisztelni,

A második, Mifsoda moddal akar tisz-
teltetni.

Az harmadik mifsoda becsületet kell
az Isten nevének egész életünkben adni.

Az negyedik, Mifsoda időben kell az
Istennek igaz tiszteletiről bizonylágot
tenni.

Az második Táblának summája ez: Sze-
ressed az té felebarátodat mint tennen
magadat.

Ez

Ez az parancsolat az elsőből hasonlónak mondatik, mert az mikeppen az, summáia az négy első parancsolatoknak, úgy ez summáia az hat utolsó parancsolatoknak, ami felebarátunkhoz való szeretetről.

Ide tartozik annakokáért.

1. Az ötödik parancsolat; Ami felebarátunk méltóságának meg tartásáról.
2. Az hatodik az ő életéről.
3. Az hetedik az ő buzességéről.
4. Az nyolczadik az ő jószágáról.
5. Az kilencedik az ő hiréről.
6. Az tizedik, Az mi felebarátunk ellen való vétkecs indulatoknak meg tartoztatásáról.

Es ez az megváltás szükséges voltának ki nyerésére, az erkölcsökről való Törvényről legyen elég. Mert mindenik parancsolatra mitfoda jó cselekedetek tartozzanak, arról a második könyvben leszen tanítás.

XIV. R E S Z.

Melyben;

AZ CEREMONIAKRÓL VALÓ LO és KÜLSŐ TÖRVÉNYRŐL.

AZ erkölcsökről való törvényre szolgál, az Cerémoniákrol való, és az külső Törvé-

amaz az első, ez az második táblára.

Az Céremóniákrol valo Törvény az, mellyel Isten bizonyos Céremóniákat és külső rendtartásokat bagyott, mint égy az jó vendoben adattatando Christusnak példázatit.

R E G U L A K

I. Az Ceremóniákrol valo Törvény vezérlo mester az Christusra.

Gal. 3. 24.

II. Az Ceremóniákrol valo Törvény enged az erkölcsökröl valo törvények.

Első sor; Mert az erkölcsökröl valo Törvénynek néminemű képen foglaloia. Másod sor; mert nem kellett annak mind örökké tartani, Harmad sor. Mert nagyobbak kell tartani az szeretetet, mint az Ceremóniákat; Innét is agyonamaz: Hoseas 6. 6. Irgalmaşágot akarok es nem áldozatot.

III. Az Ceremóniákrol valo Törvény, annak az köteleşségnek, mellyel borongattatnak minden emberek, mint égy ioi zonşága, es arrol valo kéz irás volt.

Colof. 2. 14. Es el törölven az mi el'ennünk valo kéz irást amely mondok mi el'ennünk vala fel fügşette az á keresztesen.

IV. A Ceremóniákrol valo Törvény annakokaért, el töröltetett az Christus halála által.

V. Az ő véle való élés, az Christus halálának előtte idvefféges, az ő halála után az Evangéliumnak hirdetéféig köz volt, de az Evangéliomnak hirdetése után, nem csak nem idvefféges az Ceremoniáknak meg tartása, hanem még halálos-is.

Innét vagyon az, hogy Pál az Timotheust, meg elsőben, az Sídoknak erőtelensége miatt környűl meteltette. Apost. csel. 16.2. De miulta már az Evangéliom tellyes sebben ki hirdettetett, az Titust környűl meteltetni nem akarta Gal. 2.2. Es égy általlyában az Sido Ceremoniáknak meg tirtá, ma, semmi égyéb nem volna, hanem az Christus meg lett eljöveteleének és halálának meg tagadása.

V. Az mint annakokáért kárhozzatni kell az Encratitaknak, és más regigretnekeknek sententiáját, mellyel nemely étkeket mint égy magokban tißtátálanokat meg tiltottanak, ugy az Anyasentegyházra, résß berént pogány, résß berént Sidoi Ceremoniákat tolopistáknak, ellene kell állani.

Az Ceremoniákról való Törvének parantso lati, avagy á sent semélyeköl, avagy az sent dolgokról vannak.

Az sent semélyek voltak, közön ségessen minden környűl metelkedéssel fel senteltettek.

mellyel a több rend tartásának megtartásá-
ra is köteleztetnek, és az Christus által le-
endő meg szenteltetésről is intetnek vala, ki-
ál képpen pedig az szent semélyek voltak
rend szerént és rend kívül valo egyhazi sol-
ak.

Rend szerént valok voltak az Papok és
évítak.

Az Papok azok voltak, ákik az törvént
magyarázván, áldozván, közben járván, és á-
lépet áldván, az mellyeket az Isten között, és
emberek között véghez kell vala vinni, ki-
gáltattak.

R E G U L A K.

I. Az fő Pap példázója volt az fő
Pap Christusnak.

II. Az ő fenyes, csak nem kiralyi
nevetőséghez járulo öltözete es ekeffé-
je példázattya volt az Christus méltó-
ságának, főképpen az ő hiba né kül valo
ökölletes igazságának.

III. Kiváltképpen valo ékeffége volt
az Ephod, és az Ephodon lévő Chosen:
szEphodon valának a tizenkét nemzet-
nek nevei draga kövekre mettzet-

retvén: az Chosenben vala az Urim és Tummim, á mellyekből adattatnak vala az feleletek az Anyaszent egyházhoz: Az Ephod annakokáért az Anyaszent egyházat ábrázolta; az Urim és Tummim, az az, az világosságok és tökéletességek, az Christust, az Atyának igéjét, és tolmácsát, á mi világosságunkat és tökéletességünket jedzik vala. Az Ephod mutattyá, vala, hogy az Christus vinné véghez á mi hozzánk való dolgokat, az Chosen pedig tanította vala hogy ő vinné az Istennel való dolgokat-is végben.

Az Léviták azok voltak az kik az első szülöttek helyett adattatván, á Papok mellett voltak és az Sátorot az ő eszközzel együtt őrizik és boraózzák vala.

Rend kívül való egyházi szolgák voltak az az Prophéták és az Nazirensök.

Az Prophéták azok voltak, á kik Istentől ihléséből az Papokat és az népet tanítván és jó rendben állatván, példázati voltak amazz nagy Prophétának, az Christusnak.

Az Naziraeusok azok voltak, á kik kiválíképpen való fogadással, az bortól magokat meg tartoztatván, és magokat az Istennek szentelvén, az Christus szentségének voltak példázati.

Az szent tiszteletnek rész szerént eszközeit, rész szerént módját kell rézni.

Eszközei voltak, az Sátor, és a mellyek a Sátorban tartatnak vala, tudni illik az Lámpa, és oltárok, az asztal és az értz mosdó.

R E G U L A K.

I. Az Sátor példázattya volt az Christushoz allattya szerént lakozni fogó Istenségnek.

Jo n. 1. 14. Lakozott mi közöttünk mint egy Sátorban. Colos. 2. 6. O benne lakozik vala az Istenségnek minden helyesség állattya szerént.

II. Az Satornak mesterféges egygyben szerkeztetése, példázattya volt az Christushoz fundálando Anyaszent egyház egygyben szerkeztetésének.

Eph. 2. 20. 21.

III. Az Satornak hordoztatása, példázattya az Anyaszent egyháznak ez földön való bujdosását.

IV. Az Templomnak egygyfége jegyzette

zette az Christusnak és az Anyaszent
 egyháznak eggyeslését.

V. Annak három részei valának: az
 Tornác, az Szent hely, és az leg Szent-
 ségebb hely, avagy az Sánduárium.

VI. Az Tornacz, a hova gyűl vala
 az nép, ábrázattya volt az látható Anya-
 Szent egyháznak, melyben jók és gon-
 dok vadnak.

VII. Az Szent hely, vala a Papok tor-
 nácz, az Anyaszent egyház igaz tagjai-
 nak, amaz választott nemzetségnek, és
 királyi Paplágnak ábrázattya.

1. Pet. 2, 9.

VIII. Az leg Szentsegebb hely, a
 melyben senki nem egyéb, hanem
 egyedül csak az fő Pap ment bé,
 még pedig esztendőnként csak egy-
 szer, árnyekozza vala az Mennyei
 Sánduáriomot, a melyben a mi jonkal
 bé fog uala menni jövendőben az Chri-
 stus.

IX. Az Templomnak Chérubimok.
 kal meg ékesített fedele, az Christu-
 sának testét, mely az Isteni természetet,

né-

néminémüképpen bé fedte, jedzi vala.

X. Az Tornácban vala, az egészen
éő áldozatnak rézzel meg borított
oltára, mely az Christuának az Isteni
természetel égyesült testét, és mi eret-
tünk mindeneknek el benyvedésére va-
llo erejét jedzette; s-az jo illathoz való
oltár, mely á Christus mi erettünk va-
llo esedezését adja előnkben.

XI. Ugyan ott vala az tisztulásokra
rendeltetett réz mosdo, mely azt jedzi
vala hogy mi az Christuának vérével
tisztittatunk meg, hogy kedves áldoza-
tokat vigyünk Istennek eleiben.

XII. Az sent helyen, avagy az Pa-
pok Tornácában vala az asztal és arra
tetetett feltételnek kényerei, es az a-
rany gyertya tartó, mellyekkel az tanit-
tatik vala, hogy az Christus az ővéinek,
seledek, italok, es világosságok vol-
na az örök életre.

XIII. Ugyan ott valanak az hintésre
és az jo illat tételre csináltatott arany e-
bdények, mellyek az Christuának áldo-
szattyát es esedezését jelentettek.

XIV. Az Sántuáriomban volt az arany temjenező, mely az fő Papnak tulajdona volt, és az frigynek ládája.

XV. Az Cédrus fábol csináltatott, és arannyal meg borittatott láda, az Christus két természetinek vala ábrázattya.

XVI. A ládában tetettetett ővet-
ségnek táblai, az Manna , és az Aron
veſſeie , azt tanítták vala , hogy az
Christus az őveit taníttya , táplállya és
igazgattya.

XVII. A ládának fedele , mely meg
engeſtelőnek mondattatott, az Cheru-
bimokkal égyűt , az honnan igitte I-
sten, hogy ſol Moſeshez , példázattya
vala, a mi bűneinket el fedező; minket
az ő Angyali által oltalmazó, és az Atyá-
nak igéjét minékünk ki jelentő Chri-
stusnak.

*Az Levitai tiſteletnek módja; réſſe-
rét Iſten eleiben vitetendő dolgokban, réſſe-
rét az ſzent időkben áll.*

*Az Iſten eleiben vitetendő dolgok volta-
nak az áldozatok, mind az meg engeſtelők,
mind az hála-adók.*

Az megengesztelő áldozat az volt, miáon az
 a latoknak megölésével, tettenek bizony-
 Vágot arról az hívek, hogy ok az halálra mélt-
 ok, és hogy az ő bizodalmost, az Christus-
 nak (ugy mint annak az macula nélkül való
 báránnak, kisérendőben az vilagnak bűnéért
 meg áldoztatik) vérében helyhez tetik.

Az megengesztelő áldozat léssen vala, a-
 vagy minden, avagy némely bizonyos bűn-
 kért.

Az minden bűnökért való áldozat, mely
 egészen égo áldozatnak mondatik, az egész ál-
 dozatnak meg egezésével meggyen vala véghez.

Az némely bizonyos bűnökért való áldo-
 zat, mely meg váltonak mondatik, a bűnért
 vala, avagy az vétkességért (büntetésre való
 köteleességért)

Az bűnért való áldozat vala, mellyel meg
 engeszteltetik vala az vétekből auagy tudat-
 lanságból tett bűn.

Lásd meg Lev. 4. 2. 3.

Az uéik ségért ualo áldozat uala, mellyel
 meg engeszteltetik uala, az tudua ngyan de
 gyarlóságból tett bűn.

Lev. 5. 7.

AZ

Az báláado áldozatok ualanak, mellyek az bálá-adoságnak meg bizonyításának neué-uel, uitettettének fel.

Es ezek auagy csak ajándékokkal, auagy élő állatokkal együtt uitetttetnek uala ueghez.

Az ajándékokkal ueghez uitt áldozat, mely eledeli áldozatnak mondattatik, az vala, melyben étel ital, olaj, só, tömien s. a többi. vitetttetnek vala fel.

Az élő állatokkal éggjütt véghez uitt áldozat, auagy az áldozatoknak csak kouérinek meg gyújtásáá, auagy az élő állatoknak meg ölésével-is, eledeli áldozat tétellel éggjütt mégyen uala ueghez; am az békeffégeseknek, ézditsiretnek áldozattyának mondatik uala.

Az bent udok auagy napoknak, auagy estendoknek ideji uoltanak.

Az napoknak bent ideji ualának. 1. Mindenik napnak az reggeli, és estue között ualo ideje, melyben az bentelen ualo áldozat uitettetik uala fel. 2. Az hatodik napnak auagy az sombatnak, mely az meg benteltetésnek, és az Christus által szerzendő nyugodalomnak ábrázattya uala, ideje; 3. Az bonak első napjának ideje.

Az estendőknek ideje, a nagy estendőként
 uíssa forgok, a nagy uíssa sok estendők u-
 tanjouok, uoltanak.

Az estendőként uíssa forgo inneplések
 a nagy nagyobbak, a nagy kisebbek uoltanak.

Az nagyobbak uoltanak az Husiének,
 Pünkösdek, és az leueles ágakból csinált
 bajlékok ak innepe.

Az első holnapnak tizenötödik napján
 illettetetthusuét innepe uala, mint égy em-
 lekeztető jegye az Egyptomból való ki saba-
 dulásnak, és mint égy példázattya az Chri-
 stus által való jöven ő meg szabadulásnak.

Az Husuét napjától ötvenedik napon ül-
 lettetett Pünkösdi innepe uala, mint égy em-
 lekeztető jegye az Sinai hegyen adattatott
 törvénynek, és mint égy példázattya, annak
 az miszineinkben, az jövendőben bocsátta-
 tandó sene lélek által való bé irattatásának.

Fel vittek ez innepen az gabonának sen-
 gégét-is, az bonna sengék innepének mon-
 dattatott.

Az betedik holnapnak tizenötödik nap-
 ján illettetett Leueles ágakból csinált baj-
 lékoknak innepe, uala, mint égy emlékez-
 tető

terőjege az Izraélitáknak az pusztaban, az Satorok alatt ualo kegyelmes meg tartatásuknak, és mint egy ábrázattya az Christus meg testesülésének. Hála-adások is lóttanak ez Innepen az gabonáért és aratásért, az honnan takorodás innepének is mondattatott.

Az kisebb innepések ualanak, az tizedik hónapnak (mellyben az Sido Nemzetiséghez alkalmaztatott hónapokból allo esteendő kezdődik uala) első napján uletteert trombiták zengésének auagy trombitáknak innepé. Es az ezen hónapnak tizedik napján első tisztulásoknak innepé; Amaz az Euangelium zengésének, ez az Christus által lejndő meg tisztulások ábrázattyaolt.

Sok esteendő után jőő innepések ualának, az nyugodalomnak, és az kúriólásoknak esteendie.

Anyugodalmas auagy betes esteendő uala, minden hetedik esteendő melyben az fölönk miulése, és az adosságoknak kiadése elbaltattatott.

Az kúriólásnak esteendie uala minden negyvenedik esteendő, melyben az ő Prokhozod meg térnek uala, és az Sido szolgák szabadonrob

botfáttatnak vala, az Ebristus által lejendo
vünnek, és ordognak solgalattya alol valo sz
adon botfáttatásnak példázattyára.

Ennyi az Ceremoniakrol valo törvé-
nyekrol. *Külső törvény az, mely az Sido
politianak rendire tartozik.*

R E G U L A K.

I. Az mint a Ceremoniakrol valo
Törvény az Istent illeti, ugy az külső
embernek felebaráttýátt nézi.

II. Az külső Törvény azokban mel-
lyek az erkölcsökröl valo törvénnel
eggyeznek, és közönséges igazságuak,
minket-is kötelez.

III. Az mellyek pedig közönséges
igazságuak voltak, és az meg igirte-
tett földnek s. az Sido politianak álla-
pattyához képest parantsoltattanak, a-
szokra nem különben köteleztetünk,
mint az egyéb polgári társaságoknak
warosi törvényekre.

X V. R E S Z.

Melyben,

A Z E V A N G E L I O M R O L, E S

ANNAK AZ TÖRVENNYEL VALÓ
eggyezéséről, és attól való különbözéséről.

Eddig á meg váltásnak szükséges voltát lattuk az Törvényből, most az igaz voltát kell az Evangéliomban személtünk.

Az Evangéliom örövendetes ízenet, avagy az Istennek fiáról való tudomány, ki azért bocsáttatott ez világra, hogy fel vévén az emberi természetet, a törvennek átkát mi erettünk magára uenné, és annak tökéletesen engedvén, minékünk örök életet érdemlene.

R E G U L A K.

I. A Törvény és az Evangéliom eggyeznek fő szerző Okkal, az Istennel, és ez közözi okkal, az írásban foglaltatott ígéssel. Külömböznek pedig ez közözi okkal. Reß szerént hogy á Törvény á Mofes által, az Evangéliom pedig á Christus által adattatott egészen. Reß szerént, hogy á Törvént az ember, ter-

més

Az Evangeliom. es annak &c. III

mésbet ſerént is tudja, az Evangeliomot
pedig egyedül csak az Istennek kegyel-
mes ki jelentéséből.

II. Eggyeznek közönséges materiá-
val (avagy benne lévő dologgal:) mi-
vel mind a két felől az engedelmeſség
kivántatik, melléje adván az igireteket
és fenyegetéseket. Külömböznek pe-
dig tulajdon matériaval (avagy benne
lévő dologgal:) mert a Törvény első-
képpen a cselekedendőket, az Evange-
liom pedig elsőképpen az elhiendőket,
tanította.

III. Eggyeznek közönséges Formá-
val, mivel mind a két felől a tökéletes
engedelmeſségnek tüköre adattatik ki.
Külömböznek pedig tulajdon Formá-
val; Mert a Törvény azt tanította, mel-
lyik legyen amaz tökéletes, és Istennek
tettző igazság. Az Evangeliom pedig
azt tanította, hol avagy kiben talállyuk
azt az tökéletes igazságot. A Törvény
azt mi tőlünk kívánja. Az Evange-
liom azt az Christufban mutatta.

IV. Eggyeznek fő véggel, az Isten-

112 Az Evangéliom. es annak &c.
nek dicsőffégével , és az után leg köze-
lebb rendeltetett veggel, az mi idveffé-
günkkel, mely mind á kétfelől nézette-
ük. Külömbőznek pedig tulajdon vé-
gekkel. Mert á Törvény azért adatta-
tott, hogy minket á Christusnak kere-
sélére izzón , az Evangéliom pedig,
hogy á Christust kiadja.

V. Eggyeznek közönléges czéllal, á
melly körül forgodnak, tudniillik az el-
esett emberrel. Külömbőznek pedig
tulajdon Czéllal. Mert á Törvének tulaj-
don tzéllja á mikörül forgódik, az meg
rettentendő és meg aláztatando ember.
Az Evangéliomnak pedig , á mar meg-
rettentetet, és megaláztatott ember.

VI. Eggyeznek közönléges hozzá-
járult dologgal, sentséggel, josággal, es
tökéletességgel , mely meg nagyon
mind á Törvényben , mind az Evange-
liomban, ha á magok természetű szerént
gondolatnak. Külömbőznek pedig,
mivel történetből és á mi erőtelensé-
günk miatt , á törvény az Evangéliom
nélkül elégtelen.

VII.

VII. Meg tettzik ebből az egyben
vetésből, miokért adattassanak mi e-
llonkben a Törvény és az Evangéliom,
ugy mint egymás után rendeltettek,
s avagy ugy mint égy égy mással el-
llenben tétettek az irásokban.

VIII. Egymással ellenben tétettek
az ujjá sűletett, és ujjá sűletetlen em-
berre nézve: égy más után rendeltet-
tek pedig az ujjá sűletett emberben.

Mint égy égy mással ellenben vetettek egy adja e-
llonkben az Apóttal. Rom. 6. 14. *Nem vagyok a Törvény
alatt ugy mond) hanem a kegyelem alatt.* Itt az ember-
nek, az ujjásűletésnek előtte, és az után való al apattyát
jelenti. Az törvény alatt mondattatik lenni az hitetlen
ember. 1. Mert az törvénynek átká alatt vagyok. 2. Mert
a törvénynek keménysége alatt vagyok, mellyel főkélletes
igallagot és engedelmetlenséget kíván. 3. Mert a törvény-
ből büntetésre való alkalmatosságot cészen amaz mondás
szerént:

Mindenkor gondunk vagyon arra, á ki mi tőlünk.

Tiltva vagyok, s'ollyat á ki megtiltva kívánunk.

IX. Lafd meg. Rom. 7. 8. A kegyelem alatt mondatik pedig
lenni az hiv ember. 1. Mert meg szabadult a törvénynek
átkától. 2. Mert meg szabadult a Törvénynek kemé-
nységetől, és a főkélletes igallagnak kényszerítéssel
való kívánásától, mint á kit á Christus beföltött. 111.
Mert meg szabadult az uralkodo büntől, ugy hogy mar-
tovább nem büntetésre való alkalmatosságot végyen á
törvényből hanem az bent lélek által, á törvénynek, ha-
ládozóságának meg bizonyításának okáért engedni kezd-
jen. Mint égy egymás után rendeltetteknek mondat-
nak pedig, midon a Törvénynek vége á Christus mondat-
atik lenni, Rom. 10. 4. Midon á Christusra vezérle mester-

nek nevezterik Gal. 2. 24. midőn a törvény nem ellenkez-
ni mondatik azzal, á ki az Léleknek munkáit cselekedsi
Gal. 5. 22, 23. Mert á melly igazságot á Törvény kíván; azt
az hív embernek az Evangéliom á Christusban kiadja. Es
jöllehet ez életben az törvennek tellyesléggel eleget nem
tehetünk, mindazáltal ujja bűllettervén annak á meg-
bűnteltetésnek ajandéka által engedni kezdünk.

X V I. R E S Z.

Melyben,

AZ ISTEN - EMBER CHRIS- TUSNAK SZEMÉLYERŐL.

A Z meg uálto Christusrol ualo Euan-
géliomi tudománnak, két részei uadnak:
Az első az ő személyéről, á második az ő tisz-
téről és állapattyarol vagyon.

Személyére nézve, á meguálto, Isten-em-
ber, az az, bizonyos időben megtestesült, á
nagy emberré lott örökké ualo Fia az Istennek

Jau. 1. 14. Es az az ige testé lett, és lakozott mi kö-
zöttünk. Gal. 4. 4 Midőn pedig el jött az időnek tellyeslé-
ge, á bocsátá Isten az ő Fiát, á aszsonyi állattól bűllet-
tett 11 im. 3. 10. Es minden versengés nélkül, nagy tiszta ez
á kegyességnak, az Isten megjelent az testben,

R E G U L A K.

I A Christusnak megtestesülése kez-
dődéfre nézve az egész s: Háromság-
nak munkája, végeződésére nézve pe-
dig egyedül az Fiúé.

Mert egyedül csak á Fiu vőtte fel az, emberi termésé-
tet,

Christusnak szemellyeri.

115

mellyet az Attya, a Fiuban, az szent Lélek által, a boldogságnak áll. tyából formált.

II. A Christusnak semélye, avagy magán, az emberi természettel egyben nem tétettetven gondoltatik, mint a-maz Ige és Istennek örökke valo Fia; vagy azzal egyben tétettetvén, mint Isten-ember. Az első képpen valo gondolás az Isteni tudomány szerént, a második az kegyelemből valo sáfárlás szerént, mondattatik lenni.

III. Hasonlatos képpen az Isteni természet, avagy maga szerént és semmire nem nézven, avagy másra vitetvén, a mennyiben az Igének semélyében vagyon és az Oeconomia szerént, nézettetik.

IV. Iol lehet annakokáért igaz az, hogy a Christus Isten emberré lett, mindazáltal nem következik abból, hogy az Isteniség testesült legyen meg; vagy midőn a Fiú megtestesült, akkor az Attya, és szent Lélek is meg testesült legyen.

V. A meg testesülésnek materiája, (a miből a test lett) az aszonyi állatnak,

avagy á boldog búznak magva.

Teremt. 3. 15.

VI. Annak formája az semély szerint való égygyességben áll, mellyel az Ige testé lett, A Christus meg maradt abban, á mi volt, és azzá lett á mi nem volt.

VII. Ugyan azonnak vége az Istennek dicsőffége, és á mi idveffégünk.

VIII. A Christus meg testesü élének szükséges voltát, mind az Istennek igazsága, mind á mi idveffégünk ki nyeri.

IX. Az Istennek igazsága: Mert az ó Testamentomban, sok jóvendő mondasokkal meg jóvendőtterett, és különbömb különbféle példázatokkal meg példáztatott volt.

Az jóvendőmondások jelessek, Teremt. 3. 15. Ellenkezést részekre közdött és az asszony közdött, és á se magod közdött, és az ő magva közdött, és á megr nja tenéked fejedet, és te mardosod az ő farkát. Teremt. 22. 1. A se magodban megáldatnak minden nemz tségek. Esa. 7. 14. Ime az szüz fogad méheben, és szül fiat, és hívod az ő nevet Immanuelnek. Esa. 9. 6. 4. Gyermekek született minékünk. Fiu adottatott minékünk s. á többi. Ier 23. 5. Ime el, őnök ánapok, azé modja az Léhova, és tamasztok Daviának igaz magor, és uralkodik mint Király, és megsebesítetik, és részen ítéletet, és szafágot ez földön. Az ő napjaiban megtartatik á Iuda, és az Izrael batorságban lakíék: és ez az ő neve mellyel nevezí őtet: Léhova, má igazságunk. Az ő példázati pedig voltak, az Sátor, á

örig láda, és hasonlok: mellyekről oda fellyebb sölör-
tunk. Fő keppen az Atya és Anya nélkül való Melchise-
dek, Sid, 7. 3. és az emberi forma, melyben az Atyának
megjelent,

X. A mi idveffégünk pedig azért
nyeri ki az meg testesülésnek szükség
váltat, mert különben meg nem tar-
thatunk vala, hanem olly meg válto-
ltal, á ki égyg semélyben Isten és em-
ber, sőt ugyan Isten ember lenne.

XI. Hogy Isten lenne á feleknek ál-
pattya kívánnya vala: Amonnan az
Istennek felsége; innen á mi szükségünk,
és az elvejendő gonosznak, s. az vissza-
dattatando jonak nagysága,

Az Istennek felsége oly nagy, hogy senki magát közbe-
vé vethetle legyen, hanem csak az á ki az Atya al égyg
loolt. Még az Angyalok sem merték volna azt cselekedni,
mert á közben já o Christus nélkül ö kis szükségnek,
lool, 1. 16. 17. Mert ök sem felelnek meg az Isten tiszta-
sának ha ö velle egyben vetternek, Iob, 15. 15. Azért is fe-
szek bé az Isten előtt az ö orczájokat. Esa, 6. 2. mennyi-
vel inkább valamelly ember, holott csak égygetlen égyg
m volt igaz, Rom, 3. 10. Az elvejendő gonoli vala á bün-
s: az bűnt követő dolgok: az Istennek haragja, és az
Sátánnak hatalma, az időserént és örökké való halál.
nmar pedig kerülék kinek szenvedésével engeszteltethetik
sála meg, á veghetetlen felségnek megbanratása; hanem
s azéval á ki véghetetlen volna? kinek közbenjárásá-
lál kellestethetik vala meg az Isten haragja, hanem ha
tinnak, á ki az Istennek szerelmes fia? Kinek erejével győ-
zethetik vala meg á Sátán az örétfégnek egész hatal-
ával együtt; hanem ha annak á ki minden örögök-
nél

nél hatalmasb; Végezetre kifsóda bírhatta, volna meg á halált, hanem ha az, á kinek az halálon mais birodalma vagyon? Sid. 2. 15. Az vissza adattatando jok pedig valának, á tökéletes igazság á fogadott hűség, az Istennek képe, az sent léleknek ajándeki, az örök élet, és ezekhez hasonlok, Immar pedig kifsóda ajándékozhatná minékünk azt az igazságot egyéb annál, á ki ő maga az igazság? ki renne minket jobban Istennek fiaivá, mint amaz Istennek természet szerint való Fia? Ki építene fel minket igazábban az Istennek képére, mint az, á ki ő maga á lathatatlan Istennek képe. Ki ajándékozna minékünk bizonyosabban az sent lelket, mint á kitől származik. Végezetre ki volna minékünk örök életet, hanem az á ki maga az élet Ioh. 1. 4.

XII. Hogy ember lenne, az Istennek igazsága kívannya vala, melly á mint hogy á bünt büntetetlen nem hadja, ugy azt egyébben meg nem bünteti, hanem csak abban á természetben á melly vétkezett.

Ez régulának első fogása, az Istennek mind igazságából, mind igaz mondóságából nyilván vagyon. Igazságából mert ezzel Isten á bünt nem csak gyűlöli, hanem mégis bünteti. Solt. 5. 5. 6. 7. Mert nem olyan Isten vagy te á ki gyönyörködél az hitetlenségben, nem lakozik tenalad á gonosz. Nem állanak meg á bolondok á te semeid e őt. Gyűlölsz minden alnokság cselekedőket. El vesztet az hazugságot szólókat, á vérsópot és csalar d embereket utállja á Iehova. Igaz mondóságából pedig, mert az eset előtt adattartott fenyegetés híjjában valóvá nem lehetett. Hasonlatlan azért az Socinus bolondfága (mellyel hogy á Christus érdemét töviből ki fordítja) az Istennek igazságot olyannak költi lenni á melly, avagy nem szükségessé képpen büntessen örök halállal, avagy elégtérlet nem szükségessé képpen kivannyon: és á melly ez aránt az őjufából alább hagyással. Ha á bűnöknek meg kell vala büntetnie.

Christusnak személyéről.

II.

...tette, egyáltalában a mi természetünkben kell
...vala meg büntetenni. Mert az embernek adattatott volt
...Törvény. Az embert fenyegette Isten halállal. Az em-
...illeti annakokáért az is, hogy az büntetést szenvedje.

XIII. Isten embernek pedig, az az,
Istennek és embernek kellett lenni egy
...melyben, hogy az Isten között és
...közöttünk között járjon lehetne.

Az Isten között annakokáért és az emberek között
...középső az az, egyetemes mind Isten és ember volt, hogy
...azokat a mellyeket az Istennél és az embereknel véghez
...kell vala vinni, véghez vinné Síd. 5. 1. Kivannak mind
...két természet az Isten-felismunkák mellyekről a kö-
...tervező részekben bővebben állunk.

*A Christus meg testesülésének két részei
vannak. A Fogantatás, és az születés.*

*A Fogantatásban tanítvánk okáért ha-
rom dolgot kell nézni. Az emberi termé-
setnek formáltatását, felvételét, és az se-
mélyi egyetességet.*

*A Christus emberi természetének formál-
tatása az, mellyel az, minden férfiúi munka
nélküli, az szűzmarianak vérebol, az sz. lelek-
től szerzettetett.*

R E G U L A K

I. Az szent lélek nem materiája, ha-
nem szerző oka a Christus fogantatásá-
nak: Fogantatott nem az ő allattából,
ha-

hanem az ő hatalmából, *nem nemzésével
banem hagyásából. és aldáfaból* Agoston.

II. Leg közelebb való materiája, á boldog Sűznek vére.

III. A Christus fogantatásának formája áll, á boldog Sűz vérének az Szent lélek ereje által való el késítettetésében, és meg Szenteltetésében; á testnek formáltatásában, mellyel egyszers mind, és egyser, nem eggy más után való következés szerént, mint egyéb embereknek testek, volt éppen elvégeztetvén, es az okos léleknek beléje való öltatásában.

Holott az rend szerént való Sűzletésben, á formáltatásnak ideje negyven napoknak lenni allattatik, á Christus teste egy Sempillantásban el végeztetett volt, Egyéb aránt fogantatott volna nem Christus ember, hanem valami formátlon meg.

IV. A Christus csudálatos fogantatásának vége az, hogy üres lenne az eredendő bűntől. Mert ez mindenkéhez valakik az Adámból, és az Adám által, az az, természet szerént Sarmaznak hozzájuk ragad. Szükség volt pedig. hogy á Christus bűnnélkül Sűletteffék, *hogy Szent Papunk lenne.*

Sid. 7. 26.

Az emberi természetnek felvétele az, mellyel Christus igaz emberi testet és lelket vett fel, az ő tulajdonságival és erőtlenségével együtt, az bűn kiűl mind az által.

R E G U L A K.

I. Christus nem az embert, hanem az emberiséget, nem az semélt, hanem a természetet vőtte fel.

Mert egyéb aránt nem Isten-ember és egy semély volt, hanem két semélyek, két Christusok lennének. Az Idrás őtét *Immanuelnek* nevezi, Mert ugyan az, a ki mielőltünk vagyoni, az az, a ki Isten-emberis, *Esa. 7. 14.* Ugyan azon örökké való ige mondattatik, hogy testé lett, *Matth. 1. 1.* Es ugyan azon David fiának és Urnak nevezte, *Matth. 22. 43.*

II. Nemis csak az igaz és tulajdonképpen való nagyfágu testet, es igaz lelket, hanem az állatserént való tulajdonságokatis.

III. Sőt még az erőtlenségeketis, mindazáltal nem amaz vétkeffeket, hanem a vétek nélkül valokat és az bánatozafra meltokat.

A Azok az erőtlenségek avagy a testnek, avagy a léleknek erőtlenségi. A testnek erőtlenségi ismét, avagy külső szerző okoktul vadnak, mint az ellenfeletől való szíre hozattazott nyomorúságok és gyötrelmek; avagy belső szerző okoktul vannak, és az természet után közzöngögesen következnek, mint az első időbeli boldogságtól kiesett: mint a fáras, hevelés, szomjuzás, ehezés, fájdá-

fájdalom szenvedés, fáradás, és hasonlok. A leleknek erőtelenségi pedig, a szomorúság, a félelem, a tudatlanság, s a többi.

IV. Így, még a mi indulatinkatis felvőtte magára, de minden rendeletlenségtől és gonosbra való hajlandóságtól üressen.

Az semely berent való eggyesség az, mellyel az Fiu Istennek semélye, az ő magában való megállásat az emberi természettel kötötte, és azt magával s-az ő Isteni természetével egyegyesítette, hogy mind a két természeteknek tulajdonsági megmaradván egy semélyben Isten-ember legyen.

R E G U L A K.

I. A Christus emberi természetinek nintsen kiváltképpen való; avagy más az Igenek, az az a Fiu Istennek magában megállásánál egyéb, magában megállása (hypostasis).

Különböz annakokáért ez aránt a Christus minden emberektől, hogy minden embernek, testből és lélekből álló állatya kívül, vagyon kivált képpen való magában megállása, avagy magában való megállásának módja, a mellyel különböztet, minden egyéb személyektől. AA. Christusnak pedig emberi természet, tulajdon magában való megállás nélkül lévén, felvétetett, az Isteni semélyben magában megállásán kívültségében. Nemis hozhatni innen azt ki, hogy az emberi természet ezaránt a Christusban alább való volna, mint egyéb emberekben; Mert

annyival jelessebb á Christusban, á mennyivel á Fia Istennek magában valo meg állása, á teremtetett állatokat félyül halladja.

II. Használ tanításnak okaért megmondani, miképpen eggyesült az emberi természet az Istennek Fiával, és miképpen nem.

III. Nem eggyesült ő véle eggy állapotuképpen, á mint az Isteni személyek eggyesültenek egymással; Nem: csak állatserént, és hathatóság serént állatyaival, és erejével, mint á Christus állattya mindenütt jelen vagyon; Nem késképpen, avagy tsak é kegyelemnek jelenlétével; Nem természet serént; á mint á Forma és matéria eggyesítettnek; Nem valami eggyemásra valo vittetés serént, mint embernek barattya barattyaival; Nem Sacramentumiképpen, á mint vagyon az szent vatfórában; hanem személy serént, az az, hogy az Eutyches és Nestorius eretneknek eretnekségének elkerülésére, telyessebben magunkat megmagyarázzuk:

I. Megvákozatlanul, az Isteni személynek

Az Isten-ember
nek megváltozása nélkül.

2. Elbakaſtatlanul, á terméſeteknek
égy máſtól való elbakaſtatáſa nélkül, á
Neftoriánusok ellen.

3. Egyben elegyítettetlen, ugyan azo-
noknak egyben elegyedése nélkül az
Eutychiánusok ellen.

4. Elválhatatlanul, elválás nélkül.

IV. Az ſemélyi eggyefégnek há-
rom ſerzeményi vadnak: A tulajdon-
ſágoknak közléſe. Az emberi termé-
ſetnek méltóſága, és az Iſten-ferfiui
munkákban, mind á két terméſeteknek
eggyüt való munkalkodáſa.

V. A tulajdonſágoknak közléſe, olly
köllésnek módja, mellyel á Chriſtus ſe-
mélyétől (akármiképpen nevezteſſék
az) mondattatik az, á melly valamel-
lyik terméſeté.

Egyeneſſebben léſen az, mi ōn azok mondatnak, az
Iſteni terméſetről nevezetett ſemélyről, á mellyek az
Iſteni terméſeté; és az emberi terméſetről neveztetet-
nek azok, á mellyek az emberi terméſeté. Mint, Ian. 1. 1.
*Kezdetben vala amaz ige, és az az ige az Iſtennél va-
la, Es Iſten vala az az ige* Luk, 18. 32. *Az embernek
fia adattatik á pogányok kezében, megíſufoltatik, boſſu-
ſággal illetetik, megpékdöſtetik.*

Nem annyira egyeneſſen (de igazán mindazáltal) léſen
ez, valamennyiſer á Chriſtus emberről azok, á mellyék

az Istenfég; és a Christus Istenről azok, mellyek az emberfég mondattának. Mint Ian 3. 13. *Se ki nem ment menyben, hanem a ki szállott menyből, az Em. ernek fia, a ki menyben vagyon* Act. 20. 22. *Az anyas. nt egyház at Isten tulajdon vérén kereszte.*

VI. Ez az közlés, avagy bőserent való avagy valóságos. Szóserént való az bőllásnak modjára nevezve, Valóságos pedig fundamentomára tudniillik az semely serént való egyeffégre nevezve.

Mert a mikeppen a Fiu Istennek semelyében, mind az két természet igazán magában áll, azonképpen mind a két természetnek tulajdonságai közösek ö vele.

VII. Meg kell pedig itt különböztetni az egyben nőtt sokat, az elvonatott soktól: Amazok az semelyt, ezek valamellyik természetet illetik.

Igazán mondom annakokáért, az ember Isten, és az Isten ember; de nem úgy: az Istenfég emberfég, avagy az emberfég Istenfég. Ez az különbőség még a természet serént való dologbanis jó; Mert sokak vannak olyak, a kik elvonatott sokkal egymással ellenben tetetnek, de egyben nőtt sokkal különböznek, avagy egymás után rendeltettek. Igazán mondatik; A lelkes testes; és nemely testes lelkes, De nem úgy: az Lelek test, avagy a test Lelek, Igy az egész Christus vagyon mindenütt, de nem a Christus egésze, az az, mind a két természeté.

VIII. A Christus emberi természetének méltósága, rés serént azokban az ajándékokban, mellyek az égyesülésnek kegyelméből származnak; rés se-

rént az imádásnak tisztességtételében áll.

IX. Az ajándékok közül főképpen az Ő Tudományát és Hatalmát kell meg gondolni.

X. Iollehet az az örök tudomány, melly az Isteni természetnek állatserént való tulajdonsága, az emberi természetben által nem ontatott; mindazáltal az emberi természetis hármias tudománnyal bir: Ajándékoztatottál, Belé ontatottal, s-Látásból hallásból szerzettettel.

XI. Az ajándékoztatott tudomány, (melly boldogok tudományának mondatik) az, mellyel az emberi természet, az Isteni állattal igen igen sörösen egygyesítettett lévén, ugyan azt lattya, jól lehet azt meg nem foghattya.

Mert az vegheterlent, az, á kinek vége vagyon meg nem foghattya. Lattya az egész Istent, de nem egészen.

XII. Az belé oltatott tudomány az, mellyel Christus az srent Lélektől megkenettettett lévén tudja mind azt valami az mennyei dolgokra tartozik, és egyébaránt, csak á kégyelelnnek világa által lattathatik meg.

XIII.

XIII. Az látásból szerzetett tudomány az, amelyel Christus tudja azokat, amelyeket a természetnek világa által tudnak; az okokból, az tselekedeteket, az tselekedetekből az okokat az ellenkezőkből az ellenkezőket, &c. értvén.

XIV. Iollehet pedig mind az ajánlott, mind az belé ontattatott tudománnyal, mint az embereket, úgy az Angyalokatis meghalladja, más mindazáltal az örök tudománytól, avagy a minden-tudóságtól.

XV. Az látásból hallásból szerzett tudománnak ellenében tétettetik az Tudatlanfág, melly az Christusnak tulajdonittatik. Mert ennek az tudománnak nemében mondattatik hogy epult, Luk. 2. 52.

XVI. Hatalom az emberi természetnek olly adattatott, hogy azis felgyalozható legyen az Angyalokénál és az emberekénél; Mert vött ezközti erőtt az Christusdának tselekedetire, a fő szerző oki erőtt, avagy mindenhatóságot megha-

gyván az igének, melly az emberi természettel mint égy ezközzel, úgy é'.

XVII. Az tisztelég, melly az semély szerént való égyyesflegből következik, az emberi természetnek imádtatása, mindazáltal nem az testnek á mennyiben test, sem nem az teremtetett állatnak, hanem az Istennek az teremtetett testben.

XVIII. Az semélyi égyyesülést követő harmadik dolog, mind á két természetnek együtt való munkalkodása, azokban az munkákban, mellyek Isten ferfiui munkáknak avagy tselekedeteknek neveztetnek, mellyekben ez negyet kell meggondolni. 1. Az cselekedő semélyt, avagy önnön magát á Christust. 2. Azt az kezdetet á melly által léssen az munka, tudniillik az Christusnak két természetit. 3. Az tselekedetet, melly á kettős cselekedet, á két természet szerént. 4. Az külső munkát, melyben azoknak az cselekedeteknek közösségei vagyon.

Ide való az tűzes szablyától vőtt hasonlatosság, á melyben, 1. Az szablyának egysége, 2. A tselekedeteknek két kezdete,

kezdeté, ávas és tűz, 3. két cselekedetek, vágás és égetés, 4. Egy vagattatott és egettetett munka akad senünk eleiben.

Ennyi á Christusnak fogantatásáról.

Születése az, mellyel az rend szerént való iáo alatt, az boldogsuztól meheben bordonzott Christus vegezetre sülettetett, es vilagra hozattatott.

Luk. 2. 6. 7. Lón pedig az 8 ore lételekben, hogy bétel: nének az napok, mellyeken sülni kellene neki és süle az 8 óráig sültét.

R E G U L A K

Az Christusnak sületését az Sidok ellen a' hatatoffan hiszszük.

Ennek megerősítése k. 110: Az első az Prophétákból: Kellert mind az helvek, mellyekben ő neki sületetni, fel nevelteni, tanítani, és szenvedni kellett, elpusztultanak; minind az idő melyben kellvala ő neki az Prophétáknak jóvondolése szerént eljöni, elmúlt, Tudniillik, ő neki Kellert Berhlemben sületetni Mich. 5. 7. Nazáretben felnevelteni. Esa. 11. 1. Ierusalémben, még mid'ön állana az második templom, bémenni. Zach. 9. 9. 10. 1. Még pedig á mid'ön az negyedik Monárchia már eltoroltetett Dan. 2. 44. Mid'ön ísmét még az királyi pultza az sidoktul telleyfleggel el nem veretett, Ter. 1. 10. De az Berhlehem, Názareth, Ierusalem, és az elsődik Templom immár régen elpusztitattanak, Az á negyedik Monárchia él toroltetett, és az királyi pultza a' határol telleyfleggel el étetett, Annakokáért süksé: dolog hogy már az Messias eljött. Az Második az Lú: cas Euangelista, Christus sületéséről való Historiájának, 11. 1. jóvondolásával való egyyezéséből. Mellyek anhnak á Messias eljövetelének ideje felől. Teremt. 49. 1. Nemzetiségéről Jer. 23. 5. az ő süz Annjáról. Esa. 7. 1. szaházájáról. Mich. 5. 2. Vegezetre az ő állpattyaról, Esa. 52. 1. 11. Az

II. Az születés tulajdonképpen sol-
ván, nem az emberléget, hanem az
Christus ambert, nem az természetet,
hanem az semelt illeti.

III. A Fiúnak születése kettő: Eggyik
örökken való, mellyel szülte őtet az A-
tya: másik időserent való mellyel szület-
tetett az szűztől. Sőt még fiúságais ket-
tő, melynek eggyikével az Atyának, az
másikával, az Mariának Fia:

IV. Mindazáltal hamissan állattatik,
hogy kettős fiú, avagy két fiak volná-
nak, mert nints ő benne más és más se-
mely, hanem más és mas dolog, avagy
természet.

V. Annakokáért az Máriát nem tsak az
Christus szülőnek, (á mint az Nestoriá-
nusok akarták) hanem még Isten szülő-
nekis kell nevezni.

VI. A Christus születése természet se-
rent és természet felett való. Természet
serent való, á mennyiben rendserent
való időben, és á méhnek megnyilat-
kozásával; természet felett való pedig,
mennyiben szűztől született.

A Papisták az Maria szüzességének őltalmazásának sine alatt azt allatták, hogy á Christus Máriától méhe bezárva legyen, s, annak fájdalma nélkül születterett. Iőllehet pedig az ut őlsőt, az mit az Regick éz szülesnek fájdalom nélkül való voltáról állának, abban hadjuk, mindazonáltal erőssen tagadjuk hogy á Christus az bezárt méhen jött volna ki, holott nyilvánfággal reá szabattatik az á törvény, melly azt akarja, hogy minden *fermagzat, valamelly megnyitva az ő anyjának méhét szenteltessek az Őrnak Luk, 2. 23.* Nemis ebben áll az Maria szüzessége, hogy az ő méhe az szülésben meg nem nyilt; hanem hogy férfiat nem ismért.

VII. Hogy Mária az szülés utánis szüzen maradott hiszűik, mert az ő Iosephel való hazafága, nem az magzatnak nemzésében, hanem az ő felnevelésében, és eleteknek szent egyben kötésében, áll vala.

VIII. Iőllehet á Christus után más Atyafiak nem következtenek, mindaz által igazán neveztetik az Máriának első szülöttének.

Négyképpen mondattatik az Christus az írásban elsőszülöttnek. 1. Az őrdökkévaló születésre nézve, mellyel elébb születtetett hogy nem mint vala melly teremtetett állat volna, Col, 1. 15. 2. Az elválasztásra és megtöfásra nézve, mellyel első szüött az Atyafiak között. Rom. 8. 29. 3. Az feltámasztásra nézve mellyel elsőszülött az halottak között Col, 1. 18. 4. Az szüztől való születésre nézve Luk, 2. 17. Elsőszülött pedig nem csak az, á ki után más Atyafiak következnek, hanem azis á ki legelsőszülött születik, ha szünten egyetlen egy szülöttis, avagy ha szünten semmi Atyafiak nem következnek is utána. Ahonnan az ollyaténok, még minekelőtte ő nékiek Attyok fiaí volnának.

volnának, az Istennek bennevalóknak mint első szülöttek,
Num. 18, 16.

IX. Az születésnek gyümölte az Angyaloknak mind beszédével mind énekevel jelentetik.

Az beliedéz. Luk. 2. 10. 11. *Akkor mondta az Angyal az pásztoroknak: Ne féljétek, mert imé hirdetek titeknek nagy örömet, melly lében az egész népnek. Mert született néktek má, az meg tartó (hí az ur Christus) Davidnak városában. Az ének pedig ez: Dicsősség Istennek a magasságban, és az földön békeség, az embereknek jó akarat. Ugyan, ott, v. 14.*

XVII. R E S Z.

Melyben,

A Z CHISTUSNAK KÖZBEN JÁROITISZTIRÓL.

Eddig gondoltuk az megváltó Christusnak semélyét. Az ő közbenjárói tiszti éz, hogy mint Isten-ember, azokat a mellyeket a mi idveffügünkert az Isten között, és miközöttünk veghez kell vala vinni, veghez vinné.

R E G U L A K.

I. Az Christusnak közbenjárói tiszti, igen bépen jelentetik, az IESUSNAK, MESSIASNAK, CHRISTUSNAK, és URNAK, nevezetivel.

II. Máso-

II. Más okon mondattatik á Christus az Angyalok közben járójának, mint az emberekének: Amazoknak közbenjárója az Istennel való kegyelmes meggyesülésre nézve, ezeknek pedig az megbékéltetésre és megváltásra nézve.

III. Szerző oka ennek á tístnek az egész bent háromság; de az Atya felüllyúlhaladoképpen.

Esa: 42. 1. Ime az én szolgám kihez támaszkodom, en va-
laftottam, kit kedvelem az én lelkem es. 49 v. 1. Az Ie-
hova, az én Atyámnak mehetől fogva hívott engemet.
Solt. 110. 4. Mege eskütt az Iehova és meg nem bannya,
Te vagy az Főpap Sida. 5. 5. x Christus magának ez tíst-
rességet nem tulajdonította, hogy Főpap lenne, hanem az,
á ki azt mondotta vala: En fiam vagy te, ma fultelek te-
gedet.

IV. Akiben vagyon ez á tíst, nem tsak az egész Christus, hanem az Chri-
stusnak egészseis. Es így közben járo mind á két természetek szerint:

Tagadják ezt az Samosaténianusok, es á Papisták, kik azt tanítvák hogy az Christus tsak az emberi természet szerint közbenjáró. De ez á régula felette igen erős okon fekszik: Mert ha az közben járói munkák, Isten-felü munkák, melyekben nem tsak az emberi, hanem az Isteni tselekedetek is bűkségsek, téhat ez á tíst tulajdonittatik á Christusnak az Isteni természet szerintis; De az első ugy vagyon, Azert az utolsois. A második fogás megbizonyosodik példákból. Az Isteneknek munkáikodása nélkül, sem azt az Istennek elrejtett böltséjét ki nem beíélherné, sem pedig az mi elméinket meg nem világosíthatná.

na. Az Isteniségnek hathat ereje nélkül, sem az ő elégtétel le nem lehetet volna érdemes Istennél sem közbenjárás nem lehetet volna hathatós. Az Isteniség nélkül, sem az Isteni hatagnak amaz veghetetlen terhét el nem viselhette volna, sem az halált, avagy az örököt meg nem győzhette, és el nem törölhette volna. Az Isteniségnek ereje nélkül sem az Anyaszentegyházat meg nem tarthatta volna, sem az ellenségeket meg nem szabályozhatta volna. Nemis áll ellent, hogy az Isten és emberek között egy közbenjárónak az ember Iesus Christus mondattatik. 1. Tim. 2. 5: Mert ez fő az ember, nem természetnek, hanem személynek nevezeti; és midőn Isten és emberek között való közbenjárónak mondattatik, az személy szerint való közbenjárás. (mellyel Isten és ember) tetetteik fel e föl fundamentomul. Azonban sok bizonyág tételek vadnak, mellyekben főképpen az Isteniségnek munkálkodása izgattattatik. Apost. tiel. 20. 28. *Az Isten az Anyaszentegyházat az ő tulajdon vérén berzette.* Sid. 2. 14. *Az ő önként való lélek által áldozta meg magát.* 1. Joan. 1. 7. *Az Christus Iesusnak, az ő fiának vére tisztít meg minket minden bűneinkből.* Telhet pedig az Fiu megbántatott fél, mindaz által semmi ellent nem tart, hogy önnön magánális közbenjáró legyen. Mert az miképpen az Igasfág tulajdonképpen mondattatik mára nevezve, hasonlatosság szerint pedig magunkra nevezve: Így a közbenjárás tulajdonképpen másokra nevezve vagyon, hasonlatosság szerint pedig önnön magára a közbenjáróra nevezve. Ugy vagyon az Christus, a mennyiben magában az közbenjárói tiszt nélkül gondoltatik, megbántatott fél: mindazáltal ugyan azon, a mennyiben az kegyelmes Oeconomia által, a közbenjárásnak tisztit magára fel vőtte, közbenjáróis: nem külföldben, mint midőn valamely Király fia, a ki az ő Attyával együtt megbántatott, az pártfogókhoz által megyen, és őket az ő Attyával meg békélteti.

V. Az Christus tisztinek tzéllya, az megbántatott Isten, és a megbántott ember.

közben járói Tisztiról.

135

VI. A mód, mellyel erre á tístre hivatott, amaz Christus bőséges felkenetetésében áll, mellyel az szent Léleknek ajandékit mireánk nézve, mérték nélkül vötte.

Solt 45. *Meg kent régedet Isten, á te Istened vigasztágnak ollajjával, á te társaid felett. Efa, 61. 2. Az lebova Urnak lelke en rajtam, azért mert megkent engemet. Ioan. 3. 34. Ennek nem mértékkel adja Isten az ő lelkét.*

VII. Annak vége ez, hogy á ki által teremtetett völt mindeneket, ugyan azon által békéltetne meg magával mindeket.

Coloss. 1. 20.

VIII. Az Christus közben járó, érdemei és hatható erejével: Erdemével, mert mi erettünk tökelleteffen elegget tött Hatható erejével, mert mireánk az ő érdemét hathatóképpen szabja.

Innét ismét megtettzik, hogy ezt á tístet, nem elak emberi, hanem Isteni természetű szentis szolgatattya ki, mint á melly nélkül véghetetlen bészű sem lenne az ő érdeme s, mi reánk sem szabhatnák. Annakokáért meg tart, meglevenit minket, bűneinket megbocsátta, eskönyörgésünket meghalgattya, emberi természetű szent érdemével Isteni természetű szent pedig hatható erejével.

IX. Az Christus maga egyedül egy közben járó.

Apost. tsel. 4. 12. Es nincsen másban senkiben idveffég. Mert más név sem adatott az ég alatt az emberek között, mely által kellene nekünk megtartatnunk. 1 Tim. 2. 5. Egy az közbenjáró, Isten és emberek között az ember Iesus Christus.

Ez az Christusnak tísti hármass. Propbetai, Papi, és Királyi.

Propbetai tísti ez, hogy az mennyei igazságban az választottakat oktassa.

Annak részei, az Isteni tanátsnak külső kibirdetése, és az elmének belső megvilágosítása.

Papi tísti ez, hogy az o iökellertes elégtételével Isten előtt mi érettünk megjelenjék, és mi érettünk esedezzzék.

Annak részei az elégtétel és az esedezés.

Királyi tísti ez, hogy az Anyaszentegyházat igazgassa és megtartsa.

Annak részei az Anyaszentegyháznak igazgatása és az ellenségek meggyőzése.

XVIII. R E S Z.

Melyben.

A KÖZBEN JÁRO CHRISTUSNAK MEGALAZTATÁSÁRÓL.

FNnyi az közbenjárónak tístirő és személyéről. "gyan azonnak állapotja, olly állapot, melyben a Christus mint Isten-

member az ö közbén járói tífstet végbe vitte.

Ez pedig avagy megaláztatásnak avagy felmagasztaltatásnak állapotja.

Az megaláztatásnak, avagy alázatosság-
nak a lapattya az, a melyben midőn Istene
formában volna szolgai formát véén fel, az
Atyának mi érettiünk engedett, megölt, el-
temettetett, és a pokolra le szállott.

Az ő Prophetai, Papi, és kiralyi tífst
annakokáért úgy viselte ebben az ő állapotjá-
ban, hogy az Istenségnek formájától, és di-
szóságától magát, nem inémüképpen eltitkolta
véen.

Nem hogy kiöltözött volna az Istenségből, hanem
ordhoggy elrejtette azt, az felvött szolgai formában. Iellehet
pedig az Christusnak Istensége magát az megaláztatás-
nak állapotjában is, kíváltképpen az tudótelekben
iki mutatta, mindazáltal ez igen kitfin volt, ha egyben
vetterik annak az felmagasztaltatásban való vilagos ki je-
rellentésével.

Prophetai tífst az megaláztatásnak ál-
lapotjában viselte, nem tsak ez közök által,
midőn elő elbotsátotta az keresztes o Ianoft
Eiojaroul, és hia az Apostolokat, hanem ez-
köz nélkül is mind az elveszett juhoknak, s o
képpen az Izraélből valoknak, az mennyei
gigasságot nagy alhatatossággal, turesse, és

mind tudományának mind tsu'atételének
hatóságával pradikallotta.

Papitistit pedig kjsolgá'tatta, ez álla-
patban, tokéllatesen mi éretünk eleget ién,
és mi éretünk aláztatossan esedez'én.

Az Christusnak elégtétele az, mellyel mi
belyetiünk a törvény alá vetteteti lévén, a mi
bűneinkel érdemlett átkot magára vevén, és
a mi to'unk kívántaro t engedelmefféget az
törvének tokéllatesen megtellyesitven, min-
ket z atoktól megszabadított, és az örökéletet
min künk vssza állatta.

Ez annakokáé t az lüntetés'nek megfi-
zetésében, és az tokéllates igass'gban áll:
amabban kíváltkép, ez az ss'ndésbéli enge-
delmeffé; ebben az tselekedetbéli tetizik
meg kívá'tképpen,

Szánvá'dékból adom hozza ez meghatározást, hogy
az ss'ndésbéli és tselekedetbéli engedelmefféget, ne
ítellyük ugy külömb'ozni, hogy az bűntetésnek megfi-
zetése az ss'ndésbéli engedelmeffégben állyon; Mert
idővel sem külömb'oznek, holott mindenik az megrette-
fülésnek kezdeti'ül fogva az hálálíg terjed ki. Azzal a
dologgal sem külömb'oznek a melyben vadnak, mert u-
gyan azon engedelmeffég külömb' tekintettel tseleke-
detbéli és ss'ndésbéli, és a Christusnak engedelmeffége
ss'ndésbéli tselekedet, és tselekedetbéli ss'ndés:
Mert a mennyiben az ss'ndés, a bűntetésnek elétele,
ss'ndésbéli engedelmeffégnek mondatik; a mennyiben
pedig az igen igen nagy szeretnek meg bizonyítása tsele-
kedet-

kedetbelinek nevezterik, Nemis részekre való osztás, az engedelmetlenségnek, az tselekedetbélire és szenvedésbélire való osztása, hanem csak az végtől, tudni illik az büntetésért és az örök életért való kitűzött elégtételből vétetett meg különböztetés. Az első az törvenyt által hagynak Deut. 27. 26. lett fenyegetés: az utolsó az tselekkéltetés engedelmeslégnék és igazságnak conditioja alatt Lev. 18. 5. lett életnek ígéreti kívánnya. Hasonlatosság szerint mondattatunk annakokáért az Christusnak egygyetlen egy tselekkéltetés elégtétele az büntetés is megfiabadalni, mert az büntetések mi erettünk szenvedte, s az örökéletre való jutás is meg ajándékozott, mert az törvényt mi erettünk bétől tette.

Az büntetésnek megfizetése az, mellyel az mi bűneinket érdemlett büntetésünket magára vette, és magát mi éretlű kax Istennek, szabadakarattya szerint bent aláoztatul megaldozta.

Ez resz szerint amaz nagy és végső szenvedést elöl vevő szenvedésekben, resz szerint kiváltképpen ebben áll.

REGULA K.

I. Az Christus szenvedésének semmi résbecskéjét nem kell az ő elégtételéből ki rekesteni.

Oka ez, mert semmit sem magáért, hanem mindeneket mi helyettünk szenvedett.

II. Nem kell annakokáért félre tenni az Christusnak valtságatol, az szám-talan szenvedéseket, mellyeket Christus

Sintén az utólsó Ierusalembe való menetelig benvedett. Mert noha az Christusnak benvedését elől vévő benvedése, annak mint égy keśületinek mondattathatik; mindazáltal bizonyossan egészítő része az ő elégtételének.

A miképpen nem lehet tagadni az égynehány tonna arannyal adós embertől megfizettetett száz forintot, az fizetésnek egészítő részének lenni, jollehet az egész és főképpen való summára nézve igen igen kistör rész.

III. Az iras mindazáltal ertelem foglaldómod szerént, és fellyül halladó képen, azt az végső benvedést, ugy mint válttságának árrát, és az Christusnak halálát, s. ugyan annak az kereset fán való meg aldoztatását mint engesztelő aldozatot, írja le.

Lattassék meg ez dologról Sid. 9. és. 10. része.

IV. Ennek az benvedésnek fő szerző oka, az sent háromság; szolgálai okok, az sidok között, és Pogányok között való, Christusnak ellenfégi.

V. Az semély mely mi érettünk benvedett, nem az Atya, sem az sent lélek, hanem az Isten fia.

VI. Jollehet pedig igazán mondatatik hogy az Isten benvedett, az Isten-
ség.

Christusnak megalaztatásáról. 141

Ég mindazonáltal nem szenvedett.
Szenvedett az Isten az testben, de nem
sz testel.

VII. Az Christus különb különb
féle szenvedéseket szenvedett, melyek
három rendbeliek: Az ő halálát meg e-
előzők: ő Maga az halál, és az ő halá át
követők.

VIII. Az ő halálát meg előzők bel-
sőök avagy külsők.

IX. Belsőök, az szomorúság, á kinok
és gyötrelmek, melyek az Isteni ha-
sragnak rettenetes keménységből, és
szaz elvettetésnek, és kétségben esésnek
kéfértetivel való tufakodásból származ-
tanak, az melyek fátartak ki ő belőle
mind az véres veri éket, mind amaz
szánakozásra méltósót: *En Istenem, En
Istenem, miért hagyta el engemet.*

X. Iollehet pedig az elvettetésnek
kéfértetivel tufakodott, mindazáltal
nem esett kétségben, sem az kéfértet-
őtől meg nem győzettetett, hanem azt
szaz Istenben való erős bizodalommal
meggyőzte.

Melly

Melly győződelemnek kétségnélkül való argumentuma ez, hogy abban az feleletre nagy kinban, az Istennek Istenének nevezni meg nem bűnt.

XI. Külső szenvedések az testnek gyötrelmi, melyeket többire eggyül eggyig minden tágaiban és érzéken-ségiben szenvedett: Midőn feje a tövis-sektől buggattatott, és nádállal veret-tetet; midőn ortzája az nyálakkal ots-mányittatott, és artzul tsapásokkal ron-tattatott; midőn fülei csuff mondásokkal és sítkokkal tépettettének; midőn bemei az ő Tanitvanyinak, és Annyá-nak sirálával nehezítetttenek; midőn nyelve az somjuságtól égettetett, és eczettel s. epével vesztegettetett; midőn teste meg meztelenítettett, és korbats-okkal sebessítettett, midőn ugyan a-zon kezei és lábai meglyukaztatvan á kerebstára fel feszítettett, a latrok között fel függesztetett, midőn inai idestova huzattattanak, és oldala dárdával ál-tal ökleltetett.

XII. Az ha'álnak nem közönséges hanem átkozott neme választatott volt, tudniillik az Istennek rendeléséből még

Christusnak megaláztatásáról. 143
négy régenten megátkoztatott ke-
reftsa.

Atkozott á ki fán függ. Dent. 21, 23.

XII. A Christusnak halálában, nem
bomlott el az semélyi eggyesség; el-
vált a lélek a téstől, de eggyik sem az
isten fiának magában való megállálá-
sától.

XIV. Az halált követő benvedések,
kik úgy vagyon semmi fájdalommal
nincsenek, mind az által felette nagy
gyalázzattal vadnak össze kötöttetvén)
az Christusnak eltemettetése, és az ő
harmadnapig koporsóban való tartat-
ása.

XV. Az eltemettetés az büntetések-
nek fizetésének része, mellyel az Chri-
stusnak teste, nem különben mint
akármely emberi holt test, koporsóban
tettetett volt.

XVI. Az ő harmadnapig koporsóban
való tartatása, az megaláztatásnak
utolsó graditsa mellyel, lelke Paradi-
zomban vitettetven, a Christusnak teste
az halálnak fájdalma és kötelei alatt,
mintha attól tellyességgel meg győzet-
tetet.

teret, és elnyelettetet volna, harmadnap alatt, midőn győzedelmi éneket énekelnének ő róla, ugy mint kivágattottól az ő ellenségi, még az koporsóban tartattatott.

XVII. Kerdettetik itt, midőn az Apostoli crédónak negyedik articulájában, á Christus á pokolra mondattatik szállottnak lenni, mellyik réséről kell á Christus benvedésének azt érteni?

Tellyességgel fábulás és nevetőséges á Papistáknak az Christusnak az Atyák limbusában hely szerént való le szállásáról, és azonoknak onnan való ki szabadításáról tett beíráások; melyről nem sokat külfömből azoknakis sentenciájok, á kik az Christust pokolban bementnek lenni költik, hog ott mint ellenségét meg győző, győzedelmét meg mutatná. Ellenkezik mind á ket vélekedés az Euangeliumi historiával, Mert holott á Christus egyeb aránt az ő Isteniségével mindenütt vagyon, az ő lelke pedig ő öle, midőn á keresztfán fuggene, az Atyának kezében ajánlattatott, s, teste á koporsóban teretett, hazugság hog á Christus hely szerént pokolra le szállott volna. Tovabba holott az Isten magát, az Atyák Istenének lenni mondja, az ő vilagból való ki mulások utánis, semmi nintsen képtelemb, mint hog az Atyának lelke á Limbusban tartattanak volna. Bizonittya Pet. 1. leul. 3. 19. *Hogy Christus predikallott azoknak á lelkeknek kik régen engedetlenek voltak* de az előtt Noé által, ki erre volt felruhaztatván á Christustól az ő lelkével. Nintsenis semmi fundamentoma á Christusnak á pokolban tört győzedelme feől való költött dolognak: Res szerént. Mert nem győzedelmeskedet á felámadás előtt; res szerént, mert inkább az egebe mint á pokolban kellett volna győzedelmeskedni, Tovabba, holott ez az

o School, néha koporsót, néha a poklot, avagy az kar-
szotak helyét jegyzi az irásokban, sok féle jegyzési vad-
nak ez állanak. *Az pokolra szállani*, mert avagy annyit
arisen, mint felette nagy kínokban és gyötrelmekben es-
ii. 1. Sam. 2. 6. *A Iehova az, á ki aláballat pokolra, és*
utához. Solt. 18. 6. *A pokolnak fájdalmi környül vettek*
megemet. Avagy azoknak állapotát jegzi, á kik á halál-
ból elnyomattattanak, és elnyelettették. Solt. 49. 15.
Amint á juhok á pokolban helyhez tetnek, á halál meg emess-
duket. Az első magyarázatnak, az Apostoli credonak ne-
gyedik Articulusában helye nintsen, mert nem hihető
ololog, hogy á hitnek olly rövid övé foglalásában, ugyan-
azon égy dolog kétszer beszélgetnék, és á világosabb
ololog homályosabb által magyarázatnék. A másodikban
fák á rendetlen beszélnék (kinek az elei utol, az utol-
tya: elől tettenék) attalma lart tik ellent állani, hogy
vegre az halál után említettnek, á Christusnak amaz
nagy siomorúsága, és lelkének könnyai. De á dolgot nyil-
ván valóvá teszi Calvinus meg mutatvan hogy nem az
bdőnek, hanem az dolognak rendire vagyon otr az vigyá-
szas: úgy hogy annak az articulusnak két részei legyenek:
az első á tettenék, á második á léleknek belső gyötrelmi-
ól. A kik az harmadik magyarázatot tartják, leg kívált-
képpen ez render vitatják, rés szerént mivel ez okon á
Christus szenvedésének igen igen sépen megfelelnek az
ő fel magasztaltatásának gradich. Tudniillik az Halálnak,
á Feltámadás, az el temettetésnek, á mennyben való me-
temetel, és á pokolra szállásának az Atyának jobbjára való
állás. Az mint pedig ez sententiat nem kell nem javalla-
ni, úgy az első is nem kell vakmerőképpen megvetni,
vixivaltképpen pedig nem kell ez dologról nagy vissalko-
állással verekedni, holot az á Christus pokolra való szállá-
sáról lévő résiecze, nem mindenkor volt hozza adva az
hitnek agazarihoz, á mint bizonyítja az Nicæa városbeli
s wallástétel, és nagy sokak egy ebek, csak hogy ez mar d-
nojon meg előssen, hogy sem amaz lelki szenvedés az lélek-
temek, sem azt az Christusnak harmad n pig koporsóban
s való tartoztatását, nem kell az Christusnak szenvedését
alál szakítani.

XVIII. Formáját avagy módját az Christus benvedésének az mi illeti, benvedett, 1. Igazán, 2. Bentül, 3. Szabad-akarattya szerint.

Iol kell ez három dolgokat tudni; Mert hogyha igazán nem benvedett volna, az mi bűneinkért elég nem tört volna; Hogyha bentül és ártatlanul nem benvedett volna, nem volna tökéletes Feß Papunk, Sid, 7. 26. Hogyha vegezetre magát szabad akarattya szerint az átok alá nem merette volna, kinséretésből volt volna az ő áldozattya. Innen mondja Sid, 19. 7. *Im hol vagyok hogy tselekedjem Isten á te akarato dat.*

XIX. Az Christus benvedésének közönséges vége az Istennek ditsósága, és feoképpen az bűn ellen való haragjának, igazságának ismét, és irgalmasságának ki nyilatkoztatása; Ismét az Isteni és emberi természeteknek megmutatása. Kiváltképpen való és tulajdon vege pedig, az mi bűneinkért való elégtétel.

XX. Minden kiváltképpen való benvedésnek végében és hasznában, vigyazni kell az hasonlatosságra, mellyel az megengesztelés az bűnnel, és az benvedés a büntetéssel (mellyet egyeb-aránt minékünk kell vala megfizetnünk) egyben hasonlittatik.

Peldá-

Christusnak megalaztatásáról: 147

Példának okáért: Igen igen nehéz fájdalmakat szenvedett lelkében és testében; Rési szerént, hogy az Léleknek és testnek bűnei eltörölnének, ressi szerént hogy minket megszoktul az lelki testi fájdalmaktól, mellyeket egyébaránt mind örökké kell vala szenvednünk, megszabadítana: Az általánálak átkozott nemével tudniillik keresztnék halálával holt meg, ressi szerént hogy eltörölné az bűnöket, és mellyekkel az átkot erdemlettük vala, ressi szerént hogy abból az átkból és karhózatból minket felemelne: Eltemetettetett, hogy megbizonyítaná, hogy á mi bűneink övéle eltemetettének, és hogy az koporsókat, mellyekben mint égy tömlőtben kell vala rekesztelnünk, az eltemetetes itéletnek napjára, aluó helyeinkre megfentelendé. Az ő harmad napig koporsóban való tartatása, azt taníttya, hogy mi megerdemlettük volt á mi bűneinkel, és hogy á halál mind örökre uralkodott volna mi rajtunk, és hogy ha az ő gyálaszatos ott tartatása, ezertis az büntetésért eleget nem tört volna.

XXI. Semminek téssik az Christus szenvedésének végét es gyümölsét a gyűzők, á kik tsak azért mondjak szenvedettnek lenni, hogy minekünk az ő példájával elől menne (avagy példát adna).

Igaz, ugy vagyon az, hogy az Christus szenvedén mi nekünk példát hagyott, de mindazon által fő vége az szenvedésnek á mi bűneinkert való elégtétel. Az Societátiánusok tsak annyiban isméri az Christust Megtartónak lenni, 1. Hogy tudniillik á mennyei igazságot ki hirderti, 2. Hogy ugyan azont megerősíti, 3. Hogy az ő szenvedésével es fel támadásával minekünk példát, ad. 4. Hogy végre az örök életet megadja. Az hol vitattyak szavakat az írásnak mondásit, mellyek azt bizonyítják, hogy Christus mi érettünk holt meg. Azon igyekeznek, hogy azokat felfelé tegyék, amaz részetkér *mi érettünk* (Xpro) magyarázva im ez által *mi kedvünkert* (propter)

ugy hogy *ertelme ez legyen*: Megholt mi érettünk, az az,
 mi kedvünkért, mi jóunkal, de nem mi helyettünk. De ez
 mérges eretnekléget az kövekező argumentumok ha-
 misították meg. 1. Mert ugy holt meg mi érettünk, hogy
 az ő életét adta legyen *Váltságul sokakért*. Matth. 20. 28.
 Hogy ő magát adta legyen *valtság helyett mindenekért*.
 Tim. 2. 6. Hogy az ő drága ártos vére mondattal lék min-
 ket megváltottnak lenni. 1. Pet. 1. 18. 19. *Megváltatta*
sok azt mondja. Immár pedig ki né tudná, hogy más pel-
 dát adni az idveflégre és szabadulásra, mas viszont váltsá-
 got fizetni valakiért? Ugyanis hogy hogy ne tenne a rab-
 ért és ő helyette elég t, a ki őt szarzon megváltya.
 2. Mert ugy holt meg mi érettünk, hogy mi érettünk bűn
 lott legyen. 2. Cor. 5. 21. Hogy a mi bűneinket magára
 vőtte legyen, és a mi bűneinkel érdemlett büntetéseket
 ő hordozta legyen. Esa. 53. 4. Vallyons pedig valakinek
 bűnet magára venni, és az őtőle érdemlett büntetést el
 szenvedni, csak annyit teszene, mint példát adni, és nem
 meg büntetterni ő helyette, s. eleget tenni? 3. Ha az ő Te-
 stamentombéli áldozatokkal a Papok, a nép helyett áldoz-
 tak, tehát a Christus áldozatya is mi helyettünk tetete-
 tett. Az első igaz, tehát az utolsó is. Nagy méreűben val-
 lyák, hogy sohol nintsen az íráfokban olyan példa, ahol
 ez részeske *erette* annyit tegyen mint *helyette*. De ki ne
 látná ezt a kove kezendőkben. Ian. 10. 11. *Az jó Pász-
 tor lelési az ő életét az juhokért*; eggy általlyában
 siinten az halalg viaskodván az juhok helyett. Rom. 5. 7.
Mert alig halna meg valaki az igazért Ro n. 8. 26. *Az*
lélek esedezik mi érettünk és az 31. v. *Ha Isten mi érte*
sünk, kit sota mi ellenünk? és 9. res. v. 1. *Kivánnék atok-*
ká lenni az én Agyamsiajért. Nemis elégtelen valtság
 pedig az Christusnak szenvedése azért, hogy a mi bűne-
 inket érdemlett büntet és öröкке valo, az Christus sien-
 vedése pedig nem öröкке valo. Mert jólleher az időre
 nézve, nem öröкке valo, annvit ér mindazáltal ez mint
 az öröкке valo bűntet és, res berént az Christus seme-
 lyének vegheretlen félségeért, és méltóságáért; res be-
 rént az sien vedésnek és az Isteni harag terhének ve-
 zheretlen nehézségeért és nagyságaért, melynek el viselésé-
 re, az

az egész világ, sőt minden teremtetett állatok is elégtelenek voltak volna.

XXII. Ugyan azon Christus elégtelenségéből többől kifordították a Pápisták, és az ő más Papokat rendelnek, és a bálványozó Misset áldozat gyanánt tolványozták elő.

1. Meghan ísittatnak igen igen erős okokkal. I. *Mert* az egész világ, sőt minden teremtetett állatok is elégtelenek voltak volna. 1. Tim. 2. 5. II. *Mert* csak egy Papról szól Pal. Sid. 7. 26. *Illyen Fő Pap illet vala minket, I I I.* *Mert* csak egy áldozat mondatatik lenni. Sid. 72. *Mert* azt meg íslekedre egy szer, és 9. v. 25. *Nem* hogy az egész világ megáldozza, és 10. 10. *Az* egy szer lete áldozat által, és v. 14. *Eggyetlen* egy áldozattá való áldozat letefekké tette mind örökké azokat, akik megsejtenek. 18. v. *A* holott meg vagy on a bűnöknek bocsánatát, nints ott többé bűnért való áldozat. 1V. *Ha* azért áldozt tett el az ő Testamentombéli Papfág, hogy az előlébbi Papok isupa emberek voltak, tehát senki sem, hanem egyedül csak az istennek Fia illendő Pap az Új Testamentomban. Sid. 7. 28 *Az* törvény ember két részen Papokká, de az Törvény után való esküvésnek beseje az esküvés. Illyen ki fogással élnek itt, hogy az Christus Fő Pap, hanem azok másodrendbeliek, és ezaránt a Christusnak ez ő Közei. De avagy azzal az áldozattal áldoznak, mellyel Christus a keresztfán, avagy mással: Ha mással áldoznak, az a felső okokból nem illendő áldozat: Ha azonnal; ez a képtelen dolgok közevetkeznék, 1. *Hogy* a Christus önnön magáért áldozik, *Mert* ők is magokért áldoznak, *Mert* maggy. n azont íslekedsi az Fő Pap és az másodrendbeli, jolt íslehet más módon. 2. *Hogy* ők magokat azok közzé az áldozó hérok közzé számlálják, akik az Christust az keresztfára feszíteték. 3. *Holottebben* az áldozatban a Pap és az áldozandó dolog mind egy, ők semmiképpen nem lehetnek még másodképpen is megáldozando dolgok. *Nem* másodrendesebb dolog az áldozatnak, a véres és vér nélkül való áldozatra való áldozatása, mert ugy a felső bizonygattat.

tételek ellen, nem égyetlen égy volna az áldozat, és az vérvénélkül való áldozatnak meg nyerné valaki. á bñ. ō k. nek borfánattyát, melyet nyilván tagad az Apostol, Sid. 9. 22.

XXIII. Az miképpen pedig igen igen sok vonattatik el az megmondott tévelygésekkel az Christusnak bevé-
déséből, azonképpen kelletinél tovább terjesztik ki annak tzeilyát azok, az kik á Christust égyül égyig minden emberekért megholtak lenni tanittyák.

Ugyanis ha az érdemnek nagyságát és méltóságát tekintyűk, olly nagynak vallyuk lenni, hogy tiz világnak megváltásárais elég légyen: Ha pedig az Istennek tanácsára, és á Christusnak bándékára nézünk, hazugság hogy Christus égyül égyig minden emberekért holt volna meg. Innen mondják, némellyek hogy megholt mindenekért elégképpen, de nem hathatóképpen, az az, hogy elégséges az Christusnak érdeme mindenekért az ō méltóságára nézve, de nem hatható mindenekben az ō reajok való szabattatásra nézve, holott nem olyan bándékkal holt legyen meg Christus, hogy az ō halála mindenekre szabattatnék. Mert hogy hogy halna meg azokért, á kikért még ingyen nemis könyörgött? De ō maga bizonyítja, hogy ō az világért nem könyörg. Ian. 17. 9. Az ellenkezőfél vitattyá azokat az helyeket, melyekben az egész világról, ismét minden emberekről vagy on-lekezert. 1. Tim. 2. 4. és 1. Ian. 2. 2. Ismét á melyekben mindenek közzönfégsen hivattatnak. De az 1. Ian. 2. 2. *Az egész világnak nevezetm* amaz nem tulajdonképpen való bűlőfősnak modja bűrén (mellyel mondatik az á do-log mely valamit tart, s. ertettetik az á melyet tart) az egész világon elsőledett választottak; Es az 1 Tim. 2. 4. *minden emberen* á mint az következő igék tanittják, akár melly emberek, akár Pogányok, akár fidok, akár

Christusnak megalaztatásáról. 151

Királyok, akár köznépben legyenek azok, és nem az
nemnek minden fejei egyenként, hanem az fejeknek
nemei érttetnek. Az minemű értelemben vétettetik
az az bűn (minden) Teremt. 6. 19. Joel. 2. 28. Luk. 11. 42.

Az tökéletes igazság a Christus elégtéte-
lőnek másik része, mellyet minékünk az ő tör-
vényvel való egygyezésével, és annak tett tö-
kéletes engedelmességével szerzett, hogy örö-
kösi lennénk az örökéletnek.

Ez pedig az igazság részerént eredendő,
részerént tselekedetből.

Az eredendő, az Christusnak az törvén-
nyel való egygyezése, mellyben fogantattatott
és születetett.

R E G U L A K.

I. Az eredendő igazság az eredendő
bűnnek tétettetik ellenében.

II. Es ez, nem csak ártatlanság avagy
bűntől való üresség, hanem még jóra
való alkalmatosság és hajlandóságis.

Mint az eredendő bűn nem csak az igazságnak nem lé-
tele, hanem az gonoszsághoz való hajlandóságis.

III. Az Christusnak eredendő igaz-
ságais, része az mi érettünk tett elégté-
telnek.

Oka ez. I. Mert a Törvény nem csak tselekedetből
engedelmisséget, hanem még tökéletes törvénnyel való
egygyezéskiván; Mert egyéb aránt az er. dendő dög-
leletes nyavalya bűn nem volna. II. Mert a Christus
egészben

egészen miénk, és valamivé lett, valamit cselekedett, s. valami volt. mind az, mi helyettünk lett, azt, mi helyettünk cselekedte az mi helyettünk volt,

Az cselekedetbéli igazság, az az, engedelmeiség, mellyel Christus a Törvényt ugyan cselekedettelis iökelletesen lé töltötte. Es ez az Scholakban cselekedetbéli engedelmeiségnek mondatik.

R E G U L A K.

I. Az miképpen az Christusnak szenvedése szükséges a bűnöknek eltörlésére, azonképpen az ő cselekedetbéli engedelmeisége és igazságais, az örök életnek megnyeréjére.

Oka ez. I. Mert a törvény mioket mind az bűntetésre, mind az engedelmeiségre kötelez. Az bűntetésre: Mert atkozottnak kiáltja mind azt, valaki meg nem cselekesi a törvénnel minden befédet. Deut. 27. 26. Az engedelmeiségre, mert csak azoknak igéri az életet, a kik mindeneket megcselekesnek. Lev. 18. 5. *Az ki megcselekedendi azokat, élni fog azok által.* és Luk. 10. 28. *Cselekedd meg ezeket, és élj.* Nemis áll ellene, az igazságnak az Törvénybéli és Evangeliomi igazságra való igaztatása: Mivelhogy azt az igazságot, a melyet a Törvény kíván az Evangelium adja ki végre a Christusban. II. Mert ez az kettős elégtétel a mi kettős nyavalyáknak felel meg, tudniillik a vétekre és kárhozatra való kötelezettségnek, és az igazságnak nem lételemének. Rom. 3. 22. *Mindnyájan vétkeztenek, és az Isten dicsőségéből elmaradtanak.* III. Mert az igaz és tulajdonképpen való igazság a cselekedetbéli engedelmeiségben áll. Deut. 6. 25. *Es igazságunk léssen ez nekünk ha megtartjuk megf. lekedvén mind ez parantsolatokat, a mi léhova*

Christusnak megaláztatásáról: 153

Istenünk előtt. IV. Mert azt az cselekedetbéli engedel-
mesléget avagy magáért cselekedte, avagy mi helyet-
tünk. De nem ő magáért tehát mi helyettünk. Azma-
sodik fogás nyilván való az Christusnak mi réánk való
nézéséből, Mert valami volt, és valamit cselekedett az
egész engedelmeslégnek pallya futásában, az mi helyet-
tünk volt, és azt mi helyettünk cselekedte. De ilyen
kifogással élnek itt azok, a kik csak az szenvedésbeli en-
gedelmesléget ismériki elégtételnek és érdemnek lenni,
hogy az Christusnak cselekedetbéli engedelmeslége tar-
tozik ugyan a mi megváltatásunkra, és idvelessé-
günkre, de csak úgy mint szükségesképpen megkivántatott
dolog, és olyan ok melly nélkül nem lehetett a dolog.
Mert két okokra nézve kívánatik meg a Christusstól. E-
lső, az Teremtésnek jussával. Másodszor, hogy kedves
volna Istennél az ő aldozattya, és hogy Szent Pap volna.
De ez sententiának első része nem igaz; mert Christus
ezaránt a több emberekhez nem hasonlítottatott. Mert
a miképpen hogy az Istennek Fia, nem magáért hanem
miertünk lott emberré, és teremtetett alattá, azonké-
ppen nem magáért, hanem mi ártunk lott az Törvény
alá vettetettéis. Az második része övé zűri zavarja az
sentséget avagy ártatlanságot, az engedelmesléggel, avagy
cselekedetbéli igassággal: mellyek nem külömben mint
az valami nélkül való létel, és annak jelen létele külömb-
öznék. Az ártatlanság úgyvagy a Christus aldozat-
tyára megkivántatott dolog; de a cselekedetbéli enge-
delmeslég nem csak megkivántatott dolog az Christus
Papban, hanem az elégtételnek és érdemnek részeis.
Mert ha az Ádámnak cselekedetbéli engedelmeslége, ér-
demű oka a kárhozatnak, miért nem volna az második
Ádámnak cselekedetbéli engedelmeslége érdemű oka
az idvelességnek, hanem ha hatalmasnak akarjuk mondani
az első Ádámot az elkárhoztatásra, mint a második a
megtartásra.

II. Az Atyának parantolattya mely-
nek Christus engedett, közönséges volt
avagy kíváltképpen való, kíváltképpen

valo végére nézve, hogy nem magáért, hanem mi érettünk engedne. Közönséges pedig arra a dologra nézve, a melynek engedett, mert ugyan azon törvény alá vettetett volt, a mely mi előttünkben irattatott, és mindenekben, valamellyekre minket a törvény kötelezett.

Azok a kik az Christushnak csak szenvedésbeli engedelmeséget akarják érdemnek lenni, azt is élik hogy a Christushnak engedelmessége az Atyának csak kiváltképpen való parancsolatyahoz lett, hogy mi érettünk meghalna. De az nem kiváltképpen, hanem részben való parancsolat lenne; Mert vala melly részbe terjed ki a Törvény, olly részbe a Christushnak engedelmeségeis. Holott annakokáért az törvény, mind az büntetésnek mind az engedelmessegre kötelez minket, mind a kettőnek annak megkívántatá a tett eleget.

III. Az örökélet avagy magában gondoltatik, a mennyiben az mennyei örömben való tellyes részesülés; avagy a kárhozattal ellenben tétettetvén, a mennyiben az kárhozattal való megszabadulás. Az első értelemben az örökéletnek oka, az Christushnak tökéletes igazsága, az másodikban pedig az örökéletnek oka, az büntetésnek megfizetése.

1. Más az örökéletet az kárhozattal ellenben tétetésnek csak, s. más

Christusnak megalaztatásáról. 155

...más ő magában gondolván, leírni. Tulajdonképpen
...gondolván semmi egyéb oka nincsen az örökéletnek, hanem
...szaz tőkélletes igazság. Az törvény szerint, *cselekedd meg
szereket és élj.* Mindazáltal az Christusnak halála az örök
...életnek okának mondattatik, a mennyiben az, a minden
...ogonostól való megszabadulás. A kárhozattól való megba-
...radulás pedig, és az mennyei öröm, nem részei az életnek,
...hanem csak külfömből tekinteti. Megtezik innen mitfoda
...szerelemmel igerje Christus magát arra, hogy ő az örök
...életet adja *ez világnak életéért* Joh. 6. 51. Itt két elle.kezés
...vagyon. I. Ha az Christus cselekedetből engedelmeslége
...oka az örök életnek, tehát a Christus hijjából holt meg.
...II. Ha az Christus engedet mi éreztünk, tehát nem kell
...életünk engedtünk. De az első argumentomban egy-
...szerelemmel következtetés nincsen: Mert más az elégtételnek mind
...a két részenek közönfőleges vége. tudniillik a mi idvé-
...günk: más a mindenikének tulajdon vége; Mert az bűn-
...védelésnek vége, az bűn etéstől való megszabadulás; az
...igazságnak pedig vége az örök életre való jutás. Ber-
...szése. Az második argumentom az cselekedetből enge-
...delmeslégnek értem ellen olyan, mint a minemőrt for-
...smál Socinus az bűnéből engelelmeslégnek érdeme
...ellen. Ha úgy mond az Christus mi helyettünk megholt,
...tehát nekünk nem kell meghalnunk. De mind a ké. he-
...szen semmi következtetés nincsen. Más az Christusnak, más
...szaz hi. nek halála: amaz átokkal, ez áldással vagyon egy-
...szen köttetettén. Amazt magára vette a Christus, mint
...a mi bűneinknek földjait, ezt magunkra vesszük, mint ez
...életből az mennyekre való által menetelt. Így más a
...Christusnak engedelmeslége, más a miénk. Amaz tőkél-
...szertes igazság, mellyer mi helyettünk azokért tett, hogy
...életét érdemlene: Ez pedig nem tőkélletes, és ezt czo-
...kért részesük, hogy a mi megváltatásunkért való hálá-
...báradóágunkat megmutatjuk

IV. Az Christusnak cselekedetből
...gassága, az ő Testamentomban, az Fő
...Papnak, akak nem kiralyi ekeffégével

ábrázoltatott mint példázattal.

Azt kérdik, á kik az e felekedésbéli engedelmesfégnék érdemé tagadják hogy mi foda példázattal példáztatott volt legyen az meg? Mert ha ezt részenek mondják á Papi írtnek, mit foda dologban vi eite annak példázattyát a Fő Papi De vallyon mi e való volt az Papnak amaz őfelette igen fényes öltözte, melyben siokott volt az Isten előtt meg jelenni, hanem hogy az Christus igazsága ruhájának volna árnyeka? Innen olva lük hogy az bűnnek borfánatjának jegyére, nem csak az fényes ruhák veretnek le az Iosua Paprol, hanem ezen felyul ujjak is adattatának reá, és az Papi füveg (febl öltözet) mindegykoróna fejében tétetett, Zach. 3. 4. 5.

Ennyi az Christusnak elégtételéről.

Az ő esedezése az megaláztatásnak állapotában az, mellyel Christus sobázkodásokkal és könyhullatásokkal való könyörgéseket és imátkozásokat vitt az Atyának eleiben.

Példákkal tellyes az Évangéliumi Historia melly bizonyítást tést n arról, hogy Christus egész értzakákaris töltött el az könyörgésben, kíváltképpen pedig ez tistiben eljárt az ő szenvedésének idején. Ian. 17. és Sid. 5. 7. Ki ez ő testének napjaiban nagy kiáltással és könyhullatásokkal való könyörgéseket és imátkozásokat vitt annak eleiben, á ki meg szabadíthattya vala őt az halálól.

R E G U L A K.

I. Az Christusnak esedezését semmi vé téstik azok á kik á Christus kivól mafokat keresnek Esedezésnek közbenjáróiu (az mint hijjak)

Az Papisták külsőmbiséget résnek az megváltásnak közbenjárója, és az Esedezésnek közbenjárói között, és ezt az utolsó tistet, az megholt senteknek tulajdonitvák.

Christusnak megalaztatásáról. 157

De az Christus esedezését, az másod rendbéli esedezé-
sekkel nem kisebb bentség tőréssel közlik, mint az ő al-
lozatnyát az másod rendbéli papokkal. És mivel az ő kö-
lök, hogy nem csak esedezésekkel, hanem érdemekkel is
megalaztálnak minékünk az bentsék, el romol az ő megkü-
szömböztetéek. Mivelhogy az megváltásnak dicsőségé-
is elcsútyák az Christus között, és az bentsék között, mi-
dőlön az ő érdemekkel, mint valami az Christus e é tetele
helyében következő erővel mondjak á mi bűneinknek
csennyét elmosattatni, és az fogyatkozást helyére állat-
tatni.

Eddig a Papi tistről. *Királyi tistit az
meg aláztatásnak állapattyában viselte, mi-
dőlön az Anyaszentegyházat igéjével és lelkével
eggy gyűjtötte és tartotta, hogy ő benne sem-
mi külső királyi felség nem tettzett legyen
sem.*

R E G U L A.

Az Sidok hamissan álmodozzák az
Christusnak orságát testinek és földi-
ennek lenni,

3. És, 42. 2. Nem kiált, nem emeli fel, és nem hallattya
az után az ő szavát: és 53. 2. 3. És fel emelkedik mint
egy vessző fáld elötte, és mint egy gyökér az sáraz föld-
ből: nintsen formája és ékesége. nézénkre de nincz oly
szobrazattya hogy kívánhatnánk. Megutáltatott és meg-
vetetett az emberek se'ett, földalmoikkal tellyes és be-
gyeges, és olyan mint ák bűfedezett emberrel orszarát, ő
szavától. Annyira megutáltatott hogy még nem is haj-
munkra Zach. 9. 4. Az te igaz szabadító királyod jön te-
szked, de igen szegény és samaron'ul.

AZ K'ÖZBEN JÁRÓ CHRI-
STUSNAK FELMAGASZTAL-
tatásáról.

IGy bollotunk az megaláztatásnak ál-
lapattyáról. *A Felmagasztaltatásnak ál-
lapattya az, melyben az Christus halottaiból
feltámasztatott menyben felvitettetett, az A-
tya Istennek jobbjára helybeztettetett, és fe-
lette igen nagy dicsősségre emelttetett.*

R E G U L A K.

I. Ennek az felmagasztaltatásnak
berző oka, az tellyes bent Háromság.

II. Az Istennek Fia mindazáltal az
mennyiben közbenjáró annak tzel'ya, s
objectuma.

III. Az fe'magasztaltatás pedig az I
sten-ember Christusnak semélyet mind b
az két természet berént illeti.

IV. Az Emberi természet berént, fel-
magasztaltatott, azoknak az erőtlensé-
geknek, mellyeket felvett val'a, letéte-
lével, és olyan ajándékoknak nyeréle-
vel, a mellyekkel annakes'otte nembirt.
Mert az testnek és léleknek oly nagy yg

Christusnak felmagasztaltatásáról. 159
ötökélettefféget érte el, a mennyi az te-
remtett állatban térhet; igen igen na-
gyot.

V. Az Isteni természet szerint felma-
gasztaltatott, nem valami méltoságnak
sához való járulásával, a mennyiben
magában gondoltatik; hanem az ő fel-
légenek, melly először az szolgálai forma-
salatt elrejtetett vala, ki nyilatkoztatá-
sával.

VI. Ezt a felmagasztaltatást a Chri-
stus az ő engedelmeffégével nem úgy
mint érdemmel, hanem mint uttal és
szóval nyerte.

VII. Az ő vége, annak megbizonyi-
tása, hogy az Atyától ő reá bízattatott
hivatalban, az megaláztatásnak álla-
pattyában hiven eljár; és az Isteni ha-
talomnak mellyel mireánk az ő érde-
met hathatóképpen szabja, kinyilatkoz-
tatása.

*Annak részei avagy grádicsi hármak. Az
Feltámadás, Az Menyben menés, és az Atya
Istennek jobbjára való ülés.*

*Az Feltámadás, az felmagasztaltatás-
nak*

nak első gráditja, mellyel Christus az balálnak birodalmát meggyőzvén, harmad napon, ugyan azon testben, a mellyet letett vala, feltámadott, hogy Istennek éllyen örökké.

R E G U L A K.

I. Az Christus nem csak tzellya, hanem szerző okais az ő feltámadásának.

Rom. 1. 4. Megbizonyított hatalmassan Isten Fiának lenni, az megsejtetésnek lelke által az balából való feltámadás által 1. Pet. 3. 18. Megöltetett az test szerént, de meg elevenítettetett a Lélek által.

II. Az Feltámadásnak materiája, ugyan azon test, melly megfeszítettetett vala, a melly új nemineműségekkel ajándékoztatott és ditsőítettetett mindazáltal meg.

III. Nemis változott mindazáltal ugy el, hogy mennyiséget es tulajdonképpen való nagyságát elhadta volna.

Egyébaránt test nem lett volna, ember sem maradott volna a Christus a felmagasztaltatás után

IV. Formaja az testnek és léleknek új es eloszolhatatlan eggyesítésében áll.

V. Iollehet sinton csudálatos a Christusnak feltámadása, mindazáltal hogy az ő testével az koporsó tetettetett

köyön,

Christusnak felmagasztaltatásáról. 16r
közön, vagy feltámadása után, a bészárt
ajtokon által hatott volna, hamissan
mondattatik.

Matth. 28. 2. Az Urnak Angyala elfordította a kő-
vet. 20. 19. Midőn az ajtók bészárolva volnának, nem
bészárt ajtók által.

VI. Az feltámadásnak vége, amaz
oda fel megmondott közönségesen ki-
völ a mi bizonyossá lételünk mind a
jónnek halálából mind a testi halálból
való feltámadásunk feől.

Rom. 6. 1. 2. 3. és a többi. 1 Cor. 15. 12. és a többi.

Az menyben menetel, az felmagasztalta-
suk második grádicsa, mellyel Christus,
az földön az ő feltámadásának napjától fog-
ván negyven napokig járván, felment meny-
ben.

REGULAK.

I. Felment az Christus Isteni és em-
beri természetű szerént: Emberi természetű
szerént, úgy mint czél: Isteni ter-
mészetű szerént úgy mint szerző ok se-
rént.

II. Formája, az Christusnak, ebből
az világból szintén az leg felső éghben
valóságos és helybéi által vitette-
lételeben áll.

Christusnak felmagasztaltatásáról. 163

lomból, és erőnél, és Uraságnál, és minden névénél, mely neveztetik nem csak az világon hanem az kővetkezendőben is. És mindenekeket vetett az ő labái alá, és dicsőítte mindenekekre felette az Anyaszentegyháznak fejeve, melly az ő teste, és teljessége annak, aki mindenekeket be tölt mindennekkel.

I. Az Isten jobján ülni, nem egyéb, hanem mindgyárt az Isten után való hatolommal birni.

Az királyok szokásából, kik azokat, a kiket, magok után, kívánl-éppen való tiszteléggel akarnak tiszteltetni az ő jobb kezek felől helyhezterik. Solt. 45. 10. Helyhezterett az te jegyesed a te jobb kezéd felől. 1 Király. 2. 19. Annakokáért mene Bethsabe Salamon királyhoz, hogy bollaí néki Adonia felől. És felkele az király ő eleiben, ki mikor meghajlott volna ő előtte, lén-e az ő sékben, és séket tétele az ő Anyja alá, kiüle ő néki az ő jobb kezé felől. Matth. 20. 21. Mondjad hogy ilyenek az én két fiaim egy-ik jobb kezéd felől, másik balkezéd felől az én országomban.

II. A Christus mint Isten-ember, az az mind az két természet szerint ül az Istennek jobján.

III. Ugy magasztaltatott mindazáltal fel az emberi természet, hogy az Isteni természettel egyenlővé nem tétetett. Ugy vagyon olyan ditsőfféget vőtt a melly minden teremtetett állatoknál nagyobb, de az állatszerént való ditsőfféggel, mellyet az Atyával és az Szent lélekkel egygyüt bir, semmiképpen nem egyenlő.

Ebben az felmagasztaltatásnak felső grádusában nem sűnt meg az Christus az ő tiszteet viselni.

Prophétai tisztit, az Egyházi Szolgákat regenten rendkívül, az szent léleknek kiontása által; most pedig rendszerént való esközökkel tanítván: és az Evangéliumot az egész földkerekségében igen igen boldog kimenetellel terjesztvén.

Eph. 4. 11. Adott némllyeket Apostolokat, és á tobbi.

Papi tisztit pedig; nem magát ismét megáldozván, adagy fobáskodásokkal és könybulatásokkal az Atyának térdeibe borulván: hanem az tökéletes elégtételnek érdemével, az Atya előtt mi éretünk megjelenvén, és azt mi reánk balthatóképpen szabván.

Sol. 110. 4. Megeskünt az Iehova és meg nem bányo. Te vagy a Fő Pap mind örökké. Melchisédeknek rendi se-
eén Sid. 9. 24. Mert nem kézzel csinált szent és helyben
ment bé az Christus, mely példája volt volna az valóság-
nak; hanem az égből, hogy megjelenjék most Istennek
előtte mi éretünk.

Királyi tisztit végezetre, nem csak az győzedelmeskedő Anyaszent egyházban Vral-
kodván, hanem még az vitézkedotis gyűst-
vén, tartván, oltalmazván, és az ellensége-
ket meggyőzván.

Sol. 110. 1. Monda az Iehova az én uromnak, ülly az
én job-

Christusnak felmagasztaltatásáról. 165

én jobbra, miglen veténdem az te ellenségedet tenéked
lábad alá sámojlul,

REGULAK.

I. Ez az Christus orsága nem amaz
állat serént valo, mellyet az Atyával és
Szent Lelekkel öröktül fogván bir: ha-
nem semely serént valo, ajándékozta-
tott és közönséges, mellyet mint mi fe-
jünk és közben járónk az Atyatul vett.

II. Ezt az közönséges orságot mind-
száztal mind örökké fogja birni.

2. Sam. 7. 15. Megerősítem az ő Országának királyi se-
rén mind örökké, Dan. . 14. kinek uralkodása ő ökké valo
uralkodás, melly el nem mulik Luk 1. 33. az ő Orsága-
nak nem lése vége. Ez mondasoknak nem álnak ellene
szaz Atyának, az Christushoz valo iméz sava: Miglen ve-
téndem az te ellenségedet, es több, Mert nem ez értelme
otfog ura kodni: hanem tők azt adja előnkben hogy min-
den ő ellenséget meg fogja győzni. Mert az az tzikke-
nyecske miglen meddig es hasonlok, nem rekedik ki az
ő éven ő időt, hanem aztis avagy tag dyak avagy állat-
nyak, és gyakorta annyit tesnek mint soba sem avagy so-
kna. Peld. ok. Tereint. 2. 15. Ei nem hadlak régedet mind
addig miglen megselekesem az, a mit mondatam te-
nem őng gyermeke mind az ő halálának napáig. Matth. 1. 15.
Nem ismeré őtet miglen fiát az ő ő fiát. Matth.
1. 1. Olm én velet k vagyok mind világ végezetig. Nem-
s tart elent hogy az Christus jóven őben az orságot
Atya kezében adni, és magát az Atya alá adni mon-
tatik, hogy az Isten legyen minden mindenben 1. Cor.
15. 24. 28. Mert az orságnak kezben adása, nem az ki-
rályi tüknek leváthozése az Apostolnal: hanem ott az or-

P 3

ragon,

166 Az kegyelemnek állapotvára valo

agon, ez irásnak egyaráan sokott bollaása berént az Anyaszentegyház érteztetik. Az atyának kezében adja azért az országot, midőn az egész Anyaszentegyházat eleiben állattya. Az pedig az alaverte és nem romja el az Christushnak országát; Mert holott az Christus diadolság gelis utánna való az Atyának, á mennyiben tudniük közbenjaro, úgy lés n és ugy ma ad mi Királyunk, hogy mind az által mi cünk együt magat az Atya alá fogja vetni. De talám azt mondol. Hogy nár az előtt régen alája volt vettettet én az Atyának? Igaz, úgy vagyon az, de nem bintén: Mert most az Fő az Anyaszentegyházzal ugyan, de nem az egész Anyaszentegyházzal vettetik alája. Akkor pedig az egész Anyaszentegyháznak mind n t gjaival, és az egész tirkos Christus vettetik az Atyának alája. Hogy végezetre az Isten minden mindenekben lenni mondatik, nem úgy kell érteni mintha mais n m volna minden mindenekben, avagy egre kkor foghatlakodni: hanem mondatik ez az Irásnak bokaása berént, á s mellyel gyákorta lenni mondatik valami midőn megelerentetik, avagy bizonyítottatik lenni: Ezazér értelme: Az Istennek orsága mivel ez világon az ellenféből bolygattatik, és homalvosítottatik, végel midőn mind meggyőztetnek az ellenféből. Igen igen nyilván való á lés n, á hogy ez ország mindenestől fog, án az Istené és az ő Christusaé.

XX. R E S Z.

Melyben.

AZ KEGYELEMNEK ÁLLAPATTYARA VALÓKÖZÖNSEGES HÍVATALRÓL.

Eddig á megvalto Christusról, á ki szerző oka á kegyelemnek állapottyára való: Az ugyan azon állapotra való hivatalnak veskezik.

Ez pedig avagy közönfeges az választottaknak és megvettettekkel, avagy csak egyedül az választottaknak tulajdona.

A közönfeges hivatal az, mellyel az kegyelemnek állapottyára, avagy az közbenjáró Christusban való részesülésre, az emberek között, akár kik hivattatnak

Neveztetik valamely egész népnek elválasztatásának's. Deut. 7. 6. Szent népe vagy áte Iéhuva Istenednek Tezedet választott s a több.

R E G U L A K.

I. A mint az elválasztatás, ugy az hivatalis, némellyik tistre, némellyik idveffegre való; és ez utolsó tartozik ide.

Az tistre való elválasztatásnak és hivatalnak példája vagyon az Saultban. 1. am. 10. 24. Lattyaíoké kit választott legyen az Iéhuva?

II. Ennek az hivatalnak szerző oka közönfegessen az egész bentHáromság: kiváltképpen való pedig az Ur Christus, ki á mint az ő szolgálattyának napjaiban, ez földön az bűnösöket minden eszközzel külső hijsa, ugy mostis az egyházi szolgák által hívja.

Matth. 22. 3. Hasonlatos á mennyeknek országa á Királyhoz, á ki az ő Fiának menyegzőt szerze: és elküldé az ő szolgáit, hogy elhívják az hivatalosokat á menyegzőre. á többi. Marc. 1. 14. 15. Mene Iesus Galileában prédikálván, á Isten országának Euangéliomát, és ez s

168 Az kegyelemnek állapotára való

mandván: Betűs az írás, és elkészített az Istennek országára, írtetek meg, és hirdetek az Evangeliumnak. 2. Cor. 5. 20. Az Christus képében járunk ez követségben, s. á. több.

III. Az kik hivattatnak, nemis minden emberek, nemis csak az választottak, hanem akár kik az egész emberi nemzetiségből.

Hogy nem minden emberek hivattatnak bizonyítva az egész Testámentomnak historiaja, Mert annak idejében Isten hátra hagyván egyéb nemzetiségeket, csak az Izráél népet hívta. De még az Új Testámentomnak idejében sem hivattak egyfélégyik mindenk: mivelhogy felette sokan az Ur Christus felől soha semmit nem hallottanak. Hogy nemcsak a választottak hivattatnak bizonyítva az Christusnak amaz példabeszéde, melyet jók és gonoszsok mondattatnak hivattatnak lenni: ismét az hivatalosok sokaknak, a választottak pedig kevésnek lenni. Matth. 20. 10. 14. Hivattatnak pedig akár mely emberek, az az, akárminemű rendbeliek, alapatbeliek, idejűek, s. á. többi.

IV. Ennek az hivatalnak formája részeserént az megváltásbéli jótéteménnek nyújtásában, részeserént az ő kedvessége felől való parancsolatban áll.

2. Cor. 5. 20. *Annakokáért az Christus képében járunk ez követségben, mintha az Isten kérne mialtalunk, kerünk az Christus képében hogy békéllérek meg Istennek. Mert az cselekedése, hogy az, aki bűnt nem tudvala, mi éretünk bűnne lenne, hogy mi Istennek igazságává tetteztetnénk ő benne.*

V. Annak vége az Istennek ditsósége, és az választottaknak idvessége.

Meg-

Megbizonyittatik pedig, részserént az
 ürgalmasságnak ditsőffége, az hivatal-
 hoz engedelmeskedő választottakban,
 részserént az igazságnak ditsőffége az
 engedetlen megvettettekben,

VI. Az közönséges hivatal azért el-
 ököképpen az választottakért léssen, má-
 odképpen az megvettettekért.

VII. Mind az két rendbélieket mind-
 azáltal valóban és képmutatás nélkül
 mija.

Az választottakról semmi kétség nincsen. Az mi az meg-
 vettettekkel illeti, jóllehet nem hivattának az megta-
 lálék bándéka szerént valóban hivattának mindazáltal,
 valóban igérték és nekik az idővel az hitnek condi-
 cionja alatt. Nemis csafolják azzal őket, mivel hogy az
 időre való kegyelemtől megfosztának, hanem, mivel
 az első időbeli kegyelemből az önnön magok kényen
 bűsének ki és az idővelnek ez közeitis szabados gonos-
 zágok szerént vetik meg, vagy az Istennek arra jutia,
 hatalma, hogy őtők kívánja a hitet, és azzal az ha-
 talommal igazán él, nem különben mint egyéb hitelben
 vagy köztön aők tudniillik hogy az ő bajok be dugat-
 ták, magok menthetlenekké tétetlenség, és az
 Istennek igazsága ő benne megbizonyosodjék. Nem
 mert hja annakokáért hogy őket tréfallya, hanem hogy
 ő ő igazságot megbizonyítja és kinyilatkoztatja.

VIII. A közönséges hivatalból annak-
 okáért nem mindgyárt következik ki
 elválasztás: részserént mivel kü-
 lönbség nélkül, az megvettetteknek és

Az kegyelemnek frigyéről.
válaftottaknak esik, résszerént mivel
az hitnek conditioja álaftt lenn.

Ha sirten egy egész nemzetiség monda ikis el álaftt-
roftnak lenni, de azért mind azon által nem mindig árt el-
válafttatnak mindenek abban. Mint az Sidonép válafttat-
nak mondatik lenni, holott mindazáltal bámtatán Sidon
voltak megvertettek abban.

IX. Nemis válafttattak azért minde-
nek hogy magokat válafttottaknak
hinni hagyattatnak; mert nem had-
ják ő nekiek, hogy azt tellyefféggel el-
hidjék, hanem az hitnek megpróbálá-
fával.

2. Cor. 13. 5. *Ti magatokat megkésérfétek hogyba árt-
bitben vattoké, ti magatokat megpróbáljátok. Avagy
nem ismértéké ti magatokat hogy az Iesus Christus ti-
benneket vagyon hanem ha megvertettek vattok. Re-
ménlem pedig hogy megfogjátok ismerni, hogy mi nem va-
gyunk megvertettek.*

XXI. R E S Z.

Melyben,

AZ KEGYELEMNEK FRIGY- GYERŐL.

AZ hivatalnak gyümölcsé s. jótéteménye
az Kegyelemnek frigyében és az Anya-
sint egyházban való külső rebeülés.

Az kegyelemnek frigyében való külső re-
besülés, az mellyel az hivatalosok frigyéskö-
nekés Isten népének ilé tetnek.

Az kegyelemnek frigyeről.

171

Hasonlatosság szerint mindazáltal; úgy
is némellyek Istennek népe legyének ugyan
alóságossan, némellyek csak ez külső vallás-
sá nézve.

Az kegyelem frigyének részszerént nyújtá-
sát, részszerént megpetéseltetést kell nézni.

A kegyelem frigyének nyújtása az, mellyel
Isten az hivatalosoknak arra igéri magát,
hogy ő nekik a Christusban Attyuk léssen, ha
ők engedelmesseggel léssnek.

R E G U L A K.

I. Az Frigynek nevezetén nem amaz
közönséges frigy értettetik, mellyet I-
sten közönségesen minden teremtet-
t állatokkal kötött; nem is az mi első sü-
i éinkel lett tselekedetnek frigye; hanem
az, mellyet Isten mi ve'ünk az eset után
ülébe irgalmasságabol vetett.

II. Azert neveztetik kegyelemnek
frigyének, és Testamentomnak, dispo-
sitionnak, mert ezzel Isten az ő Fiainak,
és Iesus Christusnak az ő Fiának halála
által, elvejendő mennyei örökséget
adja.

2. Sid. 8. 10. Annakokáért ez az Testamentom mellyen
adotték, s. az több, és a 9. v. 15. és azert az új Testa-
mentomnak.

mentomnak Közbenjárója, hogy meghalván az első testam-
mentom alatt lett bűnökért az hívatalosok az örökké való
örök ségnek ígértet venni. Mert az hol testamentom va-
gyon szükség hogy az Testamentom ravőnek halála meg-
gyen.

III. Az ő szerző oka közönfőgeffen
az egész bent háromság kiváltképpen
pedig az Isten-ember Christus az Fri-
gynak amay Angyala.

Malch. 3. 1. Imé én elküldöm az én Angyalomat (ke-
restelő áno) és megtisztítja az utat előttem és
mindnyárt lő az ő Templomában az r á k t i kereftok
és á f i g n e k Angyala á k t i k e r a n t o k.

IV. Az kegyelem frigyének maté-
riája (avagy az á dolog melyből áll az
kegyelemnek frigye) mind az kétfel-
nek, az Istennek és embernek, bővetlé-
ge. Az Isten arra ígéri magát hogy mi im
Istenünk léssen az Ur Christusban: az
Ember viszont ígéri az hitnek és élet-
nek engedelmesféget.

V. Formája az egymás kötelezésé-
ben áll, úgy mindazáltal, hogy egymás-
ra nem egyenlőképpen vitetteffenek.
Mert az Istennek ígérési és kötelezésé
ingyen való; az Emberé pedig tarto-
zásképpen való, és az igazságtól meg-
kivántatott.

Az kegyelemnek frigyéről. 173

VI. Az nyujtot Frigynek vége, ugyan
sz, a melly az közönféges hivatalnak;
sz. Istennek ditsőisége és az választot-
saknak idveffége.

VII. Azok á kikre néz az nyujtott
frigy minden hivatalosok, tulajdon-
képpen mindazáltal csak az választot-
sak.

Ugyvagyon minden hivatalosoknak nyujtatik á Frigy,
csak az választottak ének az frigynek ígéretivel.

VIII. Az hozzátartozó dolgok köz-
ül megkeillátni az kegyelem frigyé-
nek kiszolgáltatását.

IX. Ez á kiszolgáltatás az időre néz-
ve ő és Uj Frigyre avagy Testamen-
tómra szakasztatik.

X. Az ő Testamentom az jövőd-
oen kiadatandó Christus idejében ki-
szolgáltatott kegyelemnek frigye.

XI. Ez kiszolgáltatásnak hármas for-
mája volt; Az első az Adámtól fogva
Abrahámig, az második az Abrahám-
tól fogva Mosefig, az harmadik Mose-
stől fogva á Christufig.

XII. Az kiszolgáltatásnak első s má-
odik formája között, ez az külömbség.

174 Az kegyelemnek frigyéről.

1. Hogy amaz csak az igiretnek, igen igen rövid ugyan, de igen igen világos befejezéssel lett; emebben nem csak az igiret, hanem az engedelmesfégné nyilván kimondott conditiojais megvagyón. 2. Amabban csak áldozatok vadnak, emebben az környölmeteltetésnek sokárais megvagyón. 3. Amaz az egész emberi nemzetlégné tétette-tett eleiben; ez az Abrahám maradékira határozottat (sorittatott.)

XIII. Az kiölgáltatásnak pedig harmadik és két első formája között, ez az különbség, hogy az harmadik tökéletesebb, és valóban Testamentomi, mint az első, a ki nem csak az Húsvéti bárányal, hanem az Christus halálának más sok egyéb példázativalis megvölt öregbítettén.

XIV. Az Ujj Testamentom, az a kegyelemnek frigye, melly immár az kiadattat Christusnak idejében ölgáltatattatik ki.

XV. Eggyeznek az ő és az Uj Testamentom állattal, mert mind az két helyen

helyen egy az Testamentom tévő az
Christus, mind a két helyen egy a ke-
gyelemnek igeregeti a Christusban; mind
az kéthelyen egy az hitnek, és életnek
engedelmesfégenek megkívántatása.

XVI. Vétkeznek annak okáért azok,
kik az ő és Uy Testamentomnak, az
cselekedetek Frigyének és a kegyelem
frigyének, a Törvénynek és az Evangé-
liomnak, egy mástól való megkülöm-
bőztetést, olly különböztetéseknek ál-
lattyák, mellyel eggyaránt legyenek tá-
vol egymástól. Mert mind a két Testa-
mentom avagy Frigy kegyelemnek fri-
gye; mind az kétfelől az törvény és az
Evangelium kívántatik, izgattatik.

XVII. Külömböz pedig az ő és uy
Testamentomnak ki szolgáltatása.

I. Idővel; mert az ő Testamentom
az Christusnak kiadattatása előtt, az uy
pedig immár midőn az Christus ki a-
dattatot szolgáltat ki: Amaz a Chri-
stusig tartott; emez mindenkor tart.

2. Hellyel, avagy séleltséggel; Mert
amaz csak az Isráél népének nyujtatta-

176 — Az kegyelemnek frigyér^{ol}.
tott v^olt; emez az egész földnek kerek-
ségére terjeszti ki magát.

3. Világossággal; Mert az Christus-
ról tört ingyen való igiretek világos-
sábban hirdettetnek, és petseteltetnek
meg az új Testamentomban, az pél-
dázatoknak és Ceremoniaknak arnyéki
eltörölterve lévén.

4. Könnyűséggel; Mert a kibolgál-
tatás az ó Testamentomban sokkal
munkássabb volt mint az új Testamen-
tomban.

5. Edefféggel; Mert az ó Testamen-
tomban gyakrabban izgattatik az tör-
vényhez való engedelmeffég; noha
nem rekesztetnek ki az Euangeliomi
igéreteki; az végre mindazáltal hogy
azzal az engedelmeffégnek kemény
kívánásával, mint eggy vezérő mester-
rel az Christusnak keresésére üzettet-
nének az emberek. Az új Testamen-
tomban pedig gyakrabbak az Evangé-
liomi igiretek, nem rekesztvén mindaz-
által ki, az ujjá sületésnek kegyelme
által megcselekedendő engedelmeffég-
re üző tör véntis.

Az kegyelemnek frigyéről. 177

XVIII. Meg te czik azért innét, mitfo-
da értelemmel tétetteffék az Uy Frigy
az Ieremiásnál ellenében az ônak.

Ierem. 31. 31. 32. Imé el jönek az napok, az Iehova
sava, melyekben u, Frigyet kötök az Ijraël házával, és
az Iuda házával: Nem az szerént az frigy szerént mel-
lyet kötöttem az ô Attyokkal, s. a több, és az 33. v. Ha-
nem az a frigy melyet kötök az Ijraël házával ez napok
után, adom az én törvényemet ô beléjük, és az ô sívekben
írom bé azt, és a 34. Nem tanítja senki többé az ô fele-
barattját, s. a több, és ímet: Meg ísmernek engemet
kie től fogva nagyig. Ez igékben az harmadik és ôron-
dik külfömbégre vagyon az nézés. Erre, midőn az régen
kötéblakra írt és ez után az sívekben írando törvény
felel vagyon emlékezet: Amarra pedig, midőn világos-
sabb ísmeretet ísér.

XXII. R E S Z.

Melyben,

AZ KEGYELEM FRIGYE-
NEK PECSETIRÓL AVAGY SACRA-
MENTOMIROL KÖZÖNSEGESSEN.

AZ Frigynek nyújtását követi annak
megpecsételése, melly lésszen az Sacra-
mentomokkal, mint az kegyelem Frigyének
megpecsételivel.

Az Sacramentom oly Istentől rendelte-
tett jelekedet, melyben a Christus által az
Frigyesséknek ígértetett kegyelem, az Isten-
től, látható jelek által megpecsételtetik; és

23

ezek

178 Az kegyelem Frigyének Pecsetiről
ezek viscontag az o bozza való engedelmes-
ségre indittatnak.

R E G U L A K.

I. Az Sacramentomnak nevezeti,
melly regenten az vitézi esküvéstől,
avagy az porlekedőtől, zálag helyett
letétetett penzről értetett, nem
alkalmatlanul szabattatik az Anyasent-
egyházban az kegyelemnek jegyeire.

Mert az Sacramentomokkal mint egy esküvéstől kö-
telezetünk a Frigynek szűrségének megtartására, és
ugyan azok az frigyben ígertett kegyelemnek zálogi
minálunk.

II. Nevezetik titoknákis az men-
nyiben ez mi előnkben jegyekkel és
példázatokkal adattatott titkos és isteni
dolgot jegyez. De mindazáltal séle-
sebb a titoknak mint az Sacramentom-
nak nevezeti; holott úgyvagyon min-
den Sacramentom titok, de nem min-
den titok Sacramentom.

III. Az Sacramentom tulajdonképpen
a jegyet és a jegyeztetett dolgot ma-
gában bé foglaló egész cselekedetért;
nem tulajdonképpen pedig (amoz sol-
lásnak formája berent, mellyel az egész
dolog

avagy Sacrament. közönfégeffen: 179
bdolog mondattatik, s. csak az része ér-
tettetik) csak az jegyért vétettetik.

IV. Az első mód szerint vétettetvén
már leirattatott; a második mód se-
szerint értettetvén le irattatik így; hogy
légyen az láthatatlan kegyelemnek lát-
ható jegye.

V. Fő szerző oka közönfégeffen az
egész Szent Háromság, kiváltképpen va-
ló pedig a Christus, a Frigynek amaz
Angyala.

VI. Az ezközök mellyek által az Sa-
cramentumok kiölgáltatnak az tör-
vény szerint hivattatott egyházi ö-
gök.

VII. Az az ezköz, mellyel az Sacra-
mentumok szerzetnek, avagy az mel-
lyel az Iegyek meg sentseltetnek, az
szerzésnek igéje, mely két kiváltképpen
való részekből áll: az Sacramentumnak
igazán való kiölgáltatása, és vétele
felől való paranczolatból, és annak
gyümölcse, és hatható ereje felől való
ígéretből.

VIII. Az Szerzőnek igéje, az Sacra-

180 Az kegyelem Frigyének Pecsétirol
mentomban lévő éltető állatoknak nem
állattya, avagy minémőséget, hanem
csak az vélek való élést, változtattya el:
és aztis nem valami az igékben lévő
titkos erő által, az mint az Pápisták
költik, hanem az Istennek rendelése
által.

Az miképpen ákö az Magistratus rendelése által ha-
tárrá változtatik, megmaradván az S állattya, és némi
némsége: így hozzá járulván az Ige (az mint a go-ton
mondja) az éltető alathozléson Sacramentom, meg ma-
radván az éltető állatnak állattya, és né minémősége, és
csak az közönséges véle való élés változtatán s ntre.

IX. Hamissan tanittya az Egyházi
Bólgának Bándékatis oly sükségeskép-
pen meg kívántatni, hogy ha ott az
meg nem találtatik tehát ott semmi Sá-
cramentom né legyen.

Mert ha nem az Isten Szerzetéről függ inkább az Sá-
cramentom, hanem az egyházi Bólgának így kezettől,
tehát minden vigasztalástól meg fosztatnak az s gény lelki
eszmé erei, az kik nem tudják az s ent dologotki Bólgálta-
tó egyházi Bólgának gondolatit.

X. Helytelenül tessik az Predikációi
igét-is ellenben az Szerzésnek igéjével;
mert nem valóágossan, hanem csak
gondolattal különböznek: holott az
Predikáció semmi egyéb né legyen, ha-
nem az igének magyarázattya. Az Szer-
zésnek

avagy Sacrament. közönségeffen. 181
zésnek igéje annakokáért, az Sacra-
mentomnak állatryára; az Predikátiói
egge pediglen, az ki szolgáltatásnak mód
ára tartozik.

XI. Az Sacramentomnak külső, és
ő oldi matériája, az látható jegy, avagy
teto állat.

XI. Belső, és mennyei materiája,
az jegyeztetett dolog, az Christus tud-
millik minden ő jövéteményivel eg-
gyüt.

XIII. Külső formája, az Sacramen-
tomnak, igazán, az Istennek parancso
s attya szerént való ki szolgáltatásában, és
vételeiben áll.

XIV. Belső formája, az jegynek, és
az jegyeztetett dolognak egygyezé-
sében helyhez tetett.

XV. Az jegynek annakokáért, és az
eggyeztetett dolognak egygyesülése,
nem természet szerént, avagy hely se-
rént, hanem egygy másra való vitette-
s, és nézés szerént való, az mennyiben
az jegy, az jegyeztetett dolgot adja
ölönkben; és ki adattatván az jegy az
Egy-

182 Az kegyelem Frigyének Pecsetiről
Egy-hazi szolgától, az jegyeztetett do-
log is ki adattatik az híveknek, az Chri-
stusától.

XVI. Nemis tagadjuk mindazáltal
az Christusnak es az ő testének s. vé-
rének az Sacramentomi cselekedetben
való jelen létét. Mert azon kiüöl hogy
jelen vagyon az ő Isteni személyével, és
az ő szent lelkével; jelen vagyon teste-
vel és vérével is, nem hely szerént, hanem
Sacramentomi mód szerént.

Az hely szerént való jelen lételeen kívül, vagyon még
más három féle. 1. Legyi, midőn az dolog az emberi el-
mének jelen valóvá tétetik, vala mely jegy által, mint az
dolog, az ige, avagy szó által, az ember az kép által, I I.
Lelki jelen létele, midőn az lelki dolgot mely jelen nin-
csen, hit által magunknak jelen valóvá tesszük: az miné-
móképpen az Abrahám, magának jelen valóvá tette, és
látta az Christusnak napját. Ian. 8. 56. I I I. Erőnek
jelen létele. midőn az á mi hellyel távol vagyon, jelen
való hatható erővel mint az Nap. Ezek az jelen lételenek
három modjai az Sacramentomokban, egybiers mind
mind meg találtnak, Mert jelen vagyon minékünk az
Christusnak teste, és vére. 1. Legyképpen, az mennyi-
ben elsőnkben adatik az külső jegy által. 2. Lelkikép-
pen, az mennyiben az Christus testét, és vérét az ő ér-
demével együtt hit által magunkra szabjuk. 3. Erővel,
az mennyiben az ő gyűmölését az hit által az mi szívünk-
ben elsőnkben vesszük. Az Sacramentomi jelen lételenek
első gradiczi az hiteleneket is illeti, az második, és
harmadik csak az híveket. Az Christus teste azét, jolle-
het hely szerént való jelen lételel, oly méltó vagyon, az
jegyől, mint az ég az földtől, meg marad mindazáltal az

Sacra-

avagy Sacrament. köszönségeffen. 183

Sacramentomi jelen létel. Az jelen létel nem az távol
lételnek, hanem az jelen nem lételnek t. tettetik elle-
nében.

XVII. Nemis üres jegyek azért, az
Sacramentomok, hogy az Jegy, és az
jegyeztetett dolog hely szerént nincse-
nek egyefittetvén. Mert meg marad
mindazáltal ez, hogy légyenek. 1. Jegy-
ző. 2. Kiadó. 3. Reánk szabó. 4. Meg-
pecsétlő Jegyek.

Az jegyeknek ez négy nemeit jól meg kell tartani. azok
ellen, az kik azt kiáltozzák, hogy minékünk az Sacra-
mentomokban csak üres jegyeink vannak. Az jegyek
annakokáért avagy csak jegyzők, az mint az írott kép
jegyzí az embert; avagy ki adó is mint az Királyi pálcza,
kulcsok, és hasonlók, mellyek ki adatván az királyi ha-
talomis, avagy az házban be menésre való szabadságis ki
adattatik; avagy rá szabók ezen fellyül, mint az Istennek
az 44 ezernek meg tartása felől való ígérete, az An-
gyáltól, kinek kinek az homlokára jegyeztetett jeggy el,
mindenikre szabattatik. Iélen. 7. 3. Avagy meg pecsétlők
ékezetre, minéműek az Zálog, pecsétek, és hasonlók.
Immár pedig az három grádicsok az Sacramentomokban
egyűt meg találtnak. Mert elsőűsor az külső jegyek
az Christus testét, és az ő vérét jegyzik es elűnkben ter-
jesztik. Másodűsor, az jeggyel egyűt kiis adatik az jegyez-
tetett dolog: nem az jegyben mindazonáltal, hanem az
Sacramentomi cselekedetben, az Egyházi szolgál az je-
gyet adván ki. Az Ur Christus pedig, az jegyeztetett
dolgot. Harmadűsor, Az Evangeliumnak igejében hivek-
nek köszönségeffen az ígértetett, jegyeztetett dolog, ki
adatván az jegy, az hivek közzül mindenikre szabatik.
Negyedűsor, Az ígéret az Sacramentommal meg pecsé-
tetetik, az honnan nem csak jegyeknek, hanem pecsé-
teknek is nevezternek, Rom. 4. 11.

XVIII.

184 Az kegyelem Frigyének Pecsétiről

XVIII. Az jegyeztetett dolognak, az jegynek való éggyeffségéből, és arra való vitettetéséből, bármazik amaz Sacramentomi állás, mellyel az jegyről az jegyeztetett dolog mondattatik, mely állásnak módjában, nem annyira az mondatik ki, micdák legyenek ő magokban, és az magok terméseti szerint az külső jegyek, mint az mit jegyezzenek.

Gen. 17. 10. Az környúl metélkedés (Sacramentumi állás szerint) frigynek nevezetrik és az. 11. versben tulajdonképpen Frigynek jegyének. Exod. 12. 11. Az bárány Páschának az az által mene-elnek nevezetrik: mely helyet, az ellenkező feleknek ki fogásoktól, meg mentenek emez eggyező mondások, Luk. 22. v. 7. El jöve az kovástalan pogácsáknak napja, mellyen meg kell vala d-letni az Páschának, és az 8. versben. El menvén késztések meg minékünk az Páschát, hogy meg egyjük, és az 11. Hol vagyok az Vendég fogadó ház, az hol az Páschát az én tanítványimmal egyjút meg egyem? és az 12. versben. Ott késztetések meg az Páschát, és az 15. versben Nagy kívánsággal kívántam az Páschát meg enni ti veltetek. Ide valók mind azok az helyek, az mellyekben az Aldozatoknak engedélyés, és az viznek, avagy á micdásoknak meg tisztulás tulajdonitattik. Ismét á mellyekben, az Ichova név, az ládának avagy Jerusalemnak tulajdonitattik. Solt. 47. 6. Ezech. 48. 35. Hasonló bizonságtételek az Új Testámentomban ezek, Matth. 26. 27. 28. Midő pedig őkenének, vevén Iesus az kenyeret, és meg áldván, megsege, és adá az ő tanítványinak, és monda. Vegyétek, egyétek, ez az én testem. És vevén az pohárt, és hálát adván adá ő néktek mondván. Igyatok ebből minnyájan, Merz ez az én vérem, amaz Új Testamentomnak

avagy Sacrament, közönségesen. 185

nak vére, s. á. í. bbi. Lásd meg az eggyező helyeket. Márknál, Lukácznál, és. 1. Cor. 11. 1gy. 1. Cor. 10. 4. Az kőszikla pedig az Christus vala. Eph. 5. 28. Hogy az Anyaszent égyházat meg bentelnd meg tisztitván az víznek mosodásával. Col. 2. 12. Eggyát el temetteté vén vélé az keresztség által Sádok. 9. 13. Mert hogy ha az birkáknak és az bakoknak vére és az uszó borjunak hamva, ell hintetteté vén az tisztátalonokra, meg benteli őket az seftnek tisztaságára, s. az t. obbi. Sőt ugyan ezent másokd banis lattyk nem, csak az Sacramentomi jegyekben mint. Gen. 41. 27. Az hét tehenek, hét estendőék, az az, az hét estendőeknek példázati, és ábrázati, Ielen. 17. 9. Az hét fejek hét hegyek, és az 12. versben. Az tíz farvak, tíz királyok.

XIX. Ez szöllásnak modja, Sacramentomi Metonymiának (mellyel az jegyeztetett dolog az jegyért tetette-
tik) neveztetik. Az tulajdonképpen való szöllást, nem tulajdonképpen való szöllásra fordító szöllásnak modját pe-
dig, az mondásnak vegső részében kel-
lyené, avagy az össze foglaló igében szöllenni, mondam, nem sokat használ.

Mert noha az az tulajdonképpen való szöllást nem tulajdonképpen való szöllásra fordító szöllásnak modja. Az mondásnak utolsó részében állattatik, az tulajdonképpen való szöllást nem tulajdonképpen való szöllásra fordító szöllást modjának mindazonáltal oka, és fundamentoma az foglaló igében vagyon.

Az az dolog az miről Valami mondatik, és az ami arról mondatik, olyan okai az eggyes mondásnak az mellyekből szöllésen az. Az első litott avagy tagadott össze foglaló ige pedig olly, az mely által, az mondás szöllésen, melly által igaz, avagy, hamis, tulajdonképpen, avagy nem tulaj-
R
laj.

186 Az kegyelem Frigyének Pecseréiről

lajdonképpen való. Mert valamennyi azok az egymással ellenben tétetett dolgok, amelyeknek egyike fokakkal égyaránt-tétetteik ellenben, egymással egyben foglaltatnak; és egymásról erőssítőképpen mondattatnak, mind annyisor hamis az mondas, avagy az tulajdonképpen való állást, nem tulajdonképpen való állásra fordító állásnak modja szerint való. Az tulajdonképpen való állást nem tulajdonképpen való állásra fordító állás módjának feleke az mondásnak utolsó részében vagy n de anniak oka, vagy az össze foglalt igében. Holott annakokáért ebben az mondásban, Ez az én testem olly égy egymással ellenben tétetett dolgok foglaltatnak össze, az melyeknek egyike fokakkal tétetteik ellenben, az kenyér tudniillik, és az Christus teste, bizonyosság hogy avagy hamisnak mondattaslek ez mondas (az mely karomkodás nélkül nem mondattathatik) avagy az tulajdonképpen való állást, nem tulajdonképpen való állásra fordító állásnak modja szerint valónak. Nyilván való annakokáért affélő mondásoknak magyarázattya. Az kenyér az Christus teste, az az, az Christus testének Sacramentoma. Az környűl merélkedés az Istennek frigye, az az, az frigynek jegye, avagy Sacramentoma. Az hét ökrök hét üstendők; az az, az hét üstendőknek ábrázati. Így az víznek mosódásával mondattatunk meg tisztulni Sacramentomi mód szerint, az mennyiben az keresztesség avagy az mosódás az meg tisztulásnak Sacramentoma. Így Sacramentomi mód szerint mondattatnak vala az ó Testamentombéli áldozatok az bűnt ellőrleni, mert példázati voltak az Christus által léendő bűnök ellőrlésének.

XX. Az Sacramentomoknak vége az kegyelem frigyének meg pecsétlése.

XXI. Az Sacramentomoknak szerzeménye, nem az meg igazítás, avagy az meg benteletetés, mint égy meg mivel munkából, hanem mind az két jó

avagy Sacrament. közönfégessen. 187
téteménynek meg erősítése, és pecsét-
lése.

Az dolog nyilván való az Abrahamnak példájában, á
ki minekelőtte környűl metéltettetett, volna immár
meg igazított volt, Rom. 4. 11. Hamissan vallyák an-
nakokáért az Papisták; hogy az Sacramentomok az bű-
nöknek boczanattyát, és egyéb hasonlő jó téteménye-
ket mint egy beléjek oltattatott, erő által, az meg
mivelt munkából szerzik. Azokat pedig az Szent írásnak
helyeit, melyekben az Sacramentomokrol ollyak mon-
dattatnak, az mint oda fel meg mutatuk, az Sacramentom
mi Metonymia szerént, kell magyarázni.

XXII. Az Sacramentomok közönfē-
gessék minden frigyelékkel az jegyek-
re nézve, az választottaknak pedig tu-
lajdoni, az jegyeztetett dologra nézve.

XXIII. Az Sacramentomok az id-
veffégre szükségessék, nem binten tel-
lyességgel, és önnön magok természet
szerént, mint egy az idveffégnek fo-
okai; hanem bizonyos okból, az men-
nyiben olly rend szerént való eszközei
az idveffégnek, az mellyekkel kell élni
az Christufnak parancsolattyából.

Inner vagyon az Bernard Régulája, Az Sacramento-
moknak nem nem létele hanem meg verése s. utálása kára
hozta el.

XXIV. Az ige es az Sacramentomok
éggyeznek állatal, mert ugyan azont
pecsetlik meg az pecsétek, az mi az

188 Az kegyelem Frigyének Pecsetiről
Testamentomban ígértetik. Külöm-
böznek pedig. 1. Hogy az Igétt hallás
által, az Sacramentumokat pedig látás
által vessük bé, és hogy az Sacramen-
tom látható ige. 2. Hogy az Evange-
liumnak igeje közönléges; az Sacra-
mentommal pedig, az Evangeliombéli
Igéretek szabattatnak az hitek közül
kire kire fejenként. 3. Hogy az Ige ál-
tal rendserént, az hit, bereztetik, az Sa-
cramentom által pedig meg erőssítetik.

*Az Sacramentumok avagy az ő, avagy
az V y Testamentomnak Sacramentomi.*

*Az ő Testamentomnak fő és rendserént
való Sacramentomikettők voltak. Az K'or-
nyul metélködes, és az Husvéti Bárány.*

Ezekről az Ceremoniás törvényről való tudományban
tanítottunk.

*Az V y Testamentomnak Sacramentomi
kettők.*

Az keresztiség, és az V r Voczorája,

R E G U L A K.

I. Az ő és U y Testamentomnak Sa-
cramentomi egyeznek jegyeztetett do-
loggal, állattyára nézve, melly az Chri-
stus minden ő jotéteményiyei együt,

az ki

avagy Sacrament. közönségeffen. 189
az ki minden Sacramentomoknak ve-
leje, béle, valóságga.

Sidok. 13. 8. *Az Iesus Christus tégnap, ma, ugyan
azon és mind örökké Ielen 13. 8. Az bárány meg ölerette
ez világnak kezdetéről fogva, tudniillik Sacramentomi
móltatásért, az Aljozatok, és az Hufvétí bárány alatt.*

II. Sőt még hasonlatosság szeréntis
meg fe'el az keresetség, az környülme-
télkedésnek, és az Urnak Vacsorája az
Hufvétí Báránnak. Mert az miképpen
az környülmétélkedés az frigyben való
béöltatásnak, és Uyá való ösületésnek,
avagy az lelki környülmétélkedésnek
Sacramentoma volt; ugy az keresetség-
éris. Es az miképpen az Hufvétí bárány
az lelki tápláltatásnak Sacramentoma
v volt; ugy az Szent Vaczora is. Innet va-
gyyon az, hogy az Paschának utolsó
meg illése helyében, az Szent Vaczora
következett.

III. Az ő és Uy Testamentom, Sacra-
mentominak külömbfége áll. 1. Az kül-
ső jegyekben. 2. Az jegyzésnek mód-
jában; mert amott, az jövendőben ki-
bidandó, itt pedig, az ki adattatott Chri-
stus jegyeztetik vala. 3. Az sámban.

190 Az kegyelem Frigvének Pec'etiről
Mert ő nálok az környülmetélkedésen,
és Hufvétí bárányon kívől egyebek-is
völtanak: minálunk az keresztégen, és
az Ur Vacforáján kívől semmi sincz. 4.
Az béles kiterjedésben; az miképpen
az Uy frigyis, nem csak eggynépre ter-
jesti ki magát. 5. Az tartótlágban. Mert
amazok csak az Christus elő eljövete-
léig tartottanak, ezek mind világ vé-
gezetig tartnak. 6. Az világosságban.

IV. Hamis pedig az á külömbség
mellyet az Pápiisták költnek. 1. Hogy
az ő Testamentomnak Sacramentomi,
példázati löttének legyen az Uy Testa-
mentomi Sacramentomoknak. 2. Hogy
az ő Testamentom Sacramentomi az
idvezítő kegyelemnek csak árnyéki
löttének legyen, az mieinkben pedig
valóságosan benne legyen ő maga az
lelki jöknak teste valósága.

Az mi az első külömbséget illeti. Más az Christus pél-
dázattjának más az Uy Testamentom Sacramentomnak
lenni. Hogy az környülmetélkedés, és az Hufvétí bárányon
példázati voltanak az Christusnak, oda fel meg mutattuk,
de hogy az mi Sacramentominknak példázati voltanak
volna, igen igen tagadjuk. Mert felelte igen képtelen
dolog az, hogy csak azért szerzetttenek volna, hogy tud-
niillik az mienket jedzenék. Az másik külömbség hason-
latot.

avagy Sacrament. közönfőgeffen. 191

latosképpen hamis. Mert mind az két helyen az Sacramentomnak valósága, és béle az Christus az ő jó tereménnyivel. Sőt inkább az ő frigynek Sacramentomi kötött. és az Christus kötött vagyon az az külfőbség, hogy tudniillik amizok az *lelki jóknak árnyéka váltanak, melyeknek valósága az Christus.* Col. 2. 17.

V. Az Új Testamentomnak Sacramentomi pedig azért az regieknél nem méltóságosabbak, dogy az idvezítő kegyelmet nem az ő tulajdon erejek és munkájok által adják. Mert fen maradnak mindazonáltal az harmadik regulában ki nevezett fellyeb való méltóságok, kiváltképpen az második, és á hatodik.

Azt szokták itt ellen vetni, hogy világosabbak lésnek ugy az ő Testamentomnak Sacramentomi, ha ezt (az ő tőlok kötött) külfőbséget bé nem vessük. Mert az báránnak megölésével, világosabban adattatik előnkben az Christs halála, mint az szent vacsorában való kenyérrel. De mindeneknek előtte meg kell tudni, mihen állyon az Sacramentomnak világosága; égyáltalában nem csak az külső jegyekben, hanem az Sacramentomi igébennis. Immár pedig. Avagy nem igen igen világosaké ez igék. *Éz az én testem, az mely ti etettetek adattatik. Éz az én vérem, az ki ti etettetek ki ontatik?* Semmi nints ily nyilván az Christs haláláról, az báránnak szerezésében. Oltán az sem igaz, hogy az báránnak megölésének világosab jegy volna; rés szerént. Mert sokkal több és homályosabb Céremoniák adattattának az bárány megöléséhez, rés szerént. Mert az kenyérnek megsege, az bornak tölése. és mind az kettőnek vérele, az Christus testének meg töretését, vérenek ki ontatását, és mind az kettővel való résesülést, igen igen világoslan adja előnkben.

VI. Az Uy Testamentomnak két Sacramentomi közzé rosból számlállyák az Pápisták az Bérmlálást, az Pœnitentiat, az utolsó olajozást, meg kenést, az Egyházi szolgáknak felkentetetését, és az Házasfágot.

Az Sacramentomhoz három dolog kivántatnak. 1. Hogy az kegyelemnek frigye alatt Istentől legyen szerzettve. 2. Hogy az ő benne, lévő külső jegy az Istenől rendeltetett legyen. 3. Hogy meléje legyen adattatván az kegyelemnek ígéreteis. Immár pedig az hármak csak az keresetségre, és az Ur Vaczorájára illenek, s. az többi közzől egvyikre sem. Az Bérmlálás, az Pápistáknál oly szokás, mellyel az Püspök, avagy az ő Suffraganeusla, az Vallás felől, és annak kiváltképpen való részei felől meg kérdeztetett keresetlét, kenettel meg keni: kefenőt tévén reája, mellyet az komáknak nem kell harmad napig el venni róla, és őtet az dolognak emlékeztire arcul csápja, hogy az ördögnek kétferteti ellen, bőségeilen adattatlek önéki az Szent Lélek. De hol vagy onnak az Sacramentomnak avagy Ceremoniának szerzése az irásokban? hol ígérete. Igazábban mondják azt, az Pápa excrementomának, gánejjának, mint Sacramentomnak, és amaz bélyegnek mellyel amaz Fenevad még jedzi az búlit az ő homlokokon. Ielen. 13. 16. Az mint abból nyilván való dolog, hogy azt az Sacramentomot, hitetlenöl nagyobra beazúllik az keresetségnél. Mert nyilván tanitvák hogy az Bérmlálással téretik tökelleteslé az keresetség, és hogy abban bőségelesbben ajándékoztatik az Szent Lélek mint az keresetségben, és mivel az keresetséget akar mely Pap, és Proshyter, sőt még valamely köz ember is, avagy asszony is ki szolgáltathatya, az bérmlást pedig csak az Püspök avagy az ő Suffraganeusla, viheti végben. Az Penitentia ő nálók oly Sacramentom, mellyel az el esett emberek az ő meg térésének meg próbálása után, az Paptól, avagy Egyházi szolgától

eggyátot fel oldoztatnak. Meg esmérjük, hogy paranczoltatott az el esteknek az penitentia tartás, és hogy az feloldozásnak hatalma az Egyházi főlgáknak adattatott noha őök sokkalis más penitentiát, és fell oldozást költnek az mint oda alá meg tettük: de mindazonáltal abban semmi külső jegy nem rendeltetett Istentől, melynek igérei nyilván. Nemis lehetnek ez igek. *Fel oldozlak tégedet* meg he yet, az mint hitvánól költi Bellarminas. Az utolsó olajozás avagy meg kenés ő nálök olly Sacramentom, mellyel az Pap az halálhoz közelített embert, minekutánna az bűneit meg vallotta, és fel oldoztatott, el mondván először az litaniákat, azokban az ő testeinek részeiben, mellyek az őt érzékenységeknek első sekejj, sentelt olajjal meg keni, hogy meg gyógyullyon, ha idveflégére mek. és hogy el töröltesse az egyéb Sacramentomoknak vétele után hátra maradott bűnei. Igérte ugyvagon Christus az ő tanítványinak, hogy ha az ő kezeket az betegek re tejendik jobban lesnek. Marc. 16. 18. Parancsollya Iacabis, hogy az betegek (oda híván az Présbytereket) először reá tévén kezeket, és imádkozván, megkenettesse az olajjal. De ez Ceremoniák nem Sacramentomok, hanem az csuda tételekhez szabadon adattatott rend tartások voltak, mellyek az csuda tételeknek ajándékival el multanak. Semmi hasonlatossága mincsezen annakokáért az, utolsó meg kenésnek azzal az meg kenéssel. Mert hogy az garabanczás őrdögűzésről, mellyel sokot az olaj meg sent elteni, semmit se mondjak bizonyos dolog az, hogy az Apostolok idejében nem csak az halálhoz közelítettek (az mint sokot lenni az Papiasfűlágban) hanem akarmelly betegek is megkenettettek. Az egyházi főlgáknak fell sentelése ő nálök olly Sacramentom mellyel ő maga egyedől az Fűsűk avagy az ő fructifraganeus, az Egyházi főlgára reá teszi az ő kezeit, és ő néki jeles igékkel, könyvet, tálat, pástori botot od hozza odán az pilis nyresnek, és meg kenésnek Ceremoniatis) ad és reá el törölhetetlen belyeget nyom. ez gőgre, hogy az adjon ő néki igazító kegyelmet, mellyel az kűcsőknek hatalmával igazán éllyen, jöllehet pedig az Egyházi főlgáknak fell sentelése, kezeknek reá tételevel,

telével, és imádkozásokkal, az Apostolok példája szerint még lehet; mindazáltal az kezeknek reá való tétele köz dolog. Az Papisták Ceremoniai pedig részerént Sidoiak. mint az meg kenés, részerént pogányiak mint az pilis nyírás, mely világossan meg tiltatott, Lev. 19. 27. Az házasság az kegyelem frigyének nem Sacramentoma, részerént mivel az esett előtt szerzetett, részerént mivel az frigyesekekkel és az frigy kívül valókkal közönfőges. Mindazáltal nem tagadtatik az Házasság az Christussal való Lelki házasságnak neműnemő képének lenni; Ha pedig azért Sacramentom volna, tehát annyj Sacramentom lenne, az mennyi pelda befedek, és olly nem tulajdonképpen való állások vannak, mellyel más mondatik és más érttetetik, Innet vagyon hogy fok Oskolai Tanító kis tagadták azt Sacramentomnak lenni, és, mennyire beczűltetők valóságossan, az Pápistáknál, avagy csak innen is meg tettzik, hogy bekélhetetlen ellenkezést tesznek az Egyházi szolgáknak fel sentelése, és az házasság között. Az E Egyházi szolgájoktól; az házasságot mint tisztátsan dolgozták.

XXIII. R E S Z.

Melyben,

AZ KERESZTSEGRŐL.

AZ keresztség az V. frigynek első Sacramentoma melyben az Istennek cselédnő közé be vétetteztetett választottaknak az külső világnak bintetésével bűnök bocsánatya, és az szent ujjá szűletés, az Christusnak vére, és az szent Lél által meg pecsételtetik.

R E G U L A K I.

I. Az keresztlégnek nevezeti, Görög-
g'lg

ggul bé meritést, és hintést, s. követke-
szöképpen meg mosódást jegyez.

Hogy meg mosást jegyezzen meg tetzik az M. rk. 7. 4.
Es az piaszrólis haza jövéen nem esznek míg meg nem mo-
sódnak.

II. Meg kell itt gondolni az keresz-
télegnek négy féle nevezetit. Az keresz-
téleg folyóviznek avagy viznek (a) vilá-
gosságnak avagy tudomannak (b) lé-
telének avagy bent Lélek ajándéki-
ségnek (c) és vérnek avagy mátyrom fág-
ságának (d) keresztsége.

(a) Matt. 3. 11. En kereszttel titeket vizxel. (b) Matt.
13. 25. Az lános keresztsége. (az az, az egész fő gálat-
nya, mind tudományban, mind kereszttelésében) honnan
vala? és Apost. csel. 18. 27. Az Apollo tudja vala csak
az lános keresztséget (c) Apost. cele. 1. 5. Ti meg keresz-
tteltetek. s. Lélekkel (d) Matt. 20. 22. Meg kereszttelked-
tetek azzal az keresztséggel a mellyel én meg kereszttel-
tettem?

III. Fő szerző oka az Ur Christus,
Ez közti oka pedig az törvény szerént
ünnevezett Egyházi szolga.

IV. Az köz embertől, és asszonytól
vett keresztséget annakokáért (az mint
előkölt lenni az Pápistafágban) helyes-
nek nem hadjuk.

Mert ha az földi Pólgári társaságban, csak semmibe
tiszajtvák, ha valamelly magán való s. mély, parancs latt
vala valamit cselekedik, mennyivel inkább nem fog tett-

zeni az Christushnak az o Anya sent egyházában, affele
meg veszegetés:

V. Annak külső materiája az víz.
Az olaj pedig, só, Nyál, és egyebek az
mellyek az Pápistáktól ez vízhez hoz
za szoktanak adattni, az keresztfelelnek
meg undokítására szolgálják inkább,
mint ki szolgáltságára.

VI. Belső materiája az Christus', az
o halálának, temetésének, és fel táma-
dásának jó teteménnyel együtt, és az
többivel is.

VII. Annak külső formája részerént
az cselekedetben, részerént az igék-
ben áll.

VIII. Az cselekedett az vízzel való
meg hintés, mellyel az belé merítés
helyet élnek.

Az belé, merítés, és ki merülés jeles jegye volt az
Christus temetésének, és fel támadásának: Az cselekedetnek
pedig gyenge idejekre vigyázván az hidegebb he-
lyekben az hintéssel elünk, mellyel lehet hogy az Apo-
stolis éljenek az házi cselekedetnek meg keresztfelel-
ben.

IX. Hármaz hintéssel kell yené pedig
végben vinni az dolgot, avagy egy-
gyetlen eggyel nem fokot használ: csallat
hogy távol legyen az babonafág, és

nem cseppenként avagy csak ujjal vitet-
 effek veghez az dolog, hanem ugy,
 hogy az jegy az hintésnek avagy az
 mosódásnak meg felellyen.

X. Az ige, mellyel kell ki bõlgáltatni
 az keresztséget az Christus tanításában,
 foképpen pedig imez igékben. *kérestel-*
lek tégedet, Atyának, Fiúnak, és Szent Lé-
leknek nevében foglaltatik bé.

XI. Ellenkezik az keresztség formá-
 jával, mind az idegen, avagy deák
 nyelvel való élés annak ki bõlgáltatásá-
 ban, mind az víznek babonás meg bõn-
 telése, és az ördög irtás.

XII. Belső formája, az hintésnek és
 bûnök bocsánattyának, s. az ujjá bõle-
 tésnek avagy meg bõnteltetésnek egy
 mással való egygyességében áll.

Az keresztség ezaránt, az törvénybé i hintéseknek
 felel meg, mellyekkel is az Christusnak vére által léendő
 bûnök bocsánattya árnyékoztatott völt, sőt az moc-
 ságtól meg máló, és az palántáknak nedvességét bõlgál-
 tató vizis, az ujjá bõletésnek mivoltát árnyékoztat, mel-
 lyel meg halván az bûnnek, élünk az igazságnak, lásd
 meg Rom. 6. 2. s. á több.

XIII. Az keresztségnek vége (az töb-
 b bin kívöl mellyek ő véle s. az bõnt Vac-
 s zorával közönsegeffek) az Istennek cse-
 S

ledi közzé bé vétettetésnek avagy bé-
öltetésnek, és az ujjá ísületésnek meg-
peczétlése.

XIV. Azok az kiket az keresztségre
illet mindenfrigyelek, még az ő cze-
czemő kisdedek is, az kik az frigyesek
közzé ísámláltatnak.

Ez regula fundálratik, 1. Az Christusnak paranczalat-
tyán, Matt. 19. 14. *Hadjatok békét az gyermekeknek.* Az
né tilsátok meg hozzám jönn. Az kiket az Christus ma-
gához akar vitetterni, azokat az keresztségtől el tiltani
semmiképpen nem illik. Hatharók ez helyben á Paidia és á
brephe görög igék. és Luk. 8. 15. Az gyermekeknek, és á
csecsemőknek nevezeti, mellyek egyáltalában az
csecsemőket jedzik, 2. Az Christustól ez mellé adattatott,
okon. Matt. 19. 14. *Illyetlenség az mennyeknek orsága.*
Az kikre tartozik az mennyeknek orsága, és az kégye-
lemnek frigye, azoknak ki kell adni az frigynek peczétit-
is. De az csecsemőkre is tartozik az az frigye. Gen. 17. 7. *És
lélek teneked Istened és az te magodnak te usámad.* Apo. 2. 28.
és el. 2. 39. *Tinédtek lőtt az ígérés, és á ti fiaitoknak.* 3. *Á
Az környűl meréledéssel való eggyvezésén, mely Sacra-
mentommal az Anyaüent egyházban bé avattattanak áz
csecsemők is.* 4. Az Apostolok példáján, az kik felől ol-
vassuk hogy eggy cselédek keresztelest legyen meg-
Apost. csel. 16. 15. 33. Valamely illetlenöl alkalmaztatik
pedig amaz regula. 2. Theff. 3. 10. *Hogy ha valaki nem
akar munkálódni ne is egyék.* az csecsemőkre, olyan osto-
bául tekerik az Uy keresztyének azokat az írásnak he-
lyeit, az ellenkező értelemre, mellyekben az parancsoltat-
sik hogy az állapotottab idejűek elébb taníttassanak, mi-
nek elötte meg keresztelestessenek.

XV. Az csecsemőknek, hitek nem-
külömben mint okosságok vagyon; ha ad

hanem gyümölcsében is, de mindazonáltal magvában, és gyökerében; hanem úgy mint cselekedett mindazáltal úgy mint kezdet, hanem az munkának külön meg mutatásával, mindazonáltal az szerint Léleknek belső munkálkodásával.

XVI. Más pedig az dolog az hitetlenekre, és az ő cselekedetekre nézve, az kiknek süléjek között kiktől születetnek egyik sem hiv. Ezeket előbb meg nem kell kereszteni, hanem mikor arra az korra jutnak, hogy az meggyazott az hamistól, az jót az gonosztól meg tudják választani, és az ő hiteközl, bizonságot télsnek.

XVII. Az harangoknak meg keresztelése, az keresztségnek utálatos bálvány imádással össze kötöttett meg keresztetése.

XVIII. Az mint természet szerint előbb az születés, mint az tartatás, úgy előbb az keresztség mint az Úr Vacsorájaja.

XIX. Az eggyser fell vett keresztséget

get ha az ő állatnyára tartozó dolgok meg tartattanak, nem kell ismét ujjokban fellenni.

Ez okon tartja az mi Anyaszent egyházunk az Pápistában ki bőlgáltatott keresztséget helyesnek. Nem az véle való gonosul élésre nézve, mely közben egyelítettik, hanem hogy az cze cze az Szent Háromságnak nevében keresztesztetett meg.

XX. Szükséges az keresztség nem. minten teljességgel, hanem az Christusnak parancsolatnyából: nemis lehet oly szükséget költeni, mellyért az csecsemőknek, avagy másoktól kelleffék az egyházi bőlgákon kívül, meg keresztesztetni, avagy ha az keresztség nélkül is mulnak ki, tehát ki kelleffének rekesztetni az boldogok között.

XXI. Az Christus, és Iános keresztsége valósággal mind egygy.

Az Pápisták az Iános keresztségét Istentől szerzettnek lenni tagadják, imez nyilván való bizonyságok ellen, Matt. 21. 25. Luk. 3. 2. és. 7. 30. Jan. 1. 33. Nemis árt az hogy Iános, az ő keresztsége között, és az Christusé között különbséget tésien, Mar. 1. 8. Mert nem tetette. ik ellene az keresztség az keresztségnek, hanem egyben vetterik az keresztségnek ki bőlgáltatásában az egyházi bőlgáknak, és az Christusnak. Mert amant az illeti hogy az jegyet, ezt pedig, hogy az jegyztetett dologot adja ki. Azt mondják, hogy azok kik az Iánostól meg keresztesztetnek, ujjokban meg keresztesztetnek. Apost. czel. 19. 1. és az között: Ha ujjokban meg keresztesztetnek az Apostoltól, szükség, hogy valamely az Iánostól veteked-

Uj k. keresztfejről nem igazán kereszteltetettnek volt meg. De mindazonáltal nem is hozhatják ki az igékből, hogy azok ujjokban meg kereszteltetettnek volna, mert azok az igék, az 5. könyvben nem az Lukács beszédi Pál fejről, hanem Pálé az Korinthus fejről, és az ő Tanítványi fejről. Semmit sem hasonlítanak annakokáért az á hely, sem az Pápiának, sem az Uj k. keresztfejneknek.

X X I V. R E S Z.

Melyben.

AZ SZENT VACSORARÓL

AZ Szent Vacsora az Vy Testamentomnak második Sacramentoma, melyben az meg állapodott keresztfejneknek, az Christustól paranczoltatott kenyérrel, és bórrel való éléssel, az Christus testével és verével való lelki közösülés meg pecsételtetik.

R E G U L A K.

I. Az Szent Vacsora nem tulajdonképpen való állásnak mellyet metonymiának hívnak módja szerint, hálaadásnak, gyülekezetnek, Ur asztalának, Uj Testamentomnak; az értelem foglaló mód szerint pedig, kenyér meg segezésnek neveztetik.

II. Az ő szerző okai azonok az melyek az keresztfeje.

III. Az külső materiája, avagy jegyei az kenyér, és az bor, avagy az Urnak pohára.

IV. Csónka vacsora annakokáért, az, az hol meg ninczen mind az két jegy az pohárt sem lehet az kösségtől szentiség törés kívől meg tagadni.

Matt. 26. 27. Igyatok abból mindnyájan. 1. Cor. 10. 16. Az háláadásnak pohára mellyet meg szentelünk nem de nem az Christus vérével való eggyesülésé? és 11. 26. Valamennyiszer cénditek ez kenyeret, és jandjátok ez pohárt az Urnak halálát hirdessétek.

V. Belső materiája az Christus, az ő egész elégtételével és érdemével eggyüt.

VI. Az miképpen az kovástalan kenyérrel, nem élnek az Sidói babonáság nélkül, azonképpen az pénz forma keregdéd kenyerek, az Pápai babonáságnak maradéki.

VII. Az ő külső formája az cselekedetekben, és igékben áll.

VIII. Az cselekedetek ezek. Az kenyérnek meg segése, a bornak töltése, mind a két jegynek oltása, és kézzel, s. bájjal való vétele.

IX. Az Ige részerént az egész ber-

zes,

zés, mely az háláadást, parancsolatot,
és ígéretet bé foglallya, résßberént az
ígéret.

X Istentelenöl állattatik azért, hogy
ez négy igéknek Ez Az E N T E S-
T E M (mellyek közzé mindazáltal ö-
rtödiket is téßnek M E R T) íufogva,
az Papnak égy lélegzettel és sándé-
kával valò el morgásával, az kenyér az
Úrnak testévé változik, csak külső né-
minémöségi maradván meg az kenyér-
nek.

XI. Belső formája, az jegynek és
jegyeztetett dolognak egy mással való
eggyezélében áll: melyben az kenyér-
rel, és borral, az Christusnak teste, és
vére ugy mint lelki etel és ital, az ke-
nyérnek meg segéßével pedig, és az
bornak töltésével, az ő testének meg
törtetése, és vérének ki ontatása; mind
az kettőnek végezetre el oßtásával, és
vételével az Christus halálának reánk
való sábasá, jegyeztetik.

XII. Az kenyérnek meg segéße nem
köz, dolog.

Mert ō magais az Christus ezzel élt ezt hadta hogy élyenek véle, mondván: *Ezt ekeled, etek*: ezt magyarázza ō maga hozzá advan ezt: *Ez az én testem* mely ti erettetik meg ōretik. *Ettől* vagyon az Szent Vacsorának nevezeti; s. ezzel jegyeztetik végezetre az Anyasat egy házak is e jegye légi. 1. Cor. 10. 17. *Egy kenyér, egy test sokan vagyunk, mert minnyájan egy kenyérből részesülünk*.

XII. Ezek az igék. Ez az én testem: sem az által allatozásról, (transubstantiáról,) sem az éggvút való állatozásról, (consubstantiációról,) nem értethetnek értelme ez. Ez, (tudniillik az kenyér) az én testemnek Sacramentuma, avagy jegye.

Az Papisták ez igéket így magyarázzák. Az mi úgy mondnak az kenyérnek ūne alatt vagyon, én testem. Az Lutheranusok így. Ebben, ezzel, ez alatt vagyon az én testem. Az mi magyarázatunknak mi volta az felső részben meg magyaráztatott, képtelen dolognak mondják lenni, hogy az Testamentom tételben, az tulajdonképpen való állást nem tulajdonképpen való állásra fordító mód szerént való mondásokkal ellyenek, mivel hogy azok homályosok. De 1. Nem igaz. ez ő fundamentomol alól vett mondások, hogy az tulajdonképpen való állásnak nem tulajdonképpen való állásra fordító mód szerént formált mondások homályosok legyenek. Mert az tulajdonképpen való állást, nem tulajdonképpen való állásra fordító állásnak módjával, gyakorta az dolognak megvilágosítására esünk. 2. Igaz olyan nem igaz, azis hogy az Testamentom tételekben, ne volna helyek, az tulajdonképpen való állást, nem tulajdonképpen való állásra fordító állás formáinak. Mert ellene tanírnak az Iacobnak, Gen. 49. Mósesnek Deut. 33. Az Davidnak, 2. Sam. 23. Az Tobiasnak, Tob. 4. Az Matthaiásnak. 1. Maccab.

Maccab. 2. Testamentom tételi. 3. Ha semmi á tulajdonképpen való állást, nem tulajdonképpen való állás: a fordító állásnak formája nincsen az Szent Vacforában, tehát mutatják meg mi éppen mondattalék az Pohár Uj Testamentomnak az vérben, az tulajdonképpen való állást nem tulajdonképpen való állásra fordító állásnak formája nélkül. Méltó az Agoston mondása, hogy Lide helyhezre tessék. *Nem kétkedett az Ur mondani, Ez az én testem midőn az ő testének jelét adna, advers. dimant. Manich, c. 12.*

XIV. Más azt mondani, hogy Christus az kenyérben jelen vagyon; s. más az ő jelen létet, az Szent vacforában állítani. Jelen vagyon az Christus, az ő Istenségével, és Lelkével, jelen vagyon az ő testével, és vérével is, Sacramentom mi jelen létel szerént melly 1. az jegyé, nem hogy jelen volna az kenyérben, hanem hogy az kenyérrel adattalék előnkben, mint jeggyel. 2. Az hité, mellyel az Christust az ő érdemével egyűt mi magunkra szabjuk. 3. Az ereje, és gyümölcse.

XV. Az Szent Vacforának az többin kivől, tulajdon vége ez, hogy meg pecsétellye, az Christus halálának és engedelmeffégenek, érdeme által való lelki táplálást, avagy az örök életre való tartatást. Az melyből függ az hivek.

Az Szent Vacsoréről.
nek az Christussal, és eggy más között
valò eggyesfegek.

XVI. El szenvedhetet'en véle valò
gonosul élés annakokáért az, midőn
az törvény béken az ártatlanfágnak
meg próbálására; az emberi frigyköté-
seknek meg erősfételére; az kezdet és
fel tött dolognak meg szerenczesétefé-
re: fordittatnak.

XVII. Az Szent Vaczorával valo élést
gyakorta kell ujjítani.

Valamennyiser ejénditek ez kenyeret. &c. 1. Cor. 11. 26.

XVIII. Az Szent Vaczora az keresz-
tségről, nem csak külső jegyekkel kü-
lömböz; hanem meg tulajdon véggel
is. Mert az keresztség az lelki ujjá sűle-
tésnek, az Szent Vaczora pedig az táp-
lálásnak jegye. Ismét czéllal, avagy az-
zal az dologgal, á mellynek sòlgálta-
tik ki. Mert az keresztség az csecsemők-
reis, az Szent Vaczora pedig, csak az
meg állapotott idejűekre, és meg pro-
báltattakra tartozik. Ismét idővel. Mert
az keresztség eggyser vétettetik fel, az
Szent Vaczora pedig gyakorta ujjétta-
tik.

XIX. Az Szent Vacsorával egyenes-
sen ellenkezik az Pápistai Mise.

1. Az Sz: vacsora az Christustól, az Mise az Pápától rendeltetett. 2. Az Szent vacsora az Christusnak egyszerűséghez vitt áldozatjának emlékeztetire rendeltetett Sacramentum. Az Pápistai Mise pedig ugyan azon minden naponként véghéz viterendő áldozatt. Nevezték úgy vagy az Régiék is az Szent vacsorát áldozatnak; de nem bűnökért engesztelő hanem háláadás áldozatnak, és olyan-
annak mely öltve vagyon kötetvén az könyörgéssel, és az Atyafiúi szeretetnek munkáival, mellyek az Istennek előtte kedvös áldozatok. 3. Az Christus magát nem az Szent vacsorában, hanem az keresztfán adta halálra; De
ők az ő Miséjékben akarják meg áldoztatni az Christust. 4. Az Christus az Szent vacsorát az élőknék rendelte, az Mise az holtakért is ki bálgáltattatik. 5. Az ő vacsorában az Christus teste immár lett volt, az Szent lélek ereje által, nem az kenyérből, hanem az boldog szűznek veréből az misében pedig el végre teremtetik az Christusnak teste az Paptól; az őt igéknék el mondása által, még pedig az kenyérből. 6. Az Szent vacsorában igaz kenyér, és bor volt, s, maradott, és az nevezetett, még az meg Szentelés után is meg tartotta. Az Misében ha szabad volna hinni az éltető allatnak csak külső sine, és néminéműségi maradnak még. 7. Az Szent Vacsorában az Christus paranczolattyából az pohárból ittanak minnyájan, Az Misében ki nem adatik az pohár. 8. Az Szent vacsorában az kenyérnek meg segése, lett az mi éretünk meg tőretendő Christus testének jegyere; az magán való Misében az őregeb osztja, három részekre tőretik: az első az győző delmeskedő Anyaszent égyházért, az második az Purgatoriumban lévőért; az harmadik az földön lévőért vagyon.

AZ LATHATO ANYASZ:
EGYHAZNAK TERMESZETIRÓL.

EDdig az kegyelem frigyenek külső ö
közönfégeről. Következik az látható. ö
Anyasent egyháznak külső társasága, mellyel
minden hivatalosok, az Anyasent egyház
tagjainak tartattatnak.

Ez pedig az Anyasent egyház avagy ö ö
magában, avagy ellenben tétetietvén az ha--
mis, és véle gonoszul élve úgy mondattatott
Anyasent egyházzal, gondoltatik.

Az Anyasent egyház ö magában, gondol--
tatik az ö természetire, és külső ki sölgáltatá--
sára nézve.

Az látható Anyasent egyház annakokáért, ö
az ige, és Sacramentumok által, az kegyelem--
nek állapottyára hívattatott embereknek, gyü--
lekezete.

R E G U L A K.

I. Az Anyasent egyháznak, és gyü--
lekezetnek nevezeti, mind eggy az Si--
dó kahal, és Edah nevezetekkel : de öb
gyakrabban az keresztyéneknek gyüle--
kezete öb

kezete Anyaszentegyháznak nevezte-
tik.

II. Nagy forgalmatossággal meg
kell pedig itt tartani az nevező szónak
megkülönböztetését, hogy nyilván
való legyen, melyik Anyaszent egy-
házról legyen itt az dolog.

III. Mert holott az győzdelmes-
kedőre, és vitézkedőre szakasztassék,
amaz, a diczösségnek állapotja felől
való tudományra tartozik, ez, ide való.

IV. De az vitézkedő Anyaszent egy-
házis láthatatlanra, és láthatóra szakas-
tatik.

V. Az láthatatlan Anyaszent egy-
ház, csak az elválasztottaknak gyüleke-
zete.

Láthatatlannak pedig neveztetik, nem hogy az ő hoz-
zá tartozó emberek nem láttatnának az menyiben em-
berek, hanem hogy nem láttatnak az menyiben választot-
tak. Mert az Isten egyedül csak ő maga tudja kicisodák
legyenek az ővei. 2. Tim. 2. 19.

VI. Ez az kiváltképpen való hiva-
talnak tudományára tartozik: Mert az
ő tulajdon cselekedetiből, az hitből,
szeretetből, és hásonlókiből esmérte-
nek meg az választottak, kik az látha-
T
talan

Az Latharò Anyasz:
tatlan Anyaszentéyház.

VII. Az látható Anyaszentéyház pedig, az közönségeffen hivattattaknak, mind az választottaknak mind az meg vettetteknek gyülekezete.

VIII. Az látható Anyaszent egyháznak nevezeti sem vétetik pedig mind csak égy jegyzésben. Mert tulajdonképpen, az egész földnek kerekségében elszéledett közönséges Anyaszentéyházról; sorosab jegyzésben, akar mely részerént, valórol, ugy mint a Francia, Angliai, Belgiumi, Helvetiai Anyaszentéyházról; leg sorosab jegyzésben pedig, az Abrázoló (Repräsentativa) Anyaszent egyházzól, avagy az Predicátorok, és Seniorok gyülekezetirol értetik.

IX. Az őserző oka közönségeffen az egész bent Háromfág, kiváltképpen pedig a Christus.

X. Az Anyaszent egyháznak materiája az miből áll részerént az közönségeffen hivattattak, és az kegyelemnek frigyében be vétettek, részerént

az Anyaszent egyházban született csecsemők.

XI. Sem a még meg nem keresztelkedett csecsemőket Annakokáért, sem azokat kik a keresztényi tudománynak első kezdetire taníttatnak az Anyaszent egyházban, sem az gyülekezetből kiltartakat, az Anyaszent egyház tagjainak számok között nem kell ki rekeszeni.

Az két első rendbéli emberek az Anyaszent egyházhoz tartoznak, ha nem az Vallásnak mindazáltal az frigynék jálával; az harmadik rendbéli emberek pedig jollehet az résberént való Anyaszent egyházzal ki vétettnék; mindazáltal az közönségesből nem tellyességgel vétettnék ki. Az fellül meg mondottakat ki rekesző Papistak ellen.

XII. Az Anyaszent egyháznak formája kettős eggyességben áll, az első az Anyaszent egyháznak az Christustal mint fővel, az Második az Anyaszent egyház tagjainak eggy más között való eggyessége.

XIII. Az első eggyesség ebben helyheztetett, hogy az Christus az Anyaszent egyházban, nem csak ki tessék, mint egy fő hanem hogy az ő tagjaival

az ő erejét nem különben mint az fő,
közöllye.

Eph 1, 22, 23. És őtet adta fővé mindenek felett az Ecclesiának; melly ő teste, és az mindeneket beérőstőnek teljessége, és az 1. résznek 23. versében. Mert az férfit feje az seleségnek mint az Christus is feje az Anyaszent egyháznak, és ő meg tartója az testnek, és a többi. Col. 1, 18. És ő feje az Anyaszent egyház testének.

XIV. Az Anyaszent egyházbol azért csudát tesznek azok, az kik az látható Anyaszentegyháznak más közönséges fejét is allattyák lenni, az Christuson kívül.

Az miképpen hogy nem feje: len az Anyaszent egyház, úgy nem is fok feje. Egy testnek egy az feje, hanem ha csuda az. Nincsen is az látható Anyaszent egyháznak látható feje ez földön. Mert tulajdonképpen az Anyaszent, egyháznak tagjai egyedül csak az választottak. Hollehet annakokáért látható az külső igazgatásra nézve, láthatatlan mind az által az választottakra, és azoknak az Christussal való eggyességekre nézve.

XV. Az második, az tagoknak tudniillik avagy az részerént való Anyaszentegyházaknak egymás között való eggyessége, az vallásnak, hitnek, és ismeretnek eggyességében áll.

Eph. 4. 4 5. 6. Egy a test. és egy a lélek. az miképpen hogy az mi hivatalunknak egy reménységében is hívatsatok. Egy Ur Egyaz hit egy az kerestség, egyaz Isten, és mindeneknek Atya s. a többi,

XVI. Az Anyaszent egyháznak legfőbb vége az Istennek diczőség, az

ki ehhez

ki ehez leg közelebb vagyon az miid-
veffégünk.

XVII. Az hozzá adattatott dolgok
közzül résbberént az ő nevezetit (titu-
lusát) résbberént pedig esmértető jegy-
eit kel meg látnunk.

XVIII. Az mi az ő nevezetit illeti,
Egynek, köszönlégesnek, és Szentnek
mondattatik.

XIX. Eggyetlen egy az Christusnak
Anyaszent egyháza, az ő immár meg
magyaráztatott formájára nézve.

XX. Köszönlégesnek pedig monda-
tik az időre, helyre, és semélyekre
nézve.

Az köszönlés és Anyaszent egyháznak hármias jegyzése
vagyon. I. Leg köszönlégesebb, mely mindéneknek mind
az apostoloknak min az embereknek gyűlekezezeitől.
II Kiváltképpen valóbb, mely minden elválasztatott
embereknek gyűlekezezeitől. III, Leg kiváltképpen
való, mely az látható, virézkedő Anyaszentegyházról
érttetetik.

XXI. Az időre nézve köszönléges
mert világ kezdetitől fogva Ioha oly
tellyességgel el nem fogyott, hogy va-
lamily látható Anyaszentegyházne
v volt volna ez földön.

Az miképpen az földnek világa meg kissebből, de az b

allattya semmivé nem tetetik, úgy az Anyasent egyház világoſſága is jó lehet neha nagyobb, néha kiſſeb, meg marad mindazáltal az Anyasent egyház, még pedig láthatóul mely jöllehet nem az diſtókknak, hanem az híveknek ſenteknek tetzik meg.

XXII. Az helyre, és ſeményekre nézve közönſéges, mert ſem az helyhez, ſem az ſeményekhez nem kötötett.

Matth. 24. v. 14. 15. *Es prédikáltatik ez az o'ſágnak Evangélioma az egész földön.* Apolt. 1. c. 1. 14. v. 34. 35. *Bizonnyal véſem eſemben, hogy nem ſemény válogató az Iſten. hanem hogy minden nemzetſégben kedves ő néki az ſtet föld és az igazságott cſelekedő.*

XXIII. Szent az Anyasent egyház közönſégeſſen, az hivatalrá és frigyre: kiváltképpen pedig, az válaſtottakra nézve, kik ſentek az Chriſtusban, az nekiek tulajdonittatott és el kezdetett igazſággal.

Az hivatalnak ſentſégéről, mond Iſten Moſesnel Dent. 32. v. 6. *Szent nép vagy té az té léhova Iſtenednek.* Az nekiek tulajdonittatott, és el kezdetett ſentſégéről, Pál 1. Cor. 6. v. 11 *De meg moſattatatok, de meg ſenteltettetek, de még igazittatatok az Ur Jéſusnak nevében és az mi Iſterünknek telke által.*

XXIV. Az Anyasent egyházban ő magában, lévő ſentſég, ebben az életben nem tökéletes, hanem ha az Chriſtusra nézve, ki az ő tökéleteſſégével az ő nem tökéletes vo'tát bé fedezi, és az jövendő tökéleteſſégnek reménſégére nézve.

Eph. 1. d

Eph. 5. v. 25. 26. 27. Az Christus szeretete az Anyaszentegyházra, és ő magát adta érte; hogy azt meg tisztítsa meg tisztván, viznek fürdésével az ige által: hogy állítsa azt ő magána d. csöfleges Anyaszentegyházul, melyben né lenne macula, avagy sötétség, avagy valami efféle, hanem hogy lenne szent, és fedhetetlen.

XXV Nem minden vétectől üres annakokáért az Anyaszent egyház, az mint az Papisták akarják. Mert jól lehet az közönséges Anyaszentegyház az hitnek fundamentomában úgy nem vétkezik, hogy tellyességgel elfoggyon, de mind azon által nincsen minden vétkezés kivől tétettetvén: úgy mint az kinek csak egyik tagja sem tökéletes, ebben az életben. Az részerént való Anyaszentegyház pedig, nem csak vétkezhetik, hanem még kurvává is változhatnak.

Innét vagy on, hogy az Romai Anyaszent egyház, mely az Apostolok idejében, hasonló volt amaz Asszonyhoz, ki felöltöztetett volt az Napban, kinek fejében az tizenkét csillagoknak koronája, és lábai alatt az hold volt, annyira el változott, hogy olvaszták, hogy az fene vadon élő kurvához hasonlították, Ielen. 12. v. 1. és 17. v. 3.

XXVI. Az látható Anyaszentegyház jegyei, az Isten igéjének tiszta prédikálása, és az Sacramentomoknak igazán való ki szolgáltatása.

Az láthatatlan anyaszent egyháznak jelei meg mondat-
tak oda fel, hogy az hivatalnak munkáiból függenek.
Mert az kiváltképpen hivattatott választottaknak, és az
láthatatlan anyaszent egyháznak, jegyei, mind eggyek, itt
pedig csak azokat az jegyeket nézzük, melyekből az lá-
tható anyaszent egyház kétség nélkül meg mutogatatik.
Meg tessék pedig hogy, ezek legyenek az anyaszent egy-
háznak jegyei, ezekből az bizonyosság tételéből, Matth.
21. v. 19. 20. *El mentven tanítcsatok minden poganyokat,*
meg kerestélvén őket Anyának, Fiunak és Szent leleknek
nevében, Tanítván őket hogy meg tartsák mind azokat, va-
lamellyeket én parancsoltam titektek Apost. c. I. v. 4.
Es meg maradnak vala az Apostolok tudományában, és
az egygyességben és az kenyérnek meg segétségben, és az
könyörgésekben. Hozzájok adják némelyek az Egy há-
zi fenytéket de ez az két első a itt foglaltatik bé. Mert az
Egyházi fenyték, mind az kétőlhöz meg kiántatott
dolog.

XXVII. Azok az jegyek az Religio-
nak fundamentomára nézve, minden
Anyaszentégyháznak eggyaránt; az
hozzá járult dologra nézve pedig, né-
mely Anyaszent egyháznak inkább né-
melynek kevesebbé illenek.

XXVIII. Nem kell annakokáért a-
kár mely vétekért, és valamivel valo
gonosul éléért, az részerént valo A-
nyaszentégyháznak igaz voltáru mind-
gyárt kételkedni.

Mert nem az a tisztaság kívántatik, mellyel még csak
eggy ágazatban se vétkezzék, avagy tellyeséggel semmi
gonosul valo éles ne csússzon bé az Sacramentumoknak
ki bologáltatásában, csak az idvétségnek sarkától, így

mint

mint az Törvének mind az két táblaitól, és az Chri-
stusban való hittől el ne távozzék. 1. Cor 3. v. 11. 12.
Mert más fundamentumot senki nem vethet, hanem az
mely vettetett mely az Iesus Christus. Ha pedig valaki
épít az fundamentomra aranyat, ezüstet, drága követ, fát,
bűnét, porát, székét. Kinek kinek munkája nyilván van ova
vél: mert az nap meg mutatja, mert az tűz nek álra-
lá meg jelentet ki, és kinek kinek munkája miném legyen,
az tűz meg próbálja. Ha kinek munkája meg marad,
az mit épít jutalmát vést: Ha kinek munkája meg ég,
meg károsítanak, ő maga pedig meg tartatik, de úgy mint
tűz által.

XXIX. Az Bellarminustól elő szám-
oltatott Anyaszentégyház tizen öt je-
gyyei között, nemelleyek igazak és az
nemieinkel égyyeznek, nemelleyektől
mindazonáltal távol vagyon az Romai
Anyaház; nemelleyek pedig avagy az
látható Anyaszentégyháztól idegenek,
avagy inkább hamis Anyaháznak mint
igaznak jeggyei, avagy az Anyaszent
égyháznak nem tulajdoni, mint az kik
nemis csak égyedül ő magának, nemis
mindenkor illenek ő néki.

I. Az első ő neki. Az Anyaszentégyháznak és Kereszté-
gyeknek neve. De mindazonáltal az nevezetek, gyakorta
minden juss nélkül tulajdoníttatnak, avagy tulajdoní-
tatnak de nem kellének tulajdoníttatni, az honne,
nemmi erős argumenton nem hozattatik az nevezetek
től, hanem ha az dolog megfelel. 1. Cor. 3. v. 1. Mondat-
ol éni de meg holtát. II. Második ő neki az Regiseg-
lenelv nemis csak ő magának égyedül, nemis mindenkor
illik az Anyaszentégyháznak. Nem égyedül ő magá-
nak;

nak; mert ez Világ, az ég, az éltető állatok, régiek, mind az által nem Anyasent egyházak. Nem mindenkor, mert az Anyasent egyház nem mindenkor volt régi, hanem valaha ujjis volt. Az igaz regiség az dolognak első kezdeti, az mely az mint legelsőbb, úgy leg igazabbis, közönfégeffen annakokáért az Anyasent egyház regiséget, Paradicsomtól fogva, kiváltképpen pedig, az Apostoli Anyasent egyház regiséget, az Christinak és az Apostoloknak predicallásától fogva, kell itélni. Immar pedig az Romai Anya ház az minen ű már mott, sokkalis az Apostolok ideje után támadott. III. Harmadik, az sok időkig felben szakadás nélkül való fen állás, mely tulajdonlaga ugyvagy az közönféges látható Anyasent egyháznak, de az Istennek ígéretiből az hitnek tettzik meg inkább, mint az érzékenységnek. Es az miképpen nincsen olly igaz regiség, mely az legelső kezdetből ne sugjón, úgy semmi fenn állás nincsen, melly ugyan attól ne végye az ő kezdetit. IV. Negyedik, az nagy bélség, és az hívőknek sokasága; mely az Anyasent egyháznak nem mindenkor illik, az mint az mi első űeinknek Noénak, Abrahamnak &c. idejében levő Anyasent egyháznak példája bizonyítja; Sőt az Anyasent egyháznak természetitől idegen, holott nagyobb mindenkor az hitreleneknek báma, Matt. 7. 13. *Menyetek be az szoros kapun, és Luk. 12. 32. Né felly kisdéd sereg.* V. Eődök, az Puspókóknak éggymás után való következése, az mellyis, nemis min lenkor, nemis csak égyedűl ő magának az Anyasent egyháznak tulajdonittatik, nem min lenkor, mert az miképpen az Anyasent egyháznak első kezdetiben nem volt ugyanoknak végen meg fog fűnni. Nem égyedűl csak ő magának, mert az hamis Anya házbanis megtaláltatik az Puspókóknak éggymás után való következése. Az honnan az tudománynak éggymás után való következéseket kell inkább nézni hogy sem az semélyeket, és az tudományból kell az semélyeket nem az semélyekből az tudományt itelni; Nincsen azoknál az Péter ődkése, (azt mondja Ambrosius) az kinnél nincsen az Péter hiti. VI. Hatodik, az régi Anyasent egyházzal, az tudományban való éggymás értes. Az mely igaz jegy ugyvagyon,

Egyháznak Természetiről.

219

gyon, de mind éggy, az mieir kel, az Igének tudniillik és az Sácramentomoknak tisztaságával, az mint volt az Apostoli Anyaszent egyháznak idejében, melytől el szakadott az Romai, VII. Heredik, az tagoknak az sűvel, az Pápával tudniillik) éggymás között való éggysége, az első fogása ez hamis, és nem Apostoli, hanem hittől szakadt Anya háznak jegye melly az fene vadat imádja, Ielen 13. v. 12. Az második nem égyedűl csak az anyaszent egyháznak tulajdonitratik, holott még az űrdögök között is legyen éggység, Matt. 12. 8. VIII. Nyolczadik az tudományak sentsége. Melly éggy az hatodikkal, IX. Kilenchedik, az tudományak hathatossága, az mellyis az hatodikkal és az mi jegyeinkel éggyez, nem illik pedig semmiképpen az Romai anyaháznak. X. Tizedik, az Isteni tisztelet szerzének avagy első anyainak sentsége. Ez pedig az sentség avagy belső avagy külső. Ha belső, nem látható anyaszent egyháznak jegye. Az igaz Sida az átitken vagyon, Rom. 2. v. 29, az Isten ősméri az űvéit. II. Tim. 2. 19. Ha külső, hamis, mivel még az űrdög is elvált az világosságnak angyaláva. Az honnét az Tanítóknak nem életéből, hanem tudományából kell itelni, az anyaszent egyházat, Matt. 23. v. 2. Az mellyeket mondának, meg cselekedjétek. XI. Tizeneggyedik, az csuda tételnek dicsősége. XII. Tizenkettődik az Prophetai világosság. De az csuda tételnek és Prophetianak ajándéki, rend kívül valok voltanak, mellyek az Evangeliomnak meg erősíteseré adattattak volt, melly midőn ki terjedett és Predicaltatott az Pogányok között, meg sűntének. Az honnét az Apostolok, sem más csuda tételket sem Prophetiát nem ígérnek, hanem inkább az Prophetiával és csuda tétélekkel való dicsekedést, az Anichristustól függő anya ház jegyének csinállyák, 2. Thes 2. v. 9. Iel. 13. v. 13. Eő magais az Christus ragadja, hogy ősmerni fogogna az olyaténokat jóvendőben Matt. 7. v. 22. XIII. Tizen harmadik jegye az Ellenkező feleknek az Pogányoknak. Sidoknak vallas tételé. De afféle bizonyágtételeknek annyi méltósága vagyon, mint ő magoknak az ellenkező feleknek, mellyeknek hozzájárulásával, semmi csodozza nem adarik, el maradásával semmi el nem vonat-

tatik.

tarik. XIV. Tizen negyedik, az anyaszentégyházat
ostromloknak boldogtalankimenetek. XV. Tizen ötö-
dik, az anyaszentégyház ólalmazoknak boldogságok. Ez
pedig oly bizonytalan jegy, hogy az jegynek, még csak
nevét sem érdemli. Mert affélébol nem tudja sem az se-
vetete sem az gyűlölséget az ember. Predik. 9. v. 3. Sőt
inkább az hamis anyaház jegye. Mert bizonyos hogy az
anyaszent egyháznak állapattya, ebben az életben többi-
re boldogtalan, és bűmörü. Ioh. 16. 20. Bizony bizony
mondom tinéktek, sirtok és jajgattok ez világ pedig él.

XXVI. R E S Z.

Melyben.

AZ ANYASZ: EGYHAZNAK KULSŐ IGAZGATÁSÁROL.

EDdig az Anyaszent egyház termé-
setiről volt az dolog, következik an-
nak igazgatás.

Ez rend szerint avagy rend kívől való.

Az rend szerint való. Közöséges avagy
magan való.

Az Közöséges, egyházi avagy polgári.

Az egyházi az, az mely, az lelki dolgok-
rol vagyon.

Es ez avagy tulajdona az Anyaszent egy-
házban lévő közöséges személyeknek, avagy
az egész gyülekezettel közöséges.

Az tulajdon az á melly kitől kitől az Egy-
házi szolgától vitetetik végben az ő tisztibez
képest.

Az Egyházi szolgák azok, kiket Isten az Egyházi közösségnek eleiben álltatott.

R E G U L A K.

I. Senkit nem lehet az Anyaszent-
egyháznak eleiben álltatni, hanem ha
törvény szerént hivattatott.

II. Senkit nem kell az egyházi szol-
gálatra kényszeríteni.

III. Az Egyházi szolgákat nem kell
az házasságtól el tiltani.

1. Cor. 9. 5. *Avagy n ncsené hatalmunk arra hogy ke-
rtyén feleségünket séllel hordozzuk, mint az több A-
postolok, és az Urna' attyafiai, és az Cphas 1. Tim. 3.
2. Szükség annakokáért az Pisp'k'knek fedhetetlenségnek
lenni egy feleség férfiaknak, és az 4. v. Ki az ő házában
jól tudjon elöl menni, ki az ő magzatit engedelme-
ben tartsa, minden tisztességgel.*

*Az egyházi szolgák rend szerént, avagy rend
kivól valok.*

*Rend kivól valok azok, az kiket Isten rend
kivól támaszt, avagy azért hogy az Anyaszent
egyháznak ny igazgatást szerezzerék avagy
hogy az el romlott régít, helyére állassák.*

Illyenek voltak az ő Testamentomban az Prophé-
t'k: Az Új Testamentom idejében pedig az Keresztelő Ia-
nos, az Christus az Apostolok az Prophéták, az az, az
inásoknak magyarázására való aján ékkel fel ékesítet-
tek; az Evangelisták az Apostoloknak uti társai és he-
lyekben rendeltettek, az Anyaszentegyházaknak és scho-
laknak elejekben állattatott Predicatorok és Doctotok,
Eph. 4, 11.

R E G U L A K.

I. Az rend kívől valo egyházi szolgának jegyei , az rend kívől valo ajándékok voltak.

II. Illyenek voltak , az Prophetálásnak nyelveknek és csuda tételeknek ajándéki.

III. Azok az rend kívől valo ajándékok mind addig voltak , mig az Istennek akarattya, és az Anyaszentegyháznak szükségé kívánta , és midőn azok meg szüntének, helyékben következett az rend szerént valo egyházi szolgálat.

Az rend szerént való egyházi szolgák azok, az kik rend szerént valo ezközökkel késztetnek és hívattattatnak

Esz. k. részszerént az Predikátorok és Doctorok, részszerént az Présbiterok és Diaconusok.

Az Predicatorok azok az k k az tanítástal, az Sacramentomiknak k. szolgálatával és a réálta ualó vigyázással , bizonyos nyájnak uadnak előtté.

R E G U L A K:

I. Minden Predikátoroknak illik az Püspök név.

1. Tim. 3. 1.

II. Iollehet pedig ugyerőtt vött ez az sokás az Anyaszentégyházban, hogy az ki az résszerént való Anyaszentégyházaknak, Tartományának eleiben állattatott volt. Püspöknek neveztetnék, senkinek mindazáltal nem kell ez közönséges Püspök nevet adni.

Az Doctörök azok, az kik az oskolákban ezen uannak, hogy az Tudomának igazsága, az Iffiságban bé eltasfék, és az Anyaszentégyházakbanis meg légyen.

R E G U L A K.

Az Predikátorok és Doctörök között ez az külömbség, hogy azok az Anyaszentégyháznak ezek az oskolaknak vadnak előtte azok az halgatoknak inditására, ezek tanítására figyelmeznek kíváltképpen.

Az Presbiterek, kégyes és so maga uiselő ferfiak, kik az Predikátorok melle azért adattattanak, hogy azok által, a mellyek az Anyaszentégyháznak rendességére tartoznak;

az besegeknek látogatásában, az rendeletle-
nül élőknek megjegyzésében, és egyéb hason-
ló dolgokban, melletek jelen lényenek.

Az Diáconusok és Diaconissák régenten azok voltak, az kikre az egyházjoknak kiadására és kiosztására bízattattalott volt.

Apost, cselek. 6. 1. s. az t^{ebb}. 1. Tim. 3. 8.

R E G U L A K.

I. Egyházi joknak kiűsedése, és az
velük való élés, Isten törvénye szerént
való dolog.

Meg tettük ez az 6 Testamentomnak ki szolgáltatásában, Mert Istennek parancsolatjából fedték az dízmat az Lévi Papok, és az Ségények számára. Az Uj Test, az Christus sem vetette meg az kegyes és gazdag emberektől a lattatott pénzt Luk 8. 3. Mellyekből nem csak az 6 feleit, de még az Ségényeket is táplálta. Ioh. 13. 29. Az Apostolok idejében pedig, az Diaconusok az Egyházi joknak ki szolgáltatására rendeltetnek volt, Apost. csel. 6. 1. s. á. több.

II. Az miképpen, pedig nem kell javallani az Romai Anyaháznak, ki sedében való iszonyu bábonasággal, és balvány imádással támogatott, fősvénységét, és ugyan azonoknak a bujálkodásra, és pompára való iszonyu lator el pazarlását, ugy az Evangélicusok között is igen igen vétkeznek az Isten, és az Anyaszentégyház ellen azok, ha kik ugyan

gyan azonokat, nem jó lelki ismérettel
szolgáltatták ki.

Es ezek a tulajdon igazgatásról. *A*
közfelfogás, az Egyházi Szolgáknak hívása-
ban, az Anyaszentegyház jó rendességének el
rendelésében, a tudománynak, és a villonga-
soknak megítélésében, és a külsőkkel való
élésben áll.

Az Egyházi Szolgáknak hívása az, mel-
lyel az Anyaszentegyház, némelly alkalmatos
Emberket választ az egyházi szolgálatra,
meg próbálván az övéteket, és őket a hiva-
tálnak bírására, jeles ceremóniával rá bocs-
sátja.

R E G U L A K.

I. Ennek a hivatalnak fő szerző oka
az Isten, a ki az egyházi szolgákat bel-
sőképpen hívja, és őket az ő ajándékival
tanítja: Szolgai oka pedig, az Anya-
szentegyház, avagy leg alább a Predi-
kátorokból és Presbiterekből, avagy
még az egyházi közösségből is álló Re-
præsentativa Anyaszentegyház. Nem
csak ő maga pedig egyedül a Püspök
avagy Predicátor.

Mert á válaftá sn k hatalmát még az Apostolok sem tulajdonítottak magoknak Apost, cse, 1. 23. és 6. 5 és, 14. 23.

II. A Törvény szerént való hivatalra, három dolgok tartoznak, á meg próbálás, á válaftás, és á fel benteles.

III. A meg próbálás rész szerént az életrol, rész szerént á tudományrol vagy on, elébb kell pedig az életét meg próbálni, mint á tudományt. Mert á ki nek erkölcsé senyvedhetetlen azt, á tudományban való meg próbálásra nem kell bocsátani.

IV. A válaftásnak processusa ez, hogy midőn buzgó könyörgéseket nyújtottanak az Istenhez, meg nevezvén á semélyeket, kik közzül kell valakit válaftani, eggy valaki, válaftassék minnyájoknak, avagy csak á nagyobb résznek soval, avagy kézzel való intéssel meg jelentetett éggyező értelmével.

V. A fel benteles á válaftatott semélynek bé vitele az, mellyben közönseges könyörgést tévén, először az Anyaszent egyháznak ajánlattatik, és ő neki á hivatal kezek reá vetésével meg erősítetik.

VI. Ha-

VI. Hamissan állattyak a Pápisták, nem Törvény szerént valónak lenni a hivatalt, ha a Presbiterektől lett, s. nem a Püspököktől.

Mert Isten törvénye szerént nincsen nagyobb hatalmok és mértóságok a Püspököknek.

VII. Azoknak hivatallyát, a kik a mi Atyáinknak idejében az Anyaszentegyházat reformálták, a reformáta Anyaszentegyház helyesnek tartotta, nem annyi-
ban, a mennyiben a Pápistásgtól, úgy mint az Anyaszentegyháznak golyvájától származott, hanem a mennyiben főképpen az Istentől voltanak hivat-
tatva, és ajándékokkal felkészítetve.

Azt vetik itt ellenünk hogy affelek hivattattanak volt úgy vagyon a Pápistásgban, de a mi olta el szakadtanak, az ő hivatallyok el vesett. Meg felelünk pedig: hogy hamissan vadolják őket az el szakadástól: mert nem szakadtanak el az Evangeliumtól: mellynek predikálására hivattattak volt még a Pápistásgban is; hanem az Evangeliumnak meg vesztegetéséről. Nincsen is, miért ki-
tozzák azt hogy ők a Római Anya ház tudományának predikálására hivattattak volt; Mert holott az ő tudományokat az Evangeliumnak nevezeti alatt foglalják be, az az egyházi szolgáltságban vesd, hogy az valóságosan idegen az Evangeliumtól, nyíán azonnal ellene mondhat az ő hivatallyanak hatalma szerént. Noha el szakadtanak annakokáért a Római Anya háztól, mindazáltal az ő hivatallyoktól el nem szakadtanak.

VIII. Nemis hozhatnak semmit elő, a

Az Anyasz:egyháznak
 lő, á mellyel az Egyházi Solgáknak mű-
 nálunk á felső regulák szerént lett hiva-
 tallyát elrontsák.

Mert először midőn ők azt kérdik, mi c'ola jussal ta-
 nítottanak? azont felellyük á mit Christus az ő tőle ugy-
 an ezen dolgot kérdeőknek. Math. 21. 28. *A Iános k-*
restsége honnet vala az égbele avagy az emb rek 81. 85. 18
 Hason oképpen mondjuk miis: á mi eieinknek tudomá-
 nya, á melly mais zengedez mi náunk honnet vagyoni el-
 lenkezike az á Christosnak és az Apostoloknak igéjével
 avagy éggyez? Ha ellenkzik mutattak meg, mi c'oda czik
 kelyekben: (agazatokban) ha éggyez, á mi eink ek hi-
 vatallyát javallaniok kell. Mert á hol az igaz tudomány-
 nak helye vagyon, ott á Tör. ény szerént val; hivatal-
 nik is helye vagyon. Véjzetre á melly hivatal meg fe-
 lel az Apostolok, és az első anyaszent egyház példájá-
 nak, az helyes. (törvény szerént val); hogy pedig ilyen
 legyen á mi hiva alunk nyilván vagyon.

*Az tudománynak meg itéésére valo hata-
 lom az, mellyel az Anyaszent egyház á t-
 domány felől tudakozik (inquirál) és az A-
 nyaszent egyházat meg baborito villongaso-
 kat le csillapittya.*

R E G U L A K.

I. A tudományt akár kikis még á
 tudatlanok is meg itélhetik éz megis
 kell itélniek, ha eggyezőe az irással.

Apost. csel. 17. 11. *A Beroa Varosbeteik minden napon*
visgallyak vala az irásokat, ha ezek ugy volnanak 1,
 Cor. 10. 15. *Mint tudósoknak ugy bollok itellyet: k meg ti*
ő mit mondok 1. Ioan. 4. 1. *Szerelmestem ne hidjetez min*
den leleknek hanem meg próbállyazok á Lelkeket ha isten
ől vadtaké.

II. Nehezebb villongás támadván mind az által, annak á közönléges gyűlölközéstől, avagy Presbiteriomtól is kell megmenekülni.

III. A miképpen pedig á Szent Lélek legfőbb ítélő Birája á villongásoknak azonképpen, az Irás ugy mint á Szent Léleknek sava az á mérték sínór, és régigula, mellyel á horgast az egyenestől meg kell esmérni.

Az Anyaszent egyháznak rendessége körül való hatalom az, mellyel azokról végez, á mellyeknek illendőképpen kell lenniük az Anyaszent egyházban.

R E G U L A K.

I. Azok az dolgok, mellyek körül ez az hatalom forgódik, az Isteni tiszteletnek külső környül álló dolgai, az idő hely, és egyéb ezekhez hasonlók közötti dolgok.

II. Ezekben, ha valami ártalom tapasztaltatik hatalma vagyon az Anyaszent egyháznak arra, hogy az régieket elmozdítolye, és hasznosabbakat állasson helyükben.

III. Nem

III. Nem kell mindazáltal az Anya-
scent egyháznak canonit, és szokásit, az
scent iras regulájával egyenlővé tenni,

Az kulcsoknak hatalma az, mellyel az
Anyascent egyház, az fenytetéknek meg tartá-
sára él.

Annak részei kettők: az meg oldozas és a
kötözés.

A meg kötözés, az mellyel az bünösnek
(ha meg nem tér) az Istennek baragja birdet-
tetik.

A meg oldozás, az a mellyel, a meg té és
ról bizonságot tévő bünösnek, bünök bocsá-
nattya birdettetik.

Mind az ketőnek bizonyos gradicsi vad-
nak.

Az meg kötözésnek gradicsi ezek. 1. Az
Presbytériumtól iott kemény intés és fenye-
getés, mellyet mindazáltal az magán való
de hasontalan intések meg előztenek. (a) 2.
Az scent Vacforáról való el tiltás. (b) 3. Az
nagyob ki rekesztés, mellyel az bünös az A-
nyascent egyház kivól vettetik, nem mindaz-
által, az bocsánat, és visszasovetel felől való
reménység kivól, ha meg tér. (c) Az Atok,
és Sirayi

és Syriai nevezettel. Maranatha, midőn minden reménység kivól vettetik ki, (d).

(a) Matt. 18. 15. 16. 17. Ha vétkezédik te ellened az
te felebarátod, mennyel és fedd meg őtet, te közdted és ő
közdte, ha ődat fogadja, megnyerted az te felebará-
todat. Ha pedig ődat nem fogadja, vegy melléd egy
avagy két embert, hogy két avagy három tanunak sájából,
mond meg allyn minden ő. Ha azoknak sem fogadja sávakat,
mond meg az Anyaszentéyháznak. s. á. c. 16. (b) Matt.
18. v. 6. Ne adjátok azt az mi sient az ébéknek, és né
véssétek az ti gyöngyeiteket az disznok eleiben (c) 1. Cor.
13. v. 5. Afféle ember adatassék az Sáriánnak, az test-
sének veszedelmére, hogy az lélek meg tartassék az Ur lé-
sának amaz napján. (d) 1. Cor. 16 v. 22. Ha ki az Ur
Jesús Christust nem szereti, legyen átok maranatha. 1. 1202
13. v. 16. Vagion halálra való bűn, nem mondom azért hogy
megnyördögi.

Az meg oldozásban midőn azon gra-
ndicfok véghez mentenek, az bűnös az Anya-
s. éyháztól kegyelemben vetetik.

Igy az Apóstol inrészéből az Corinthusbéli ki rekesi e-
setett, kegyelemben vettetett, 2. Cor. 2. v. 7. 8.

R E G U L A K.

I. Ennek az hatalomnak szerző oka,
és fondálója, az Christus.

Az oda fel eő hozott bizonságtételből.

II. Ez az kulcsoknak hatalma, nem
őo magan csak az Püspökön avagy Pré-
bikátoron, hanem az egész Presbyteriu-
mon áll.

Hamissán tulajdonítva maganak ez hatalmat az Pápa,
Mert hogy arról semmit ne szóljak, micoda jussal tulaj-
donított a magának az Péter jussal, bizonyos dolog hogy
nem

nem csak Péternek adattattanak ez kulcsok, Matth, 16. v. 18. hanem hogy azon juss az többinek is engedtetett, Matth, 18. v. 18. *Bizony mondom néktek valamit meg kösztök ez földön.* s. á többi. és Ian, 20. v. 23. Az kinek még beelátandjak, s. á többi.

III. Az mi körül az á meg kötözés forgodik az olyan bunós, az ki avagy az magan valo intéssel meg nem jobbul, avagy olyan nagy botrankozást szerzett, az melly magán valo intézés által ki nem gyomlaltathatik.

IV. Formaja, az grádicsoknak illendő véghez vitelében áll. Mert az hol az első és második grádics hasznoosan meg próbáltatott, nem kell az harmadikra menni. Az negyedike pedig igen igen ritkán.

V. Tellyefféggel idegenek az kulcsoknak hatalmától az Pápistáknak indulgentiai, kik amaz költött kincsett hanyak vetik, mellyet az Papa az Christusnak, az boldog Sűznek, és az szenteknek erdeméből gyűjtött össze, mint az kik felől, azt állattya, hogy többet szenvedtenek, hogy sem mint az ő bunók kívánta volna.

Elég légyen minékünk az Iesus Christus vérének kincse, á melly tiszt meg minket minden bűntől. Ian, 1. v. 7.

VI. Azonképpen ellenkeznek az megoldozással az elégtételek, melyeket az bűnösökre vetnek.

Nem az az elégtétel értetik itt, melly az igaz valóságos penitencia tartásának, néha még közből és helyen való meg bizonyításávalis (ha mikor az dolog úgy kívánja) létesen, az Anyaszentégyháznak, hanem az melly az bűntetésért elég létesen. Továbbá az ő sentenciájok hamis fondamentomól alól vétett mondáson fekszik, hogy tudniillik meg bocsátván az bűn, fenn tartatik az bűntetés, mellyről oda alá az meg igazolásról való tudományban állunk.

VII. Annak az hatalomnak vége, az, hogy az Anyaszentégyháznak bépélége, és ékeffége meg tartassék, és az hitetlenek az meg téréfre üzetteszenek.

VIII. Az Magisztrátusnak és az Anyaszentégyháznak hatalma között, ez az külömbfég. 1. Amaz akar melly ember körül forgodik, ez csak az Anyaszentégyháznak tagai körül meg az legfelső személyeket sem választvánki. 2. Amaz az test és külső jószágok körül forgódik, ez pedig az Lélek körül. 3. Amaz meg az meg terőkreis büntetést vét: ez az meg terőket kegyelemben vésszi.

IX. Az egyházi Solgáknak és Presbyter

234. Az Anyasz: egyháznak
bitereknek nem kell ki hirdetniük, az
lelki esméretében borongattatott em-
bertől megjelentetett, titkon való go-
nos cselekedetett: hanem ha az közön-
fészes csendesség, és meg maradás ki-
vánnya, hogy másoktól az Anyasent-
egyház vigasztalásának alkalmatossága
el ne vétesse.

Ez pedig az egyházi igazgatas. *Az
Polgári következik immar, mellyel az A-
nyasentegyház az Magistratusulis igaz-
gattatik.*

R E G U L A K.

I. Az Magistratusok az Anyasent-
egyháznak tápláló dajkái az mennyi-
ben az törvénynek mind a két tábláját
örzik; az Ecclesiákat és iskolákat meg
tartják, és az igazságot oltalmazzák.

II. Az Magistratus alá való vetteté-
stől az egyházi szolgák az Clericusok
(az kiket úgy hinak) semmi képpen
nem üressék.

Rom. 12 v. 1. *Minden lélek az felső hatalmasságok alá
vettetés legyen.* Bizonyítanak ezt az adót adó Christu-
s-nak, Matt. 17. v. 27. és az Császárra apelláló Pálm. k Apost.
csej. 25. v. 11. Példái.

III. Sőt még az Istentelen Magi-
stratus

külső igazgatásáról.

235

strátusnak is kell engedni, azokban, az
mellyek az lelki eszméretnek meg bán-
todása nélkül meg lehetnek.

IV. Még az Istentelen Magistrátu-
lértis kell az Istennek könyörgeni.

1. Tim. 2. v. 1.

Igy volt az közönséges igazgatás.
A magán való az az, mellyel az Anyaszent-
egyháznak tagai az szeretetnek köteleivel
eggyenként egymással egyben szerkesztetnek,
az titkos egész testnek építésére.

Lásd meg Rom. 12. v. 6. 1. Cor. 12. v. 12. s. á több.
Eph. 2. v. 20. és 4. v. 1. s. á több.

Es mind ezek eddig az Anyaszentegy-
háznak rend szerént való igazgatálá-
ról. Rendkívöl való az, midőn az szükség
ügy kívánván, Gyűlés hirdettetik.

Az Gyűlés, avagy Concilium, az Polgári
Magistratustul, avagy az Anyaszentegyhá-
nak közönséges eggyező akarattyaól, hir-
dettetett öfve menetel, mellyben az Szent
Lélek ajándékával felékesítettett és törvény-
szerént erre küldetett férfiak, az Anyaszent-
egyház ügyeinek végére mennek, és az I-
stennek ígéjéől meg batározák, elvégézik.

Ez pedig avagy közönséges, a nagy rész-

*Az részszerént való ismét, avagy nemzet-
ség szerént, avagy tartomány szerént való.*

R E G U L A K.

I. Az Gyűlést az Magistratusnak kell hirdetni, ha Isten felő; ha Istentelen, avagy Supplicatio által kell tőlemeg nyerni, avagy ha az gyűlésnek nyilván való ellenége, az bukás egy kívánván, az Anyaszentegyházaknak közönléges eggyező akarattyaól, kell tenni.

II. Azok az személyek, á mellyeknek az Gyűlésben jelen kell lenni. az Polgári és Egyházi Preses, s. ugyan annyi író déákok; és az erre követtségben küldettett alkalmatos férfiak. Nemis kell tellyefféggel ki rekeszteni az magán tist nélkül valókat is, kik az tudománnak tractálásában jelen lehetnek, noha az botránkozásoknak (mellyeket az szeretet el fedez,) meg tudásában, nem.

III. Az Gyűlésben avagy Sinatban forgatandó dolog, az, nehéz, meg gondolásra

do'áfra méltó, és szükséges egyházi ügy
causa.

IV. Az Gyűlésnek formája, az igaz-
ságnak, Isteni tisztelettel való és rendes
vizsgálásában helyhez tetett.

V. Isteni tisztelettel való legyen, ha
először buzgó könyörgéseket nyujtván
Istenhez, mindenk az bent írásra, mint
csalhatatlan mérték sínorra és regulára
vonattattnak.

VI. Rendes legyen, ha az ő maga tisz-
téről, ki ki meg emlékezik.

VII. Az Polgári Présesnek tísti ez,
hogy Gyűlést hirdessen, és midőn va-
gyon, oltalmazza, minden erőszakot és
rendeletlenséget meg tiltson, az he-
lyessen lőtt végeztéseket az ő méltosá-
gával ki hirdesse, az ellene rugódozó-
kat, meg zabolázza.

VIII. Az egyházi Présesnek tísti ez,
hogy az kérdést fel tegye, az veteke-
dést az Assessoroknak tanácsából igaz-
gassa: Voxot kérdgyen, az végeztése-
ket az Notáriusok által, az lőtt dolgok
közé írassa.

IX. Az több követeknek tísti ez, hogy az ő voxokat, jò kedvel és fontos-
san elő mondjak, avagy más jòl értò,
előtök sententiát mondokkal eggyet
értfenek.

X. Igen távol vagyon etiòl az Gyű-
lésnek formájától, az á Préfesség, mel-
lyet magának tulajdonit az Pápa, az ki
sem az írást, nem tanácsollya, sem az
Assessoroktól nem kérd voxot, hanem
az ő tetczésit az meg erősitésre, az Gyű-
lésnek eleiben tollya.

XI. Más volt az Ierúsalembéli gyű-
lés, melyben kinek kinek szabad volt
voxot mondani: az miképpen á Péter,
ugy á Pál és Barnabásis meg halgattat-
tanak, és mind az két részről lévő sen-
tentiák meg fontoltatván, végezetre az
Iakab rekestette be.

Apost. cselek. 15. v. 6. 19.

XII. Az Gyűléseknek vége az igaz-
ság, és az Anyaszentégyháznak csendes-
sége.

XIII. Annyi méltóságok vagyon az
Gyűléseknek, az mennyi az ő eggye-
zesek az írással. Nemis helyheztetett

az vétkezés kivól, nem különben mint az Anyaszent-egyház.

Mert mitkellenék az Gyűléseknek, kivalképpen az Pápistáiaknak tulajdonítani; mind az ellenkező gyűlésekből, mind az nyílt vanfággal való Istentelen végezések-ből könnyen meg tetőzik. Az Constantiai és Basileai Gyűlés, azt akarja, hogy az Romai Pápa az sinatnak alá-ja vetterett légyen, és annak engedjen, Az Tridentinomi ellenben, a Pápát, minden Gyűlések felett magasztallja. Az második Nicea városbéli Gyűlés, az Tíz parancsolatnak második parancsolattját, és az Constantiai az Christusnak az Szent vacsorának egészen való vétele felel lévő parancsolattját Szentelenül el tapodja.

XXVII. R E S Z.

Melyben,

AZ HAMIS ANYAHÁZRÓL.

IGy két részekben, völt az dolog, az Ő magában gondoltatott Anyaszent-egyházról: *Vgyan azonnak immár ellenében, az ellenségnek hamis Anyaházra tétet-
tetik.*

Az Anyaszentegyháznak ellenségei, nyilvánvalók, avagy el titkoltattak.

Nevezetnek, jelen, 20. v. 8. Gognak és Magognak, az az, be fedezteteknek, és ki nyilatkoztattaknak.

Az nyilvánvalók, az Pogányok, a Sidok, és a Mahumed uallásán ualók.

*Az Pogányok azok, az kik hamis Istene-
ket, költnek, imnak, és tisztolnek.*

Az Sidók azok, kik az *Szent Háromságot* és az *Messiasznak* ki adattattását tagadják, és azokat a mellyek az *Christusnak* leli országából jövenőketnek, az *Propheciáktól*, az *testirol* magyarázzák.

Az *Mabumed* vallásán valók azok, kik az *o Mabumedjeket*, az *Christusnal*, és az *csalárd Mabumedrol*, (kit az *Nestoriánus Barát* és egy *Arriánus* segített,) a *Pogányságnak*, *Sidóságnak*, *Manichéusságnak*, *Arrianusságnak*, és más egyéb eretnek ségeknek pervátaiból csinált *Alcoránt*, az *Szent írásnál* fellyeb bicsúllik.

El titkoltatott ellenségei, az *hamis Christusok*, és *Antichristusok*.

Az *hamis Christusok* azok, kik magokat *Christus* gyanánt fitogattják.

Mint az *Simon Mágus*, *Barcocab*, a *Crétabéli Moles*, *David György* és hasonlok.

Antichristusoknak közönséjessen minden eretnekek mondatnak: kíváltképpen és fellyúl muló képpen pedig, amax *Nagy Antichristus*.

1. Jan. 2. v. 18. *Gyermecskék* utolsó óra vagyon. és az *Antichristus* eljő, *mustantiss* fok

sok Antichristusok lőtte nek és az első levélnek 4. v. 3. Valamelly lélek meg nem vallya, hogy az Christus Iesus testben el jött: nincsen az Istenből, hanem ez az Antichristusnak am x lelke, az körül hallották hogy el fog jőni, és most ez világ ban vagyon immár.

Az eretnekek azok, á kik valamelly olly vallást, melly az keresztien hitnek fundamentomat, avagy egyenssen, avagy sükkéges következés által, ostromontya, az igazságnak erőssén meg mutattatott világossága ellen, vakmerőképpen oltalmazták.

R E G U L A K.

I. Nem minden tevelység téssen eretnekké.

Mert az, tevelység, avagy az fundamentomban esik, mint az Arianusoktól és Marcionitaktól szokott lenni, kik közűl amazok istenséget, ezek pedig Emberiséget tagadják az Christusnak: avagy az fundamentom körül az miként képpen az Pápisták téveljegnek, kik az által állarozást tanítottak, mellyel az Christus emberi természetének igazsága el rontatik: avagy az fundamentom körül, az miként némi tevelységek, sénéhoz, fához, &c. hasonlítottak a Pálto. 1. Co. 3. v. 12.

II. Eretnekké téssen. 1. Az fundamentomban, avagy fundamentom körül való tevelység. 2. Az meg győzeter tetés. 3. Az vakmerőség.

III. Nem minden elszakadást tévő, eretnek.

Elszakadást tévő az, az ki helyén hagyván az hitnek funda-

fundamentumát, az Anyaszentegyháznak valamelly rend. tartásától, csiatal nől és kevélyen el távozik.

Az Nagy Antichristus az: aki az Christus uicéjének neue alatt, legfőbb ellensége ö néki.

R E G U L A K.

I. Az Antichristusnak nevezeti, nem csak egygy semélyt, hanem mint egygy ugyan azon országban, éggymás után következő embereknek állapotját és rendit jedzi.

Szintén azonképpen mint az Fő Papnak nevezeti, Nem téterik annakokaért, ugy az Christussal ellenben, mint semély az semellyel állatya nézve, hanem ellenben téterterik ő véle, néminémőségére avagy tistére nézve.

II. Az Pápisták szerént az Antichristus olly bizonyos helyben és időbenne lévő, sámszerént éggyetlenéggy ember, á ki az Sidok közzül még pediggil az Dán nemzetiségéből fog sármazni, im magát, az Sidok Messiáffának, és az ő Isteni tisteleteknek helyére állatójának fogja fitogatni Ierusalémben három estendeig és hat hódnapokig foggo uralkodni; Az Enochal és Illyéssel megfog harczolni: az menyben valo menelt az olajfáknak hegyén fogja kefi-

rtetni, de az Christustól meg fog ölet-
tetni.

III. Mi pedig az Irásnak sententiá-
jából ilyenképpén írjuk lé az Antichri-
stust, hogy legyen olly, az ki 1. èggyi-
bőben èggyetlen èggyember ugyan, de
öidő jártában ugyan azon állapotban
èggy más után következő embereknek
rendi. 2. Az Sátántól támasztatott. 3.
Nével keresztényen 4. Valósággal Chri-
stus ellenfége. 5. Ugy íl az Isten Tem-
plomában mint Isten. 6. Uralkodik ez
földnek minden királyin uralkodó
nagy városban 7. Hazug csúdatételek-
kel az földnek lakosít el hiteti. 8. Az
öveire billyeget nyom. 9. Tellyes bál-
vány imádással, kevélységgel, fősvény-
séggel, kegyetlenséggel, és tisztátalan-
sággal. 10. Az utolsó időkben jelente-
tett ki. 11. Meg fog emésztetni, az Chri-
stus hájának lelkével, el fog rontatni az
önnön maga szeretőitől, és tellyességgel
el fog töröltetni az Christusnak jeles el-
jövetelekor.

Ezek meg próbáltatván, könnyen fűsben és égyen az
Tápisláknak leírása. 1. Nem èggyetlen èggy, bizonyos
helyben

he yben és időben lévő semély, hanem az önnön maga után rendel következőknek rendi, az mint nyilván megterezik, az Antichristusnak sabót időből, mely az Pál és Iános idejéről fogva, mellyben ez az titok immár munkalódott 2. Theff. 2. v. 7. 1. Ian. 4. v. 4. egész az Christus jöveteléig terjed ki. 2. Theff. 2. v. 8. Az honnét az Tárom estendő sűl és hat holnapról való költött dologis öve romol, I I. Az Sátántól indittatott fel, 2. Theff. 2. v. 9. *Az ő eljövetele az Sátánnak hatalmas ereje által vagyon.* Ielen. 13. v. 4. *Az Sárkány adott hatalmat a fene vadnak:* Holott egyéb aránt az Magistrátusok az Istentől támasztván. k Rom. 13. v. 2. III. Nével keresétyén, 2. Theff. 2. 8. *Az Isten Templomában ül* I V. Christus ellenége, 1. Ian. 4. v. 3. *Tagad, a hogy Christus az testben eljött volna,* tudniillik az ö val a m a következői által. Ielen 13. v. 11. *Az Báránynak Barvához hasonlato Barva vadnak,* azt á m i á Christuse, kévéyén magának tulajdonítván Ielen. 17. v. 14. *viaskodik az Bárány ellen* és 1. v. 19. és 20. v. 8. V. *Az Isten Templomában ül.* 2. Theff. 2. v. 4. Nem bizony az fel állatásnak reményege kivől el pusztított Jerusalembéli Templomban, Dan. 9. v. 26. 27. hanem az Anyaszentegyházban, melly Istennek Temploma, 2. Cor. 6. v. 16. űl pedig az az Uralkodik, Ielen. 18. v. 7. *Ugy űlök mint király,* nem Asszony. *Ugy űl mint Isten fel emelvén magát, mind az ellen az m Istennek mondatik* 2. Theff. 2. v. 4. VI. *Uralkodik az nagy Városban,* mellyeknek ábrázattya az hét fejs és tíz Barvó fene vad, ki az sok vizeken űl. Az hol az hét fejek amaz nem tulajdonképen való állás szerint, kic Metonymianak hynak) az hét hegyeket és hét királyokat avagy az Uralkodásnak hét formáját; az tíz Barvak az tíz királyokat, és az vizek az sok nepeket és nemzetiségeket jedzik, Ielen. 17. v. 1. VII. Az eljádátételek meg mondattnak, 2. Theff. 2. v 9 *hazug esdátételekkel* Ielen. 13. v. 12. 14. *Nagy jeleket téssen angyira hogy tüzetis hozzon alá az égől, az földre az emberek láttára, és elhiteti az földnek lakosát; és az több és á* versben. *Adattatott ez hatalom s ő neki hogy a fene vadnak képet meg lekéssitse hogy az is álljon* és. VII. 1.

Az eselőkési, hogy mindenek, kicsinyek és nagyok, az
 job kezeken avagy homlokokon meg bellyegeztetvén,
 az hogy s-nk. ne vshasson s adhasson semmit hanem csak
 az, ákin vagyon az fene vadnak bellyege vagy neve,
 az az 8 nevének sáma, és az 8 sáma hasfáza hatvan
 kőbe, Ielen, 13.v.16. 17.18. XI. Az Bálvány imácája az
 irasnak igen igen gyakor szokása szerint, kurvával ábrá-
 szoltatik Ielen, 17.v.2. Kevélyisége az Thessalonikabé-
 riekhez írt levélnek második részéből meg tertzik, Fő-
 sényisége az nyerekedő kalmár ággal jelentetik, Ielen,
 8.18.v.1. Kegyetlensége az Martyromok vértvel meg
 szegedtet fene vaddal, Ielen, 17.v.6. Tisztátalanága az
 egész első egymásra, gyűlölet bűnökkel Ielen, 18.v.5. Sőt
 az mindeneből az Rodomának, Egyiptomnak, Babylon-
 nak, és Jerusalamnek (mellyben az tükös Christus az az,
 aki tagaiban gondolatott Christus meg fészterett) lélek
 szerint való nevezetével adattatik előttükben, Ielen, 18.v.
 18. és 14.v.8. X. Az ki jelentetéknek az utolsó időben
 elhelt lenni; midőn el töröltetett az, áki ellene áll vala, 2.
 Thess.2.v.7.8. az az, á Romai Csásár, mert valameddig
 Romában volt, ellene állott ő, hogy ki né jelenteték az
 Antichristus, X. Az elromlásnak két grádicsi vannak,
 az első meg emésztetik az Christus sájának lelkével, 2.
 Thess.2.v. az az áhusát, meg eszik az sájából sá-
 maso Igjének fogy verével, Ielen, 19.v.20.21. mellynek
 az léleken munkája, hogy eliekben vélen az Antichristus
 csalárdtsága az kurvának szeretőji szerüldözik, el had-
 sítják, meg meztelenítik, az őseket meg eszik és őmagas
 meg egészíti ki az Ielen, 17.v.16. Második, el töröl-
 dik az Christushnak jeles eljövetelel, 2. Thess.2.v.8.
 Melynek idejében le vessezik az kenővel égő tűznek
 a savában, Ielené, 19.20.

IV. Ez az lé irás, nem csak mi lé-
 gyen, hanem ugyan ki légyen amaz
 Nagy Antichristus meg mutattya. Mert
 az kire az lé irás illik, arra az lé iratta-

tott dologis illik. De az lé irás az Papá-
ra illik. Tehatt az le irattatott dologis.

Az második mondas, az lé irás részeinek egyenként való bé hozásából, bizonittatik meg. 1. Az első rési valóban longas kívül vagyon: Mert minden ember tudja hogy egykik Papa után, más következik: I. I. Az második rési, mind az ő cselekedetiből, mind kiváltképpen az ő példájokból nyilván vagyon, az kik gonosi mesterfégek által érték el azt az feket, mint az v. i. Alexander I. Sylvester. v. Benedek, kikről meg nézd Marínát és egyéb Papista író Authorokat. I. I. I. Hogy vallásával keresztén legyen, egyk alrallyában nem taga gya magáról a Papa. I. V. Hogy a Christusnak ellenfele legyen, és hogy magának a bárány sárvához hasonló sárvakat csinállyon nyilván vagyon. Mert az ő Prophetái Papi és királyi tisztit, a fő Párnak és Pástorok Fejedelmének az Anyái: egyház fejének, és férjének, &c. titulussal egyben kevélyen magának tulajdonítja. Sőt az őigéjén, mint nem önkégesen, homályosan, vias őrhoz hasonlon kiadván, és azzal az ő talalmányit egyen ökke téven és, fellébb öcsülvén, Prophetái, az Szenteknek érdemet, a Márianak és Szenteknek között járását vitatva Papi, és az Anyaszentegyházban recczése szerint akár minek meg cselekedésére való hatalmát hányvan vetven; Királyi tisztit tellyességgel ösve rontya a Christusnak. Hogy ha a Papa életét az Christusnak elevelel, amannak kevélységét ennek ála zatossá gával, amannak tudományat, ennek a Szabadakarattól, a Meg igazságtól, a Sacramentumokrol, és egyéb hasonló ágazatokrol való tudományával, egyben veted, meg retszik, hogy a víz a vízzel nem ellenkezik inkább. V. Hogy az Istennek Templomában az az, az Anyaszentegyházban, (melly a mint oda fel meg mutattuk Istennek Temploma) süllydön a dolog kialtya a Romai Anyaház pedig a menyiben Papista nem mondatik Templomnak vagy Anyaszentegyháznak hanem. A menyiben meg a Iános idejében az Chrissusnak igaz Anyaszentegyháza volt: Es ez okon mondattatott regenten a Ierusaleméli Templomis Isten Templomának jöllehet Latrok

orok barlangjába vált volt, Ier. 7. 11. 2. A menyiben Isten-
 nek meg moltis vannak abban válastotti. Az Anyaszent-
 egyházban ülettetet. és abban ül, nem úgy mint az A-
 nyaszentegyháznak igaz edes Fia, hanem mint csuda, mint
 daganat. golyva, testben levő val hus. Továbba, hogy
 ott úgy üllyön mint Isten azok a Tizulufok, melyeket
 neki tulajdoni anak a hizelekédők, legge meg bizonyi-
 rayak. Emberek lenni tagadgyak s az: r (a Christus ne-
 vezetivel) 9. 1. csudalatosnak nevezik. Iosf. de E-
 s. e. t. c. fund: Istenek Jroknak Isteneknek. De concess:
 apráb, c. propofuisti az X. Leonak az La er numi Gyü-
 lésben azt Kialtotak, *Tenek d adatos minden hatalom*
mennyen és földön. De még a Istenen felülis emeli ma-
 gát nem csak a Magistratulo n kik Isteneknek nevez-
 tetnek, és kiválképpen a Császárnak, úgy mint Holdnak
 eiben réven magát mint napot; hanem az ő recczeit.
 Isten igéjénél, és akképpen ő magát az Istennel na-
 gyobra bocsólvén, VI. Immár azt a Várat birja a mely
 hét hegyű, és a melynek hét Királyi voltanak, Hogy Ro-
 ma hét hegyű légyen, az egész Világ tudgya. A hét Kirá-
 lyok pedig amaz nem tulajdon képpen való állás beréne
 kit Metonymianak híjak, az Uralkodásnak hét főmái.
 melyek Romában a Papi társá: első voltanak, tudniillik
 a Királyság, a Fő bírófág, a Dictatori melloság, a kösségbéli
 Város igazgatás a Tiz ferfiaknak igazgatása, az Sereg-
 béli Város igazgatás és a Császárság, melyeknek mond-
 gyá az Angyal el 12. 10. Hogy már az őre lefe tudni
 illik a Regnálás, a Dictatori melloság a kösségbéli Város
 igazgatás a Tiz ferfiak igazgatása és a Seregbéli Város
 igazgatás. Eggyike meg ag on tudniillik a Császárság,
 az ő birodalom a Fő Birokkal együt kik meg a Csá-
 szárság idejében is meg maradtanak a honne őtet és nem
 hát mondgya hogy e esett. *Es az másik még el nem őre*
vala nyen őt a 10. versben tudniillik a Pápa, Es ő a hét
közül egyike és nyolcadik az 11. versben. A hét köz-
 zül egyike a hét elsőkre nevez, mert mind a hét ország-
 láfoknak hatalma, kegyetlenfége, bályány imádása zé,
 a Pápaságban mint egyhajo fenekben őve folyt, *Vala,*
 azt mondgya, az Angyal Iánosnak a 8. versben *ninszen de*

mind az által vagyon. Vala a Fenevad avagy Roma, tudniillik a hét Királyoknak lako helye. *Ninosen* nem lako helye az akkor még ki nem nyilatkozott AntiChristusnak *de mind az által vagyon*; lako helye a Janos idejében uralkodo Császárnak. Ezek olly helyesen alkalmaztatnak Romára, hogy még a Iesuiták közzölis meg vallyak nemellyek hogy Roma az a Fenevad. VII. Ami a csuda teteleket illeti, semmi nincs gyakrab a Pápistában mint a csuda tetelekkel való dicsekedés. De vallyon mi csodások? Hazugok. *Az égőtűzet szális alá,* az az, a ki rekesztéseknek mennyűtő kövével az Isten haragjának tűzet hija az égől, és annak a dolognak jelére a királyokat, a Fejedelmeket ki akarván rekesztetni, égő gyertyákban le a Capitoliumból. Ha ki a betű szerint való magyarázatot nézi, *Hildebrandus* tűzet és síkrákat látott a köntöse ujjaból, és hogy a Szentek könyörgése által tűzet nyertének az égől az ő Légendájokban emlékeznek felőle. *De még a fenevadnak képtű meg lekeszti hogy folyjon.* A kép nevezetű, a bálvány imádás éretik, melynek behozásával a pogányok bálvány imádása mint egy a pokolból fel támasztatot lelkesítet, és helyre állattatott. De az betű szerint való értelemnek is helye vagyon. Mert igen nyilván vagyon hogy a Pápisták az ő bálványoknak nevetést, sírást, és beszélgetést tulajdonítanak. Az Tamás Légendájában azt olvassuk, hogy midőn az ő Isteni tudományának harmad részét a Christus képenek eleiben téven, kérdtte volna ha igazán irtá volna a kép még felelt volna *Iol irtá sen rolam.* *Tomas,* VI. 11. Bélyeget lát az ő éire majom morda az Christust követvén, a ki az őveit az ő homlokokon megjedzi. *Ielen. 7. 3.* Továbbá a fenevadnak bélyege, neve, és síma mind egy tudniillik olly néy melly magában 666. számot foglal be. A nev *Lienaus*nak *Polycarpus* (kinek tanító Mestere János volt) tanítványának a *Λατρίως* név mellynek börtűi az 666. számot helyesen kifejezik,

telének 595 dik esztendeje tájban, á Nagy Gergely, és Constantinapolyi Iános között. felette igen kemény veselkedés lett legyen az első gról. Végre ostan az harmadik Bonifacius, az Attyát meg első kegyetlen Phocas Császártól meg nyerte hogy a Romai minien egyéb gyűlekezéseknek feje legyen, és ő maga közönféges Püspököknek hivattalék. XI. A mi az ő el romlását illeti, menyilégyn, az Evangeliumnak igeje által, az ő hatalmabol el vetterven, és me nyi Királyok idegenetek legyen el tőle bizonyittya á meg lett dolog. A többit békenéges türessel kell várni.

V. Az Sásák királlya azoknak á melységeknek kuttyából tamástatott seregével egyben, Az Antichristusnak, s. á Clericuloknak, Barátoknak, és hasonlók rendeknek abrazattya. Ielen. 9. I. RI.

VI. A két féle fenevad Ielen 13. azon egy Antichristusnak ábrázattya. Az első melly hét fejő, s. á tengerből jöt fel &c. Kegyetlen, le írja őtet, á minemű az dolognak igaz valóságában. A második, melly á bárányhoz hasonló, azt abrazollya, mineműnek lattczik az ő csalárdlaga által.

VII. Amaz békákhoz hasonlatos, ördögi Lelkeknek mondattatott, jeleket tévő, és az egész világot viadára fel indito, három tisztátalan lelkeket ki bocsáto Sárkány, Fenevad, és hamis Profeta

Az hamis Anyahazrol. 251

ffeta (mert ez nevezetekkel mind egy jelentetik) Ielen. 6. 3 14. micloda bdolognak légyen abraza'ttya, olly vilaggosan tanítja ő maga á meg lótt dollog, hogy vak légyen á ki nem láttya szar.

VIII. A Fenevad Ielen. 17. r. és á követk az AntiChristusnak lakd helyét, s az ő rajta ülő kurva, az AntiChristustól függő Anyaházat jedzi.

Ezeket azért Tract Itam bővebben, mert miképpen á Christust. ugy az AntiChristust is meg ismerni igen sokat használ és á melly kerő vid soval elő hoztam á Jelenés. 17. r. könyvnek meg ér. ésére nem kicsiny hasznat adnak.

XXVII. R E S Z.

Melyben.

A KIVALTKEPPEN VALO
HIVATALRO.

I Gy volt á választottakkal, s. meg vetettekkel közönséges hivatal: Imman most á kivaltkeppen valo következik; melly egyedül csak á választottaknak esik, s. sorozatuk.

Ez pedig á hivatal á mellyel Isten az önön magokban meg nyavalyasodot, és megromlot

252 A kiváltképpen való Hivatalrol.

romlot választottakat külsőképpen az Evan-
geliumnak igeje, belsőképpen elméjeknek meg-
világosítása és szívüknek elváltoztatása ál-
tal, hűje az üdvösségnek kegyelmében való re-
szülésre.

R E G U L A K.

I. Neveztetik az irásokban Uly te-
remtésnek, (a) ujjá születésnek, () Vo-
násnak () Isteni tanításnak (a) és fel-
támasztásnak (e).

(a) z. ch 36. 26. Es azok tineknek ui szívét és uyl-
ket azok tineknek, és el vessem a kö szvet, á ti testetek-
ből. és azok tineknek hus szívét z. or. 6. Mert az I-
steni az mondotta hogy az setorfégből világosság fón-
lyoz. és az a fényt a mi szívünkben a Iesus Christus or-
ozán való Isteni szíveinek ismeretinek világosságára.
(b) 1a. 3. Ha valaki újonnan nem születendék nem lát-
hattya az Istennek országát. (c) 1an 6. 44. Senki nem jöhet
hozzám hanem ha az Atya vonázza a azt. (d) 1an.
6. 45. Meg vagyon írva a Proferákban és lépnek minde-
nek Istenből tanítottak. Minden azeri valaki ha lott az
Atyától és tanult én hozzam is. (e) 1an. 5. 25. Bizony
bizony mondanéktek el is az add és mostan vagyon mi-
dén az holtak meg fogják hallani az Isten fiának szavát,
és a kik meg hallják élni fognak.

II. Az Oskolákban neveztetik cse-
lekedet szerint való el választásnak, hat-
hatos hivatalnak, és belső hivatalnak.

Cselekedet szerint való el választásnak neveztetik. Mert
ez által a vízi ebből Isten által választásnak decretomat.
Mert a kiket eleve el rendelt el hitta. Rom. 8. 30. Így
1an. 15. 19. El választottalak titeket ez világból, hatha-
tos

A kiváltkeppen való Hivatalrol. 253

es hivatalnak pedig mondattatik, á meg vertetteknek hivatalyara nevez mely az ö magok ö ki miat nem határozatos az üdvességre. Ezenképpen belsönckis nevezte. Mert á meg vertetteknek hivatalyara vagy csak külső képpen lében az ige által, avagy ha ugyan valóban megfogottatnak és indittatnakis valami módon, belsőkép-
ten az nem egyéb hanem csak ideig való voltázás.

III. Az hivatalnak fő szerző oka az Isten; indítója az ö ingyen való irgal-
massága; eszköze az Igének kiűzogatása.

2. Tim. 1. 9. *Ki meg tartott minket és hívott sent hiva-*
tal, nem az mi cselekedetünk szerint, hanem az ö tulaj-
don feltűrt pándéka és az Christus Iesusban öök iádéknek
értéke nekünk adattatott kegyelmessége szerint. 2. Thell. 2.
99. *Mellyre hívott titeket az mi Evangeliumunk által.*

IV. Az mi körül forgodik az hiva-
tal az elválasztott ember, de á még ö
magában nyavalyas lelkes testi bűnös,
s az Istennek életétől el-idegenedett, sőt
s az bűnben megholt.

Eph. 2. 1 *Titeket s kik az vérkekben és bűndekben meg-*
holtatok volt egyjött meg elevenített. Col 2. 13. *Es tite-*
ket kik megholtatok volt a bűndekben meg elevenített. it.
E. 3. *Valank régenten miis bolondok istetlenek tevelygők,*
az kívánságoknak és külsőmb külsőmb gyönyörűségeknek köszo-
latok, gonoszságban és irigységben és öök gyűlölségessék egy-
másnak gyűlölsék.

V. Vétkeznek annakokáért az Semi-
pelagiánusok, kik az embernek az hi-
vatalnak bévételére, avagy maga elki-
űzétést, avagy hajlandóságot tulajdoni-
stanak. Ennek

254 A kiváltsképpen való Hivatalról.

ennek oka az odafel elő hozott mondasékból meggyertzik, mert á miképpen semmit sem foglhat az meg-holt ember az ő maga feltámasztására, azonképpen semmit a semkell tulajdonítani embernek az ő maga hivatalyában.

VI. Nemis olyan mindazáltal az ember az hivatalhoz képest, mint az szőke, mert az hivatalnak bévételére alkalmas dolog, holott nem oroszlán nem eb, hanem okos teremtettt állat. Az embernek okossága mindazáltal minek előtt még meg nem világosított, segítséggel nincsen az hivatalra.

VII Ez az hivatalnak kegyelme képtelenül terjesztetik ki minden emberekre: holott még az közönséges hivatalis (melyről oda fel szállottunk) se történnyek minden embereknek, mint az ő ő Testamentomi egész Historia tanittya; s ugymint kiben az Pogányok elhagyatván csak az Sidok hivattattanak.

VIII. Formája, az Embernek, főképpen penig elméjének és szívének ingyen kegyelemből való elváltoztatásában áll, mivel nem tlak az elme világosfittatik meg hanem meg á mi kösiveinkis hufokká tétettetnek, avagy az engedelmességre hajtatnak.

A kiváltsképpen való Hivatalról. 255

Megtetzik ez világon az felső mondasokból kiváltsképpen. Ezech. 36.

IX. Hamissan tanítottak tehát az Új-
mító Arminiánusok, hogy noha az, érte-
sebben esméret öntettetik, és az indu-
katok ellene alhatatlanképpen felindit-
tatnak; de mindazáltal az akarat saba-
don hagyatik, hogy hidgyen avagy ne
hidgyen : hogy adattatik ugy vagyon
kegyesség az hívésre, ellene alhatatlan
kegyelemmel; de az hívésnek kegyel-
me nem,

Melly ré elvessel nyilván ellenkezőnek azok, kiker-
teken az szívnek el. átoztatásáról mond. Ezech. 36. 26. A-
konképpen Christus azt bizonyítja, hogy az választottak
nemcsak hallanak és tanulnak Istentől, hanem hogy vala-
mennyien tanultak ő hozzájárulással. Ján 6. 44.

X. Tellyességgel ellene alhatatlan az
hivatalnak kegyelme, noha nem az mi-
megromlott természetünkre nézve, ki-
az kőnélis keményebb hanem az szent
Lélekre nézve, ki által az ő választottit
ugy vonsa magához, hogy elkerülhe-
tetlenképpen engedgyenek.

XI. Ez vonás pedig semmiképpen
nem erőszak szerint való, sem az aka-
ratnak természet szerint való szabadsá-
ggával nem ellenkezik, mert az ő maga
rom.

256 A kiváltsággal való Hivatalról.
romlott természetű berint tálak az go-
noszra hajlando akarat, az bent lélektől
illettetven menten örömeit enged.

Ilyen vonás az mi az az Pastor valami zöld aggal ma-
gához vonja az j. hotskár, ki ötet nem erőszak berint, ha-
nem az ő maga kényén követi. Iol lehet ebben az dolog-
ban külömbfélig legyen, hogy az Inhorsha természet be-
rint való, az ember pedig bent lélektől beléadattatott
hajlandóság berint édesgetetik. Summája ez. Az Isten ne-
külösképpen hív, ugy vagyon, de egybersmind belső-
képpen az elmétis megvilágosítja, hogy az hivatalnak
méltóságos voltát megismerje, és szívét meg hajja hogy ve-
engedven.

XII. Hamissan állattyak az Ujjitok do-
asztis hogy minden embereknek elége-
dendő kegyelem adatik ugyan, de an-
nak az kegyelemnek bévételére, és az-
zat való életre szolgáló megtévés nem
adatik.

Ez az vélekedés ő magát felforgotva; mert ha nem a-
datik az hívés kegyelm az vélekedetére nézve tehát azse
kegyelem nem elégséges, mivel hogy senki meg nem tar-
tatik, hanem ha hívén. Meg vallyuk ugyan hogy az kö-
zönséges hivatalis elégséges arra, hogy az megvetetteken
magok in nhetetlenekké tegye, de az időselegere nem,
minem őt elemmel mondja Isten, Fla. 5. 4. Mit kellene
meretelnem az én bölömmel, á mi nem vélekedtem
volna s véle

XII. Képtelenül tanittyak az Pela-
giánusok azt, hogy az hivatalnak ke-
gyelmén az természet berint való értet-
tessék.

A kiváltképpen való Hivatalrol. 257

Mert sohol az Irás az kegyelemnek nevezetivel ugyanem él, hanem avagy az kevelétevo kegyelmet, avagy az angyen adattatott kegyelmet érti. ph. 1.6. Az s kegyel-
me ditsősségének ditséretire melyből ingyen kedvesekké tette
minket magának amaz szerelmében Rom. 12.6. Mivel-
bogy külsőmből külsőmből ajándékunk vadnak az nekünk ada-
toss kegyelem szerint.

XIV. Az hivatalnak vége az Isten-
nek ditsőssége, és az választottaknak
bidveffége.

XV. Az hivatalnak idéje az keresz-
tséghez nem köttetett. Mert az Isten
nemellyeket az keresztség előtt, nemel-
lyeket az keresztségben, nemellyeket az
keresztség után hiv.

Mint az Abraham ki még az környulmetekedés előtt
hivattatott és megigazittatott volt. Rom 4.

XVI. Meg tettzik ezekből mitloda
külömbőség legyen az közönséges és ki-
váltképpen való hivatal között. Amaz
gyakrabban, csak külső, ez belső. A-
mazon ámbár ugyan belsőképpen is mun-
skálkodgyék az meg vettettekben, de
az Iduesség esméretinek csak sagarával
világosítja meg az elmet, és az szív
csak egy szempillantásig való örömmel
illeti. Ez pedig az elmet tellyes vilá-
gossággal világosítja meg, és az szív

az lelki ajándékoknak nemcsak meg-
 költségével hanem igaz érezéssel,
 és igaz s. álhatatos örömmel önti meg;
 amazt ellehet vesíteni, ennek pedig a-
 jándékot és kegyelmet nem lehet el-
 vesíteni.

Az közönséges hivatalról állanak ez mondasok. Mat. 13. 20. Az melly pedig az kőszikla helyre birtosod, az az ák bállya az ige, és mindig az örömmel veszi azt, mint a szőlő, és meggyökerez magában hanem ideig való. Sidok. 6. 4. 5. 6. Mert lehetetlen dolog hogy azok kik egysezer megvilágosítottak, és meghostolták az uenyei ajándékot, és veszi lőrtének az szent Léleknek, és meghostolták az Istennek, és így az kőveszerkeztető világnak erejét, ha elesnek ismét megújítottassanak az megtérésre. Az kivál. kép. pen való hivatalról pedig Pal. Rom. 11. 29. így áll. Mert megbánhatatlanok az Istennek kegyelmessége és hivatalossága.

XIX. R E S Z.

Melyben,

AZ IDVEZITŐ HITRŐL.

AZ kiváltképpen való hivatalnak munkái esköz nélkül avagy esköz által való-
 lok.

Eszköz nélkül való munkája az idvezitő hit.

Az idvezitő hit pedig az hivatalnak olyvala ajándéka, kevel az elválasztott ember azsa Evangeliumbol meg ismert, ingyen kegye-
 lemből való.

lemből, Christus felől való igitéteket, magára szabja, és azokban igen igen edessen meg nyugoszik.

R E G U L A K.

I: Az hitnek nevezetinek ött jegyzeti vadnak az írásban: Mert az hit az nem tulajdon képpen való állás berént, melyet Metonimiának hívnak, avagy az igaz tudományert vetettek, ki nem az az hit melyel hisünk, hanem a kit hisünk (a): avagy az Historiai hit (b): avagy az ideig való (c): avagy az tífuda tételeknek hűi (d): avagy az idvezítő het értettetik rajta (e):

(a) 1. Tim. 1. 19. Híred és jó lelki ismereted lévén, kit némelyek megvetvén az hit körül hajó törést szenvedtenek (kárt vallottanak) (b) Iac. 2. 19. Te hiszed hogy egy az Isten, jól eselökessz az ördögököt hisz és rettegnek tőle. Ez az hit annakokáért mely az tífuda el hívésben áll, az megvetettekkel és válsáttakkal közönséges. (c) Matth. 14. 10. Az ki pedig az kősziklás helyre híngettet az az, a ki hallja az ígét és mindigárt ördömmel veszi: nincsen pedig gyökere ő magában, annakokáért ideig való (d) Matth. 7. 10. Ha annyi hitetek léssen a mennyi az mustár mag, azt mondgyatok ennek az begynek menny által innen amoda, és által meggyen. Ez tiak bizonyos időhen engejtetett, és az megvetetteknek is adattott, mint az Iudás példájából meg tettezik, kinek az többivel egyűlt az tífuda tételeknek ajándoka adattatott vala. Matth. 10. 8. (e) Az idvezítő pedig és az válsáttaknak tulajdon az, melyet oda fel le iránk.

II. Az ő fő szerző oka az Isten: indítója ugyan azon kegyelem kivel elválastattatunk és hivattattatunk.

Apost. csel. 13. 48. *Es hívének mindnyájan valakik elrendelt: tve valónak az érdeklésre.* Rom. 11. 7. *Az válasszottak megnyerték az ísbbi meg keményedtek.*

III: Ingyen kegyelemből való ajándék annakokáért az hit, nemcsak azért hogy azt nem érdemlettük, hanem hogy mi belenk az ſent Lélek általöntetikus.

Ez regula tetetik Socions ellen, ki az hitet, nem azért neuzei ingyen kegyelemből valónak, hogy az ſent Lélek általöntetetik belenk, hanem hogy senki nem érdemlette azt. De hogy az hit Isten ajándéka légyen meg tetizik. Phil. 1. 29. *Mert tinektek ingyen kegyelemből adatott az Christusert, hogy nem csak hűgyetek ő benne, hanem megűbenvedgyetek is ő érte.*

IV. Az eskőzi ok, ki által minekünk az hit, az megállapadott idejűekben adatik rendűserént, az Istennek igéje.

Rom. 10. 17. Az hit hallásbal vagyon az hallás Isten igéje áltl.

V. Az Evangeliumnak prædikallása annakokáért nem egyedül oka az hitnek, hanem az mennyiben őſve vagyon köttetven az ſent Léleknek hathatos erejével.

Apost. 16. 14. Lydiának az Ur meg uyította ſívet, hogy ſzáfigyelmezne azokra mellyeket mondvalásál.

VI. Az

VI. Az á dolog melly körül forgo-
dik az hit, közönfégessen úgyvagyon
az Istennek ígéje: tulajdonképpen
mindazonáltal az Christuson fundalta-
tott ingyen kegyelemből való igitetek.

Az Papnak ezt az második tizikelyt e gadg. ak az i-
rás ak nyilván való helye ellen. Rom. 3.24. *Ki rendel*
Isten engesztoláldozárol az hit által az bűvében, és á
ro. 9. Hogy ha vallásiréséssz az te sadrol az Uo
Iesusról, és elhiended bűvében, hogy az: Isten díet felő
masztotta meg tartatol.

VII. Az hitnek formája, tanításnak
okaért három részekkel szokott le irat-
tatni, isméréssel; el-hivéssel és bizoda-
lommal.

Az esméret azoknak melly k az idvessegre gűkfegef-
sek tudása. Az el-hivés az n ellyel erősen el-hívi vala-
ki, igazaknak lenni mind azokat, valamelyek az Istennek
ígéjében megadnak iratva van. Az bizodalom az mellyel
kiki az hivek közül az E. angeliomi e. éreteket magára
s bja.

VIII. Az esméret és elhivés az Hi-
storai és idvezítő hittel közös, az bi-
zodalomis pedig ennek tulajdona.

Az bizodalom nevezetik az Apostoltol Per oithesisnek
és Plerophoriának Eph. 3.12. Theff. 1.5. Az bizodalom-
nak pedig nevezeti. avagy az Christusnak az o joré mé-
nyivel való együtt megfogása és magára való szabása.
v. g. az lelki ismeretnek meg esen. es. és értet. Ez
első mód szerint, formája; második értelem szerint munká-
ja az hitnek.

IX. Az esméret nélkül való hit an-

II. Az ő fő szerző oka az Isten: indítója ugyan azon kegyelem kivel elválasztattunk és hívattattunk.

Apost. csel. 13. 48. *Es hívének mindnyájan valakik elrendelt tve valának az örökéletre.* Rom. 11. 7. *Az választottak megnyiték az ísbbit meg keményedtek.*

III: Ingyen kegyelemből való ajándék annakokáért az hit, nemcsak azért hogy azt nem érdemlettük, hanem hogy mi belenk az ſent Lélek általöntetikis.

Ez regula tetetik Socions ellen, ki az hitet, nem azért neuzei ingyen kegyelemből valónak, hogy az ſent Lélek általöntetik belenk, hanem hogy senki nem érdemlette azt. De hogy az hit Isten ajándéka légyen meg tetizik. Phil. 1. 29. *Mert tinektek ingyen kegyelemből adatott az Chriftusert, hogy nem csak hűgyetek ő benne, hanem megſenvedgyetek is ő érte.*

IV. Az eskőzi ok, ki által minekünk az hit, az megállapadott idejűekben adatik rendſerént, az Istennek ígéje.

Rom. 10. 17. Az hit hallásbal vagyon az hallás Isten ígéje által.

V. Az Evangeliumnak prædikallása annakokáért nem egyedül oka az hitnek, hanem az mennyiben őſve vagyon köttetven az ſent Léleknek hathatos erejével.

Apost. 16. 14. Lydiának az Ur meg uyította ſívet, hogy ſzá figyelmezne azokra mellyeket mondvalafal.

VI. Az

VI. Az á dolog melly körül forgo-
dik az hit, közönfégessen ugyvagyon
az Istennek igéje: tulajdonkeppen
mindazonáltal az Christuson fundalta-
tott ingyen kegyelemből való igitetek.

Az kapuának ezt az második cikelyt t gadg. ak az i-
rás ak nyilván való helye ellen. Rom. 3.24. *Ki rendel*
Isten engesztoláldozatát az hit által az 8 véreben, és á
10. rón. 9. Hogy ha vallást tétecsz az te szadrol az Vo
Iesusról, és elhiended szivedben, hogy az: Isten dírt felhő
masztotta meg tartatol.

VII. Az hitnek formája, tanításnak
okaért három részekkel sokott le irat-
tatni, ismérettel; el-hivéssel és bizoda-
lommal.

Az esméret azoknak melly k az idveslegre gúkfeges-
sek tudása. Az el-hivés az n ellyel erősen el-hívi vala-
ki. igazaknak lenni mind azokat, valamelyek az Istennek
igéjében megvadtak iratta ván. Az bizodalom az mellyel
kiki az hivek közül az E. angeliomi e. éreteket magára
s bja.

VIII. Az esméret és elhivés az Hi-
storai és idvezítő hittel közös, az bi-
zodalomis pedig ennek tulajdona.

Az bizodalom nevezetik az Apostoltol Periphetesnek
és Plerophoriának Eph. 3.12. Thess. 1.5. Az bizodalom-
nak pedig nevezeti. avagy az Christusnak az 8 joré mé-
nyivel való együtt megfogása és magára való szabása.
v. g. az lelki ismeretnek meg esen. esedése érttetetik. Ez
első mód szerint, formája; második értelmen szerint munká-
ja az hitnek.

IX. Az esméret nélkül való hit an-

nakokáért, mellyel valaki vak el hívés-
sel hissi azokat, mellyeket az Romai a-
nya Szentégyház hissen, semmi.

Az hit sine cunctis nem lehet. 1. Mert hallásból va-
gyon, az hallás Isten igéjé 1. Rom. 10. 17. 1. Mert bel-
seféz mellyel az Isten ismertetik. Efa. 63. 11. Jerem. 31. 34
Zan. 6. 45. és 1. 3. 1. Cor. 1. 21.

X. Nemis jobb az historiai hitnel,
melly az erős bizodalommal nincsen
össve kötötven

Az Papiak az hitet csak az Ertelemben tanítták len-
ni az Ak rabban, és szívben nem. Az irás pedig nyilván
ellenkező dolgot állat, Rom. 10. 20. *Sível hiszünk az í-
ságra*

XI. Az bizodalomnak penig erőssé-
gét nem olyannak taníttuk, melly
semmi kéte kedéssel ne tusakodgyék,
hanem á ki az ketelkedélektől végkép-
pen meg ne győzetteffék.

XII. A mi az hitnek munkáit avagy
tulajdon tselekedetit illeti, igazan
mondgya Pal az olyan dolgok valósá-
gának mellyeket remienlünk, és azok-
nak bizonyos mutatajának, mellyeket
nem latunk. Sid. 11. 1.

Az hinek egyváltallyában tul idonsága az hovy az jó-
vendő és még jelen nem levő dolgokat jelen valokká tes-
gye magának mint az Abraham az Christusnak napját
mondatik hovy latta, Zan. 8. 56.

XII. Azok á kikben az hit vagyon
valástot hivatalok.

Az eif mőknek hitirol az ke eifégről valorudemá-
niban állottunk.

XIV. Az hitnek graditsi vadnak, nem
csak mas külön emberekben hanem a-
zon emberbennis, úgy hogy neha erőf-
sebb, neha erőtlenebb legyen, úgy mint
az által hogy soha el-ne vesztethessék.

1. sa. 42. 2. Az meg segezt nádskalat ősvu nem rontya. és
az füstolgyercy a belet elnem olya. 1. hil. 6. 1. hitem
azt hogy az ki el kezdette bennetek az jó munkát, elis
vegezi az Iesus Christusnak p. asg. 51d. 12. 2. Fel nezuven
az hitnek vezérére, és végezdi az Iesus a.

XXX. R E S Z.

Melyben.

AZ MEG IGAZITASROL.

AZ hivatalnok eszköz által való és az
bitbol származó munkái réssrint az
meg igazítás és meg sejtés, réssrint az
bádvességnék bizonyos volta, és az keresztényi
szabadtság.

Az meg-igazítás az Istennek olly ingyen
gyeemből való munkája; melly l az válass-
totnak az Christusnak legteteléért, az o bü-
nök alól felsabadíttatnak, és igazaknak is. az
örök élet örökösinek mondattatnak.

I. Az igazság az írásban avagy az oké avagy az személyé. Az ok igazsága az, mellyel az ember ki egyéb aránt bűnös valamelly bizonyos dologban ártatlannak vagy igaznak mondatik. Az személyi igazság avagy tökéletes, avagy tők el-kezdettet. Az tökéletes törvényinek mondattatik, a mennyiben azt a Törvény kívánja; és Evangéliominak a mennyiben azt az Evangélium a Christusban mutattya. A kezdett az mellyet az Szent Lélek az hivekben ebben az életben kezd el s. az másodokban végez el. Az Christusnak anakokáért tökéletes igazsága az megigazítálnak, az kezdett pedig az megfentelésnek ajándéka.

I. Meg igazítani ebben az helyben nem annyit tében mint meg büntetni, avagy benne levő igazságot ontani belé, mint a Papisták akarják, hanem törvényeski jegyzés szerint a bűn alól fel szabadítani, és igaznak mondani.

Példab. 17. 15: A ki meg igazittya az Istentelent, kar-
hoztanya az igazat, utálatosság az Úrnak mind az ke-
Efe. 1. 7

Isa. 5. 23. Iajazoknak kik meg igazították az Istentelent az ajándékért, és az igazoknak igazlágat el fordították. 1. Cor. 11. 19. Meg igazítottak a bűnösök az ő fiaival. Luk. 7. 29. Es az egész nép ki hallja vala, és az publicánusok igazították vala az Istent. Luk. 10. 29. Amaz pedig akarván magát igazítani.

III. Az meg igazításnak szerző oka az tellyes Szent háromság.

2 Cor. 5. 19. Az Isten vala á ki bekeltette magával a világot az Christusban. 1. Cor. 6. 11. De meg mosztattatok, de meg Szenteltettetek, de meg igazítottattok az Ur Iesus nevében és az mi Istenünknek lelké által.

IV. Az ő belső indító oka á csupa kegyelem, avagy az Istennek ingyen kegyelemből való jó kedve.

Mert hogy ez iz ingyen kegyelemből való jó kedve, és nem az belénk öntetett kegyelem értetteflék meg tettük ezekből az bizonság tételekből. Rom. 3. 24. Meg igazítottatnak ingyen az ő kegyelméből. Eph. 2. 8. Kegyelemből tartattatok meg hit által, és ez nem érdétek vagyon, Is Isten ajándéka. Tit. 3. 4. 5. Midőn pedig á mi meg tartó Istenünknek jóvalta, és emberekhez való szerelme fel tetzet, nem az okból az igaz tselekedetekből á melyeket mi tselekedünk volna, hanem az ő irgalmosságára ferint tartotta meg minket.

V. Külső indító oka az Isten ember Christus.

A Christus, á mennyiben Istennek fia, szerző oka közönfőgeffen az meg igazításnak az átvával és Szent Lélekkel, á mennyiben pedig Isten ember, és mi közben járunk, külső indító ok, mert ezt az ajándékot minékünk az ő érdemével nyerte.

VI. Az ő eszközi oka, az Fvangeli-umnak igéje.

Mert

Mert Istennek hatalma az idveffegre minden hívőknek.
Rom. 1. 16.

VII. Az meg igazulásnak arra az emberre nevezve ki meg igazittatik femmi oka nincsen hanem csak esközi tudniillik az hit.

VII. Ez az mondás. *Hit által igazulunk meg*, amaz nem tulajdonképpen való bõllás szerint való mellyet Metonymianak hívnak, és mind egyet tében: *Az Christusnak hittel megfogott érdeme által igazulunk meg.*

IX. Tzak egyedül az hit mondatik meg igazítani, a tseleketekre nézve, kik az hit után következõ gyümölsök ugyan, de nem okai az megigazitásnak; mert nem elõzik meg az meg igazulandot; hanem követik az megigazitást.

Iollehet ez az bocska *egyedül* ugyan annyi befukkel, és Syllabákka mint en az írásban, mindazáltal ollyal bõllálnak formájával mondatik ki, mellyek azont teszik, mis nemüekim ezek: tselekedetek nélkül, ingyen kegyelem bõll, Rom. 3. 24. 28. Eph. 2. 8. Gal. 2. 16. Iollehet annakokáért az hit nincsen egyedül, hanem a tselekedetekkel ösive förtetven. egyedül igazit mindazáltal meg. Mint az nap nem egyedül vágyon ugyan az égen, de mind az által egyedül szerzi az napot

X. Az hit nem ugy mint tselekedet,

avagy

avagy az ő meltoágával, hanem mint,
az Christust meg fogo eszköz igazít
meg.

A papisták megengedik, hogy mi hit által igazulunk meg, de az hitet ebben az dologban úgy veszik mint cselekedetet. De valamit az iras az hitnek tulaj onit mind azt azért tulajdonítja a ő néki, az mit az hit meg fog; mint az arany gyűző nagyra becsültetik az belé foglaltatott drága kőért. Es innen tertzik meg melly sépen egyezzenek azok az irásnak helyei mellyekben néha kegyelemből, néha á Christus érdemből, néha hit által mondatunk meg igazulni. Mert meg igazulunk Isten kegyelméből az Christusnak hittel meg fogott érdeméért.

XI. Az meg igazításnak matériája, á Christusnak elégtétele kivel á mi bűnainkel érdemlett büntetésekertis megfizette, s. tökelletes engedelmeffégetis tött az törvénnek.

Hogy az Christusnak elég tétele, nem csak az szenvedésben, hanem még á Christusnak cselekedetből engedelmeffégebenis helyezettett légyen, oia fel az 18 részben ki nyertük.

XII. A meg igazulásnak matériája, az ő magában nyavalyas ugyan, de mindazáltal az Istentől el választott, hivattatott és hittel ajándékozott ember, noha azért terméseti szerint á hivatal az hitnél, á hit á meg igazulásnál elebb való mindazáltal idővel nem különböznek.

Mert

Mert mi helyen az ember hathatós képpen hivattatik, ottan min egyaránt hi te' is meg ajándékoztatik, és hit által meg is igazítatik.

XIII. A meg igazításnak formája, á Christus egész elég tételének nekünk való tulajdonítása, mellyel egészben mienk is nem különbben mintha mi magunk tettük volna azt.

Az igazság melly az hívőnek tulajdonítatik, ben léte' berént az Christusban vagyon, tulajdonítás berint, mi bennünk. Ragadgyák az ellenkező felek, hogy az irás valahol erről az tulajdonításról bizonyítást tenne, de mi lehet világosabb azko erre ezö helynel? Rom. 4. 6. *Mint az David boldognak mondgya azt az embert á kinek Isten az igazságot cselekedet nélkül tulajdonítja, s a több,* Phil. 3. 9. *Mindeneket gane'nek tartom hogy á Christus meg nyerhessem, és salasztassam ő benne olyannak á kinek nincsen az maga igazsága melly á törvényből vagyon hanem á melly á Christusnak k'ri által vagyon, az az igazság tudniülk melly az Istenből vagyon hit által.* Kivált képpen pedig ezent taníttya az egymás ellenben való tételis, mellyel az mondgyák hogy az Christusnak á mi bűneink, minekünk pedig az ő igazsága tulajdonítatik, 2. Cor. 5. 2. *Mert az á ki bűnt nem tud vale, miéretünk bűnne tette, hogy mi lennénk Isten igazsága ő benne.* A Papi táknak bűnté olyan képtelennek látezik hogy mi más igazságával legyünk igazak, mintha valaki más tulajdonnyával mondattatnék tulajdonnak. De egy nedlenek á példák, holott ember az emberrel nem bűntenygy vagyon egyesítettven, mint az hivek á Christussal, ugy miut ő fejekkel. Végezére nem akarják hogy á Christusnak igazsága ő nekik tulajdonítassék, holott nem segyenlik azt állatni, hogy az holt embeteknek barátoknak igazsága ő nekik tulajdonítatik.

XIV. Tanításnak okáért mindazáltal

sal a megigazításnak formája két cselekedetekkel adatik előnkben: A bűnöknek megbocsátásával, és az igazságnak nekünk tulajdonításával: avagy a bűnöknek tollunk elítélésével, és a tökéletes igazságnak nekünk itélésével.

XV. Iollehet pedig a két jó tétemenyek mind egyek arra a dologra, a melyben vadnak, és az időre nevezve, mind az által egymástól valóságossan meg vadnak válaſtatván.

Mert külömböznék. I. Leiráſſal, Mert más az hamisságnak tollunk elítélése, más az igazságnak nekünk itélése. Mellyet hogy jól meg ertsünk meg kell tudni mi csoda külömbség legyen ezek között az úók között, nem igaz, Hamis és igaz Nem igaz és Hamis, nem Hamis, és igaz, Ez kézenem igaz az igaz egymásnak ellene mondanak. Ezek, hamis és igaz, réſſéért olyanok kiknek egyike valamit ragad csak arra az dologra nézveis a melyben az, a mi ő fele mondatik, az ő természeti ſerint benne vagyon, s, réſſéért egymással ellenkezők. Ezek, nem igaz és hamis, Ismét, nem hamis és igaz egymástól külömböznék, meg kell tudni ez is hogy ezek Hamis és igaz, nem köz nélkül való egymással ellenkezők. Mert köz ezek között az az ártatlan a ki nemis Hamis, nemis igaz: Immar pedig hol ott az bűnöknek bocsanattya az hamisságnak tollunk való éi itélése, az igazságnak pedig nekünk tulajdonítása, azoknak nekünk itélése amazzal, nem Hamisságnak, avagy ártatlanoknak, ezzel igazságnak tartatunk. Ki ne venne pedig eszébe, hogy nagyobb dicſeret legyen igaznak is lenni, hogy semmint csak ártatlannak, és nem csak semmi gonoszt nem cselekedetnek, hanem annak felette jó cselekedetnek is lenni? Iollehet

penig mostan ez két dolgok az emberben, nem azzal á
 dologgal á melyben vadnak, hanem csak gondolattal k
 lőmbőznek, régenten pedig á dologgalis melyben vadnak,
 külömbőznek valá. Mert á Paradicsomban helyheztetet
 ember ártatlan volt, de nem igaz: mert az igallágot ve
 gre az tőkélletes engedelmeslégg által fogja vala meg
 nyerni, II. Leg közelebb való és tulajdon okokkal külömb
 bőznek mert ő bűnök meg bocfátásának oka á Christus
 nak halála és szenvedése, mellyel á bűnök eltöröltenek,
 Sid. 9. 22. Vérontás nélkül nem léssen bocfátat. I. Ian 1. 7. 37.
 A Iesus Christusnak az. Isten fiának vére tisztít meg min
 ket minden bűnösöktől. Az igallág nekünk tulajdonításá
 nak pedig oka á Christusnak tőkélletes engedelmeslége,
 Rom 5. 19. Mert á miképpen egy embernek engedelmes
 sége által bűnösökhöz tétetnek á sokak; ezenképpen egynek
 engedelmeslége által igazakká tétetnek á sokak. Hogy
 pedig az az engedelmeslég az az cselekedetbéli legyen, á
 mellyel mi éreztünk az egész törvénbéli tőlőtte, oda fel
 az 18. részben meg mutattuk. III. Tulajdon cseleked
 tekkel külömbőznek. Mert á bűnök meg bocfátásá valls
 á kárhozattul szabdulunk meg Rom. 5. 9. Sokkal inkább
 meg igazítottat ván mostan az ő vere által meg tartatunk
 általa az haragtól. Az igallágnak nekünk tulajdoni
 tásával pedig ezen fellyül az örökéletet nyerjük meg.
 Rom. 5. 17. Sokkal inkább azok kik az kegyelemnek és az
 igallág ajándékának bővséget vésik. Uralkodni fognak az
 életben az egy Iesus Christus által. Gal. 4. 5. Mind az két
 cselekedet tétetetik. Az törvény a'á adta magát, hogy
 azokat kik á törvény alatt, az az á törvénynek átka alatt
 valának, meg váltaná hogy fogadott fűságot venni.
 Immar pedig nagyobb jó akarat az rabot kiválni, és en
 nek felette mikor kiváltatot fiuva fogadni, mint csak ki
 váltani. Nagyobb kegyelem nem csak meg-engedni, ha
 nem ezek fellyül ajándekoziis, mint csak meg engedni.
 Csonka meg igazítás annak okáért az, melyben csak á
 Christus szenvedése mondattatik tulajdonítani, és á mel
 ly egyedül csak á bűnök bocfánattyában iteltetik állani.

Itt sok ellenverések vadnak. I. Hogy az irás sok helye
 ken csak az szenvedéstől, avagy á bűnök bocfánattyarolón
 részemről

téseinek emlékeztet, De nem csuda: mert sok helyeken ér-
 telem foglaló mód szerint áll, elég az hogy ő magát az
 oda fel első hozott helyekben meg magyarázza. I I. Hogy
 az Apostol ezeket a bűnösöket, az bűnösöket, meg bocsáta-
 ni, és az igazságot néki tulajdonítani el cseréli Rom. 4.6.
 7. Mint mind egyet érő bűnösöket. De azt felellyük,
 hogy más a ki mondot bevédeknek egyet érés más u-
 gyan azoknak egymás után való következtetése. A mel-
 lyel egyik a máiktól hozattatik ki. A miképpen sent
 Pálzól a Dávidnak bűnösök 1. olt. 32.2. Boldogok kik-
 nek meg bocsátatának, és hamisságok. És, ezt hozza ki,
 hogy David boldognak non így azt a kinek az igazság tse-
 lekedet nélkül tulajdonítottatik. Az következtetésnek oka
 ez: Mert ha az bűnösöknek bocsánattya ingyen kegyelem-
 ből való tehát az igazságnak tulajdonításais. Tollehet an-
 nakokáért az, a mit Pál az hatodik versben állat, ugyan
 azon bűnösök Dávidtól nem mondattatott, mondattatott
 mindazáltal következtetés képpen. Sőt a mint Chrysosto-
 mus tanít ez az okoskodás, a ki felelő a nagyobra vagyon,
 Mert ha boldog az, a kinek bűnei meg bocsátattanak, te-
 hát sokkal boldogabb az, a kinek annak f. lette az igazsá-
 gis tulajdonítottatik. I I I. Hogy a kinek bűnei meg bocsát-
 tattanak, annak az igazságis tulajdonítottatik és valaki a
 karhozattol meg bűbádult, az az örökéletnek és b. okos.
 Annakokáért nem különböznek ez jó-tétemények. Erre
 azt felellyük, hogy nem mindgyárt egyek azok, kik azon
 egy dologban egybers mind vannak, Mert ugy a következ-
 nek, hogy az hivatal. a megigazulás és megbenteltes
 nem különböző jó tétemények volnának. Mert minden
 a ki hivatatott, igazult és megbenteltetett. I V. Hogy
 az bűnösöknek bocsánattyaival még az el-hagyásnak bű-
 nei is meg bocsátattanak. ann kokáért azzal az ember tö-
 kéletes igazsággá tétetik. Hozzá adgyák az következtetés-
 nek okát. Mert a ki semmit el nem hagyott az mindent
 meg cselekedett. Erre azt felellyük, hogy nem igaz a kö-
 vetkeztetés, mert más az ok. a mellyért semmit el nem ha-
 gyottaknak, más a mellyért mindeneket megcseleked-
 teknek lenni mondattatunk, semmit el nem hagyottak-
 nak lenni mondattatunk, mert a Christus még a mi elha-

gyásunknak bűneiért is szenvedett, Mindeneket pedig meg cselekedtetnek lenni mondatunk : mert mi helyetünk mindeneket meg cselekedett, Külömböznek semmit el nem hagynak és mindent meg cselekedtetnek lenni az büntetésre és jutalomra nézve is, Mert jollehet meg bocsátatik annak a bűn, és büntetés a ki a meg cselekedendőket, el hagyja de mindazáltal azért nem érdemel jutalmat, V. Hogy képtelen dolog egyadósna k fizetést kétszer kívánni. Ha annakokáért a Christus szenvedésével a bűnökért elég lótt, nem kell meg kívántatni a cselekedetbéli engedelmesfégy által való elégtételnek is, De itt az o berekesztések nincsen a mi vallásunk ellen, Mert nem az egy adóságnak kétfős meg fizetése, hanem az egy fizetésnek kétféle, kívántatnak, Nem is kívántatik a Christusnak cselekedetbéli igazsága, a bűnökért való elégtételre, VI. Ha mind egy sem tékozlónak, sem fős-vénnek, és jósivel adakozónak lenni, tehát mind egy nem hamisnak és igaznak is lenni, Erre azt felellyük hogy a felvőtt fogás nem igaz, Mert nem köz nélkül ellenkeznek egymással, mivel hogy vadnak olyan emberek, kik sem tékozlóknak sem fősvényeknek, sem adakozóknak nem mondatná harnak, VII. Ha mind egy meg ruháztatni és a mezitelenfégynek elfedeztetni, tehát mind egy a bűnöknek meg bocsátatni és az igazságra tulajdonítani : Mert a Christus igazságának ruhájával még a bűnök is elfedeztetnek, Erre azt felellyük, hogy nem illendő az hasonlatosság, Mert a bűnös embernek nem csak fel kell ruháztatni, hanem először, az bűnnek undok köntősebből le is kell verkezettetni, Az mint annakokáért az Iosna Papról először az bennyes ruhák le vertetének, és annak utánna adattatának o reá az inneplő ruhák fejében téve ő néki az rüsti (Főie kétfégytis) Papisüvegetis Zach. 3. 4. 5. Így a bűnnek is fősos köntősebből először le verkezettünk, s. oston a Christus igazságának fényes öltözetivel, úgy öltöztetünk fel.

XVI. Az meg igazulásnak formája az az, a mellyel az hívók, az hittetl ugy --
mint in

mint a Léleknek kezével, az Christust az ő egész érdemével egygút meg fogják és magokra szabják.

XVII. Ennek az jó teteménnek vége az Istennek dicsősége és a mi idvességünk.

XVIII. Ebből az okoknak elől számolásából erőssenki hozattatik az, hogy az ember Isten előtt az ő jó cselekedeti avagy érdeme által meg nem igazul.

Ok. 1. Mert egymás ellenében tértlenek. 1. Kegyelemből igazulni meg. és érdemből Rom. 3. 34. Meg igazulnak ingyen az 8 kegyelméből és a 26. v. Azt hozzuk annak okáért ki hogy hittel igazul meg ember a törvének cselekedeti nélkül és a 1. íés. 6. v. Ha kegyelemből, nem a cselekedetekből többé. egyéb aránt a kegyelem többé nem volna kegyelem s. a több 2. A Christus által és az ő érdeme által igazulni meg, s a cselekedetekből. Gal. 2. 21. Ha az törvény által vagy az igazság. tehát a Christus hijjában holt meg, 3. általai és cselekedetek által. Rom. 28. Azt hozzuk annak okáért ki hogy hittel igazul meg ember a törvének cselekedeti nélkül, 4. az nekünk a Jdonitator igazság által me igazulni és az cselekedetek által. Rom. 4. 4. 5. Annak a ki munkálkodik nem tulajdonítatik az jutalom ingyen hanem tartozás szerint. Annak pedig a ki nem munkálkodik hanem hiszen annak a ki megigazítja az h retlent tulajdonítatik az hit igazságra 11. Ha a megigazulással minden dicsekedésnek matériájá ki rekesztetik, ugy hogy csak egyedül az Istené legyen a dicsőség. tehát nem igazulunk meg a cselekedetekből, Rom. 2. 19. Hogy minden sájbé dugattassék, és az egész világ melto legyen Istennek előtt a kárhóátra, és a 23. v. Mert mindnyájan vétkeztek, és az Isten dicsőségéről elmaradtak és a 27. v. Hol annak okáért a dicsőség.

es felekedés? ki rekestedetert. Micsoda törvény által? a cselekedetnek törvénye által? Nem: Hanem az hitnek törvénye által. Ebben kifogások vagyan a Papistaknak, hogy ezekben a helyekben csak az Ceremoniás cselekedetek értendők. De a ki azoknak a cselekedeteknek jaitromat, kik az Rom. 2.3. résben elő bírált totnak jól meg gondollya, láteben véli hogy nem csak az Ceremoniás hanem az Erkölcös cselekedetek is éternek. I. I. Ha az cselekedetekből igazunk megtehát avagy azokból kik az újja bíületét meg előzik, avagy azokkal, melyek azt követik. De egyikkel sem; mert az újja bíületés előtt a mi cselekedetink tellyelleggel rosiák, s, utánna nem tökélet sen jók.

XIX. Az megigazulásnak gyümölcsei az Istennel való békeffég, az ő hőz-
zá tettetés nélkül való járulás, az nyomorúságokban való dicsekedés, és á
bűnöktől, nem csak az büntetésre való
köteleffégre, mint á Papisták költik, ha-
nem az büntetésre nezveis való még-
szabadulás.

Egyeb aránt hijjában fizette volna meg mi érettünk á
Christus á bűntérítéseket: 1. sz. 3. Nemis á vég e jőnek
az Istennek lárogatái á válaóttakra, hogy az Istennek
elegendyenek, hanem hogy azok által megjobbítsanak
és próbáltassanak

XX. Az minékünk tulajdonított igazság tökéletes és egyenlő minden hívőkben.

Nem árt az hitnek nemtökéletes volta. Mert a miképpen azon egy drága követ, az erős és az erőtelen kéz is megfogja; azonképpen a Christusnak azon egy igazságát, az erősek és erőtelenek is bírják. (megnyerik).

XXI. Ugyan azon elveszthetetlenis.

Mert az Isten hivatalak ajándékai megbánhatatlanok.
Rom. 11. 29.

XXII. Eggyetlen eggyis.

Mi on a n kokaért, z márm g igazítator sientek, kérik hogy a bűnök nekik megbocsátassanak, nem a nyira az meg igazítás, ak végben vitelét, ni i gyűm ülése. megerősítés, és megbizonyítás t n zik

XXIII. Más az Isten előtt valo meg igazulás, az emberek előtt valo meg igazulás; amaz hitből, ez á cselekedetekből vagyon.

Erről vagyon á olog Jac. 2. 24. Lastjátok ann kokaért, hogy á cselekedetekből igazul meg ember, és nem s ká hitből: Melly mondás nem ell n e n az po o a amaz Sementiá áv l, Rom. 3. 20. Azt hozzuk annakokáért ki, hogy hit által igazul meg ember á s v é n n e k cselekedeti nélkül. Mert a n o t az emberek előtt valo meg igazulásról; itt az Isten előtt valo ol vagyon á dolog: Amott az Históriai és az Sietet által nem hathatós hit itt pedig az igaz és é s hit értette ik. Mások így mondjak, hogy á cselekedetből igazul meg ember, nem Sere képpen, hanem megbizonyító képpen, avagy megmutató képpen.

XXXI. R E S Z.

Melyben,

AZ MEGSZENTELESRŐL.

AZ meg igazítást mint az hold á napot követi á megszentelés.

Ez az Istennek, olly ingyen kegyelméből valo cselekedete, mellyel á Christusban hit ál-

tal bé oltattatot és meg-ig zittatot biveket,
 az szent Lélek által á természet szerint valo
 belkességől jobban jobban megszabadittya, és
 az ő kepeze feleppiti, hogy az ő di sóitására
 jó cselekedetek által alkalmatosakká tétessz
 nek.

R E G U L A K.

I. Megszentelni ez helyen nem an-
 nyit téssen mint á közönséges velle va-
 lo éléstől meg fogni, és szent hasznokra
 rendelni: hanem á szentségnek belé ön-
 tésével szentétetni.

Az első jegzésben pa ancfoltatik hogy megszenteljük
 á bombarot.

II. Neveztetik Ujjászülésnek, Meg-
 újításnak, Megtérítésnek, Pœnitentia-
 tartásnak, Megtérésnek és meg dicsői-
 tésnek.

Ezek mindazáltal az sők sok jegyzetek; mert az Uj-
 jászületésnek, meg újításnak és megtérésnek fia a avagy
 egyet téssen az hivatallal és á mi nek ajan ékozásával,
 avagy az életnek meg újítását jegzi, mellyel ember ugyan
 cselekedet szerint á bűnnek meghal és él az igazságnak:
 Az első értelemben á meg ig zolásnak előtte vagyon, és
 annak oka: á máso ikben pedig annak utánna vagyon,
 és gyümölcse. Pœnitentia tartásnak és megtérésnek tész-
 lekedetivel neveztetik: melly nevezetek mindazáltal,
 nem külömben mint a siodoknál, az Nich m és Subb és á
 Görögöknél á μεταμέλεια és μετανοια külömb-
 böznek, Amaz az elmében, és á szívben vagyon: amaz
 még

még a hiteleneknek is, ez csak az Isten felőleknél tulajdon; jó lehet ez a külső, még nem mindenkoron állandó. Megdicsőítésnek mondják elhazdóképpen a mennyiben a jóvendő megdicsőítésnek előjárója.

III. Az ő szerző oka közönfőgeessen az egész Szent háromság: kiváltképpen pedig és végére nézve a Christustól és végre elbocsáttatott Szent Lélek.

Innen mondatik meg Szentelésnek Lelkének: Rom. I. 4.

IV. Az ő belső indító oka, az Istennek ingyen kegyelméből való jó akaratya.

Tit. 3. 4. 5. Midőn pedig a mi megtartó Istenünknek jóvalta és emberekhez való szerelme feltévezett nem azokból az igaz cselekedetekből melyeket mi cselekedünk volna hanem az ő irgalmossága szerint tartott meg minket az újjászületésnek serebére, és a Szent Léleknek megújítása által.

V. Külső indító oka a Christus az ő érdemével és hatható erejével egygűt.

Eph. 5. 25 A Christus szeretete az Anyaszentégházat, és ő magát atta erette hogy megszentelné őt.

VI. Az ő külső eszköz i oka az Törvénynek és Evangéliomnak tudománya; belső pedig a hit a jó cselekedeteknek gyökere.

VII. Melyhez járulnak a rendkívöl való eszközök is, kikkel Isten avagy a fellemeltetteket veti ki avagy a levetetteket emeli fel: mineműek az nyomorúsá-

Az megszentelésről,
ruságok, csudatételek, rettegések és ha-
sonlok.

VII. Az első ujjaßületésben avagy hivatalban az ember tellyefféggel semmit nem cselekedett; á megszentelésben pedig, midõn már idvezitõ hitteis meg ajándékoztatott cselekedõ kezdetiis az õ cselekedetinek, noha mindazáltal nem az ßent Léleknek kiváltképpen valo kegyelme és indítása nélkül.

IX. Az á dolog melly körül á megszentelés forgodik, az egészß ember, és az éttelme akarattya, és indulati.

heß 5. 3. "O pedig á békeségnek Istene ßentel-lyen meg tetteket egészben, és á ti egész lelkeitek elnök és vétek nélkül tartallék á mi Urunk Jêsus Christusnak eljövételére.

X. Formája két cselekedetekkel adatik elõnkben, á gonostul valo eltéréssel és á jora valo téréssel (a): amaz az õ ember megöldöklésének ez az uj ember megelevenítésének (b): amaz megfessétetésnek és eltemettetésnek, ez feltámadásnak nevezetik. (c)

(a) Solt. 34. 15, Esa. 55. 7. (b) Eph. 4. 22, 24. Col. 3. 9, 10.
(c) Rom. 6. 45. s. több. Gal. 2. 20.

XI. Az ő vége az Isten dítősége: á mi idveffégünk és annak bizonyos volta; mert semmi nyilván való megtsalhatatlan jele nincsen az elválastásnak.

2 Tim. 2. 21. Ha annakokáért valaki megtisztítandója magát ezektől, legyen megfenteltetett tisztességre való érdény.

XII. Az megfenteltetés ebben az életben nem tökéletes. Az honnét még a szenteknek (ugy mint a kik valamig élnek a Léleknek és testnek egymás ellen való tulajakodását érzik ő magokban) cselekedetiis nem tökéletesek.

Rom. 7. 19. 23. 24. Gal. 5. 17.

XIII. Külömböz a megfenteltetés a meg igazulástól. I. Nemmel: Mert amannak igazsága a minéműségeknek, ennek pedig igazsága az egymásra való vitettetésnek rendire tartozik: II. Formával. Mert. 1. Az megigazulásban ugy gondoltatik az hit mint Christus igazságát meg fogó kéz; az megfenteltetésben mint az jó cselekedeteknek kezdete és gyökere. 2. Az megigazulásban a bűn csak az büntetésre való kötelezésre, és az büntetésre nézve vétejtetik el; az megfenteltetésben

280 Az Szentek végig meg maradásáról.
ben lassan lassan az ő lételére nézve is
eltöröltetik. 2. Az meg igazulásban a
Christus igazsága tulajdonittak miné-
künk; az meg szenteltetésben ujj és
bennünk lakozando igazság öntettetik
belénk. III. Gradicsokkal; mert a meg
igazítás egy, elősolthatatlan tökéletes
mindenekben egyénlőképpen történő
cselekedet. Az meg szentelés pedig nem
egy szer lévő, az tökéletességre lassan
lassan mendegelő, az szent Lélek aján-
dektnek különb különbféle voltához
képest, némelyekben inkább, némel-
lyikben lassabban tettző cselekedet.

XXXII. R E S Z.

Melyben,

AZ SZENTEKNEK VEGIG MEG MARADÁSÁRÓL.

ANnyi a meg igazításról és meg-
szentelésről. Következik az szentek-
nek végig meg maradása és a keresztényi sa-
badtság.

*Az szenteknek végig meg maradása az Isten-
nek olly ajándéka, kivel a meg igazított és
meg*

Az Szentek, végig meg maradásáról. 281
meg szenteltetett választottnak, a Christus-
nak kegyelme, az szent Lélek által úgy meg-
pecsételtetik, hogy soha abból tellyességgel ké-
ne eshessenek.

R E G U L A K.

I. Az végig meg maradásnak neve-
zetin nem azt értyük itt, mellyel a vá-
lasztottak igen igen nagy uétekben ne
essenek; kivel hitek meg ne tantorit-
tassék; kivel az szent Léleknek hatha-
tos jelenlétét ideig elne veszhessék: ha-
nem kivel az hitből és Istennek kegyel-
méből soha tellyességgel és végképpen
elki ne essenek.

II. Az fő berző oka az Atya Fiu, és
szent Lélek Isten.

Ián. 10. 27. 28. 29. Az én juhaim az én szomat halgat-
tyák, és is ismerem őket, és követnek engemet. És én örök
életet adok nekik, és el nem vesznek soha örökké és senke
nem ragadja azokat az én kezemből. Az én Atyám
is azokat aita énnekem, nagyobb mindeneknél, és senke
nem ragadhatja azokat az én Atyám kezéből. En és
Atya egyek vagyunk. Eph. 1. 12. 14. Kiben megis-
pecsételtetetek a magisternek lelkével, ki a mi örök sé-
nünknek záloga, míg a tellyes szabadságban bé helyhezre-
stünk, az ő dicsőségének dicsire.

III. Az a dolog kiben ez a végig
megmaradás vagyon, az igazán el vá-
laszt.

282 Az Szentek. végig meg maradásról,
lasztatott, elhivattatott, megigazitta-
tott és megbenteltetett ember.

IV. Formája résberént a végig meg
maradásnak akarásában, résberént cse-
lekedésében áll. Az akarás a hivekben
soha el nem fogy, a cselekedés pedig
néha megöregbedik, néha megkiseb-
bedik.

V. Iollehet annakokáért az hit mun-
kalkodására nevezve elvehető, állattýára
és mivoltára nevezve mind az által mel-
lyel a Christust megfogja soha el nem
vehető.

VI, Ennek az ajándeknek vége a
mi idveffégünknek bizonyos volta, és az
az igaz s. erős vigasztalás.

VII. Mind ezekből azt hozzuk ki,
hogy az elhivattatott, megigazittatott,
és megbenteltetett válastottak az ő
idveffégek fölöl bizonyosak.

Az írásnak oda fel első hozor bizonyági kivől ezt bi-
zonittya. I. Az mi elválastásunknak bizonyos volta
Mert az elválastottak el nem vehetőnek, avagy megver-
tettké nem lehetnek. Matth. 24. 24. Mert támadnak
hamis Christusok és hamis Propheták és tévesk napj
leket és csodákat, úgy annyira hogy elhite-
ség az válastottakatis. 2. Tim. 2. 9. Mindazáltal az
stennnek első fundamentuma meg áll, melynek pecsét
Esmenam

Az Szentek végig meg maradásáról. 238

Esmeri Isten azokat kik övéi. I I. Az hivatalnak bizonyos volta. Rom. 11. 9. Mert az Istennek ajándéki és hivatala megbanthatatlanok. I I I. Az hitnek bizonyos volta. Esa. 42. 1. Az megfogott nádálár övé nem rontya, és áfutólgo gyertyabéler el nem oltva. I V. Az megigazulásnak bizonyos volta. Mily által semmikárhoz találunk nincsen azoknak kik áh hitus Jeshuban vadnak Rom. 8. 1. V. Az megfogotteltetésnek bizonyos volta. Phil. 6. *El hittem a t h o g y á k i e l e x d e t t e t i b e n n e r e k a z j o m u n k á t e l i s v é g e z i a z I é s u s C h r i s t u s n a k n a p j á i g* Azok á bizonyoságok kiket Bellarminus az ellentézőkre előhoz, avagy nem az igaz hivekről, hanem az képmitatokról vadnak mint. Matth. 24. 11. 12. 13. Luc. 8. 3. Jan. 15. 2. Sid. 6. 4. 5. 6. és 10. 26. 2 Pet. 2. 21. 22. *A v a g y* nem attól az hittől melyel hisünk, hanem á kit hisünk, az az igaz tudománytól (kit az képmitatokis kedvellenek ideig) való elűködésről ölnak mint 1 Tim. 1. 29. és 4. 1. és 6. 10. *A v a g y* az igaz hivekről ugyan, de hával kell érteni őket, mint Ezech. 18. 26. Midőn elfordítandgya magát az igaz s. á többi és 1. Cor. 9. 27. Gal. 5. 4. Az gonosz Angyaloknak és á mi búleiknek példája ide semmiképpen nem tartoznak mert csak tehetőség rőttenek volt ha akarnák, nem akarást hogy tehetnék; más penig az Újjá búlettetteknek mi volt, kik á b e n t L e l é k n e k k e g y e l m e által végig meg akarnak maradni s. megis maradhatnak, Hasonlóképpen az Saulnak, á Simon Mágusnak és Judásnak példái nem ide valók mivel megvették és nem válósítottak voltak. A Dávid és Salamon elég nagy vétékben estenek ugyan, de az hitből telvésséggel ki nem estének, mint ezt mind á kettőnek megtérése bizonyítja, az 51. Soltárban és á Prædicatori könyvben. *A z P é t e r e s e r i f o l A g o s t o n n a l e d g ű t a z t m o n d g y a k i: E l f o g y o t t a z v a l l á s t é r e l a z s z i n b a n, d e n e m a z h i t a z s z i n b e n.* Az ellenkező féleknek kiváltképpen két ellenveté éket kell meg gondolnunk. I. *H o g y* vakmerőség légyen az hitnek bizonyos voltaival dicsekedni, ho' ott az idvésséget Féléslemmel és rettegéssel kellesték inkább munkálodni. Phil. 2. 12. Erre azt felelvük, hogy semmi vakmerőséggel nem kell az válságotakat vadolni; mert az idvésségnek bizonyos

284 Az Keresztyeni Szabadságról.

nyos voltát, nem az ő tulajdon erejének tulajdonít-
 nyuk, kik mia az Isten kegyelméből ezerszer ki éshetné-
 nek; hanem hogy ő riztetnek az Isten ereje által. 1. Pet.
 1.5. Az félelem annakokáért és az rettegés nem az erős
 bizodalomnak, hanem az testi bátorlágnak tetetterik el-
 lenében. II. Hogy ugy hijjában valok minden intések,
 és hogy ugy az testi bátorlágra ut nyittatik. Erre azt fe-
 leljük, hogy semmi következés nincsen benne. Mert nem
 hogy az testi bátorlágra adna ez tudomány alkalmatossá-
 got, de sőt inkább elvonson az testi bátorlágról. I. Mert
 más állani, más magának láttatni állani. 1. Cor. 10. 12. II.
 Mert az idveflégnek bizonyos voltát serki nem ígérheti
 magának, hanem ha hitét az megfenteltetés által meg-
 bizonítja. III. Mert noha az bentek az Istennek ke-
 gyelméből tellyességgel ki nem esnek, mindizáltal igen
 igen nagy vétekekben eshetnek kikkél az Isten: és féle-
 barattyokat megbantják, és magokra fok nyomorúságo-
 kat vonónak.

XXXIII. R E S Z,

Melyben.

AZ KERESZTYENI SZA- BADSÁGROL.

Az keresztyéni szabadság, olly lelki saba-
 don bocsátás, kivel az bivek attól az
 szolgálattól, mellyel az megterés előtt sora-
 gattatnak vala, megszabadultanak, hogy Isten-
 nek késsen és vidámon engedgyenek.

R E G U L A K.

I. Ennek az szabadságnak szerző oka
 köszönlégesen az bent háromság, ki-
 váliképpen penig az Ur Christus.

Ian. 8.

Az Keresztyeni Szabadságról. 283

Jan. 8. 31. 32. Hát megmaradtok az én bűnémben, igazán én tanítványim léteek, és megismeritek az igazságot, és az igazság fel szabadít titeket, és az 36. vers, Ha azért az Fiu titeket fel szabadít, valóban szabadosok léteek.

II. Az ő eszközözi okát az hit.

III. Az akié ez az szabadság, az hívó ember.

IV. Az a dolog a mikörül vagyon, az Törvény az Bűnnek és halálnak szolgálattya az Lelki ismeretnek az közdolgokban, és az emberek parancsolataiban való nyomorgatása.

V. Formája azoknak az dolgoknak a mellyek körül vagyon külömb külömbféle voltához képest, külömb külömbféle conditiókkal adatik előnkben.

VI. Az törvényről mennyiben szabadultunk legyen meg, oda fel az Törvényről való tudományban megmutattuk.

VII. Az büntől és annak bennünk lakásától ebben az életben nem tellyesféggel szabadulunk meg; hanem meg szabadulunk az ő büntetésre kötelezetől, és uralkodásától: amattól az meg

286 Az Keresztyeni Szabadságról,
igazulás által, ettől az megfenteltetés
által.

Rom. 6. 12. Ne Uralkodgyek annakokáért az bűn á ti
halando testeitekben, hogy engedelgyetek annak az ő ki-
vánóságiban.

VIII. Az kőz, az az, sem parancsol-
tator, sem meg nem tiltatott dolgok-
tol, ugy meg szabadultunk, hogy azok-
nak megtartására, vagy meg nem tar-
tására, az mi lelkünk ismereti ne köte-
lezteffék.

Rom. 14. 13. Némelly azt hiszi hogy meg kell enni mino-
dent. á k pedig erdiesen paréjt eszik. Az ki mindent meg
eszik, ne tartsa semminek azt á ki nem eszik meg mindent.
Az ki nem eszik meg mindent né kárhoztassa azt á ki
mindent meg eszik.

IX. Nagy forgalmotofsan reá kell
penig ezekben az dolgokban az hitre
és szeretetre vigyazni. Az Hitre; hogy
az nem kőz dolgokat, kőz dolgoknak
ne tartfuk: az szeretetre, hogy herte-
len félebarátunkat megne botrankoz-
zassuk.

Az hitről mondgya Pál. Rom. 14. 23. Az ki pedig ké-
velkedik, ha esendik kárhozatott, mert nem hiszöl őti.
Minden penig á mi hitből nincsen bűn. Az szeretet ői mond-
ja az 14. v. 1. Azt pedig á ki az hitben erdiesen fel ve-
gyetek, nem az verekedésekben valo versengés k e mind
az által.

X. Azonoka vagyon az emberek-
nek

nek parancsolati környül az keresztyéni szabadságnak: mert azokra kik az Isten parancsolatival ellenkeznek; avagy midőn köz dolgok előnkben bűköfégek gyanánt tástíttatnak, az mi lelkünk ismereti semmiképpen nem köteleztetik. Az mellyek pedig, az Isteni parancsolatokkal egyyeznek, azokban lelkünk ismeretiért, nem kell ellent tartanunk.

XI. Fnnnek az szabadságnak vége. I. Amaz igaz vigasztalás, melly az büntől haláltól, és az köz dolgokban lévő borzalmatosságoktól való meg szabadulásból foly. II. Az igazságnak szolgálás, az melly ostan az igaz szabadság. III. Az Istennek igaz tisteleiti, melly úrés az babonáságtól, avagy félebarátunknak megbántásától.

XII. Az keresztyéni szabadsággal ellenkezik az testnek szabadsága, és a fajtalanság.

Iud. v. 4. Mert bé jöttek alattomban némelly emberek kik először meg régenten be irattattanak az kárhozatra kik Istenölének, kik á mi Istenünknek kezzeimességet bujálkodásra fordítják.

288 Az utolsó ítelet, elől járó dolgairól,

XXXIV. R E S Z.

Melyben,

AZ UTOLSO ITELETNEK

ELŐL JÁRO DOLGAIROL, tudniük
az Christusnak eljövételéről és az testnek
fel támadásáról,

AZ felső részekben az kegyelemnek
állapattjáról volt az dolog; kö-
vetkezik már az Dicsősségnek állapattja.

AZ utolsó ítéletről való tudomány pedig
ide tartozik.

Ennek az tudomannak három részei vad-
nak; az első elől járó dolgairól; az második o
magáról az ítéletről; az harmadik azt követő
dolgokról.

Elől járó dologat, Az Christusnak eljövete-
le, és az Halottaknak fel támadása.

Az, Christusnak utolsó eljövetele az, mel-
lyel az égbe, kiből sélemeltetett volt, meg tér
az föld károsságának megítélésére.

R E G U L A K.

I. Az Christusnak íteletre való eljövetele, igen igen bizonyos.

Ez meg az Patriarcháknak idejéről is nyilván megjelente-
tett. Iud. v. 14. Prophétált pedig ezekből az Adamról
hetedik ember az Enoch, mondván: Imhol eljő az Ur az
8 fok

tudniillik, az Christusnak eljöveteliről. 289
sok ezerszentséggel, hogy ítéletet tegyen mindenek ellen.
és meggyőződn minden Istenelenekeket azok közzül, az I
Istenelenségeknél mindent csellekedetiről, kikkel Istenes
lenkedtnek, és minden kemény beszédekről kikről szólót
tanak ellené az Istenelen bűnöfők. Eféle bizonylágok-
kal az írás igen igentelYES. Solt. 50. 1. és a több Dan. 12.
Matth. 24. és 25. Apost. csel. 17. Rom. 2. és 14. 2. Cor. 5. 1
Theff. 4. és 5. 2 Pet. 3. Ielen. 19. 6. a többi.

II. Iollehet az Christusnak eljöve-
telének idejét, jelesen napjára és orájara
nézve senki nem tudgya (a): olly je-
gyek adattattanak mind az által az
Christustól és az Apostoloktól kik az ő
napjának elközelítését és az ajtó előtt
állását, ujjal mutattyák.

(a) De erről az napról és oráról senki semmit nem tud.
Sem az mennyei Angyalok, sem az Christus, hanem csak
meggyedni az Atya. 1. Theil. 5. 12. Az időkről és álkalma-
sosságokról Atyamfia, minczen sükségek hogy tinektek
írják. Mert ti magatok jól tudgyatok hogy az Úrnak
máma napja, mint az Lopo eczakn, azonképpen fog el jöni.
(b) Matth. 24. 32. 33. Az fige faról pedig tanulgyatok pel-
kedni beszédek: midőn már az őgyengő agaczkái ki jönek és
levelezzik, tudgyatok hogy közel vagyon az ujár Exen-
gőképpen ti is midőn mind ezeket látándgyatok, tudgyatok
hogy közel vagyon az ajtonál.

III. Azok az jegyek közönségeffek
vagy tulajdonok.

IV. Közönségeffek azok, kiknek az
Jerusalem romlását, és az Christusnak
útólsó eljövetelét, közönségeffen kellett
meggyezni.

290 Az utolsó ítélet, elől jaro dolgairól,

ilyenek azok kiket Christus Matth. 24. 4. 28. Ierusal-
lem romlásáról, mint egy példázatról, és egyfészer mind az
eljöveteléről szólva, jó endőltudni // k az hamis Pro-
phéták, hamis Christusok hadak, döghalál, ehség, föld
indulás, Christusért valóúl fözterések arultatások, az
hirnek és szeretetnek megfogyatka záfa s. ártóbbi,

V. Tulajdonok az végképpen való o
batorság és hitetlenség () az Anti-
Christusnak ki jelentetése, és a Chri-
stus bájának lelke által való eltöröltetése
fe (b), Romának vérsedelme (c) amaz sz
kurvának elpusztitása, és megégette-
tése (d).

(a) Luc. 17. 26. 30. Az mint űor Noe idejében és á mint mi
történt Lo ideében, &c. 1. The 1. s. 3. Mert mi űon azt
mondgyak békeség és batorság, akkor hirtelen való ve-
sed- len, űó reátok, mint az űülésnek fájdalma az terhesség
átfonyi állatra és el fent kerülük, 2. Tim. 3. 1. 5. Ezt poliggil
tudmeg, hogy az utolsó napokban aralmas i // k lésnek
Merrl űnek az emberek magok űeretők, föf // ények, kér-
kedékenyek kevel // k űidalmazok űülejekhez enged //
lenek, haláadatlanok, űertégtelenek, űeretet nélkü //
valok, meg békélhet // lenek, karonlok, mértéktelenek
kegyetlenek, az i // k nak ném űeretői arulok &c. (b) 2.
Thess. 2. 3. Senki titeket val mi módon elne hitetlen
mert el nem jó az Urnak napiaaddig, míg el nem jó elő //
űor az űakadás, és meg nem jelen etikamaz bűnn //
bere, kit az U meg emé // az ű bájának le kével, és elő //
töröl az ű dicső // és eljövetelével. (c) Ielies, 2. Le onno
lott amaz nagy Babylon, &c. (d) Iel. 17. 16. Ez az ű //
űa-vak az az, áti z Királyok meg gyű // k az k //
az űuhusait meg é // k, ű magát meg é // k tűzzel.

VJ. Ezek közzé az jegyekköz //
űámlállyák némellyek az űidcknak as

Christo

tudniillik, az Christusnak eljöveteléről. 291
Christus anyaszent egyházához való
nagy és látható gyűléseket, kifelől azt
tanítták, hogy az utolsó időben kell
azt várni.

Egy általa látható örvenderes sententia volna ez, csak
hogy jófundamentum az irásokban. Az melly bizonyágo-
kat az Prophétákban elő-hoznak, meg az Apostolok ide-
jében betöltének kiből az közfelfogottat az Po-
gányokkal egy tellyessé lettnek. Az jelenésről irt
könyvben semmit sem találhatsz, melly ezt az sententiát
örökben megállítsa. Kiválképpen való segitvényt az
Rom. 1. 25. 26. Keresnek. *Mert nem akarom hogy ne
tudjátok Atyámfiai, ezt az titkot, (hogy ne legyetek
magatok semestől bölcsék) hogy az meg keményetes része
berint lett az Istenben csakaddig míg az pogányok tel-
lyessége bemenend. és így az egész Isten megtartatik Min-
dene. Ol csak azon vagyon az Apostol, hogy az keresiye-
neket elintse arról, hogy mivel az fido megvetése n-
tán ok hivattattanak, ne kévelykedgyenek, és azzal
az Sidokat né bosszonsak. Ok ez: Mert az ő romlások
által lett idveffége az Pogányoknak, az 11. v. úgy mind-
azáltal, hogy nem minden Sidoktól lett legyen el az
megbékéltetésnek reményége az 24. v. és hogy ezek fé-
legyenek üressék az megvetetéstől, a kik holott csak
nevezettel kerestvének fel fáralkodnak magokban az
20. 21. v. Amaz első az Sidoknak nem szinten remen-
ség kivől lett megvetetésekről, meg világosítja az Si-
doknak nem közönséges hanem csak résberént való meg-
vetetésekből léte titokkal, kiterésberént való meg ke-
ményedé nek nevez, nem az isten nézve, mintha csak
vala meddig tartana az feni, hanem az fido nemzetnek
arra az résberént nézve, az megveteteket foglalja be;
úgy hogy értelmé ez legyen, hogy nem minden Sidoknak,
hanem csak bizonyos résberént, az az, a megveteték-
nek lett ez vakfán. Nemis ez értelmé amaz igéknek: *csak
addig míg az Pogányok tellyessége bemenend* hogy minek-
utánna az Pogányoknak tellyessége bemenend az után
lebb*

292 Az utolsó ítélet. elől jaro dolgairól,
 léssz oltán az Sidoknak forvenderes hivatala mert semmi
 nints égygy gykrabb dolog az írásban, mint hogy ez á
 zikkölly *miglen, addig á míg csak addig á meddig.* tagad-
 tatvan avagy erőltetve valamitől annyit tégyen mint
soh avagy *mindenkor,* miut oda fel az 19. részben megmut-
 tartuk. Semmit sem árt ez magyarázatnak azis. á mit az
 Apostol az 26. v. után vét: *Es így az egész Israel meg-
 tartatik.* Mert az egész Israel nevezetén, minden vála-
 sáttakat ért. kik az igaz Israelitak, mint oda fsl az 9. rész-
 ben az hotelik verben megmutatta, és az következen-
 dőben is az 11. rész. 28. versében megmagyarázza, mond-
 vans: *Annakokáért az evangélium szerint ellenségek és éret-
 setek az elválásért szerint pedig nem ellenségek az At-
 yáért.* Az egész helynek summája ez: Az fido nemzet-
 nek részben való megvettetése (kivel rajtok fog az meg-
 vettettekben *m* ralni az vakfán) az fido nemzetből el-
 válástaraknak nem léssen oly ellenére, hogy ökis, és így
 az egész Israel megtartassanak. Lassá meg kiki Calvinust
 ez helyre.

VII. Az immar jelen levő Christus-
 nak jele kétségnélkül amaz igen igen
 nagy fényesség és felfélg léssen, mellyel
 fog eljöni az Christus.

Mert e fogjöni az égnek felhőiben Mat'h. 26. 64. igen
 igen nagy dicsőségvel Mat'h. 22. 31. Környöl vétetve
 Angyaloknak egész seregével ugyan ott onbóllásnak kál-
 zásával és Archangyaloknak sárával. 1. Theil. 4. 6. Az ő
 felfélgén k fényenége miatt az Nap és Hold meghomá-
 lyosodnak (mint az kisebb világosság az nagyobb miatt)
 és az tsíllagok le hullanak az égből. (az az le láttatnak
 hullani) és az égnek creimegintulnak. Mat'h. 24. 29. sőt
 az ő tekintési előtt láttatnak az ég és á föld futni jelen.
 20. 11.

Ez á Christusnak eljöveteléről. Az
 halottaknak feltámadása az. kivel az meg-
 holtak-

tudniillik, az Christusnak eljövételiről. 293
holtaknak testeik feltámasztatnak, azoknak
penig kik még akkor élnek, elváltoztatnak, és
az Lelekkel egészen el oldhatatlan kötéllel
egyesíttetnek.

R E G U L A K.

I. Az feltámadás kit a Görögök A-
nastasisnak és Palingenesianak, ujonnan
valo születésnek mondanak első avagy
második: ama az á bűnnek halálából, az
igasságnak életére valo feltámadás; ez
az testi halálból az életre valo vissza jö-
vetel.

Iel 276. Boldog és Szent. á kinek része vagyon az első
feltámadásban.

II. Az halottaknak feltámadását
próbálja az irás bizonyágokkal (a),
példákkal (b), példázatokkal (c), és o-
kokkal.

(a) Iob 19. 25. 26. Dan. 12. 2. Hof. 6. 14. Matth. 23. 30.
Matth. 25. 31. Ian. 5. 27. 28. Phil. 3. 21. 1 Theff. 4. és egyéb
hasonló helyekkel, (b) Az példája azoknak kik feltá-
masztatnak az Illyéstől 1 Reg. 17. 22. 23. Eliseustól 1 Reg.
4. 34. 35. 2. Reg. 13. 21. Ismét az Christustól Matth. 9. 25.
Luk. 7. 14. 15. Ian. 11. 43. 44. Matth. 27. 52. és az Apo-
stoloiktól, Apost. csel. 9. 40. és 20. 10. (c) Az u onnan ke-
zdi dells Áárón vesszejenek Num. 17. Az Babylloniából
vissza jövő Sido népnek Ezech. 37. Főképpen penig Enoch-
nak és Illyésnek. Gen. 5. 24. és 2. Király. 2. példázattya.
(d) Az okok vétertetnek az Istennek figyérli ki az ha-
lál által el nem bontatattik, Matth. 22. 30. az örökéletnek

294 Az utolsó ítelet. előjaro dolgairól,
sgeretiről s. azokat meg pecsétlő Sácramentomokrol, kik
1. Cor. 15. Bővebben meg magyaráztatnak. Főképpen va-
lo ok mindazáltal vétették az Christustól, ki az feltá-
madásnak nem csak példázatya és példája, hanem kez-
deriis; mert az főnek életéből az titkos testnek élete
minden ké. ségnélkül kihozattatik.

III. Az halottaknak feltámadása jol-
lehet az természetet és az embernek
megromlott okosságát fellyúl müllyá;
mind az által sem az természet ellen,
sem az igaz okosság ellen nincsen.

Mert az igaz okosság azt tanította, hogy felis támasztat-
hatnak az halottak s. felis támasztatnak jövendőben:
Mert amaz az Istennek minden hatóságából, és az ő igaz-
ságából hozattatik ki. Mert az miképpen igazság az, hogy
néemelly bűnök ez élet után büntetettének meg, azon-
képpen azis hogy az melly társ volt az bűnökben, társ
légyen ugyan azon az büntetésekben is.

IV. Az feltámadásnak szerző oka kö-
zönlégesen az egész bent háromság
kiváltképpen pedig az Ur Christus.

Háromképpen szerzőoka Christus az feltámadásnak. I.
Mint Isten, II. Mint ez világnak bitája, III. Mint köz-
benjáró. Az két első módok szerint szerző oka ugy az
megvettettekének, mint az választottakének: Az harmadik
mod szerint, az hitek feltámadásának oka érdemével,
hathato erejével, és elkezdésével.

V. Materiája ugyan azon test, kit
ember ez életben hordozott.

Bizonította ez az Iob bizonyítván kivól Iob. 19. 26. Az
Istenné igazságától volt harmadik regula mellé adatott
okis.

VI. Formája az testnek és Leléknek
ujonnan

tudniillik, az Christusnak eljövételiről. 295
ujjonnan való eggyességebē és az meg-
holtaknak feltámasztásában, azoknak
pedig, kik még akkor élnek egy sem-
pilantásban való elváltoztatásában, és
az romlandóságtól való megszabadulás-
ban áll.

1. Cor. 15. 51.

VII. Vége az Isten igazságának és
irgalmaságának meg bizonyosodása ;
amannak az hitetleneknek az kárho-
zatra, ennek pedig az hiveknek az ö-
rökéletre fel támasztatásában.

Dan. 12. 2, Ian. 5. 26, 27, 28

VIII. Az Feltámadásban az hivek
nem csak az Romlandóságtól, és átest-
nek fogyatkozástól szabadulnak meg,
hanem dicsőséggel is megajándékoz-
tatnak.

1. Cor. 15. 42. 43. 44. El vettetik, romlando test,
fel támasztatik romolhóttalan. El vettetik gyalázatos
feltámasztatik dicsőséges. El vettetik erőtelen, feltá-
masztatik hatalmas, El vettetik lelkes, feltámasztatik
telki.

XXXV. R E S Z.

Melyben.

AZ UTOLSÓ ÍTELETRŐL.

IGy voltanak az utolsó ítéletnek elől járó dolgai: *'O maga az ítélet ama igen felféges cselekedet, mellyel Christus ez egész föld kerékiséget meg fogja ítélni.*

R E G U L A K.

I. Az utolsó ítéletnek bizonyos volta, azon erősítő okokkal probaltatik meg, kikkel az Christus eljövételének, és a mi feltámadásunknak bizonyos volta.

II. Az ő fő szerző okaközönsegeffen, az egész bent háromság, kiváltképpen pedig az Ur Christus az felvett de meg dicsőített emberi testben.

III. Ítéző bíró léssen az Christus, leg fővebb méltósággal: mint az hinek minden hatalom adattatott, és az kitől más fellyeb valora appellálni nem léssen szabad.

IV. Lathato léssen ez ítéző bíró, és mindenektől szemléltethető; mind az fényesse-

fényességre és felfégre nézve, kivel fog meg jelenni, mind emberiségére nézve, úgy mindazáltal hogy az ő tekinteti az hiveket örömmel illesse, az hitetleneket pedig megrémétse.

V. ESKÖZI oka az Angyalok, kiknek szolgálattyaival fog élni, mind az megítélendőknek össze gyűjtésében, mind az hiveknek és hitetleneknek egymástól való elválasztásában.

Matth. 24. 31. *Es ő elküldi az ő Angyalait trombitának hatalmas sárával, és az ő választottait egyben gyűjti az negy felekről, és, 25. v. 32. Es gyűjtetnek ő eleiben minden népek és elválasztja őket egymástól, mint az Pásztor elválasztja az juhokat az keczkektől.*

VI. Materiája lesznek minden emberek, kiknek az Christus ítélő széki eleiben kell állatni.

Rom. 14. 10. 2. Cor. 5. 10.

VII. Másképpen fognak mindazáltal megítéltetni az hivek, másképpen az hitetlenek: mert amazok megítéltetnek, de nem kárhoztatnak, ezek pedig megítéltetnek, de kárhoztatnak is.

Es ez értelemben tadgya az Iras, hogy az hivek meg fognak itéltetni, 1an. 3. 18, és. 6. 14.

VIII. Nemis áll ellene hogy az hitetlenek immár megítéltetteknek mon-

dattatnak: Mert más az titkon, más az nyilván való és közönfészes ítélet.

IX. Formája az külső törvény folyásának példájával adatik előnkben, mellyre tartoznak. 1. Az dolognak megtudása. 2. Az Sententiának ki mondása. 3. Ugyan annak véghez vitele.

X. Az dolognak megtudása az könyveknek kikben az ő cselekedetek felirattattanak, mint egy Protocolomnak hasonlatosságával adattatik előnkben.

Gal. 20. 12. *Es az könyvek meg nyitattának.* Az könyveknek nevezetén pedig résbbsrint az Istennek minden tudósága, résbbsrint az embereknek lelki ismereti értetetik.

XI. Az hitetlenek meg fognak ítéletetni az ő cselekedetek bbsrint, és cselekedetékért; az hivesek pedig az hitnek cselekedeti bbsrint, de nem az cselekedetékért.

Innen mondatik Jelen. 20. 12. Hogy más könyvis nyitattaték meg, melly életnek könyve, hogy megtudgyuk az hiveseknek idvelségét, nem az cselekedetekből hanem az Istennek őrkévaló kegyelméből, mellyel az életnek könyveben beirattattanak fuggeni.

XII. Az hitetleneknek mind Isten-telenfésgek mind hitetlenfésgek az ő tulajdon Lelkek ismeretiben, ugy bbsmek
elei-

eleiben rakattatik, hogy semmit fene
ragadhasanak, se ellene ne mondha-
sának.

Sol. 50. 21. *Meg fedlek tégedet és rendel samed eleiben
rakom.* Matth. 12. 30. *De mondom tinektek hogy akár mi
bívalkodo beszédet szólnának az emberek sámost ednak
arról az ítéletnek napján*

XIII. Iollehet penig az válastottak is
megfognak emlekezni az ő bűnökről
annyira megöntetnek mindazáltal az
Szent Léleknek örömével, hogy ő rea-
jok azoknak emlekezete semmi bomo-
ruságat nehozzon.

XIV. Az Christusnak sententiáját
mind az meg vettettek, mind az válas-
tattak meg hallják; amaz rettegéssel,
ez vigasztalással telyes lében.

Matth 25. 34. *Istüetek élén Atyámnak a dattai, bírsz
tok örökül az országot melly me késttettet tinektek világ
fundamentamának felveréséül fogván, és az 41. v. At-
kozottak mennyetek el en idllem az örök tűzre, melly ké-
sttettet az öröknek és az Angyalinak.*

XV. Az ítéletnek veghez vitele
menten követi az sententiának ki mon-
dását úgy hogy az hitetlenek az hivek-
nek láttára pokolra ragadtassanak; az
hívek penig az Christusnak eleiben ra-
gádtatván, ő velle egyyött az örökéle-
tre bé mennyenek.

Matth.

Matth. 25. az Utolsó vers. 1. The 14. 17.

XVI. Az utolsó ítéletnek vége, az Istennek az ő igazságának és kegyelmének kinyilatkoztatása felől való tanácsának tellyes és tökéletes végben vitéle:

XVII. Az hely felől kiben legyen jóvendőben az utolsó ítélet semmit vakmerőképpen nem kell állatni.

Vadnak olyak kik az Iosaphát völgyét mutatják, melly az Sion és olajfák hegye között vagyon, és azt mondják hogy alá áll az Christus nem az földig, hanem addig az helyig ahol őret az felhő befogta. És azt az Joel jóvendüléséből, 3. résznek, 2. verséből hozzák ki, De ott nem az utolsó ítéletről, hanem az Iisraelbéli Anyaszentegyház ellenségi ellen levő idő szerint való ítéletről vagyon az dolog: nézván azoknak vészelemekre, melly ő rajtok az Iosaphat völgyében élt, melly Ierusalem előtt volt. Hogyha ezeket, az mi elmeinknek ez helynek titkosabb értelmének keresésére való felemelése szerint akarjuk az ítéletre vinni, ez léssen értelme: Az miképpen régen az Iosaphatnak és Sionnak ellenségi Ierusalem előtt lettettének meg; úgy az hitetlenek is az Lelki Ierusalem az x. az Anyaszentegyház előtt fognak megíteltetni, és az pokolra taszítani. És ilyen értelemmel mondattatnak az Apostolok Matth. 29. a Martyromok, 1. el. 20. sőt minden hívek, 1. Cor. 6. ez világot és az ördögöt megítelni jóvendőben, nem hogy megősráná Christus az ítélo biroi dicsőiséget az szentekkel, hanem hogy az ő Sententiáját fogják javallani, és az mennyei ítélo birok igazságát és bölcsességét fogják dicsérni.

XXXVI. R E S Z.

Melyben,

AZ VILAGNAK VEGEZE-
TIR^oOL, és az ^oOK^o ELETR^oOL,
mint az ítéletnek következend^o dolgairól,

Az utolsó ítéletet két do'gok követik. Ez világnak végezeti az mellyel ez látható világ, mid^on az hitetlenek az pokolra taszítottak, és a hűvek az boldogok egében mennyországban felvitettetnek.

R E G U L A K.

I. Neveztetik világ vegezetinek.

Matth. 24. 3. & 28. 20.

II. Ennek az végezetnek szerző oka az Isten léhen, mert eggyet illet ez világ teremtetése, és ugyan az onnak elrontása.

III. Az ^omatériája ez látható világ, az ég tudniillik és az föld, mind azokkal együt, kik az égben és az földön vannak.

Peter az Eget az Elter^o állatokat, az földet, és azokat kik azokon vannak nyilvánfággal nevezi ki. 2. Ter. 3.

IV. Ennek penig az végezetnek, sem az pokol, sem az felső ég, avagy az boldogok ege nem vetteter alája.

Mert

302 Az vilagnak végezet. és az örök életől.

Mert amott az hitelenek mind örökké kinoztatnak. Itt pedig az hitek örökké való örömmel élnek.

V. Annak az végezetnek formájáról ilyen kérdések vannak. I. Esköz által vagy esköz nélkül léssené az? II. Alattya szerinté avagy csak minemőségek szerint léssené?

VI. Az első kérdésnek eleget téssen Péter azt tanítván hogy Isten ezt az tűz által fogja cselekedni.

2. Pet. 3. 7. Az az világ melly akkor vala, vízzel elborittatván elvesse. Az mostani egek pedig és föld, azon befűd által vannak kintsül elétetretvén az tűzzel tartattatván. És az 10. v. az egek t fikorogással elmúlva. Az éltető állatok pedig hevűség miatt elolvadnak és a föld és az rajta való állkotmányok megégnék; és az 12. v. Az egek megégvén megolvadnak. és az éltető állatok az hevűségnek miatta megolvadnak. Mitfodás tűz legyen pedig az Isten tudgya csak, aki megemészti a tűz.

VII. Az második kérdés felet külobböző Sententiára szakadnak az emberek; mert némelyek ez világot alattya szerint mondgyák el veszni, némelyek minemőségei szerint.

A kik ez világot csak minemőségei szerint itélik elveszni az végezetnek nevezetén meg tisztulást és feleppitést értenek vifeltetvén, az Bizonyságoktól. Rom. 2. 19. 20. 21. Mert az teremtetett állatok is nagy bizonyságokkal várják az Isten fiainak meg jelenését. Mert hijjában valóság alá vetettek az teremtetett állatok nem önként, hanem azért a ki alájevettette őket, és reménység alatt, hogy ő magok is teremtetett állatok felsabadittanak az

mint az ítéletnek követk. dolgairól. 303

örömlendőségnek szolgálattyaiból az isten fiainak dicső-
ségének szabadtságára, Mert tudgyuk hogy minden terem-
tetett állatok egyetemben, fohaszkodnak, és edgyűtkinlod-
nak mind ez ideig, 1. Cor. 7. 3. El mulik ez világnak á-
bráz tya, 2 Pet. 3. 13. Ujj egek és uj földet varunk pe-
nig az ígeret szerint. Jel. 21. 1. Es láték ujj egt és ujj
földet. 1 I. Az okoktól. 1. Mert az föld az vízözönnel
ennem állattya szerint vesett el. 2. Mert az emberis nem al-
lattya szerint hanem csak minemősege szerint változik el.
Az kik penig ezzel ellenkező értelemben vadnak 1. Az
állatokra támaszkodnak. Solt. 102. 27. Sid. 1. v. 11. Azok
el vesnek te penig n meg maradsz, mindazok mint az
vaha megavulnak mint az őltőzet elváltoztatod azo-
at. Efa. 51. 6. Emellyétek fel az égre az ti szemteket, és
szetek az földre alá, mert az egek mint az füst elmul-
nak és az föld mint az őltőzet megavul. Matth. 24. 25. Az
ég és az föld elmulnak, de az én beszédim semmi képpen
el nem mulnak. 2. Pet. 3. Az mostani egek penig, és föld
azon beszéd által kintsől eltérettet ven az tűzre tartat-
tatnak, és az 10. v. Az egek s korgással elmulnak, az él-
tető állatok penig meg égven elofolnak, az földis és az ő-
rajra valo alkotmányok meg égnék, és az 12. v. Az egek
egyben égven elofolnak, és az elterő állatok meg égven
megolvádnak Ielen. 21. 1. Az első ég és az első föld el-
mult vala és az többé nem vala. 1 I. Az okokra. 1. Mert
ez ácharto világ ez világon bujdosó emberért lott; immar-
eg perig; mikor bujdosó lenni meg főnik, és az égben felvé-
tetetik; semmi haszna nem lében ez világnak. 2. Mert az
dolgokrak rendis ugyan ezt nyeri ki; mert holott az
istennek az kezdet és végezet nélkül valo örökkévalo-
ság illvek, az Lelkeknek penig az lelkekkel bírő, de vége-
zet nélkül valo hőséi. az természet szerint valo dol-
gokrak az kezdetből és végezetből álló idő tulajdonit-
tatik. Az felső ellenvetésekre penig azt felellyük. Hogy
az Kom. 8. 19. 20. 21. 22. versekben valo helyet nem ez
világnak fel épüléséről, hanem az alól az hijjáb n való
ság alól valo meg szabadulásról, mely alá vettette e. t. kel-
és érteni, az a hijjában valóság penig ebben áll, hogy az
emberéknék nagyobb része az teremtett állatok szolgál-
tyával

304 Az vilagnak vegezet. es az őök életéről.
 tyá. Igen igen elfordultul gonoszul él, az honnét amaz
 boldogságnak formája szerint, mellyel az oktatlan állatoknak is
 semly tulajdonittatik, az meg szabadulást varni mondat-
 tatnak. Az 1. Cor. 7. 31. lévő hely ellenkező dologra ta-
 nit inkább, tudniillik hogy ez világ meg nem marad. Iol-
 lehet abban az helyben, nem annyira ö magáról ez világ-
 rol, mint az világi dolgokrol, az gazdagfágokrol tudniillik,
 gyönyörűségről, és egyéb hatomó dolgokrol vagy on
 beűd: Hogy az ujjég melyről 2. Pet. 3. és Jelen. 21, mint
 egy ujj világot jegyezzen azt taníttyak melyben fognak
 lakni az válaštottak az mennyei házban. Mert semmi ugy
 mondnak nints gyakrabban mint amaz boldogságnak formája,
 mellyel más mondatik, s más érttetik, mellyel az bol-
 dogok ege neha az földhöz, neha az látható éghez ha-
 sonlittatik, és hogy arra valok az Péter amaz ígái kiker-
 hozzá ad. *Mellyekben az, igasság lakozik.* Mert bizonyos
 dolog az hogy ez világnak vége után az igalláz, soho-
 gyebütt nem, hanem csak az mennyei házban foglakoz-
 ni. Az első okra azt félelik, hogy nem jó az kőverkezés
 az vízözönről az ítélésre; mert az vízözönnek idejében
 ez világnak vége még jelen nem vala. Hasonloképpen az,
 második okbanis tagadgyuk az kőverkezést, az em-
 berről ez világra mert ez világ az őök életre fel vité-
 tetet embernek semmit sem fog használni, hanem csak ez
 vilagon bujdosó embernek kedvéért teremtetet. Iol-
 lehet pedig efféle villongásban, mivel az hitnek semmi ága meg
 nem tantorittatik, szabados legyen kinek kinek magát
 közben tartani: helyén maradvan mindazáltal mások ité-
 leti, az eses ol vaso az második Sentencia alá ír. Ugyanis
 más fel-epülni, és jobbá változni, más ugy mint az öltö-
 zet meg avulni, mint az füst el mulni, többé nem lenni,
 mint az felső bizonyfágok akarják

Ennyi ez világ végeről. Az örökélet
 az boldogságnak leg felső gradicsa, melyben
 az Christus dicsósé, ében reszesulven, az Isten-
 nek sine latásával, és minden mennyei öröm-
 mel elni fogunk örökké.

306 Az vilagnak vegezet, es az örök életől.
dicsőölésében az mennyei hajlékoknak
kies voltában, az szenteknek boldog
társaságában, főképpen pedig az Isten-
nel való egyességben.

V. Az megdicsőülés rész szerint az
teste legyen, rész szerint az Léleké.

VI. Az test megajándékoztatik. 1.
Világossággal 2. Szenvedhetetlenség-
gel, 3. Vékonylággal. 4. Serenyfeggel.

VII. Az Lélek sokkal nagyobb tö-
kéletességgű legyen hogy sem á mint
volt még az epp emberbenis. Mert lé-
ssen az értelem vétek nélkül, az vilá-
gosság homály nélkül, az emlékező el-
me feledékenység nélkül. Legyen az aka-
ratis megvesteges nélkül. az öröm so-
moruság nélkül, az vigasság bánat nél-
kül. Az ártatlanság állapotában, meg-
lehet való az embertől hogy ne vét-
keznék, az dicsőség állapotában nem
vetkezhetik.

VIII. Az mennyei hajlékoknak kies
volta, az Salamon Templomának és az
Ierusalemnek példázattal árnyé-
koztatik,

mint az ítéletnek követk. dolgairól. 307
Sol. 48. 1. s. á többi. Ielen, 21. és 22. részeiben.

IX. Az **szenteknek** eggyessége minémő örömmel legyen ösve kötöttet-
ven az Menyegzőnek hasonlatosságá-
val magyaráztatik meg.

Matth. 22. 2.

X, Nem csak eggyességünk léssen
openig nekünk az szent Angyalokkal, ha-
nem olyanok is léssünk mint az Angy-
sajok.

XI. Az **istennel való eggyesség** oly-
léssen, hogy ötet végnélkül lassuk, una-
lom nélkül szereffünk fáradság nélkül di-
csérjük.

XII. Az **örömnek nagysága** oly,
hogy azt senki nem csak ki ne beszél-
hesse hanem ki se gondolhassa.

1. Mer: semmit ebben az életben avagy az sem nem lá-
zott, vagy az fül nem hallott, avagy az szív nem gondolt,
semelly az mennyei örömmel egyenő volna. 1. Cor. 2. 9.

XIII. Nemis olyan léssen ez az bol-
Hogság mint az kinek bizonyos határ
evettettetett, és az melyből ismét ki es-
néssünk; hanem fenn fog állani mind
örökkön örökre.

2. Sol. 1. 6. 11. Meg taníttass engemet az életnek ösvenye-
re, vigallásoknak elégsége vagyon te előtted, és gyönyö-
rűségek az te jobb kezében mind örökké.

308 Az világ. veg. es az örök élet. mint az.
XIV. Az örök boldogságnak leßnek
gradicfi.

Kijöez az Dan. 12. részéből az 3 versből. Es az kik ma-
fokat tanítanak fenleni fognak. mint az égnek fényeslé-
ge. Es az kik sokakat megigazítanak mint az csillagok ö-
rökkön örökké. Nemis árt ez Sentenciának az , hogy
Matth. 13. 43. Közönfégesen az igazak mint az nap ugyan
fénlenni mondatnak. Mert jöllehet az ő magokban gon-
doltatott válaftattaknak dicsősége, az napnak és csilla-
goknak fényességéhez hasonlítottatik. Az Dan. 12. részében
mindazáltal ez mások felett az tanítoknak igertetik. Ne-
mis lehet egyéb okát adni, á kiért légyen ott. foképpen a-
zokrol kik másokat tanítanak az emlékezet. Az . Cor. 13. 11.
35. 40. 41. valo hely álkalmatlanol hozattatitak elő ennek
próbálására. Mert az csillagok fényessége külömbfégetől
vött hasonlatossig. ott nem az jó vendo dicsőségnek gra-
dicfi. hanem az halando és meg dicsóult testnek egy-
mástól valo külömbözését adgya előnkben. mint az kö-
vetkezendőkben nyilván vagyon; Nemis kedvellyük
mindazáltal azt az dicsőségének mi voltát. kit az Papi-
stak mutatnak, tudniillik az Erdemeknek külömbféget
mert az miképpen az hitnek és megfenteltetésnek aján-
déká, az Istennek csupa kegyelméhez képest nem
eggyaránt adatik az bűnteknek; azon képpen az
dicsőséget is az ő kegyelmes akarattya se-
rint ostitani úgy mindazáltal hogy az
dicsőségnek fogy atkozása feől
valo pana szolkodásra avagy
azert más a valo iregy-
kedésre. sen kinek
se ajattalfelek.

Az jó cselekedeteknek természetiről. 317

MASODIK KÖNYV.

Melly vagon

AZ ISTENNEK MEGES-

MÉRÉSÉRŐL.

I. R E S Z.

Melyben.

AZ JO CSELEKEDETEK-
NEK TERMESZETIRŐL.

AZ FELSŐKÖNYVBEN az Isten-
nek meg esméréséről volt az do-
log. Immár ugyan azon Istennek tisztelé-
séről kell állanunk.

Az Istennek igaz tisztelet, az igaz Bont-
ságban és igazságban, vagy az jó cseleke-
désekre való igyekezetben áll.

Az jó cselekedetek azok, a melyeket az Isten-
nek kegyelmé által, igaz hitből és az
Istennek regulája szerint, az Istennek di-
csőségére, az mi idveességünk felől való bi-
zonyossá lételére, és felebarátunknak épüle-
sére, cselekezzünk.

R E G U L A K.

I. Az jó cselekedetek, Ióságos cse-
lekedeteknek is neveztetnek.

Közönsegesebben vévén mindazáltal, az Ióságos cse-
leked-

318 Az jó cselekedeteknek természetiről.
lekedeteknek nevezetiről annál, mint az Philosophusoknál
véteztetik. Mert itt Ioságos cselekedeteknek, az szent in-
dulatokat az szent gondolatokat és cselekedeteket, ne-
vezzik.

II. Ugyan azon jó cselekedetek,
értelem foglaló mód szerént, az szere-
tetnek nevezetiben is foglaltatnak be.

Mert így mondgya Christus, az egész törvényt, az Isten-
hez és felé iratunkhoz való szeretet felől lévő parancso-
latban állani mivel az Istenhez való szeretet, az első pa-
rancsolatra tartozik; az mi felé barátunkhoz való szeretet
penig, az törvénynek második táblájára.

III. Az jó cselekedeteknek fő szerző-
oka, az szent Lélek, mind el kezdésekre,
mind el végezésekre nézve.

Mert ugyan azont illet, hogy az jó cselekedetet mi ben-
nünk el kezdgye, és el is végezze. Philip. 1. 6. ímet, hogy
az akarást, és a tehetést, avagy a meg cselekedést adgya,
az 2. ref. 13. vers.

IV. Azoknak ezeközi oka, amaz jó
cselekedeteknek gyökere, az hit.

Rom. 14. 23. Minden, az mi hitből uincsen, bán.

V. Az jó cselekedeteknek matériá-
ja, az ujjá-születtetett embernek, indu-
lati és cselekedeti.

VI. Ugyan azonoknak formája, az
melly által jó cselekedetökké lesznek,
az tiz parancsolattal való éggyezés.

Mert holott az bűn törvéntelen ség, 1. Ián. 34. fűk-
ség, hogy bűn legyen minden, valami az Törvénytől el
szévelyedik,

VII. Nem m

Az jó cselekedeteknek természetiről. 319

VII. Nem jó cselekedetek tehát azok, az mellyek nem az Istennek, hanem az embereknek parancsolatihoz alkalmaztatnak, és szabattatnak.

Esa. 29. 13. Matthe. 15. 9. Hőjában tisztelnék engemet, olyan tudományokat tanítván, mellyek embereknek parancsolats.

VIII. Azok sem, jó cselekedetek, az mellyeket az Pápisták, fölötté ki adásnak cselekedetinek neveznek, az mellyekkel, azt tartják hogy többet cselekeßnek, annál, az mi az törvényben parancsoltatik.

IX. Ez ő vélekedéseknek fundamentuma, az tanácsok felől, avagy az nem parancsoltatott, hanem az mi szabadlágunkra bizattatott dolgok felől, való költésben áll, mellyeknek el mulatása, ugyvagyon nem vonson büntetést emberre, de bé töltése, még az törvény bé töltésénélis nehezebb, és jutalmat érdemel.

Azt akariák, hogy illyen tanácsok legyenek meg irattatván Matth. 19. 11. az hol, azt mondják, hogy nem parancsolat, hanem tanács vagyon az nőtelerségről. Es az 21 versben, az hol azt vallyák, hogy az Ifjulegének, tanács. és nem parancsolat adittatott arra, hogy az ő javait el adván és az segényeknek él oltogatván, követné az Christust, Es, az 1. Cor. 7. az holis, hasonloképpen.

320 Az jó cselekedeteknek természetéről

azt mondgyák, hogy tanács adattatik az nőtelenfegről. De ez az felette ki adásnak cselekedetéről, és az tanácsokról, való értelem, vagy Vállás, hamis, I. Mert az törvény tökéletlenséggel és elégtelenséggel vadoltatik akkor midőn az tanácsoknak véghez vitéle az törvény bétöltésével feljebb bőcsültreik, I. I. Mert ha az törvényt senki bém nem töitheti, sokkal inkább, nem tölti valaki azokat bét, az mellyek az törvény nélis nehezébe. I. I. I. Mert az bűnöknek bocsánattyát minden napon kérni, és afféle cselekedetekkel kérkedni, egymással meg nem alhatnak.

Az oda fel elő hozott helyek, nem az embert nem kötelező tanácsokról, hanem olyan parancsolatokról ertertenek az mellyek kíváltképpen valók és ugyan bizonyos személyekre alkalmaztattak azoknak állapartyára és ajándékira nézve, de mindazáltal az közönséges parancsolatoknak utánna rendeltettek, Matth. 19. 11. Az nőtelenfég nem csak javallattatik, hanem ugyan parancsolatik két okok és condiciók alatt mindazáltal, I. Ha azt, az mennyeknek országának mi volta kívánnya, I. I. Ha ember bizonyos, az maga meg tartoztatásnak ajándékáról. Hasonlóképpen az 21. versben, az Iffju legénnek nem tanács, hanem parancsolat adattatik, hogy az hipocritaságnak áll-orezája brola lévonatassék, mellyel ő magának az egész törvénynek bétöltését tulajdonította. És az 1. Cor. 7. részében is, nem bintem tellyességgel, hanem az akkorbéli időknek nehéz volta miatt mondattatik az nőtelenfég jobbnak lenni azoknak, az kiknél az maga megtartoztatásnak ajándéka vagyon. Immár pedig, mi foda egyez inkább az Istennek törvényével, mint hogy az Istennek dicsőségéért minden földieknek ellene mondgyunk? Semmi annokokaért ez helyekben nem tanácsoltatik egyéb hanem az mit az törvényis parancsol,

X. Az jó cselekedeteknek vége hármas: Az Istennek dicsőítése, és az mi ő hozzá való háláadoságunknak megbizonyi

Az jó cselekedeteknek természetiről. 321
bizonyítása; az mi idvességünk felől való
bizonyossá létel; és felebarátunknak
épületi.

Hogy az jó cselekedetekre az Istenért és felebarátun-
kért kellesték igyekezni, s. azokat gyakorolni, tanittatik.
Matt. 5. 16. *Ugy fenyék az, és világosságtok az emberek
elött, hogy lássák az, és jó cselekedeteket, és dicsőítsék
az, és Atyátokat ki az egekben vagyon.* Mi magunkért
penig azért kell cselekedni; mert az idvesség, az elválás-
tás, az hivatal, és a meg igazulás felől, külömben bi-
zonyosokká nem lehetünk, hanem az jó cselekedetek-
ből, mint az hitnek a meg igazulásnak és a meg fientel-
esítésnek gyümölcseiből. Az honnan mondgya Iános. *Az
aki jól cselekszik, az Istentől vagyon.* 1. level 3. 11.

XI. Az a kiben az jó cselekedetek
vannak és találtnak, az ujja sülette-
tett ember.

Ezt az felső könyvnek 10. részében, az mi természet-
ünknek romlóságából, meg bizonyítottuk. Az honnan
megteccik, melly héjában való legyen az Scholabéli Ta-
nitoknak, az illendő és méltó érdem felől való tudoma-
nyok, mellyek között, am az azoknak, az ujja sülette-
tett ember cselekedetinek, mellyek az első kegyelem
előtt lesnek, ezt penig azoknak az mellyek az első ke-
gyelemnek vétele után lesnek, tulajdonitják. Am az
illendő érdemnek nevezik, azért, mivel hogy illendő
dolog az, hogy Isten, az jószágos cselekedete fient
munkálkodó embernek jutalmat adgyon: ezt penig méltó
érdemnek nevezik, azért, mért az érdemnek és juta-
lomnak égyezése. Mellyet segyenlett Stapletonus és
Bellirminus.

XII. Az jó cselekedeteknek nemi-
néműségi, az tökéletlenség, avagy nem
tökéleteffég, és azonoknak mindaz-

322 Az jó cselekedeteknek természetéről.
által szükséges volta.

XIII. Tökéletlenek avagy nem tökéletesek az szenteknek jó cselekedeti, valameddig uton járok; tökéletesek lesznek pedig az Boldogok állapotjában.

Nem is állanak ellent azok az helyek, mellyek az Szentek felől azt mondják, hogy tökéletlenül jártanak, és sem jobbra, sem balra nem tértenek. Mert aféle helyekben, nem annyira ő maga az tökéletesség, mint az arra való igyekezet; nem is annyira az grádusokban, mint az részekben való tökéletesség avagy az tisztaság, és épesség érteit, mellyel az hitek (kiknek bűnökől az irás néhol eml. kezük) Istennek, képmutatás nélkül, az ő bűveknek együgyűségéből igye keznek foglálni.

XIV. Ez az tökéletlenség mindazáltal az Christus tökéletességével el fedeztetik: az honnan az mi féligteljes, sőt még igen nagy gyarolásokkal egyben köttetett, cselekedetünk tökéleteseknek itiltetnek. Ilyen okon mondattatik az Anyaszentegyház felől, hogy sem sőmorgózás sem macula nincsen ő benne.

XV. Szükségessék az jó cselekedetek, mint meg parancsolt dolgok és eszköök, nem úgy mint szerző okok és érdemek.

Az parancsokra nézve szükségesek; Mert az jó cselekedetekre

Az egész Isteni tiszteletre, és tiz Isteni tiszteletre, és az egész tiz parancsolatra tartoznak: ezek valamellyik táblára, avagy mindenik parancsolatra, éggyenként.

Az első rendbeli jószágos cselekedetek az értelemben vannak, avagy az akarathán.

Az értelemben lévő jószágos cselekedetek, az Bölcsesség és az Eress, okosság.

Az Bölcsesség olly jószágos cselekedet, mellyel, mind az Istennek akarattját, mind az mi erőtelenségünket esmérjük és tudgyuk; ez végre, hogy azokat, az mellyek az Istennek akarattjával, éggyeznék, megcselekedgyük, és az erőt azoknak megcselekedésére, az Istentől süntelen való könyörgésekkel kérjük.

Rom. 12.2. Ez végre, hogy megpróbállyátok mielőda az Istennek amaz jó, és kedves, és időkölletes akarattja. Psal 143. 10. Tonic meg engemet az te akarattolat tenni, mert te vagy az én Istenem: az te, o lelked vezérellyen engemet éggynes uton.

Ennek ellenében az bolondság, avagy az Isten utainak nem tudása, és az alított bölcsesség, tétettetik.

Ierem. 5. 4. Bolondul cselekednek, mert nem tudgyák az Urnak utat, az s Isteneknek itéletit. Példal. 3. 7. Ne légy bölcs az te sameid előtt. 1. redik, 7. 16. Ne légy feleség bölcs,

Az eress-okosság olly jószágos cselekedet, mellyel

Parancsol. Tartozó Iosztagos cselek. 325
mellyel eleve el lattyuk, mit micso daido-
en, helyben és móddal kelleffék cseleked-
ünk, és micso da kimenetele legyen az fel-
vett dolognak.

R E G U L A K.

I. Az eszes okosság, igazgatója az
tanácsoknak és cselekedeteknek.

II. Az eszes okossághoz illik, ex vi-
sághoz nem bizni, és magát mindenre
vakmerőképpen nem bizni.

Jerem. 9. 14. Kik meg oltalmazza magát az ő barát-
ától. Matt. 10. 16. Okosság legyetek mint az kígyók, és
gyügyűvek mint az galambok.

III. Az eszes okossághoz illik, vala-
mit tettetni, és el titkolni.

I. Meg kel mindazáltal itt tudni, micso da véggel, és mikor
elő legyen szabad valamit tettetni, és el titkolni. Vége, avagy
száz Anyaszentegyháznak és a híveknek építése, avagy az
úruk éges dolgoknak meg kémlése, avagy az vesede-
ményeknek el haritása, avagy az maga hányásnak el távoz-
tatására való igyekezet. Ezt pedig cselekedni akkor sa-
doad midőn az Isten, dicsofének megbánrodása nélkül,
és az igaz mondoságnak, a bírtetnek, az igazágnak, hi-
vatalnak és tiszteletnek meg csalás kivől meg lehet.

IV. Az eszes okossághoz illik, az bü-
nökben semmit sem, az büntetésekben
pedig az kisebbiket választani.

Igy David, midőn amaz hármassal büntetés eleyben adat-
tatott volna, az dőghalál választotta inkább, mi t az ha-
vdat, és éhséget. 2. Sam. 24. 12. Cyprianus, midőn azt
hadta

hadta volna ő néki az Párfes, hogy tanács kozzék felőlelő engedelni akadá, a nagy inkább megőlelteni: azt feleltetvén hogy: Ollyan bent dologban nem kell tanácskozni. **Condeus**, miadon ő eleyben. **IX. Cároly** Franciaországnak Királya, három dolgot támasztott volna, a Misét az Balált, és az háltság való fogóság; azt felelte, hogy ő Isten vételeven, az első soha nem vál. Siya, az két utolsók között pedig, az király szabad akarattára hadgya akar mellyiker.

*Az eszes okosságnak ellenében, az esztelen
lenség és ravastság, s. az alított eszes okosság meg
tétettetik.*

Matt. 25. 3. Az mellyek esztelenek voltak. Ezekben véven az ő lámpásokat nem vettek magokkal. **Luk. 16. 8.** Es dicseke az Ur az hamis Sáfárt, hogy okossan cselekedett volna, az hol az ravaság eszes. az okosságnak mondattatik, az eszes okosság nevezetivel gonosz. **Rom. 12. 16.** Ne legyetek büszkei magatokra.

Szollottunk az Elmében lévő jószágos cselekedetekről. Az akaratban lévő jószágos cselekedetek, az ti bízóság, az készség, és alhatatosság.

Az ti bízóság az, mellyel az Istennek jól lehet nem tökéletesen, mindazáltal dérek bízósággal, s. mint égg az Istennek Bemei előtt, engedelmeskedünk.

Deut. 18. 13. Légy ti bízta (Szín mutatás nélkül való) az té Istened előtt. **2. 1. Cor. 12.** Mert az mi dicsekedünk az tudnivalik az mi lelünk esmérőinek bizóságtól.

Parancsol. Tartozó jószágos cselek. 327

O véle ellenben, az Lelki ísméretnek meg
átalása, és az tettettetett lelki ísméret, avagy
hypocritaság, tétettetik.

Tim. 1. 19. 20. Megtartván az hitet és a jó lelki ís-
méretet, mellyet elvetvén némellyek az hitben kárt vala-
sítottanak, kik közül való az Himenaus és az Alexan-
der. Joh. 18. 28. Es az Papok nem mentenek bé az tör-
vény házbán, hogy meg ne fertőztetnének hanem, hogy
megennék az Paschat.

Az kétség, vidámság, és Serénység olly
jószágos cselekedet, mellyel az Istennek, ma-
ink kényén, és örömmel engedünk.

Solt. 40. 9. Az te akaratodát tennén Istenem gyönyör-
döm. Sol. 110. 3. Az te néped maga kényén szabad akas-
tatya szerint zé. 2. Cor. 9. 7. Az vidam adakozás
Bereit az Ur.

O véle ellenben, az Hebeburgyaság, és
kényszerítettés tétettetik.

Matt. 8. 19. Es mikor járván volna Jészushoz egy iras-
tudo, monda neki. Mester, követlek tegedet valahová me-
gyéndé. 2. Cor. 9. 7. Ki az mint el gondolta szívében ug-
y cselekedgyék, nem somoruságból, avagy kényszerítésből.

Az álbátatosság olly jószágos cselekedet,
mellyel ember, az Istennek esméretiben, val-
lásában, és tiszteletiben, mind végiglen meg
maradni, késs.

Matth. 24. 13. De az ki meg marad mind végiglen meg
tartatik. Példák az Proféták Apostolok és Martyromok.

O véle ellenben, az álbátatlanság, és az
tévelygésben avagy az feltett gonosbban való
meg átkodás, tétettetik.

Ltk.

Luk. 9. 62. Valaki az ő kezét az ekére veti és az okra néz az mellyek utánna vadsnak nem alkalmas az Istennek országra, Apoc. cf. 1. 7. 51. Kemény nyakuk és könnyű meléletlen szívűek

III. R E S Z.

Melyben,

AZ ELSŐ PARANCSOLAT- RA TARTOZO CSELEKEDETEK- RŐL.

ANni az közönséges jóságos cselekedetokről, és cselekedetokről. Az kiváltképpen valok, az Istennek, á vagy köz nélkül, avagy köz által való tiszteletre tartoznak.

Az Istennek, köz nélkül való tisztelet, az melly minden köz nélkül az Istenre ruháztatik. és az első táblában tanittatik.

Ez pedig avagy csak belső, avagy egyszers mind, belső és külsőis.

Az Csak-belső tisztelet az, melly az szívben vagyon, és az Istennek első parancsolatjában parancsoltatik.

Annak summája ez: Hogy csak egyedül őtet esmérjük Istennek és tiszteletünk.

Az tagadó avagy tilto parancsolat ez: Né legyen senki idegen Istened én előttem. Ebből erősiro avagy Parancsoló hozattatik ki, csak egyedül engemet esmerj Istennek és tisztelet;

Erre az parancsolatra tartozik annakok-
kéért, az Istennek megismerése, és az ő boz-
zá való bent indulat.

Az Istennek megismerése az, mellyel azt
az Istent, a ki magát az írásokban meg es-
mérteti, éggyetlen egy, és egyedül való igaz
Istennek ismerjük.

Deut. 4. 4. Hald meg Israel, az jehova, az mi Iste-
nünk egy Iehova. Esa. 46. 9. Emlékezzetek meg az elbb-
beniekről kezdettől fogva. Mert én vagyok az erds Isten,
és nincsen több Isten és nincsen senki olyan mint én.

Ennek ellenében az Istentelenség, és a sok
Isteniség, tétettetik.

Solt. 14. 1. Az mondgya az bolond az ő bűnében nin-
csen Isten. Gal. 4. 8. Sőt akkor, ugyvagyon nem ősmérvén
az Istent, szolgáltok vala azoknak, az mellyek természet
szerint nem Istenek.

Az Istenhez való bent indulat, az hitben,
az Istenben való bizodalomban, a Remén-
ségben, a Szeretetben, a Félelemben, a Meg-
terésben, a Pénitencia tartásban, és a lélek-
nek háláadoságában áll.

Mert valakit Istennek esmérni, nem egyéb, hanem ő
d benne hinni, bizodalmat és reméniséget ő benne helye-
síteni, őtet mindenek felett szeretni és félni, magát
ő békességes túréssel, az ő akarattya alá adni; és minden
ő jókat az ő ajándékinak esmérni;

Az hit az, mellyel Istent, mint mi Iste-
nünket és Atyánkat szerettyük, és az ő ígéré-
nek.

nek, igéretinek és fenyegetésinek erőssen bí-
sunk.

Az hit oda fel úgy gondolatott mint az meg igazulá-
nak és meg bementetésnek ezk öze: itt pedig úgy gon-
doltatik, mint jószágos cselekedet, és az Istennek belső
tisztaletűre tartozó cselekedet.

Ennek ellenében az Hitetlenség, és az I-
stennek jó volta és hatalma felől való kéteike-
des, ismét az nála nem lévő hitnek magának
tulajdonitása, tétettetik.

Solt. 79. 22. Az Izraéliták nem hittének az Istenben és
nem bízának az ő szabadításában. Szaml. 20. 12. Mert
nem hittetek énnekem hogy bementétek engemet és Jac.
2. 14. Mi haszna vagyon édes Atyámfiak, ha ki az
mondgya hogy hitű vagyon, cselekedeti pedig nincsnek?
Avagy meg tarthatták az á hit őtet?

Az bizodalom olly jószágos cselekedet,
mellyel az Istenben, és az ő igéretiben meg-
nyugsunk, és mindenekben, mind az testiek-
ben, mind az lelkiekben, egészen ő tuleség-
günk.

Az bizodalomról oda fel annyban állottunk, az men-
nyben az Christusról való igéreteket az őiure sabja, és az
hitnek formája: itt úgy gondoltatik mint az hitnek muna-
rája. Erről mondgya Salomon. Péld. 3. 5. Bizzál az Ié-
ho vában teljes sivedbél.

Ő neki ellenében, az Istenben való nem-
bizás, és az bálványozó bizodalom tétette-
zik.

Az bizodalmatlanságnak példáját láttuk, az Izraél-
tárban, Solt. 78. 19. 20. és Dávidban, 1. Sam. 27. 1. Az

Királyi

Tartozó cselekedetekről.

331

Királyi Hercegekben. 2. Kiral. 7. 2. az Acházban. Efa. 12. 7. azokban. az kik az eledel felől való földön nagy forgalmatosságot miat vesződnek Matth. 6. 25. Az bal. anyozó bizodalom az, mellyet ember avagy az őrdögben helyhezget, mint az őrdögös bűnösök avagy az bálványokban, mint az Acházias. 2. Kir. 1. 2. avagy az emberektől kőlő dolgokban mint az Pápiáltak, avagy az emberi kurbán. Jerém. 17. 5. avagy a frigy kérésekben, erősségekben orvosságokban, &c. mint az Asa, a ki az Syriabéliektől kért segékiséget, és az orvosokról kért előbb tanácsot mint az Istentől. 2. Chron. 16. 7. és 12. Egyébaránt külső segedelmekkel szabad elnök, csak hogy bizodalomunkat azokban ne vesdük, Elh kell azokkal; nem rájuk támaszkodni.

Az reménység az, mellyel az Istennek, következő jótéteményt, kívántképpen pedig az mi idvességünknek bé tellyesedését, az Istennek ígéretéhez és az Christus érdeméhez támaszkodván, kétség nélkül várjuk.

Külömböz az reménység a hitről, mint betemény az szerzőköl. Az hitnek tüzélya, az igéret az melyhez ő támaszkodik; az Reménységnek tüzélya az ígért dolog, az mellyet ő vár.

O néki ellenében az kételkedés, a kétségben esés, és a bálványozó reménység tétetik.

Az kételkedés néha az hitekbenis megtaláltatik. 1. Sam. 27. 1. Es monda David az ő szivében Immar olva bekégy nap, az Saul keze által. Az tellyes és végképpen való kétségben esés csak az megvetettekben; az minéműk voltak, a Cain, Terem. 4. a Saul. 1. Sam. 28. és 31. az Achitofel. 2. Sam. 17. a Judás Matth. 27. és hasonlok. Az bálványozó reménység az Pápiálakban tapasztaltatik meg, az kik az fakesítet, a Mariat &c. ő reménységeinek nevezik, és az őrdög éleket az cselekedetekért, az csodáért, és a bucsulevelekért reménlik.

Az szeretet az, mellyel az Isten, mint leg
jobb, tisztán és mindeneknek felette se-
rettetik.

Mert így parancsoltatik, Deut. 6. 5. Math. 22. 37.

'O véle ellenben, az Istennek gyűlölése, és
amaz bálványozó szeretet, (mellyel ez világ,
és a mellyek o benne vannak az Isten felett se-
rettetnek) tétettetik.

Ian. 15. 18. Az ki engemet gyűlöl az én Atyámas is
gyűlöl: az. 1. Ian. 2. 15. Ha ki szereti a világot, nincs
abban az Atyának szereteti.

Az Istennek félelme az, mellyel az Isten-
nek ígését és felségét úgy megbecsülyük, hogy
illy kégyelmes Atyáknak megbántását min-
den uton módon elkerüllyük, nem annyira az
büntetéstől való félelemből, mint az Istenhez
való szeretetből.

Az Istennek félelme néha az egész Isteni tisztelgeté-
vérttetik: ez helyen pedig, az a jószágos cselekedet ér-
tetetik, melly fiui félelemnek nevezetik.

Ennek ellenében az testi bátorság, az
szolgai félelem, és a bálványozó félelem tétet-
tetik.

Másképpen vagyon az bátorság az hivekben, s. más-
képpen az hitetlenekben. Az hivekben úgy, hogy ne re-
ketteslék ki minden Isteni félelem: az hitetlenekben
pedig tellyestléggel f. mmi Isteni félelem nincsen. Az szol-
gai félelem külömböz az fiuitól. Mert az fiui az Isten-
nek szeretetiből, az szolgai, az Isteniől való rettegésből.
sőt gyűlöléséből származik. I. Mert az fiui az Istennek
mint

Tartozó cselekedetekről.

333

mint Atyának meg bántásáról, az szolgál pedig az Istennek mint Bironak büntetéséről fél, 111. Mert az fiú, az embert, az Istenhez édesgeri, az szolgál, embert az Istenből el vonsa. Az bálványozó félelem, nem csak az, mellyel az bálványoktól, hanem az is, mellyel az emberektől, és ez világtól, inkább fél az ember mint az Istenből. Matth. 10. 28. *Né féljete azoktól az kik az testet meg ölhetik, &c.*

Az Pénitencia tartás az, mellyel az mi bűneinket meg esmérjük, meg esmérvén meg sirattyuk, és az Istennek irgalmasságában, s. a Christusnak érdemében való bizodalommal magunkat felemeljük: az bűnöktől való magunk meg tartoztatására, és az Istennek való engedelmeskedésre néző, erős bándékkal együtt.

Az megtérésnek és pénitencia tartásnak nevezze: i. miképpen kétféleképpen kőmbözzenek. az felső könyvben. az 30. részben megmondottuk. Vérettetik pedig az megtérésnek nevezze: i. avagy az embernek egész megváltozásáért, avagy kivál képpen való hivataláért; avagy az megfenteltetésért, avagy az megfenteltetésnek gyümölcséért, és az Isten belső tituleitinek részéért. És az harmadik jegyzésben tartozik ide.

Annak három részei vannak. 1. a törődelmesség, 2. a bizodalom. 3. a meg jobbulásra való bándék.

Ezzel, az bűnökben való meg maradás és megkeményedés, és a bűnes, s. bálványozó pénitentiátartás, tetettetik ellenben.

Az bűnes Pénitentiátartásnak példáját láttunk az A-chábban,

chában, 1. Király, 21. Bálványozo pediglen az Pápistak Pénitentiartartása mellyet helyhezretnek, 1. az első deli mellégben, 2. az gyónásban 3. az elégtételben, és az mellyel, azt írtik, hogy az bűnök eltoroltatnak. De ez három dolgok, az Iudás Pénitentiartartásában is meg láthatni, Mat. 27.

Az Istenhez való hálaadás az, mellyel az Istennek, mi réánk méltatlanokra ruházott ajándékait és javait az Isten dicsőítésére való dérék valóságos bándékkal egybe, alázatosan megismerjük.

Terem. 32. 10. Kissebb vagyok azt mondgya Iacob mindenté uralmasságánál.

Ó véle ellenben az Istenhez való haládatlanság tétettetik, mellyel az Istenhez semmi hálaadás nem mutattatik, avagy ember az Istennek jó tetteiményt, ó magának, avagy az teremtetett állatoknak, avagy az bálványoknak köszöni.

Esa. 1. 2. Frakát nevelék, és fel tartám őket, és öke békádána én ideim. 1. rem. 44. 7. Csölekedvén meg cselekedgyünk mind azt ádolgot, az mellyet mondottunk; hogy áldozatos tégyünk az ég állatoknak, irati áldozattal áldozunk az miképpen cselekedtünk mi és c. és megelégedtünk kényérrel és vígak voltunk és nyomorúságot nem lártunk Habakuk. 1. 16. Annakokáért áldozik az ég jarmának, és jó illatot tést az ő vető hálojának.

Az lékefféges túrés az, mellyel, az Isten gondviselésének, hatalmának, és jóvoltának elhívésével támogatván, az ő tole réánk

bocsát-

*bocsáttatott nyomorúságokban, kedvesse aia
ereftyük mi magunkat az ő keze alá.*

Azoknak az nyomorúságoknak, az melyekben az bé-
kefféles türes gyakoroltatik, sok kétféle kétféle
nemei vannak. Mert azon az büntetésen avagy bosszú al-
lason kívül, mellyet Isten az hitetleneken láttat, az hi-
veknek nyomorgatása, avagy gyakolás és jobbító dor-
gálás avagy meg próbálás és résztetés, avagy peniglen
má tyromság, melly avagy véres, és vérontással egyben
köttetett, avagy vértelkül való.

*Az békefféles türesnek ellenében az kéké-
telenség, az Hypocritai békefféles türes és
az Stoicus Philosophusoktól tanittatott, fáj-
dalom és háborodás nélkül való állapot, té-
tettetik.*

Az békételenségre tartozik az nyomorúságokban lévő
panaszkodás avagy pantolodás mint ha erdem kiöl
rörténnének, és z lágyfág. Az Hypocritai békefféles
türes, azokban látatik, az kik önnön magok vonják
magokra az kinokat és gyötrelmeket, mint az Báálitak
1. Király. 18. 28. á Remeték. és azok az kik magokat
ostorozzák &c. Az Stoicus Philosophusoktól tanittott,
fájdalom és háborodás nélkül való állapot, azé t vette-
tik meg, mert az békefféles türéssel nem ellenkezik az
fájdalmok érzése, és a panasok pantolodások avagy si-
ralkák; csak hogy semmi az Isten ellen né mondatallék,
és nem annyira az büntetésről, mint az bűnökkel pana-
sokodgyunk.

I V. R E S Z.

Melyben,

Az II. III. és IV. PARANCSOLATRA TARTOZO CELEBKEDETEKRŐL KÖZÖNSÉGELEN.

SZollottunk az Istennek belső tiszteletiről. Következik immar ugyan annak részberént belső, részberént külső tisztelete, melly igaz Religionak (Isteni tiszteletnek) szokott neveztetni, és az következő három parancsolatokban parancsoltatik.

Az igaz Isteni tisztelet az, mellyel Isten, az ő tole előnkben irattatott rendtartásokkal; és az ő nevének igaz megőntelésével, mind az mi egész életünkben mind kiváltképpen az Istentől aia rendeltetett időben, tiszteltetik.

R E G U L A K.

I. Az Isteni tisztelet és kegyesség, közönséges jegyzéssel; az Istennek minden tiszteletét; kiváltképpen, az Istennek köz néikül valo tiszteletit; legkiváltképpen pedig, avagy csak az belsőt, avagy égybersmind az külsőt és belsőt jegyzi.

cselekedeteikről köszönségeken. 337

II. Neveztetik az irásban Szolgálat
nak, Duliának és Látriának.

Az Lápistak az Látriát az Istennek, a Duliát az Szent
Angyaloknak és embereknek, az Hyperduliát az Máriá-
nak tulajdonítják. De az irás nékül. Sőt ellene. Mert
mind az Látriával. Matth. 4. 10. mind pedig az Duliával
szolgálni Matt. 6. 24. csak az Istennek hagyattarunk.

III. Az igaz Isteni tisztelet, Isteni,
eredetire materiájára formájára, és
végére nézve.

IV. Az igaz Isteni tisztelet, csak ég-
gyetlen éggy. Mert egyedül csak az
igaz Isteni tisztelet melly az Isten igé-
jével éggyez. Az igazat és éggyet meg-
lehet egymásról mondani.

V. Az Isteni tiszteletre, mind min-
deneknek mind főképpen az Magi-
strátusoknak és Egyházi szolgáknak
gondgyoknak kell lenni.

Mert az Anyaszentégyháznak dajkái. Akkor cselek fők
pedig ezt mikor az Anyaszentégyházakat és iskolákat
megtartják, az Egyházi szolgákat táplállyak &c.

VI. Az igaz Isteni tisztelet, igen igen
tisztelette régi, mint a melly, még a para-
dicsomban kezdetett.

VII. Nem csak külső, hanem bel-
sőis.

Rom, 2, 27. Mert nem az a Sido a ki külsőképpen Sido:

HEMIS

338 Az II. III. es IV. parancsolatra tartozo
nemis az á környúlmerélkedés, á melly kú's képpen és az
restben környúlmerélkedés. hanem az á ké belsőképpen Sídó.
és az sívnek környúlmerélkedése.

VIII. Az Isteni tiszteletet nem kén-
szeríteni, hanem tanítani kell.

IX. Az Isteni tiszteletet fegyverrel
nem kell terjeszteni ; fegyverrel kell
mindazáltal oltalmazni.

Az kegyes királyoknak , ismét az Maccabeusoknak és
Császároknak főképpen az Nagy Constantinusnak , és a
Nagy Theodosiusnak példájával, &c.

X. Ha az Isteni tiszteletben valami
meg vesztegetés esik és férkezik , az
Fejedelemtől avagy Magistrátustól, az
előbbeni jó formára vissza kell hozat-
tatni, réformáltatni.

Az Mos. s ek, Iosuének, Davidnak, Asán k. Iosaphár-
nak, Ezéchiálnak , Iosiásnak , á Nagy Constantinusnak ,
Theodosiusnak &c. példájával.

XI. Ha az Magistrátus ellenfele az
Anyaszentégyháznak , és az réformá-
tiót nem lehet tőle megnyerni , tehát
akkor, az réformátio azokat illeti, az
kiket Isten olyan ajándékokál látoga-
tott, az mellyek erre szükségessék , ne-
mis kell avagy az Anyas. egyháznak,
avagy az Püspököknek égyyezo értel-
mét várni.

Példák

cselekedetekről közönségesen. 339

Példák vannak az Gédéonban, áléhojadában, á Macabeusokban, az Apostolokban &c. Egy általlában ha az Római Püspököknek egyező értelmét várták volna az mi leink, sohasemmi nem réformáltatott volna.

Az igaz Isteni tiszteletnek ellenében, az Epicurusság, avagy az fő boldogságot az testi győzelmekben való helybeztetés, és az Hamis Isteni tisztelet tétettetik.

V. R E S Z.

Melyben,

AZ II. PARANC SOLATRA
kiváltképpen Tartozó cselekedetekről.

AZ igaz Isteni tiszteletnek részszerént részeit, részszerént Istentől elonkben irattatott idejét kell meg gondolni.

Az igaz Isteni tiszteletnek két részei vannak, az á Rendtartás, mellyel akar Isten az Anyaszentegyházban tiszteltetni, és az ó nevelés, az mi egész teljes életünkben való bentelése.

Az Isteni tisztelésben való rendtartás az mellyet ó minékünk, az ó igéjében elonkben írt: mellyről az második parancsolatban vagy az dolog, mellynek summája ez, hogy: Istent azzal á rendtartással kelleffék tisztelni,

340 Az II. Parancsolatra kiváltképpen
tisztelni, melyet az ő Anyaszentegyhá-
zának eleiben irt.

Megtterzik ez, az második parancsolatnak igaz része-
re őfő magyarázattábol, melly az első parancsolattal
rosszul zavartatik össze. Mert az mint az első parancso-
latban az adattatik elsőnkben. Kicsodát kellellék Isten
gyanánt tisztelni; így ez második parancsolatban, az mu-
tattatik meg, kicsoda rendtartássalakar tiszteltetni. Es az
miképpen az első parancsolatnak ellenében az első bál-
ványozás tétetetik, azonképpen az második parancso-
lattal az külső bálványozás ellenkezik. Ennek az paran-
csolatnak két részei vannak, Tilalom, és annak Megerő-
sítése. Az tilalomnak két részei vannak: az első az bál-
ványoknak faragásáról, az második az bálványoknak tisz-
teléséről. Az bálványoknak faragásáról, azt mondgya.
Né csinálly te magadnak faragot képet, és semmi képet, és
azt azoknak az dolgoknak első bámlálásával világosítja
meg, az mellyeknek képére csinálhatnának képet: mel-
lyek az egekben oda fel, vannak és a mellyek az földön
ide alá vannak, és a mellyek az vízben az föld alatt
vannak. Az bálványoknak tisztelése kétképpen adattat-
tik elsőnkben. *Imádással avagy azok első való maga meg*
hajtással, és tisztelettel. Az megerősítés fenyegetésből és
igiterből áll. Mind a kettő megvilágosittatik, az Isten-
nek természetiből, és a jitalomból: Mert amott az Isten
ő magát erős bosszu álló jéheva Istennek az ki megláto-
gattya az álnok ágat: itt pedig irgalmasnak mondgya:
amott az ötöt gyűlöltének harmad és negyed izéig bunte-
stét; itt pedig az ötöt szeretőknek ezer izéig irgalmasságot
hirdet. Immár mi legyen az parancsolatnak summája, ta-
nítottya: elsőször, a kiváltképpen való nemről, az köze-
féges nemre való hágas; Mert az bálványozás, minden az
Isten ígében meg nem irattatott, avagy azzal ellenkező
rendtartásokkal együt tiltattatik meg. másodszor, a ti-
gadásról, az ellenkezőnek erősítéséről avagy parancso-
lására való állás; Mert az parancsolatik, hogy Istent az-
zal az rendtartással tiszteljük, melyet az Anyaszentegy-
háznak eleyben irt.

Az Anyaszentégyház eleiben irattatott rendtartásnak, mind részeit, mind támaszt, kell nézni.

Részei, az Igével és az Sácramentomokkal igazán való és és bánás, és az Imádság.

Az igével és Sácramentomokkal igazán való és és vagy bánás az, mellyel azoknak ki hirdetésében és kiszolgáltatásában, mindennek az Christusnak szerzése szerint lesznek.

Az imádság az, mellyel Istent, azok feől mellyek az ő szent akaratyával éggyeznek, szívünknek igaz és alázatos törődelmességével, megköszönnük.

Es ez avagy az Istennek segítségül való hívása, avagy báláadás.

R E G U L A K.

I. Az imádságnak szerző oka közönfőlegesen az tellyes szent Háromság : ki. váltképpen pedig az szent Lélek.

Az honnan imádságnak lelkének nevezetik, Zach. 12. 10.

II: Az indító okok, az Isten réséről, az ő (a) parancsolattya, (b) meghalga-
tásának igireti, (c) felsege, (d) jóvolta,
(e) jó teteményi : az mi résünkrol pe-
rimig, az mi szükségünk, melly az segény-
ségnek

342 Az II. parancsolatra kiváltképpen
légnék, á nyomorúságoknak, á kesérte-
teknek, á veszedelmeknek &c. meggon-
dolásából jó ki.

(a) Sol. 22. 8. és 50. 15. Efa. 55. 6 (b) Matth. 7. 7. 1.
Tim. 2. 1. Iacab. 1. 13. Efa. 65. 24. és az immat előhozott
helyekben, (c) 2 Király. 19. 5. (d) Solt. 86. 4. 5. (e) Solt.
34. 2. és 103. 1. &c.

III. Az imátságnak materiája, rés-
szerént az megnyert, részszerént az meg-
nyerendő dolgok.

IV. Az igaz és istenes imátságnak
formája avagy példája, az Miatyánk.

Ennek, négy részei vannak, Elöl járó beíed Kérések,
Megelőzés, és Békekesítés. Az elől járó beíed, mely így
vagyon. *Mi atyánk ki vagy az mennyekben*, arra való,
hogy az mi elméink el kesértessenek, az kőnyen ta-
nulás: mert azt mondgya meg, kicodát kellesték fogét-
ségül hini, tudniillik amaz Istent, á ki az Iesus Christuss
ban, minket fiaivá fogadván. *Atyánka* lett, 2. az aláz-
toslágra, Mert *az az Atya*, nem földi, hanem *mennyei*.
3. az meghalgarás felől való bizodalomra, mert meg akar
minket halgatni, mert *mi Atyának*, meg halgathat, mert
mennyei Atya, 4. az szeretetre, mert így tanittatunk, hogy
imá kozzunk. *Miatyánk* Az kérések két rendbéliek, Elő
rendbéliek azok, melyek az Isten dicsőségére szolgálak
kik közzül első és kiváltképpen való ez, *Megfontel-
teffék az te neved*: ennek az két következendők után-
na rendeltetnek. *Istjőn el az te országod*; *légyen meg
az te akaratod*, miképpen menyben az onképpen ez földön-
tis. Másod rendbéli kérések azok, melyek az mi szükség-
sünkre tartoznak, mind ez jelen való, mind az követke-
ző életre nézve. Az jelen valora szolgál az negyedik ké-
rés. *Az mi mindennapi kenyerünket add meg minékünk*
ma. Az következendőre szolgálak az két utolsók. *És
bocsásd meg az mi veskeinket*, miképpen *mi is megbocsá-*

unk ellenünk vetetteknek: Es ne úgy minket az kísértésben, de szabad es meg minket az gonosztól; amax az megigazn általak ez az megfent. Ite éln k ajándékara, nem alkalma la ad vitette ik. Az megerősítés, ezekben az írásb n követezik: Mert tiéd az ország, az hatalom á dicső, és mind örökkön örökké: mel yekkel az tanítatik, 1. Hogy bizonyos véli. Iten az mi könyörgésünket, mi e hogy a király ink mint az kirá az ország 2. Hogy meghalga a hatunk mi stüle, mar dúé az hatalom. 3. Hogy meg akad az isten minket hlgatni, mert dúé az Dicsőség. 4. Hogy meg nem változik az ő mi hozzánk valo indulattya, mért olly n, mind örökkön örökké. Az bérekeftés vagyon, a naz rébeskében Amen, mellyel azt bizonyítjuk meg hogy valóban, és az meghalgtatás feől valo bizodalommal, kerfuk mind ezeket.

V. Az imátfágnak vége, az Istennek dicsősége, és a mi idvességünk.

Mert ezek az imátfágnak kezlet: és vége. Az honnan az Mi atyáknak kéréli, az Istennek dicsőségén kezdettenek el, és az mi i ve tégünkön vég zednek el.

VI. Az imátfágnak gyümölcsei, igen igen nagyok, nem az imátfágnak, mint egy meg mivel munkának érdemből, hanem az Isteni igiretnek kötéséből.

VII. Az kire az imátfágnak kell czelelni és vitettetni, az egész bent Háromság, ugy mindazáltal, hogy avagy, egygyüt, mindenik semely, avagy magán magán akármelлык semely hivatassák segítségül.

Hogy az Atyát segítségül kellesték hini, senki nem

344 Az II. parancsolatra kiváltképpen
engadgya. Az Feltámadásért bija István Apost. csel. 7. 59. 2.
8. minden Angyalok imádkozgák Isten, Sídok. 16. Az Szent
Lelket az Atyával és Fiv. Légyetemben az. Isten Isten,
1. 4. 5. És az Angyaloknak amaz dicsérete. Szent, Szent,
Szent, &c. Az Füzös Sabattatik, Isten, 12. 41. s. az Szent
Lélekre is Apost. csel. 1. 28. 25.

VIII. Az kikért kell imátkozni, nem
az holtak, hanem azok a kik élnek és a
halálra nem vétkeznek

Mert azok az kik halálra vétkeznek, nem akarja
Isten hogy imátkozzunk, 1. Isten, 5. 16. Az halottakért nem
kell imátkozni; mert a gy el kárho rak. avagy meg bol-
dogultak; amazoknak az mi könyörgésünk semmit sem
húzó; ezeknek semmi búk égek nincsen réa.

IX. Az kik ellen kell imátkozni, az
Istennek nyilván való ellenségei.

Nem mindgyárt az b. űk veszedelmét kell pedig az b. ű
fejekre kívánni: hanem az Istent kell kérni, hogy az b. ű
haralmas kezével űket alázza és térítse meg; ha pedig
nem akarnak meg térni, űket b. űkké büntesse meg. Az
Istentől Profetái lelekk. I meg. Jándékoztartott emberek
t. Istent átkoztat, nem k. Il vakmerőképpen példájul e-
Fonkben tennünk; Mivel hogy nehéz azok k. űzött, az
kik halálra b. űk z. k. és azok k. űzött, a kik f. űl még
jól kell remélni, k. ű b. űt meg tenni.

X. Az könyörgésnek, egyben köt-
teternek kell lenni, az b. űknek alá-
zatos meg esmerésével, az igaz és erős
bizodalommal, és a megtérésnek álha-
tatos b. űndekával

XI. Az illendőképpen való külső
maga vileles, az áhitatosságnak mind b.
fel l.

fel indítására, mind megbizonyítására, felette sokat használ.

Es ezek, annak az rendtartásnak, mellyel akar Isten mi tőlünk tiszteltetni, részéről. Ugyanazonnak külső támasza, az böjtök és fogadások.

Az böjt, az ételről és italtól, olly maga megtartoztatá, melly bizonyos ideig, azért vètettetik fel, hogy az testnek bujasága hátra veretessék, és az Isten buzgóbban tiszteltessék, mi tőlünk.

R E G U L A K.

I. Az böjt avagy kényszerítésből, avagy szabad akaratból, való: amax az szegényeké az ételnek szükségé miatt: hez azoké, az kiknek ételek el nem fogy. A szabad akaratból való, avagy természet szerint való, avagy városi, avagy, és egyházi. Az természet szerint való az, melly egészségnek okáért vètettetik fel. A városi az, melly valami közönféges dolgoknak okáért, hirdettetik az Magisztrátustól. Az egyházi vegezetre az á, mellyet immár le irtunk.

II, Az egyházi böjt avagy kiváltképen

346 Az II. Parancsolatra kiváltképpen
pen valo avagy közönséges.

III. Az kiváltképpen valo az, mellyet
kiki, bizonyos kiváltképpen valo oko-
kért, hirdet magának avagy házane-
pének.

Példáink vannak erre, Iob. 12. 2, Sam. 3. 35, és 12. 16.,
Nehem 1. 4.

IV. Az közönséges az, melly az Ma-
gistrátustól avagy az Anyaszenteg-
házról, közönséges okokért, és főké-
pen akkor, mikor nyomorúságok jö-
nek réánk, parancsoltatik.

Példák. 2. Chron. 20. Esther. 4.

V. Az igaz bűjtőt az ő modjából és zé-
végeből kell meg itilni.

VI. Ha Modját nézzük, az igaz bűjt.
1. Nem az ételben valo válogatásban,
hanem az minden ételtől valo maga
megtartoztatásban, 2. Nem csak az
külső ételtől valo maga megtartozta-
tásban, hanem az bűnöktől valo maga
megtartoztatásbannis, áll.

Ésa. 8. 6, &c. Joel. 2. 12.

VII. Az bűjtnék semmi egyéb végé-
nek nem kell lenni; hanem hogy, az
Isteni tiszteletben és az könyörgésben
buz-

szűgőbben foglallyuk mi magunkat, szertessnek bujalágát és silajfágát megabolázzuk, az Isten előtt, az magunk meg alázását, és fe ebarátink előtt, az igaz megtérést, meg bizonyíttuk.

VIII. Az bójtok nem köttetnek valami bizonyos időhöz, mint az ő Testamentomban: hanem azokat, a időn szükséges okok kívánnyák, szabadossan kell fel venni.

Ollyan az bójt, *Az fogadás, nem egyéb. hanem, va' amelly szabados dologról, az mi se künknek, az Istennek tisztelétére való kész voltának, meg bizonyítására, Istennek, szentől tett igiret,*

R E G U L A K.

I. Az fogadás ez helyen, nem könnyűvé, avagy kívánságot, hanem szent igiretet téssen.

II. Az fogadás avagy közönséges, avagy kíváltképpen való: amaz, az parancsolt dolgokrol vagyon, és mindenektől megkívántatik, az minemű az keresetségnek fogadása: ez az szabados dolgokrol vagyon, és némelyektől,

248 Az II. parancsolatra kiváltképpen bizonyos kiváltképpen való okért fogadtatik fel, amaz az Isteni tiszteletnek része, ez csak külső támasza.

III. Az kiváltképpen való fogadásról felől, az ő szerző okából, matériájából, formájából, és végéből kell itilletet ten-
ni.

IV. Ha szerző okát nézzük, ki rekesztetnek az kiváltképpen való fogadásról, 1. az kik még arra nem érkeztek, hogy az okossággal, és itéléssel élhessenek, 2. Az kik nincsenek az önnön maguk hatalmában, hanem avagy Atyáknak, avagy férjeknek hatalmában tartatnak.

Szaml. I. 6.

V Az fogadásnak matériája, vala-
mely szabad és hatalmunkban lévő dolog.

VI. Formája az elmének tanácskozásában, az akaratnak fel tett szándékában, és az belső avagy még a külső ösz-
igéretbennis áll.

VII. Vége avagy az háláado léleknek meg bizonyítása, avagy az kiváltképpen való Sanyarúságnak gyakorlása.

Első rész

Első rendbéli fogadás az, midőn valaki, valamely be-
géből avagy veszedelméből meg szabadulván, fogadafé-
léli áldozattal, mint egy, az háládotagnak jegyével, al-
dózik Istennek. Másod rendbéli fogadás, az midőn vala-
ki, valamely, egyébaránt szabad s de Isteni véte-
lőtől, ngymint bortól avagy hasonlótól fogadattal
meg, artoztatya.

VI. I. Az, á kinek kell az fogadafé-
lést tenni, csak egyedül az Isten.

IX. Az még ki nem mondott foga-
dás, szabados; az ki mondottat pedig
helyessenlettet meg kell tartani.

Sol. 76. 12. Tegyetek fogadásokat, és adgyátok meg
szókat az Iehovának az mi Istenünknek.

Ed dig az Istennek tiszteletében valo
helyes és igaz rendtartásról; melynek
szóel bagyásán kívül, az Isteni tiszteletben
valo hamis rendtartás, tétettetik ellenében.
Melly, czéllyára nézve Háromféle; mert
vagy az Istenből nem parancsoltatott, a-
vagy ő föle nyílván megtiltatott; avagy pa-
rancsoltatott ugyan, de idegen végre igazgat-
tatott.

Az Istennek tiszteletében valo ő föle nem
parancsoltatott rendtartás, szabad akarati se-
rint valo Isteni tiszteletnek mondattatik, olly
tiszteletnek tudniillik, mely az emberi agy-
ból kaboltatott.

350 Az II. parancsolatra kiváltképpen

Ezt az Istennek tiszteletében való rendtartást, Pal, elle-
nébentési azker is eni szab dsignak Col 2. 20. 21. 22. 23. 24.
Ha annakokáért meg holtatok az Christussal s meg saba-
dultatok az világban börtönmé az oki, hogy mégis minne-
egy ez világban éltek, úgy terhelteitek rendtartások al-
Megnéllésd se megné költöd se megné tapasztalt. M-
lyek mind el vesznek az világban éléssel mint emberek, de
nek banyományi és tudományi M-lyek, és csefének az-
tatnak ugyan lenni az szabad akart és bérént való isten-
tiséletben és az életnek iláztatosságában és a testnek
nem ked vezetésben de semmit sem érnék, az testnek biz-
latására. Illyen k z Papisták, az keresztségnek és sá-
cramento noknak ki szolgáltatásában gondolt rendtartá-
sok: Ismet az ő öltök költött és Sacramentok: az-
imádásra és könyörgésre rendelt meghatározott idő: ob-
Az könyörgésben, a Déák nyelvel, és az olvasóval való
élés: Az ételeknek válogatásában inkább, mint szoktoltok
való maga meg tartoztatásban helyhezterett bűnök, fő-
képpen az negyven napi böjt. Ismet az szegénységnek b-
ráti engedelmeiségnek, és bérént (hogy mar) Istenes és s-
maga meg tartoztatásnak fogadása: Az szegénységnek fo-
ga lása, istentelen. Mert, mivel hogy az embernek, az ő ő s-
orczájának veritékjével kelletik az ő életér keresni, az-
zért, efféle szabádaka a bérént való szegénység, ellenk ziklis-
annak rendivel és módjával. Az engedelmeiségnek fo-
gadása egy porazon futezzel; mert azzal az Christustól olly yllé-
nagy daga árt n megváltatott ember, az pénznek sol-
gálatya alá verterik és az ő törvény bérént való hiva-
tallyá ol el vonat-atik. Az maga meg tartoztatásnak fo-
gadása pedig vakmerő: mert ri ka aján lék ez életben,
és ez fogadással az szegénységnek s-
b-
d-
fognek töréiben esnek, és kötele-
dznek.

Az Istennek igéjében meg tiltatott, I-
stennek tiszteletében való rendtartás, az Bál-
ványozás, és az b-
nteknek tisztelete.

Az Bálványozás az, melyel az bálvány
farag-

ragtatik, megtartatik, avagy Isteni tisztelet-
tiszteletik.

Az bálványozásnak két neme vagyon. Első midőn I-
sten gyanánt tartatik és tiszteletik az, a mely nem igaz
isten; és ez az első parancsolat ellenkzik. Az bál-
ványozásnak második neme az, midőn az igaz Isten tisz-
teletik ugyan de avagy az bálványokban, avagy a szent-
helyekben, és a meg holt szentekben.

Az bálvány, Isteni tiszteletnek okáért csi-
máltatott kép avagy hasonlatosság.

R E G U L A K.

I. Az bálvány az keptől avagy ha-
sonlatosságtól különböz, mint kivált-
képpen való nem az közönséges nem-
ből.

Kétképpen verkeznek annakokáért ez dologban az
írás álltak. Először, azt akarják, hogy az bálvány és ha-
sonlatosság mind égy, legyen, emez okból v. elterven,
hology az hasonlatosságok (simulacra) az tetetéstől (a fi-
gelmelendő) mondattasának: holott az hasonlítás avagy
hasonlóságtól jött legyen inkább ez a szó. Nem bálvány an-
nakokáért mingyárt minden hasonlatosság, mivelhogy
az embertis Isten hasonlatosságának nevezi Tertullia-
nus. Héjában törekednek abbanis hogy, az hol az írás-
ban az hasonlatosságnak nevezeti vagyon, ott az görög-
ben a bálványnak nevezetű állítsák lenni. Mert még az
Biblia bannis, elég bizonyágok vannak ez ellen. Ki-
dölv. 34. 15. Levit. 26. 30. Apost. csel. 17. 23. Másodszor
azt állatták, hogy az képek olly dolgoknak ábrázati, az
mellyek valósággal vannak ez világon. az bálványok pe-
ntis ollyanoknak, az mellyek nincsenek. De nyilván való
dolog, hogy meg az Pogányoknakis, nem csak költött,
hanem ez világon valósággal lévő dolgokat ábrázoló
bálványis voltak. Nemis áll ellen a Pal mondása. 1.
Cor.

Cor. 8. 4 *Tudjuk hogy semmi az bálvány ez világban* mert azt nem arra az czélra avagy dolgra nézve mondja, az melly az bálvány által efsőnkben ada tatik, hanem az erejé nézve, mivel hogy az bálványokban semmi erő és tehetőség nincsen.

II. Az bálványozásnak három grádus dicái vannak, az bálványoknak faragása, megdöntése, és tisztelése.

III. Az bálványnak faragása az midőn a kép avagy hasonlatosság, Istent imádkozni tiszteletnek okaért léssen.

IV. Nem minden képnek avagy hasonlatosságnak faragása bálványozás, annakokaért; mert affélet emlékeztetésnek, gyönyörködtetésnek, avagy másvalami külső vele való élésnek, okaért, tud csínálni szabad.

V. Az Chérubimok, az ércz kigyók, hasonlók Istennek hagyásából és parancsolatjából lettenek; nem Istent imádkozni tiszteletnek okaért, hanem hogy ábrázolati volnának az Christusnak.

De halma adnak akarják annakokaért az Pápiszák, azok, kik a szent szövegeket tartalmazni az bálványokat. Mert, I. Hogy az szent szövegeket csínállyak az Isten hagyta, s, parancsolta; ezeket pedig megtiltotta; II. Amazokat semmi Istent imádkozni tisztelettel nem lehet tisztelni az honnan az ércz kigyó, mihez imádkozni kezdett, ösive rontatott 2. Király, 18. 4 ezek pedig Istent imádkozni tisztelettel tisztelnak, III. Holott az Christusnak elöl a jövetelével minden példázatok el tőrtetnek semmi

minek affélének nincsen helye az Új Testamentomban.

VI. Az Pápistáktól faragtatott, Christus Angyalok, Mária, és Szentek, képei, valóságos bálványok.

Oka ez ; mert Isteni tiszteletnek okáért faragtatnak. Az Pápisták tagadgyák , hogy bálványok volnának. I. Mert nem olly dolgoknak ábrázati , az melyek nincsenek ezen világon. II. Mert nem esmértetnek Isteneknek. III. Mert az Angyaloknak emberi ábrázattal tulajdonítottatik és szárnyak. IV. Mert az Szentek, valósággal emberi formát viseltenek. V. Mert könyvei az kövöznek. De szent felellyük, hogy az első és második okban. I. semmi kövözés nincsen : Mind az két helyen hamisan irattatik le az bálvány : Mert nem csak az bálvány , a mely ezen világon nem lévő dolgot ábrázol, avagy a mely Istennek esmértetik. Mert az Pogányoknak is voltanak , ez világon valósággal lévő dolgot ábrázoló bálványi , de mind az által a bálványokat az dolgoktól megválasztottak. II. Egyik helyen sem igaz az első fogás , ha egy általlában értettetik. Mert bizonyos dolog az , hogy az Pápisták , még azoknak képeket is csinállyák az kik soha sem voltanak , mint Szent Györgyét, Christofét , és hasonlókét. Bizonyos dolog az is , hogy sokan Istennek esmerik efféle bálványokat mivel hogy azoknak. Isteni tisztelet , és Isteni tiszteletet tulajdonítanak. Az harmadikban hasonlóképpen semmi kövözés nincsen , azoktól szent eleven képektől, melyeket Isten az látaokban adott , és az néma képekre. Az negyedikben csak ez kövözik , hogy ki faraghatni az Szenteknek képét tudni illik , ha az nem Isteni tiszteletnek okáért tésen. Az ötödikben sem igaz az első fogás ; mert minemő könyvek legyenek , megértetzi az Jerem. 10. 14. 15. és Habac. 2. 18. 19. az odhol az bálványok , hazugságnak és héjában valóságnak istanitoinak nevezetnek.

VII. Az Szent Háromságnak képének faragása , felette rettenetes bálványozás.

H h

Okai

354 Az II. parancsolatra kíváltképpen

Okai ezek. I. Mert az Isten nem akarja, hogy afféle képek legyenek. Deut. 4. 15. & 11. Mert az Isten Háromságot ki formálni, avagy valami hasonlatossággal ki ábrázolni nem lehet, az mint Jesa. 40. 18. és 46. 5. nyilván tanítatik. II. Mert az Istent, embernek fából avagy kőből csinált hasonlatosságában akarni ki ábrázolni, az Isteni felségnek felette nagy gyalázattára vagy az mint Esa. 40. 19. 20. és 46. 6. Rom. 1. 23. &c. tanítatik. De itt ilyen ellen vetéssel élnek. I. Hogy azok az képek, mellyekkel az Isten Háromság ábrázoltatik, nem állattya, hanem csak tulajdonságait avagy cselekedeteket jelentik az Istennek. Tehát nem bálványok. II. Hogy azok az képek látásokban adattattanak; annakért nem bálványok, Mellyekre azt felellyük. Hogy az első okban, az első fogás, hamisan ábrázolja el az Istennek tulajdonságait, az ő állattya, holott valóságosan önmaga az ő állattya, légyenek. Az következő pedig nem igaz, mert sem magát, sem cselekedeteket, avagy megjelenéseket, nem akarja képpel ki formáltatni. Deut. 4. 15. &c. Az másodikban nem igaz az első fogás; mert nem kézzel csinált és néma, hanem élő, képek adattattanak az Istennek Szent embereinek, eleyben mellyeket mind azáltal sem ki nem irattattanak, sem ki nem formáltattanak.

VIII. Az bálványoknak, az mint faragása ugy tartásais karhoztatik az írásokban.

Deut. 7. 5. Így cselekedjétek a vétek. Az őoltárokat, alroncsokat és az őálló képeket eldörjétek, és az ő bérzókot ki vagdaljátok, és az ő faragott képeket megégetétek tűzzel. Esa. 30. 22. És megferteztetitek az ő szentekből csinált faragott képeknek bűntéjait, és az ő aranyából csinált, és őltet képeknek őlteteket el tasítod azokat mint egy hani vért szenvedő, rávozzál el őlem, azt mondod a nék. 2. Cor. 6. 16. Micsoda égyezése van egyen az Isten Templomának, az bálványokkal? Ide való az Iosaphát, Ezéchias, Iosias &c. példái. De az El-

lenkező

lenkező félek ellenben így okoskodnak: Az kik az képeket az Templomban, nem tisztelnek, hanem ékecségek okáért tartják, azok nem bálványozók. De mi &c. Felel: Nem igaz az első fogás. 1. Mert ámbár né tisztelnek az képek, mindazáltal elatta, az tisztelnek veszedelme felel. 2. Mert az, a Templomnak ékecségre sem nit f. m. h. b. nál az mi az Istennek gyalázatára szolgál: Kurvai ékecségek ez. és oly az melly az előbbeni paráznafignak jegye. Ezzel az ellenveretélis élnek, hogy az érczkigyó sem rontattatott előbb övé, hanem hogy tiszteltetett. Felel. Más az érczkigyónak s. más az bálványoknak oka. Mert az érczkigyó, Isteni tisztelnek okáért nem volt fel emeltetve, hanem hogy az Christusnak példázatya lenne; akkor fordítottatott pedig bálvány, midőn Isteni tisztellett kezdett tiszteltetni. Ha az érczkigyónak megtartása nem volt veszedelem nélkül, mennyvel inkább nem veszedelem nélkül tartattatának azok, a mellyek ugyan valóban bálványok voltak és mostan is azok?

IX. Az bálványoknak tisztelete, az imadásban, és szolgálatban áll. Az imadás léssen, az süvegnek levételével, a testnek meghajtásával, térdhajtással, csokolással, és hasonló cselekedetekkel. Az szent és Isteni Szolgálat pedig akkor ruháztatik az bálványokra midőn arannyal, ezüsttel, és drága gyöngyökkel fel ékesítettnek; midőn eleiekben meggyújtott Szouétnekek vitettetnek, midőn tettecssebb helyre hely heztetnek, midőn ő nékiek fogadások tétetnek, midőn bucsujárásokkal, ajándé-

356 Az II. parancsolatra kiváltképpen
kokkal, viasz gyertyákkal, lámpások-
kal, oltárokkal, Templomokkal, inne-
pekkel, és hasonló Isteni tiszteletbéli cé-
rémoniákkal tiszteltetnek.

Ez tisztelet igen igen keményen meg tiltatik, ez máso-
dik parancsolatban, *Megnéha is té magadat az ok elst,*
sené tiszteled st. Ismét Deut. 4. 15. 16. 17. Solt. 115. 2.
&c. Habak. 2. 19. 1. Cor. 10. 14. 1. Ian. 5. az utolsó vers-
ben, *Illyen ki fogással élnek itt a Pápisták.* 1. Hogy az
első hozott helyekben az Pogányok bálványirol vagyon
2. dolog. 1. 1. Hogy ők, nem az képet tisztelik, hanem az
Istent az képben, az mint iméz versekben vagyon.

Isten az, a melyet mutat a kép, de ő nem Isten,

Ezt nézd, s. elmeddel tiszteled az t látez, té kit ebben,

Az első ki fogásra azt felellyük, 1. Hogy az első hozott
helyekben, kiváltképpen es parancsolatban, és Deut. 4.
minden Isteni tiszteletnek okáért csináltatott kepek kar-
hozatnak, 2. hogy azok az okok az melyekert az Po-
gányok bálványi uralatoznak, az Pápistafagban fel emelt
kepekreis illenek; mert azok is *aranyból, rézből, fából; és*
kőből vannak, és sem nem láthatnak, sem nem balhatnak,
sem nem jörhatnak. Ielen. 9. 20. Az második ki fogásra
azt mondjuk, 1. hogy az Pápistafagban az képek valo-
sággal imádatnak, mivel hogy ez ix. regulában lé itt
Isteni tiszteletnek, sem mi oly része nincsen, melyet az ő
képekre né ruházzanak. 2. Hogy meg nem mentetnek
azok, az kik azzal palástolnak, hogy ők, az Istent tisztelik
az képben: mert efféle tiszteletet meg tiltott Isten, és kő-
lőmben nem kar imádatni hanem csak lélekben. Ian. 4.
23. Egyébaránt, ez okon az Izraéliták is meg menteték
volna magok: mert nem oly bolondok voltak, hogy
az arany borjut istennek lenni hitték volna; hanem az Is-
tent az borjuban mint egy jegyben akarják vala tisz-
teletni.

X. Az bálványok tiszteletéhez járul,
az meg séntelt oltjának imádásais.

Szinten olyan bálványozó, az á fu damentom, az mellyre ez tisztelet építik, tudniillik az Christusnak az Ur vacsorájában lé ő kenyérben, avagy annak kü ső nemifélejében való jelen léte, mellyért Istenné tett kenyérnek, avagy Istennek nevezik, amaz ő dicséretet szerént. *Nem kenyér vagy, de vagy Isten s, engem szabadító ember*

XI. Ugyan oda tartozik, az keresztszéképének imádásais.

Mert így Szólnak ő néki az Antifonában. *O keresztszék, idűző le, y égg yetlenég y reménség ő reg bicséd az hívőknek az igazságot és az bűnösöknek adgy bocsánatot.*

XII. Szinten olyan rettenetes bálványimádás az, mellyek az Pápistafágban, képecskék (kiket Agnus Dei-nek hinak) faragtatnak, és benteltetnek, kiknek ugyan azon erő tulajdonittatik az bűnőknek elmosásában, az villámásoknak elűzésében, &c. melly az Isten Fiának.

XIII. Az Szenteknek maradéki avagy ereklyei az Pápistafágban, nem csak nagy bálványimádással, hanem felette nagy, csalárdfággaliss, tiszteltetnek. Mert hogy az Szenteknek nem igaz maradéki legyenek, avagy csak innenis nyilván vagyon, hogy senki sincsen az Szentek között, az kinek,

358 Az II. Parancsolatra kiváltképpen az Papistáknál külömb külömk helyeken, két avagy három teste né mutatassék.

Láttaték meg, Cálvinus intése, az maradékoktól.

Ezek eddig az bálvány imádásról. Az Szenteknek imádása, olly Isteni tisztelet, avagy könyörgés, mely az Szent Angyalokhoz, és megholt Szentekhez igazgattatik.

R E G U L A K.

I. Az imádás kétféle, külső közönfeges tarsaságbéli avagy társi, és Isteni: amaz az külső és közönfeges tarsaságbéli tisztetség tételben, ez az Isteni legettlegül való hívásban áll.

II. Az jelen lévő Szenteket, külső közönfeges tarsaságbéli imádással, avagy tisztelettel illetni szabad.

Példák, Teremt, 18, és 19. 1. Király, 18. 7. 2. Király, 3. 15.

III. Sőt még az megholtakatis, és az mi ssemeink elől az égben felvitettek is kell tiszteelni. 1. 'O felölök böcsü'ettel emlekezvén, 2. Az ő jószágos csekedeteket, mint Istennek ajándék, hirdetvén, 3. Ugyanazonokat követvén.

Math. ad

Mat. 26. 13. Bizony mondom tiéktek, valaholott Pé-
dikáltatik ez Evángélium a széles világon vesztetik
ez s, x mit cselek, de az emlékezetre.

IV. Isteni tisztelettel pedig, senkit
sem kell az Angyalok, avagy a megholt
Szentek között, imádni avagy fegetse-
gűl hini.

Okai ezek, . . Mert ez dologról, az írásokban, sem pa-
rancsolat, sem példa, sem igire nem találatik. . . Mert
az s gégéigul hívással az z-nteknek mind nt-rudóság,
minden hátoág, és hsonlók tulajdonitnak, melyek
egyedül az Isteni illetik. . . Mert az z-ntek be nem
kell hinni, immáron pedig, hogy hogy hívják segítségül az s.
az kiben nem hisznek? . . . Mert az z-ntek tiszte-
lettel tisztelet nem akartanak. Példa, Péter Apost, csel.
10. 25. 26. és az Angyalok, jelen. 19. 20 és. 22. 8. Az
Pápiák ellenvetéi sem mire kelők. Az Teremt 48. 16.
valo mondást, nem te em etett, hanem teremtetett An-
gyalok, avagy az Istennek fiáról kell érteni Teremt 48.
16. Az Iákob nevének az sfiain valahivattatása sem-
mi nem egyéb, hanem, azoknak a Iákobról valo nevezte-
tése, és az s maradéki szzé valo be vétenetése, mint
Esa. 4. 1. Az Iob. 5. 1. levő hely, az vulgata versóban (mely-
lyel élnek az Pápiák) rosszul olvastatik. Nemis arra inti
ott Iáfáz Jobot, hogy az megholt snt. ket segítségül
hija, hanem ötet, az é s zenteknek bizonság tetelére
czitálva. Sőt megbből is rólhozak ki, az Szentek
segétségül valo hívásának szükséges voltát hogy miné-
künk ez hagyattatik, tudniuk hogy azoknak könyör-
gését, miglen ez életben vannak, kívánnyak. Izab. 5. 14.
Mert más az Szenteknek ez életben valo állapíttyok, s.
más az következendőben: ebben az életben tudgyak az
mi nyomorúáginkat de az következendőben, nem, Esa.
63. 16. Ebben az életben, nem segétségül hivattanak,
hanem, arra onboltunk, hogy veünk egyfúrt könyör-
rogjenek. De az Pápiákról, az megholt snt. k Isteni
tisztelettel tiszteletnek, és segétségül hivattanak. Az Pá-
pisták

360 Az II. Parancsolatra kiváltképpen
pírták sentenciájának Fundamentoma ez, hogy az Szen-
tek közben járok; legalább az esedezésben. De es melly
hamis legyen, az folsó könyvnek 18. részében meg mu-
tattuk

Igy az Istentől megtiltatott Isteni
tiszteletnek modgyaró is Bollottunk.

*Az Istentől parancsoltatott ugyan, de más
régre igazgattatott, Isteni tiszteletben valo
rendtartás, az babonás és hypocritai tisztelet.*

*Az Istennek babonás tisztelete az, mi-
dön az Istentől előnkből irattatott külső
rendtartásoknak, mint é y meg miltelt mun-
káhol nem minémű kiváltképpen valo erő és hat-
hatóág tulajdonittatik.*

Mint midőn bizonyos igéknek, fioknak, s. iraknak
örödgöt el kergető, beregőgek t meg gyógyító &c.
erő tulajdonittatik: midőn az sacramento nokban, ön-
nön magok szerén, olyan erő költene lenni, a mely
megtarthat, és az bűnökötől meg szabadithat: midőn az
állattatik, hogy az ugyan azon bák nyuzás, aragy az fok
beséd, és hasonlok fontórá ésik az könyörgést midőn
égyik étel az másiknál, égvik nap az másiknál s. n. eb-
nek itiltetik, midőn az fogadásoknak és azok megallásá-
nak az istenhez való érdemet érdemi fojo tételnek mi vol-
ta tulajdonittatik

*Az hypocritai tisztelet az, midőn az I-
stentől előnkből irattatott külső rendtartások
megtartatnak ugyan, de a belső tisztelet, és az
sívnek abitatoffága nélkül.*

Nem tecczik ez az istennek felette igen. Soltar. 50. 8.
&c. Efa. 1. 10. &c. 29. 13. &c. és 66. 3. &c. Jérem. 4. 5. &c.
Matth. 15. 8. &c.

VI. RESZ

VI. R E S Z.

Melyben,

AZ HARMADIK PARAN-
CSOLATRA TARTOZO IOSZAGOS
 cselekedetekről, és cselekedetekről,

Eddig az Isten tisztelésében valo rendtartásról. *Az ő nevének, az mi egész életünkben valo megfentelése, az harmadik parancsolatban parancsoltatik.*

Annak Summája ez. Az Istennek rendberént valo tiszteleti kivól, az Isteni névnek megfenteléserei s kell igyekezni, mindenekben.

Az parancsolatnak két részei vannak: Tilalom és annak meg erősítése. Az tilalom ez. *Héjában az té Uradnak istenednek nevével né vegyed.* Az Istennek neve, nem csak azokat az titulusek és nevezeteket jegyzi az melyek az Istennek tulajdonit annak, hanem tulajdonfágítás, igéjé, cseleked. tit. és valamelyek az Isten nevének dicsőítésére tartoznak. Es tilalomból annakokáért illven parancsolat hoztatik ki. *Az te istenednek nevével megfenteljed.* Annak meg erősítése: *ígyen keményfeleg áll.* Mert nem hadgya büntetetlen az Ur azt, aki felvéendi az ő nevével héában.

Az Isteni névnek megfentelése vagy az indulatban gondoltatik, vagy az véghezvitelben.

Az indulatban, az Isten dicsőségéért valo buzgóság, mely nem egyéb, hanem az lék-
 nek

362 Az Harmadik parancsolatra Tartozó
nek az Isten neve dicsőségének oltalmazásá-
ra és terjesztésére való igen igen nagy igye-
kezete, melly azokért, és bosszonkodással va-
mélto fájdalommal, á mellyek az Ist n di-
csósége ellen léssnek, egyben köttetett.

Ennek példái vannak az Lóthban 2. Pet. 2. 8. á Mo-
sésben Kijóv. 23. 19. á Pinchásban, Szamlál. 25. 9. á Dá-
vidban Solt 69. és 119. 53. az Jllésben, 1. Király. 9. 10.
á Jéremásban. Jérem. 3. 9. 10. 1. á Kereštreš Jánosban,
Math. 14. 4. á Christushban, Jan. 2. 14. & c. á Pálban, Apost.
csele. 15. 14. és 17. 16. 17.

Ennek ellenében, az Ist n dicsóságével
nem gondoló el bámulás, (a) az vétkes, á-
vagy értelem nélkül való buzgóság, (b) az
maga gondolatlanságból származott buzgo-
ság, (c) és á tettetetű bűnös buzgóság (d) té-
tettetik.

(a) Samuel. 2. 29. Es inkább bűsüllötted az te fiaidat
mint engemet, és 3. 13. Mert midőn meg fertőzteték az
ő fiaid magokat, nem tiltá meg őket (b) Rom. 10. 2. Mert
biztonságot tésték fe őök, hogy legyen ő benneket
való buzgóság, de nem eszméretből (c) Ion. 4. 1. Es rosz-
bulcsék jórásnak flette igen, és felgenjede az ő haragja,
Es könyörge az Urnak és monda Kérlek Uram, a vagy
nem ez valaé az én mondasom még mikor volnék az én
földömben & c. Luc. 9. 54. Mikor onpenig ezt látták volna
az ő Tanítványi Jacáb és János, mondanék Uram akard
hogy mindgyuk hogy t'az álllyon lé az égől és el vessesse
őket az mint Illis cselekedett? (d) Ia. 7. 12. Monda az
Acház, nem kérek jelt, és nem kísértem az jéhovát.

Az Isteni né nek á véghez vitelben, a-
vagy ő magában á cselekedetben, gondoltatott

meg 200

Iószágos cselekedet. és cselekedet. 383

megszentelése, lésszen Szóval és cselekedettel,
Az Szóval való megszentelés. az Isten ne-
vének Benitől való felvétele, és annak álha-
ttatos vallása.

Az Isten nevének Benitől való felvétele az,
mellyel, egyedül csak bizonyos és szükséges
okokból, igen igen nagy bocsúllettel, és az o-
bábanne fénlo dicsőségnek czudálásával, és bir-
detésével vétettetik fel.

Deut. 28, 58. Félvén ezt az dicsőséges és rettenetes né-
vet, az jehovat az telfenedet.

Ennek ellenében, az Isten nevének babonás
elhalgatása, annak minden kordéra való fel-
vétele, az sent írásból való tréfák és csufos
beszédek, és az káromkodás, aragy az Istenre
minden köz nélkül ki sört gyalázat, tétet-
tetik.

Az rettenetes káromkodásnak példája, vagyon az As-
syrinusban. Esa. 10. és az 3 Hadnagyában Rabsakeben.
Esa 37.

Az Isten nevének sentől való felvétele-
nek nemei, láttatnak az megszentelésben, az
ésküvésben, és á sors vetésben.

Az megszentelés az, mellyel az mi buk-
ségeinkre szolgáló dolgok, az Istennek ígéné-
vel és á könyörgéssel meg senteltetnek.

Meg sentelni itt annit résen, mint jó és sabados ha-
sonra.

364. Az Harmadik parancsolatra Tartozó
sonra, rendelni. Az minemő okon bentseltetnek meg a
Templomok, az Egyházi szolgák, az Hivatalnak munkái,
az Etel és Ital, 1. Tim. 2. 4. 5. Mert az Istennek minden
teremtett állattya jó: és semmi ninesen kívető, ha hálaa-
dással vezettetik. Mert meg bentseltetik az Istennek igé, ejés
az könyörgés által.

Ennek az meg bentselésnek ellenében, az ő
el mulatásán kívül, az babonás meg bente-
lés, mellyel bizonyos igikben, kíváltképpen
valo erő és hatkatoság itiltetik lenni; és az
ördögös meg bentselések s. bűjölések bajlások,
tétetnek.

Ez a meg bentselés, el mulattyák azok, az k, az éle-
tel, itallal &c. minden könyörgés és hálaadás nélkül él-
nek. Az babonás meg bentselés példái felette sokak és
sámoznak az Pápiáknál, az viznek, sonak, viasznak &c.
meg bentselésében. Az ördögös meg bentselések és bű-
jölések bajlások nem men etnek meg az igiknek jóval-
tával, mert hanem ha jól élünk az jókkal, de egyéb aránt
az Isten igéjével utálos gonobul valo élés lés.

Az ez küvésben, meg bentseltetik az Istennek
neve, résszerént esküvéssel, résszerént Istene
valo kénserítéssel.

Az esküvés, az Istennek mint az igazság-
nak tauijának, és az hazugság bosszúálluá-
nak, valamelly nebéz dologban, biztonságul
valo hívása.

R E G U L A K.

I. Az esküvés ő magában jó és bent
dolog.

Ok

Iőszágos cselekedet. és cselekedet. 365

Oka ez. 1. Mert Istenöl parancsoltatott. Dent. 6. 13. és
 10. 2. Esa. 65. 16. Iérém. 12. 16. 11. Mert az Istenis és az
 angyalok is meg eskűsznek. Jerem. 22. Solt. 65. Sidok. 3.
 6. Jelen. 10. &c. Ide való az Tertulliánusnak amaz
 mondása. O melly boldogok az kikért az Isten meg eskü-
 szik! O melly nyavalyások, ha még az meg esküvő Isten-
 nek sem hisznek!

II. Az meg esküvő semé'ynek ol'y
 annak kel lenni, mellyet az esküvés-
 nek méltósága ki né rekeszen. Annak-
 okáért nem kell réá bocsátni. 1. azo-
 kat, az kik még arra nem értenek, hogy
 az okossággal éllyenek. 2. Az dühösse-
 get. 3. azokat az kik hamis hitűeknek
 lenni, meg tapasztaltattanak.

III. Az esküvésnek matériájának,
 mehez nagy, dèrékas és szabados dolog-
 nak kell lenni.

IV. Annak formája, vagy tellyessen
 ki fejeztet, melly, bizonságra valo hi-
 vásban, és átok kívánásból áll, avagy
 rövideden tetettetett, melly azoknak á-
 lkét részeknek valamellyikéből áll.

V. Az esküvésnek vége, az igazság-
 nak meg erősítése, az pöröknek le sal-
 litása avagy csillapítása, az Isten dicső-
 ségének meg világosítása, és az embe-
 reknek idveffége,

366 Az Harmadik parancsolatra Tartozó
Sidok, 6. 16.

VI. Az esküvésnek czéllya, az kirendelt
kell eskünni, csak egyedül az Isten.

Igy parancsoltatik, Deut. 6. 13. *Az Ichoúat az te Istenem
nedet félljed és diett szelljed, és az ő nevére esküdj.* *Okais*
vannak, I. Mert csak egyedül az Isten tudó a szív
Szíveknek, az ki mindeneket lassion s egyedül mindenható
to az ki az hamis hitért bosszút állyon. I. Mert ez é
kúvés össze vagy on köttetvén az segítségül való hívással
melly egyedül csak az Isten illeti, az mint oda fel meg mu
tatuk.

VII. Midőn az esküvésben, a Szenes
tek, az teremtetett állatokrol téisnek emm
lekezetet, amaz nem tulajdonképpeni
valo szollásnak modgya szerént (mellye egy
Métonymióának hinak,) avagy önnön
maga az Isten, avagy az ő bosszúvállál
sa, mellyet ember ő magára kíván, érte
tettetik.

Igy Teremt. 31. 33. *Jacob meg esküvék az ő Attyáának*
félelmére az az. az Istenre, a kit fél vala Ifak. Igy az AA
postol. 2. Cor. 1. 23. *En pedig az Isten hívom bizonsággá*
az én lelkekre. az az hogy meg büntessen engemet, ha
tudván meg csallak.

VIII. Nemineműségére nézve az es
kúvés, a közönféges avagy pompas, s
Magistrátustól kívántatott; és kivált
képpen valo, avagy szabadakarat szer
rént de mindazáltal nem vakmerőké
pen, tett esküvése : ísmét erősítő ő
ígéret.

Iőszágos cselekedet. és cselekedet. 357
g gérő esküvéstre, bakaztatik.

IX. Meg kell tartani az esküvéseket, még azokatis, az mellyek mi tőnk erőssakkal tekertettenek ki. és mioménkünk károsok.

Solt. 15. 4. *Meg esküszik kárára, s, még sem változtatja meg.* Itt egy kérdés támad. Meg kellé az tolvaynak tartani, esküvést tartani, az mellyel valaki ugy alkuszik meg, hogy magát meg váltja? Felel. Az az ígéret, avagy csak az sarcos valtság, avagy az egész dolognak el halgatása, és felel vagon. Az ígéretnek első neve az ember kötelez: az második nem, holott előbb és szorosabban köteleztetett az Magistratushoz, az kinek tísti az hogy az tolvajokat ki irtsa. Annakokáért, az ki a veszedelemtől való félelemnek miatta, ő magát az tolvaynak ilyen okon kötelezte, az do'got az Magistrátusnak hirrédván, az ő hitinek, ő hozzá való csatoltatásával, aközönféges hatalom által, ki oldoztattachak.

X Az esküvéshez járul, az álhatatos vallás.

Illyen álhatatos vallások vannak. Terem. 41. 15. Ugy élljen Pharaó, az az, a melly igazán él Pharaó, és ki a nom hogy élljen. és 1. Sam. 1. 26. *El az te lelked édes Uram, az az álszony vagyok,* de való az az álhatatos vallás, mellyel ki kor volt élni a Christus. Amen, amen Bizony bizony.

Az esküvésnek ellenében, az fogyatkozásban, annak nemjavalása, avagy, midőn valakitől igazán kívántatik, annak megverése, tétettetik.

Első módon verkeznek az Uykreszténvek, a Christusnak amaz mondasához Math. 5. 34. *Né eskülgyetek sem mi képpen,* és az Jacabnak ehez hasonló mondasához.

368 Az Harmadik parancsolatra Tartozó

Iak. 4. 12. ragaszkodvan. De nem vélik egekben, hogygo mind a két helyen, nem az helyes esküvés, hanem az vakmerő és bálványozó esküvések tiltatnak meg. Másod módon vérkeznek, a kik midőn esküvésekkel azt istennek dicsőségét, és felebarátjoknak időséjét és több mozdíthatnak, azt, mindzáltal cselekedni nem karják.

Az esküvésnek ellenében, az fellül bal-ladásban, 1. a hamis 2. Az vak merő 3. az helytelen, 4. az bálványozó, esküvés, tértetik.

Az Hamis esküvés az, midőn, avagy tudva hamis állattatik, avagy ígéret léssz: az bé töltésnek Szándéka nélkül, avagy miaommon az bé töltésnek Szándékával lett bé nem télye-ttetik.

El kell ezt távoztatni. I. Az bűnnek nehéz volta miatt. Mert az han isten esküvő, vékezik az isten ellen, no kit az hamis dolognak bizonságára hív; kinek bűnségeggé nevért meg fenteteti: vérkezik felebarátja ellen, ki az hamis esküvéssel megcsal, és felette igen meg bódtránoztat: vékezik önnön maga ellenis, midőn ő magára minden isonyv átkokat ki okád. II. Az büntetésnek nehéz volta miatt. Mert az hamis esküvések bűntetése telen nem maradn k. Példánk vagyon az Sodomai Királyban, &c. Teremt 14. 4. a Hótlásban az Israel királyában. 2. Király. 17. 4. a Sédachiában. 2. Király. 25. 38. &c. a Bávariai Rudolpb Hercegsben. az Magyar országban. László királyban, és egyebekben nagy fok kban. Utai 1001. volt ez a Pogányoknális, innen mondgya Tibullus poe. 30.

Bar hamis esküvéset valaki tükölye először.

Derék az jutalom, lassu járással el ér

Az hamis esküvéssel pedig mind egy pő ázonfittallana az ő család fogogato, és Jesuitai magyarázatjok, mel-lyen

Iőszágos cselekedet. és cselekedet. 369
ly. kkel mindazáltal, az hamis esküvésnek moeskától, és
büntetéséről meg nem mentik magokat.

*Az vakmerő esküvés az, a melly minden
ok és szükség nélkül léssen.*

Affele vakmerő és büntetlen esküvésnek példája a
Saul, 1. Sam. 14. 40. és 45.

*Az helytelen esküvés az, melly nem sa-
bados avagy nem tisztességes dolog felett lé-
ssen.*

Ilyen volt az Dávid esküvése, mellyben az Nabal há-
zát vesedelemmel fenyegette, melynek félben szakas-
tával azt tanította, hogy affele helytelen esküvéseket in-
kább felfüggesztani, hogy sem mint megállani. 1.
Sam. 25. Ilyenek az Barátoknak, az Iűsegre engedelmes-
ségre &c. kötelező esküvéseis az Pápistafágba

*Az bálványozó esküvés az, midőn vala-
ki az hamis Istenekre avagy az teremtetett ál-
latokra esküszik.*

Ide tartoznak, nem csak azok az esküvések mellyek az
égre, földre &c. lettenek, az kik Mat. 5. 34. meg tiltatnak,
hanem még azok is az esküvések, mellyek az Szentekre
lésnek: Mert az miképpen hogy űnekiek az segétségül
hívásnak tisztessége, bálvány imádas nélkül nem tulaj-
doníthatatik, ugy az esküvésnek tisztessége is. Mert az
Pápisták az Szenteken, nem az Istent értik amaz nem tu-
lajdonképpen való állásnak módgya szerint, mellyet me-
rőnyimának híjak, ha nem űnnőn magokra az Szentekre
esküvésnek.

Eddig az esküvésről: *Az Istenre valo-
kénserítés, az Istennek neve alatt, parancsolat
avagy könyörgés által lett, oly kérés, mellyel
valaki arra kéri, hogy az igazságot lelki*

370 Az Harmadik parancsolatra Tartozo
ismereti szerént, avagy mint égy esküvés be-
lyet, meg mondgya.

Pél da er. e. Iosue. 7. 19. Akkor monda Iosue Achá-
nak, Fiam a leg dicsőséget mostan az Iéhovának az Is-
rael Istenének, s régy vallást önéké.

R E G U L A.

I. Az Istenre való kénserítésnek, en-
gedni kell azokban, mellyek, az Isten
nek dicsőségevel, és felebarátunknak
szeretetivel nem ellenkeznek.

Példánk vagyon az Christusban. Az ki az Fő Papnak
(noha hitetlen volt) Istenre való kénserítésére, magát
Isten Fiának lenni megvallotta. Math. 26. 24. Ha annako-
ráé, e valamely kegyetlen Ur, minket Istenre kénseríte-
ne, ez végre, hogy az mi Atyánk fiait, avagy az gyüle-
kezereket el áruljuk, semmiképpen nem kellene csele-
kednünk.

O véle ellenben, az ok nélkül való Istenre
kénserítés, az ordógóknak varásló és ora'ngos
Istenre való kénserítése, és az Isten ellen át-
kozódás, (mellyel az Isten avagy az terem-
tett állatok az embernek veszedelmére hivat-
tatnak s. kénserítettnek) tétettetik.

Az ordógóknak Istenre való kénserítése (mellyet ör-
dó'gázásnak neveznek) varásló, és annak az Apostolok
cselekedetivel semmi égyezése nincsen, az kik az ordó-
gókat, nem Istenre való kénserítéssel, hanem, az Christus
nevében való parancsolással üzték ki,

Az sors avagy sors vetés, semmi nem e-
gyéb, hanem annak, az mi Istentől, az osto-
rasok-

Ioszagos cselekedet. és cselekedet. 371
Zásokban kinck kinck rendeltetett, az versen-
géseknek el távoztatásáért, külső jelek által
lett, meg próbálása.

Az so s ve és avagy Isteni, avagy emberi Amarra pél-
dánk vannak, Lév. 16. Jos. 6. 1. Sam. 10. Néhém. 10.
Ion. 1. Apost. cf. 1. és ezeket nem kell követni, mi el
hogy semmi parancsolarot ezek felől nem vetünk, Ezzel
pedig, (mell, et östöző orsnak n ondanak) é hertünk, egy
mindazáltal hogy azt az Istentől igazgattatni, bizonyos-
sán el hidgejük. Példab. 16, 2.

Ezzel ellenben az babonás válaštások,
tanácskozások, és az ualárdjors vetés, tétet-
tetnek.

Eddig az Isten nevének fel vételé-
ről. Annak vallása, az, midőn az Istennek
igéjéről meg esmért igazságot, az o diosfé-
gére, valakányszor kell, az emberek előtt sa-
badon és nyilván megvalljuk.

Mat. h. 0. 32. Valaki vallást téssen én rolam az emberek
előtt és is vallást tések arról az én Atyám előtt az k az
egekben vagyon, Rom. 10, 10. Mert szívvel, hisünk az
igasságra szájjal pedig vallást téssünk az idvességre 1. et.
3. 15. Legyetek készek mindenkoron meg felelni minden-
nek valaki, az ti bennetek jóvő hirtnek mi volt a felől meg
kérd titeket.

O vele ellenben, 1. az igazságnak el tit-
kolása. 2. Annak nyilván valo megtagadása,
3. Annak alkalmatlan időben valo vallása,
tétettetik.

Az igazság el titkolásának példája, vagyon az Sidsk-
ban, az kik á Christustól, az Sinagogából valo ki rekes-
terés-

372 Az Harmadik parancsolatra Tarto zo
 teésnek félelme mi tt. vallást nem tettek. Ian. 12. 34. Az
 igazság megtagadásának, olly (annak mindazáltal a ki
 gyarlófágból esett, és nem volt tellyes avagy végképpen
 valo) példája a Péter. M th. 26. 69. &c. Az alkalmatlan
 időben valo vallás té elről int Christus, Marth. 11. 6. Az
 adgyátok azt mondgya: az t á mi sene, az ébeknek, és
 vessétek az t gyöngyöket az dísfnok eleiben, hogy t a
 lamiképpen el né rapoágyák azt az d lábokkal, és réátok
 fordulván meg né bagdassanak titeket.

Igy mutatt k meg, miképpen sen--
 telteffék meg az Istennek neve sódval
 Cselekedettel meg snteltetik akkor, midőn
 az mi életünk és cselekedetünk, az mi snt
 vallásunknak, meg felelnek.

Math. 5. 16. Ugy féntyek az t világosságtok az emberek
 elött, hogy lássák az t jo cselekedeteket és dicsőítsék az
 t atyátok az k az egékben vagyon.

Annak ellenében, az mi vallásunkhoz il--
 lendő cselekedetnek el bagyása; és az Iste--
 lenség, tétettetik.

Az elsőre, példánk vagyon Mosesben és Áronban, az ss
 kik az Istent, az israelfiainak semek előtt, midőn öne--
 kiek az kősziklából, az versengésnek vizét adta, meg nem me
 sntel terék. Számlál. 10. 12. Az málo tika, példánk va--
 gyon az Sidokban, az kik felől azt mondgya Pál. Rom. 2. 24.
 Mert az stennek né va, t mialtalok, káromlással il--
 lettetik az pogányok köött.

VII. R E S Z.

Melyben,

AZ IV. PARANC SOLATRA
TARTOZO CSELEKEDETEK RŐL.

Eddig az Isteni tiszteletnek részeiről volt az dolog; következik immár az Isteni tiszteletre kiváltképpen rendeltetett idő.

Ezről vagyon az dolog, az negyedik parancsolatban, melynek summája ez. Hogy az Szombatnapot meg szenteljük.

Az parancsolatnak két részei vannak, a Parancsolat, és annak Megerősítése. Az Parancsolat ez; *hogy az Szombat meg szenteljük.* Melly meg világosítatik, I. imez intő részcskével. Meg emlekezzél az Szombat napról, melly erősítő ok arra, hogy az Izráelitak annak előtte is meg voltak intetve én, annak megszentelése felel; és hogy annak megtalálása, s. elmulatása, akkor vett erő, midőn az izráelitak az Pharaho alatt, nyomorgattak náin k. II. Az parancsolatnak ki fejezésével, melly lehen az hat napokon cselekedendő, és a hetedik napon el hagyando munkáknak egymással ellenben való, tétetvével. III. Az munkákoknak előfűlével; Mert ezek a nagy emberek avagy barmok. Az emberek, a nagy a ház nép között való, avagy jóvevények mind az két rendbeliek avagy fellyeb avagy alább, való. *Hat napon munkálkodgyál azt mondgya, és tegyed minden te dolgaiddat. Az hetedik napon pedig az té Uradnak istenedek szombattya vagyon, ne tégy akkor semmi dolgot. se té se fi d se leányod, se szol, ad, se szolgálod se barmod se jóvevényed, a ki az te kapuidon belől vagyon* Megerősítése az Istennek példáján fűndálrat te. *Mert hat napon teremtetted Isten az eget és az földet; az tengert, és mindazt az mi*

ben.

és bennekvagyon, és megnyugott a hetedik napon: annakért meg áldotta az Ur az Szombatot, és megse-
ntelte azt.

Az Szombatnak megse-ntelése az, mellyel az külső munkáktól és mibe-leséskől meg se-
nik, és végre, hogy ember az o háza népevel és
barmával ésgyütt meg ujllyon, és az a nap
az Isten tisteletire kellyen.

R E G U L A K.

I. Az Szombatnak megse-nteléséről
valo parancsolat, (melly először, nem az
Sinai hegyén, hanem még régen az te-
remtélnék kezdetiben, adattatott ki)
azt tanittya, hogy az első embernek,
jollehet még az épségben volt, eleiben
volt mindazáltal irattatván az Isteni
tisteletnek mi volta.

II. Az Szombatot megse-ntelni,
nem annit téssen; mint azt a napot se-
tè tenni, hanem az közönféges külső
hivataltól el szakasztani, és az Isteni tis-
teletre rendelni.

III. Az-ok az okok, mellyek erre az
megse-ntelésre inditanak. 1. Az Isten-
nek parancsolattya. 2. Az parancsolat-
nak igazsága. 3. Az engedelmeseknek
tett igéreték.

Ez

Ez negyedik parancsolat kívül, vagyon erről Parancsolat. Lev. 19.3 és 23.1. Lérém. 17.22. és egyéb helyeken. Gallága kettőből tecczik meg. I. Mert Isten az hét napok között, csak egyet rendel az kiváltképpen való tiszteleire. II. Mert onnan magad példát erre. Az igéreték le tétetnek. I. sz. 56.2. &c. és 5.13.

IV. Ennek az meg benteleésnek máteriája avagy az á mit meg kell bentelelni, az Szombat, avagy az hetedik nap, az Sido Anyaszentégyházban; kinek helyében költ, az első nap, melly az Christusnak feltámadásáról, Urnak napjának, avagy Vasárnapnak; az Sz: vacsorával való éléről, kényérnek napjának, és eleinten az kerébsfégnak ki szolgáltatásáról, Világosságnak napjának, mondattatott.

V. Az Szombatnak meg benteleéséről való parancsolatban, meg kell különböztetni azt á mi az erkölcsökről való törvényre néz, attól, az mi az céremoniás törvényre tartozik, az meg maradò erkölcsi dolgot az példázattól.

Az Céremoniás törvényre tartozó dolog volt ez. I. Hogy minden megváltoztatás és átalhagás nélkül, az hetedik napot kell való meg bentelelni. II. Hogy ez okon kellek vala meg különböztetni az Sidoknak az Pogányoktól. Az erkölcsökről való parancsolatra tartozó pedig, ez, hogy valamelyiket, az hét napok között az Isten tiszteleire kellek rendelni. Az Anyaszentégyház pedig az

nig az első napot beireli meg az Christusnak példájával, á ki azt, az ő fel támadásával, és meg jelenésével sentselte meg. Jan. 20. 10. és 26. Isten az Apostolok idejében levő Anyaszentégyháznak példájával. Act. 29 7. 1. Cor. 16. 2. jelen. 1. 10.

VI. Ennek az napnak meg sentselésének módgya, s. formája, az el hagyásban, és meg cselekedésben áll.

VII. El kell hadni az külső és idő szerint való hivatalnak munkáit.

Ezek réttetnek az ifeni tíftelet munkáival ellenben, midőn ezt mondgya, *Hat napon tégy d mindenté dolgodat.*

VIII. Meg engedtettenek mindazáltal azok, az mellyeket igen nagy kár nélkül, más napra nem lehet hallasztani.

Luk. 14. 5. *Kicsoda közszületék az á ki, ha az ő samá-ra avagy ökre az kurtban esik mingyart ki nem vonnya azt Szombat napon?* Ebben verék ezt régenten az Maccabeusok. 1. Macc. 2. 41. Mert midőn igen nagy vesedelemmel meg verettetenek volna szombaton, azt végezék, hogy ő magokat az ellenség ellen oltalmazzák szombaton. Effele sükkéges történetben jo, az Christusnak amaz régulája: hogy *Az szombat lett az emberért, és nem az ember az szombatért.* Mark. 2. 18.

IX. Meg kell cselekedni Szombaton azokat á munkákat, á mellyekre az á nap rendeltetett, az minéművek, ezek: az Sz: gyülekezetekben szorgalmatosan eljárni, az Istennek igéjéről elmélkedni, az Sacramentomokkal élni, egy mást,

mmáft, egymás intéfével és példájával, az
kegyeffégre nogatni, az betegeket
meglátogatni, az Szükölködőkkel jól
stenni &c.

X. Ennek az megfentelésnek vége,
terméftet fterént való avagy lelki.

XI. Terméftet fterént való vege és,
d hogy az emberek és á barmok az nyu-
ggodalom által meg ujullyanak.

XII. Lelki vege, mely az Sidoknak
tulajdona volt, ez. 1. Hogy ő nékiek,
samaz Aegyptombéli fok munkák, és
saz púftaban lévő fok nehéffégek után,
saz Canáán földében engedtetett nyu-
ggodalom meg árnyékoztatnék. II.
HHogy ezzel az éggýűgyű gyermeki
tanitáffal, az Chríftufra, ugy mint az
dbüntől, és az testnek munkáitól való
lelki nyugodalomnak, fterző okára, ve-
széttetnének.

XIII. Ma peniglen az ő lelki vége
ez. 1. Hogy az Anyafentégyháznak
gyűlekezete avagy ferege, látható lé-
gyen, és az hívek ő magokat abban gy-
űűtsék mint egy Noé bárkájában. 2.

Hogy az világ teremtetélének , és á
Christus feltámadásának napját meg-
gondolvan, az mi teremő és megválto
Istenünket diclérjük. 3. Hogy az mun-
kától való nyugalomaltalaz mi bü-
neinktől való nyugalomról meg in-
tettefsünk. 4. Hogy az következendő
eletnek , örökke való Szombatsele-
fére, inkább inkább á hitozzunk, és fel-
ferkennyünk.

Innen hárcmféle Szombat allattarik ; pél lájati és cé-
rémoniai, s. csak ideig való ; lelki , de csak elkezdett ;
mennyei és örökké való.

XIV. Az Szombatnak megszentélé-
se , mind mindenekre mind főképpen
az Magistrátusokra es az Egyházi Is-
gákra, tartozik.

Az Magistrátus tísti , az , hogy az Néhémias példájá-
val réá vigyázzon , hogy az Szombat cshintalanol meg né-
törreitesék. Néhém, 13. 15. &c. Ugyan annak tísti e-
zis, hogy á midőn az búkség kívánnya , annak az nap-
nak soros meg tartását, úgy igazgassa, hogy az szeretet-
reis legyen vigyázás. Az Maccabeusoknak. 1. Maccab. 2. &c.
41. és az Nagy Constantinusnak példájával , az ki, mi-
dőn valahol, az felette nagy búkség kívánta, meg az pas-
rást munkátis meg engedte.

XV. Az Szombathoz járulnak , az ys
kerebtenyeknek , nem az szabadakarattal
berént való tísteletre, hanem az Chri-
stusant

Itus jótétemenyinek emlékezetire rendeltetett innepi ; csak hogy az lelki esmeretekre , úgy mint egyg tellyességgel és elkerülhetet enül Szükségeffek, né kötteffenek.

Col. 2. 16* Senki annakakáért titeket, né kárhoztasson. az ételért, vagy italért, avagy az innepre, vagy az üjboldnak napjára vagy az Szomkarokra nezeve.

Az Szombat meg szentelésének ellenében, annak résszerént el mulatása, résszerént meg fertertetéseiétettetik.

Az Szombatnak el mulatása, avagy szinten tellyességgel léssen, midon azzal semmit sem gondolnak, avagy nemine nüképpen és résszerént, midon, avagy csak az mi munkáinkrol va'o csupa megssünéjel, és tunya benyéiéjel töltetik el, el hagyvan azokat az munkákat, melyekre az Szombat rendeltetett: kik o' szilottunk az 9. regulabans, vagy midon azok 12 munkák csak immel ámma', és á Léleknek helyő á hitatossága nékül vitettetik véghez, az minemő Szombat, méltan hypocritainak mondattatik.

Lisd meg. Esa. 1. 14.

Az Szombatnak megferteztetése léssen.

I. az külső biuatal munkáinak szükség kivöl
K. k. 2 valo

380 Az második Tablanak parancsolatira
valo felnevesével, ugy mint utakkal, adosság
bedéssel &c. 2. az testi munkákkal, mid'on az
Sombat nap, fabulákkal, játékkal, comædiák-
kal, tánczolásukkal, tobzodásokkal, és egyéb
efféle bűnökkel töltetik el, 3. az bálványozo
munkákkal.

Afféle megferteztetés, felette igen nagy vétek, Ki jó-
vet, 21. 13. 14. Számái, 15. 35. Nehém. 13. 17. Ierem.
37. 27.

V I I I. R E S Z.

Melyben,

AZ MASODIK TABLANAK PARANCSOLATIRA KÖZÖNSEGES- sen Tartozo Ioságos cselekedetekről,

AZ felső részekben, Szollottunk az
Istennek köz nélkül valo tisteleti-
ről. Immár az köz által valo következik, az
második táblára tartozo joságos cselekedetek-
ben, és cselekedetekben.

Erről az tisteletről, szollanunk kell mind
közönségesen mind kiválképpen.

Közönségesen az Istennek köz által valo
tisteletire, és az második táblára, az szeretet
és igazság tartozik.

Az embernek emberekhez valo Szereteti,
részerént onnon magához, részerént feleba-
ráttýához vagyon.

Az

közönsegesen tartozó Iószágos cselek. 381

*Az embernek magához való Szereteti az
mellyel minden Isten féő ember, Isten után,
önnon magát, Szereti; é: az ő idő szerént s. ő-
rökké való idvességét keresi.*

Math. 7. 12. Valamiket akartok azért hogy cselekedgye-
nek az emberek ti veletek, azont selekedgyétek i'usa-
zokkal Eph. 5. 29. Senki nem gyűlölte sohas az őnőn ma-
ga testét h nem inkább neveli és táplálja az t. Phi ip 2.
12. Az tud vességeket félelemmel és rettegéssel mivel-
lyetek

*Ő néki ellenében, résszerént, az elfordult
maga gyűlö és, résszerént az rendeletlen és
mod nélkül való maga szeretés tétettetik.*

Az elfordult maga gyűlölésnek példáit azokban lát-
tuk, az kik az Istennek magátaik idva ellene tám dnak
és az veszedelemre hanyat homlok rohannak. Az maga-
szeretésnek vétke pedig azokban tapasztaltatik meg a kik,
a magok felettébb való Szeretésével meg réssegetén,
nem csak felebarátokat utallják meg, hanem ő mago-
kat, még az Istennélis fellvebb se etik; Ezekről mond-
gya Christus, Ian. 12. 25. *Az ki szereti az ő lelkét, él veszt
az t. Ellenben az hívekről, mondattatik Isten, 12. 11:
Nem szerettek az ő lelkeket, egész á halálig.*

*Az mi felebarátunkhoz való szeretetünk
az, mellyel az mi felebarátunkat, ugy szeret-
tyük, mint magunkat.*

R E G U L A K.

I. Ez szeretetnek szerző oka, az A-
tya Isten az Fiuban, az Szent lélek ál-
tal.

Gal. 5. 22. Az léleknek pedig gyümölcse az szeret.

K k 3

II. Az

382 Az második Tablanak parancsolatira

II. Az ő eszközi oka, sőt gyökere, az Szeretet által munkálkodo hit.

Gal. 5. 6.

III. Az ő matériája, avagy czéllya, az mi felebarátunk, az az, minden, vala-kinnek vagy va'ami tisztunk szerént valo munkával vagy segedelemmel, tartozunk.

Luk. 10. 36. 37.

IV. Kiváltképpen mindazáltal ezt, az hitnek cseleddihez kell gyakorolni.

Gal. 6. 10.

Mert ezekhez az szeretetnek nemcsak közönséges és természet szerént valo köteleltségével, hanem az lelki velis köteleztettünk. 1. ph. 3. 6. és 4. 2. 3. 4.

V. Nem kell mindazá'tal ez aránt, az mi ellenszeginketiski rekesztenünk.

Mert főképpen, ez a szeretet javallattaik minékünk. Ki jövet. 2. 4. 5. Ha látandod az, té ellenszegednek Samáriát avagy őkrét révelygen. &c. Példá. 25. 21. 22. Ha éhezén a'k az, té gyűlöld, éresd őt kenyerrel &c. vesd őt. 12. 14. 20. Math. 5. 44 &c. Ugyan, erre, incsattatunk kell minékünk az mennyi Atyának példájávalis, az ki ol ésen mind az jókkal mind az gonoszokkal, Math. 5. 48. á ki az ő Fiat mi éretünk ellenségeért adta. Rom. 5. 8.

VI. Az mi felebarátunkhoz valo szeretetünknek formája, annak az mi magunkhoz valo szererettel lévő eggyezésében áll.

Lev. 19. 18. Szeressed az, té felebarátodat, mint tennem magadat,

VII.

közfönségeffen Tartozó Iószágos cselek. 383

VII. Az ő vége, az mi Istenhez való
Szeretünknek megbizonyítása, és az
mi ujja bülettetésünk, s idveffégünk fe-
lől való bizonyossá letel.

1. Jan. 4. 20. Ha ki azt mondándgya, Szeretem az I-
stent, és az ő Attyafiát gyűlöli. hazug: Mert á ki nem se-
retet az ő Attyafiát á kit látott, az Istent az ki nem
látott, hogy hogy Szerethetné! 1. Jan. 4. Minden valaki-
ben Szeretet vagy on az Istentől Sülettetett és á 2. versb,
Ha egymást Szerettünk az Isten bennünk lakozik

Az Szeretünk ellenében. 1. Az Szeret-
nek nem létele, és el mu'atása, 2. Az bipo-
critai Szeretet. 3. Felebarátunknak méltatlan
gyűlölése, 4. Az rendeletlen és modné'kul való
Szeretet, mellyel az ember kelletinel selyebb
Szerettetik, lé ettetik,

Az első vétekről, mondgya Pál. 1. Cor. 13. 1. Ha em-
bereknek avagy angyaloknak nyelvén szólékis, de ha se-
retem nintsen, úgy anná lettem mint az xengdéröz, és á
pengő crimbalom. Az másodikról, Iacab. 32. 1. 15. 16. Ha
valamelly Attyafi. akar fersü akar Ásszonyi állat. mezi-
telének lejéndnek, és á mindennapi eleaél nélkül Sültök-
dendnek; Azt mondgya pedig valaki ti köz'z'uletek ő né-
kiek, Iárjatók békevel. melegedgyetek meg, és elégedgyetek
meg: nem adgyátok pedig őn kiet azokat, a mellyek az
restnek tartására Sültégessék és alkalmat offak mit ho-
nál? Az harmadikról Iános. 1. Lev. 3. 15. Minden vala-
ki gyűlöli az ő Attyafiát gyilkos. Az negyedikről maga
az Isten. 1. Sam. 2. 30. En nálammal fölyebb bűcsüldered az
té fiaidat, Es á Christus. Math. 10. 37. Az ki az ő Attya-
avagy annyát fölyebb Szeret én nálammal, nem méltó az
én hozzám. Meg kell pedig itt azt tudni, hogy kétféle, em-
ber khez való gyűlöfég. 1. Az első az, mid' on az Isten
nek ellenségit, az mennyben ollyaténok, gyűlöllyük.

384 Az második Tablanak parancsolatira

Solt. 39. 21. *Nem de nem gyűlösd ömé az té gyűlölsédet s Iéhvá?* Az málolik, midőn azokat a mellyek minket a Christustól és az ő álhatalos vallásától elvonának, az mennyiben olljatek ok. gyűlöllük. Luk. 14. 26. *Ha én hozzam jött, és az ő atyá: annyát f l-ségét &c.* *Nem gyűlöli &c.*

Az s r tet kétképpen gondoltatik, avagy csupán csak máfra vitett ti én, vissza hajlás nélkül, midőn az Beretetnek cselekedete at: ol á ki Berettetik, vissza nem hajol arra á ki Beret: avagy vissza fordulva, és hajolva, midőn az Beretetnek cselekedete egy vitettetik valókire hogy attol, az Beretöre vissza forduljon és hajoljon.

Az Beretetnek, á mennyiben, csupán csak máfra vitettetven, vissza hajlás nélkül gondoltatik, három nemei vannak, az Emberség, á joakarat, és az Irgalmasság.

Az emberség az, mellyel az mi Beretetünknek, mindenek előtt valo megbizonyítására, az negatás, az intés, az vigasztalás, az segétes &c. által, hailandok vagyunk.

Hivattatik masokért valo igyekezetnek avagy foglalatosságoknak. 2. Cor. 8. 16. Sőt még barátságosságnak is nevezetrik, és az mennyben, az idegenekkel avagy jótevénnyekkel rétettetik, gaz áalkodásnak, melly javallítatik Efa. 16. 3. 4. Rom. 16. 2. 3. 3. Ian. level. 8. vers. Sidok. 13. 2.

O néki ellenében, résszerént az embertelenség,

közönföggessen tartozó Iofzagos cfelek. 385
lenség, mélyel, avagy az emberiségnek munkái bagyattatnak el, avagy az kegyetlenség gyakoroltatik; résszérent az alkalmatlanol lévő emberiség tétettetik minon az emberiségnek munkái, avagy azokkal tétettieknek, az kik nem méltok, rea, avagy nem olly formán, mint az mélyel kell vala tenniük.

Embertelenség volna, ha ki az vak eleiben ollyat tenné, az melyben megbolanék, avagy az süketet meg fídná. Az embertelenségnek, példája vagy on az Edomitákban, és hasonló pogányokban, az kik a nyomorúságot szenvedő sídoknak nyomorúságát toldottak. Amos 1. és 2. Amaz Levitában és Pápban, a kik a félig megholt embert el hatrák. Alkalmatlanol lévő emberiségek nélkül mindgyárt akar kiértsi kezessé lenni, Példab. 6. 1. és 11. 15. avagy alamísnat, mindeneknek adni nem vigyázzán arra, ki érdemli meg, s. ki nem, 2. Theil. 3. 10.

Az jo akarat az, mélyel az mi felebarátunknak javára és hasznára, úgy bajlunk, hogy 'o néki az boldog szerencsés állapotot sívunk szerént kiánnyuk, és akarjuk.

Esa. 66. 'O'ullyetek az Iérusál m városával, &c. Rom. 12. 15. 'O'ullyetek az sínlőkkel. Példánk vagy on erre, az sent Angyalokban 1. k. 3. o & k. 1 nk. 15. 10. az Pálban. Rom. 1. 8. és több helyeken: a lánosban, 2. Ian. 4. és 3. Jan. 3. 4. 5.

'O néki ellenében, az Irigység, avagy az mas jóráért való nehézség; ismét az gonosz akarat, mélyel ualaki masnak neß delmét kiánnyá; és a tettetes jo akarat; tét tetetik.

Az

386 Az második Tablanak parancsolatira

Az irigységnek négy grádicsi vannak, I. Midőn valaki nem szenvedheti, hogy másis ugyan azon jóval élyyen, az szíj mellyel ő, Példánk vagyon az *első munkásokban*, Matth. 23. 11. &c. és Apolt. csel. 13. 4. 5. az *Szadokban*, kik az *Pogányok* d'vességet irigylették. II. Midőn valaki másra szíj azért irigye, kik az mit ő meg nem nyerhet, éldánk va gyon az *átánban á Casnban*, I. eremt. 4. *Esauban* I erem. m 27. *Iosefbartyaiban*, Apolt. csel. 7. 9. az *Mariaban*, á *Moses* nennyeben, Szamlal. 12. az *Saulban*, Sam. 18. 7. 8. az *Perfia Országának fő rendiben* Dan. 6. á *Pompéjusban* és á *Cásárban*, kikről Lucanus p'eta így áll.

————— *Már á Cásár sem szenvedhet magánál el sőbbet, Pompéjus sem, magával egyenlőt,* ———

III. Midőn valaki neheztelli azt, hogy más azzal á jóval láttogatatik, az mellyel az, á kit ő szeret, Példánk vagyon *noe* are, az *Iosubon*, az ki irigykedék Eldádra és Médá ira szíj azért hogy ő kis ugy Proferálnak, vala mint binten á Mo- os ses, Szamlal. 11. az *Iános Tanítványiban*, Ian. 3. 26. és az *Christusébannis*, Mark. 9. 38. IV. Midőn valaki mára i így yg kedik, avagy annak gyűlöléséből, el rontya azt, az mel lyel ő nem akar élni, éldánk vagyon az *Philis téusokban*, na kik azokat az kúakat, mellyeket az Abrahán b'olgai áita nak volt, be töltöttek, Te emt. 26. Hasonlatosag, ennek k'or magyarázattyare véterte-ik az ébr'ol, az ki az b'ent maga gyi sem ési, az barmokatis pedig, az mellyek azzal élnenek k'or az ő ug-rásával el h'izi, és á C'illagos gyikről, ki az ő b'ő- d'ó rért, mellyet e'rtendőnként el b'okot verni, meg ési, hogy vgo az nehéz betegséghen lé ő embernek né b'olgállyon. El lá kell tavoztatni az irigységnek vétkét, I Mert igen igen n'og keményen meg tiltatik, Solt. 37. I. Példab'és. 3. 3. II. Mert t'ol az I'ben jo b'oltának meg n'ásával, vagyon ő b've k'ötetett- - 112 ven, Matth. 20. 15. *Avagy az té b'emed azért gonos'hoz y' g'or é n'jo v'ayok?* III. Mert rettenetes gonos'lagokra izg t, és é b' b'ő b'ő t'ő b'ő z, ugy mint, *gyilkosságokra* Teremt. 4. 2. Sam. 3. 1. 20. *partolkodásokra*, Szamlal. 22. *eretnek ség k're*, S'ot még y' b' az ember el t'etis nyughatatlanná t'ési, I kab. 3. 16. Az sa gonos' akaratnak az irigységnek, és á rettetes jo k'arat- - 112 nak példáját latyunk az *Phariseusokban*, az kik az Chri- - 112 stust el hittak, Luk. 14. 1. &c.

AzsA

közönföggessen tartozó Ioszagos cselek. 347

Az irgalmasság az, mellyal annira meg
indul az mi szívünk az mások nyavalyáján,
hogy azt meg könnyebíteni, avagy órolok el
venni, minden uton módon igyek zünk.

Math. 5. 7. Boldogok az irgalmasok &c. Luc. 6. Legye-
tek irgalmasok Rom. 12. 15. Szerjétek az sírokkal. 1. heff.
5. 14. Egéllyetek meg az erőtleneket Az önmegbecsülés
laltatnak. Math. 25. 35. &c. Iéldánk vagyón réá. á Iob-
ban, Iob. 30. 25. á Dávidban Solt. 43. &c. á Ionathán-
ban. 1. Sam. 20. az Ámaritanusban: Luk. 10.

Önéki ellenében. az Irgalmatlanság, mel-
lyel valaki az nyomorulton, avagy nem kö-
nyorúl, avagy az ő nyomorúságot nyomor-
sággal toldgya: az más nyavalyáin való ö-
rülés, mellyel valaki az más szerencsétlen bol-
dogtalan állapotján avagy nyavalyáján, ö-
rül: ismet az tettetés, és nem szabados irgal-
masság, tétettetik.

Az irgalmatlanság, meg tiltatik. Példab. 3. 27. 28. Irgal-
masság nélkül való ítélgetet és demel. Jakab. 2. 13. Eféle
más nyavalyáján való örülésnek példáját lártunk, á
Doézbén Solt. 52. az Edombéliekben. Solt. 137. az Christus
ellenességiben. Math. 27. Igen igen keményen meg tiltatik,
Példab. 24. 17. Az tetretes irgalmasság, lártatik az David
ellenességiben. Solt. 41. 7. Crocodilus irgalmatlanságának ne-
veztetik, az ki meg akarván enni az embert könyvet hül-
lat felette. Az nem szabados irgalmasság, kár hoztatik, Ie-
rem. 15. és 16. részében.

Szollottunk az Szeretetnek nemei-
ről, az menniben tudniillik csupán, csak
másra vitettetvén, vissza hajlás nélkül
gondol:

348 Az második Tablanak parancsolatira gondoltatik: ugyan annak, a menyiben uíssa hajolva gondoltotik, nemei, az Atyafi szeretet, és a barátság.

Az Atyafi szeretet az, melly az Christus tagjai, auagy az hitnek cseledei között, egymashoz, ui ágozik.

Ez annira kiterjed, hogy még életünkben is lékellesték tennünk az Atyafiakért, 1. 1. n. 3. 16. Példánk vagyon a Jona háaban. az Maccabeusokban, az Palban. &c. Es ezt még az meg holtak nakis ki kell szolgálta nunk, az fíratásban, avagy gyáfolásban az eltemetésben, &c.

Az barátság, olykét auagy több személyek között lévő szeretet, mellyel azok egymást, egymáshoz való, igaz, és kíváltképpen való jó akarattal illetik, az tisztességes és lebetéséges munkáknak meg cselekedésére.

R E G U L A K.

I. Hogy mi magunkat mindenekhez ember segeffeknek jóakaroknak, és irgalmáffoknak mutassuk, tartozunk véle; de hogy mindeneknek barátul adgyuk, nem,

Oka ez. Mert az barátság, az egymáshoz való, és egyikről az másikra semléli jó akarattal áll: melynek olly kíváltképpen való és olly igen síoros kötele vagyon. hogy akar melly igen igen titkos dolgokatis ki lehessen mondani annak az ki barátunk. Immár pedig nem lehet mindenekhez bátorfággal bizni, az honnan az parancsoltatik

A közönfégessen tartozó Ioszágos cselek. 389
Előltatik minékünk, hogy mint bölcsék úgy járjunk.
Mich. 7. 5. Senki né hűggen felebaráttyanak Eph. 5. 15.
Meg lássátok annakokáért, miképpen nagy vigyázással
járjatok, neis úgy mint bolondok hanem mint bölcsék, av-
gnois meg vévén az alkalmatosságot, mivel hogy az napok
egonofok.

II. Az igaz barátság igaznak, az ő
végéből itiltetik, ha tudniillik az ke-
gyességnék és tisztességnék okáért gya-
koroltatik.

Aristoteles, az Erkölcösköl való tudománynak 8. kö-
nyvében azt tanítja, hogy az barátság gyönyörűségnek,
haszonnak és jószágos cselekedetnek avagy tisztességnék
okáért, gyakoroltatik, és ez három végek közzül, az
utólót javallya. Az köz né az barátságot áhaszonból
istit az mondgya a Poéta, De min az által az Istenfé-
lőknek leg főképpen az tisztességre kell vigyázniok.

Az barátsággal ellenben, az tettetes ba-
rátság; ismét az hitetlenekkel avagy Istente-
lenekkel való, barátság, Szövettség avagy fri-
gyes feletteb való tarsálkodás, tétettetik.

Az tettetes és hamis barátságnak, példája vagyon az
Dávid ellenségsiben. Solt. 41. 7. és 55. 23. 14. és az arulo
Iudásban. Az mi az hitetlenekkel való frigyet avagy szö-
vettséget illeti, meg kell tudni, hogy azok avagy békefé-
gi, avagy hadi frigyek. Az békellégi frigy az, a melly az
egymáz közt lévő közönfégés csendességnék meg tar-
tásáért kölletik. Az minémű volt az Abrahamnak, az
Hamerrel és Eskollal való frigye. Teremt. 14. 13. és az
Abimélekkal. Teremt. 21. 27. az Isáké ugyan azonnal.
Teremt. 26. 20. az Salomoné Hirámmal. 1. Király. 5. 20.
Az hadi frigyek azok, mellyek oltalomnak avagy ártalom-
nak okáért vettettek. Es ezek avagy az Istenfélőkkeg
avagy az Istentelenekkel kötöttek. Amazok meg enged-
tettek, úgy mindazáltal hogy azokra né támaszkod-

390 Az második Tablanak parancsolatira
gyunk, hanem vélek ellünk. Ezek pedig az Istentől igen
igen keményen meg tiltatnak. Kijöv. 34. 1. *Meg lássad
hoggy szövetkeget né vessannak a földnek lakosával.* 1. Cor.
6. 14. *Né beszézzetek az hitetlenekkel felemás igá-
ban.* Afféle frigy kötéseknek boldogtalan ki menetele tat-
tatik a *Iosaphatban*, 2. Chron. 19. 20. *Asában*, 1. Király.
15. és 2. Chron. 18. *Acházban*. Eza. 7. 8. és 9. az *Sido
népben*. Ezech. 16. 27. 28. Az hitetlenekkel es Isten teles-
nekkel való társalkodás bűnados, ha az ő meg jobbulások
felől való reménységgel, és az okossággal, őtve köttet-
tett, hogy valamiképpen az azokkal való társalkodással
meg né vesztegettünk.

Eddig az Szeretetről. Az igazság olly
jószágos cselekedet, mellyel kinek kinek az ö-
vét megadjuk.

Az igazságnak nevezeri nem egy jegyzésben vetettetik
mindenkoriön: mert néha az egész törvénynek megtar-
tásat jegyzi, néha az második tábláa vitettetik, az men-
niben az, a mi felebarátunkhoz gyakorolatik.

Ez pedig avagy *ostogato*, avagy *cseréő*.
Az *ostogato* igazsághoz, melly a tisztessé-
geknek, jutalmaknak, büntetéseknek, és e-
gyéb hasonló dolgoknak ostogatásában forgo-
dik, meg tartván az Föld mérésnek tudomán-
ja szerént való éggyezést, proportiot, az semé-
lyeknek állapottyáboz, érdeméhez, avagy
meltóságához képest.

Az *cseréő* igazság az, mellyel, az Szám-
vetésnek tudománya szerént való éggyezés a-
vagy proportio szerént, az dolgoknak egyenlő-
ségehez, avagy egyenletlenségéhez képest, az

közönsegesen tartozó löszágos cselek. 391
oré, kin kinek meg adattatik.

Az igazsággal ellenben az igazságnak meg
foghatósága és a hamisság tértettetik.

El kell p. dig ezt javoztatni, mert ki rekessti embert az
menyeknek ösáágából. 1. Cor. 6. 9.

IX. R E S Z.

Melyben,

AZ OTODIK PARANCSO-
LATRA TARTOZO LOSZAGOS
cselekedetekről, és cselekedetekről.

AZ Isten köz által valo tisteletinek,
(mellyről eddig közönsegesen
bollottunk) résszerént réseit, résszerént grá-
dicst kel nézni.

Az o rései kettők: az első, a felsőknek az
alsókhoz valo tistekről, és visontag ellen-
ben; az második, a kár kiknek akár kikhez
valo tistekről.

Az felsőknek a felsőkhez valo tistti, és
visontag ellenben, az ötödik parancsolatban
parancsoltatik, mellynek summája ez. Hogy
az felsők között, és alsók között ked-
ves rendtartás legyen.

Ez parancsolat parancsolatból, és igeréből áll. Az
parancsolat ez. Tisttelyed az te tyádat és a te anyádat.
Mellyben az fülk név ezert az ért lön foglalo mol be-
rént, minden felsők értetnek, az mint az tisttelésnek

392 Az ötödik parancsolatra Tartozo

nevezetiis azokat, az mellyek az tiszteléshez járulnak bé foglallya magában. Az igerét ez: *Hogy hosszú életű légy ez földön, mellyet az té Urad Istened ád tenéked* Ezt pedig az igeretet, az Isten akarattjának, és a mi idveflégünknek conditiojá alatt kell érteni: Mert gyakorlatossággal, az Isten, az híveknek, ez életnek rövidségét, az másikkal boldogságával fizeti meg.

Ez parancsolatban gondolando és bé foglalandó személyek, az Polgáritarsaságbéli állapotban, az Magistrátus és az alatta valók; az egyházi állapotban, az Egyházi Polgár és a Hívatok; az Hazi gondviselésbéli állapotban, az Szülők és a Fiak leányok, az Férfj és a Feleség, az Gazdák és a Szolgák, kik közötté számíltatnak hasonlatosságg szerint, az Tanítók és Tanítványok az Tutorok és Arvák; az vénséggel és egyéb ajándékokkal fellyeb valók, és az alsobbak.

Az alsoknak a felsőkhez való jószágos cselakedeti, az bocsület avagy tisztelet, az Engedelmeség, és a Hálaadás.

Az bocsület, avagy tisztelet az, mellyel az felsőket, o felsők tisztelességgel és értvén, o hozzájuk bocsülettel boldván, az o erőtlenségeket el tűri és o nekik az becsédben, ülésben és cselakedetekben első-
get

Ioszagos cselekedet. és cselekedet. 303
get tulajdonítván, illenő tisztelettel bős-
csülettel illettyük.

Ez bősülettel illetvünk, az Magistrátusnak, Rom
13.7. Az kinek félelemmel, félelmet, az kinek tisztes-
séggel tisztefféget. Az egyházi bögáknak. Matth. 10.40.
Az kikit két bé fogad. engemet fogad bé, és az ki engem
fogad bé, azt fogadja bé, az ki engemet el bősá-
sott. Az bős knek, Lev. 19. 3. Kikiféllye az ő Attyát és
Annyát. Lásd meg. Példab 23. 2. Ephes 6.1. Az férj-
nek. Ephes 5.33. Az feleség meg lássa, hogy az ő férj
meg bősüllye. Az Gázdákknak. 1. Tim. 6.1. Az kikigá-
latat valóságok az ő tulajdon gazdákat. minden bősá-
tetre méltóknak itillyék. Az Vészeknek. Lev. 19. 3. Az
ő ember elött felkelly s meg bősüll az venni semélyet.
Éc Ugyan azonna tartoznak azoknak is, az kik az lhen-
től lefőbb ajándékokkal ruháztattanak fel, az kik er-
kölcsekben lévő véneknek. mondattatnak nem annyira
az esendőkre, mint az ajándékokra neze.

Az bősülettelénk ellenében az bősü-
letlenség, és az Felsőknak megutálása tétet-
tetik.

Az bősületlenség példáját, látrnyk az Alatt valoka
ban. 1. Sam. 10.17. Az rof emberek azt mondyák vala:
(a Saul fölől) de mit bádít meg minket ez? és meg utá-
lák őtet. Az halgatokban. Jerem. 43.2. Hazugságot sol-
lász. (azt mondyák vala az Sidok Jeremiafnak) nem knt
dött régedet az óhova az mi lstenünk. Az Fiakban. Te-
remt. 9.22. Es látá Sém az Cánaánnak Attya az ő At-
tyának mezitelen ségét, és meg mondá az ő két Attya fia-
nak odaki. Az feleségben. Iob. 2.9. Es mondá ő neki az ő
felesége. Mégis megtartodé az té bőségedet, átkozd meg
az Istent s hally meg. Az Szolgaokban. Teremt. 16.4.
Es látá Hagar hogy fogadott méhében, és bős jelenlőn
az ő Gazdájá bonya az ő semet elött.

Az engedelmesség, avagy való kinek a'ája
L 13 való

394 Az ötödik parancsolatra Tartozó
 való vettetés az, mellyel az felsőknek, az
 tisztességes és szabad dolgokban engedünk,
 mint az Urnak: és az o intéseket, dorgálá-
 sokat és feddéseket békével szenvedjük.

Az engedelmezzéssel tartozunk, az Nagyrat fnak.
 Rom. 13. 1. Minden lélek az felső hatalmasságok alá vet-
 tetett legyen &c. Az Egyházi Szolgáknak. id. k. 13. 1.
 Engedgyetek az ti vezériteknek és engedelmeskedgyetek.
 Mert ők vigyáznak, az ti leltetekért. Az mi fűleinknek.
 Eph. 6. 1. Ti magzatok engedelmesek legyetek az ti fűle-
 tekhez az Urban: Az terjeknek. Eph. 5. 22. Ti feleségnek
 az ti tulajdon férjeitekhez engedelmesek legyetek mint az
 Urhoz. Az Gazdáknak. Eph. 6. 5. Ti szolgák engedelme-
 kedgyetek az ti test szerént való Uratoknak, félelemmel
 és rettegéssel, az ti szüveiteknek és gyökösűségében, mint az
 Christusnak.

R E G U L A K.

I. Az engedelmezzéssel, nem csak
 az Isten felső kegyes Magisztrátusoknak,
 és Uraknak, hanem meg az kegyetlen-
 kedő Uraknak is tartozunk.

1. Pet. 2. 4. Alája vettettek legyetek minden emberi
 rendelésnek, az Urért, és azért, mert Ti eselédet alá a vet-
 tetettek legyetek az ti gazdájoknak minden félelemmel,
 nem csak az jónak, és a jó erkölcsűeknek, hanem meg az
 rosszának is. Mert es a kedves dolog, ha ki az Istennek
 belki esmeretért, szenvedéla szomorúságokat, megtartan
 szenvedén Példánk vagyon az Pharaonak engedő Is-
 ráelitakban. Kijövet. 3. &c. Ismet az Nabucodonosor-
 nak engedő Dániélben. Dan. 2.

II. Nem kell mindazáltal semmi-
 képpen engedni, ha mi olly bagyatta-
 tik, avagy parancsolatit, az melly az

Isten

Ioszagos cselekedet. és cselekedet: 395
Istennek igéjével és a jó lelki eszméret-
tel ellenkezik.

Példánk vagyon, az bábákból. Kijövet, s. az Saul
Szolgáiban. 1. Sam. 22. 1. és Danielben Dan. 6. az Apo-
stolokban. Apo cse. 4. 19. az kik azt mondgyak vala. Nem
de igazé az Isten elbirt, hogy ti nektek engedjünk inkább
mint az Istennek irlyenek meg

Az engedelmelességgel, az Engedetlenség a
Pártutés, a Dorgálásnak nem szenvedése, és
az nem szabados dolgokban való engedelmelesség
ellenkezik.

Az engedetlenségnak és pártutásnak példái a Miriam
és Ayon. Számlál. 12. Coré, Dátán, és Abirám és az o-
rarsaik. Számlál. 16. az Izráelitak. Számlál. 3. az Ab-
solon. 2. Sam. 15. az Séba. 2. Sam. 20. és hasonlok. 2. Pro-
fétákat megutáló Izrael népe az Héli fia. 1. Sam. 3. a Lot
felesége. 1. Ierem. 19. a Géhazi. 2. Király. 5. Az nem sa-
bados dolgokban való engedelmelességnek példája az
Doeg. 1. Sam. 22.

Az báláadeség az, mellyel az a'sik az
felsőknek jó akarattját, és jó teteményet meg
eszmervén, azokhoz, mind akarattal mind
cselekedettel, vala mennyi szer és valahol ki-
vántatik, háláado szívvel mutatnak.

Ezzel tartozunk az Magistrátusnak: az adót és vámot
megadván. Rom. 13. 7. és ő erette imátkozván, 1. Tim.
2. 2. &c. Az egyházi szolgáknak. 1. Thess. 5. 12. Kérünk
penig titeket Atyámfiai, hogy meg esmerjétek azokat, az
kik munkálkodnak ti közöttetek, és előttek, járui-
tok az Urban, és intenek titeket, és felesleg te-
réslétek öket, az ő munkájokért, &c. Az bűléknek.
Példab. 23. 25. Örüllyön az ré atyád, és a té anyád; és
örvendezzen az a ki súlt tégedet. Példánk vagyon az Io-
sephben,

396 Az ötödik parancsolatra Tartoza
sephben, á Dávidban, &c. Es ez haládoság kiválkép-
pen nevezetik ántipélagiának, az elvett jótétemény-
nek visszaadásának.

Az bááadosággal ellenben, az haládat-
lanság tétetetik, mellyel az felsőkhöz avagy
semmi bááadoság nem mutattatik, auagygo-
nosz íxettetik ő nékik, mellynek példájval, az
iás tellyes.

Es ezek az Alsoknak jószágos csele-
keketirol. Az Felsőknek jószágos cseleke-
deti, az joakarai, az igazság, és az Szorgal-
matosság.

Az felsőknek jó akarattya az, mellyel
ők az Alsokhoz hajlando sível vannak, és a-
gyan azon indulattyokat, valamennyis: r lehet
cselekedettelis meg mutattják.

Ez joakatnak példája, elejekben adattatik, az Magi-
strátusoknak. á Móesben, Ki jó vet. 32. Az Egyházi Böl-
gáknak. á Pálban, Rom. 6. 1. ugvan azon az búléknak is
javallattatik. Eph. 6. 4. Tis Atyák haragra né ingerellyé-
tek az ti magzatitok az, &c. Es ez búlek jó akarattya még
ez Pogányoktólis ő orgénak, Természet szerint való indus-
latnak mondattatik. Ugvan azont parancsollya á Férjek-
nek Pál. Eph. 5. 25. Ti férfiak szeretitek az ti feleségeket,
miképpen az Christusis szeretie az Anyaszentegyház at,
&c. Es az Uraknak, az 4. vers, az kőv. tk. rebben, Tis
Urakugyan az onokat cselekedgyétek ő vélek, elhagyván
az fenyegetést, tudván azt, hogy tinéktek is, ő nektek is
Uratok vagyon mennyekben, &c.

Ő neki ellenében az, Alsoknak megatálá-
sa

Ioszágos cselekedet. és cselekedet. 397

Va, az Indulatlanság és hasonlok tétettet-
nek.

Az alsoknak megutalásáról szól Isten. Dent. 17. 20. *Es*
végre hogy fel né fuvalkodgyék az ő síve az ő atyafiai
cseleket. z indulatlanságról mondgya Christus. Matth. 9.
Avagy kiscoda rikézzélek oly ember, á kiöl ha kénye-
ret kör az ő fia hogy követ? adgyon neki.

Az felsőknek igassága az, mellyel azt
cselekeßik, hogy az alsók között kinek
kin k az mi igaz megadattalék.

Gyakorolják ezt az Magisztrátusok, főképpen akkor,
midőn a törvénnek mind a két tábláját oltalmazzák, és
az igaz Isteni tiszteletet e föbb mozdították, és álhatoztan
váltják, az mint oda fel az felső könyvben az anyasent
égvázról való tudományban megláttuk. Gyakorolják,
ugyanazont, akkor is, midőn törvényeket bereznek, az
törvénynek által hágoit meg büntetik, megtartoit juta-
lommal illetik, és az alattok valokat, az hamis erőök té-
tel ellen védelmezik, oltalmazzak.

Ennek ellenében, az Igasságnak el mula-
tása, és az kegyetlenkedés tétettetik.

Az igasságnak el mulatásáról, olvassuk. Esa. 1. 23. *az*
árvának igazat nem téßnek és az özvegynek ügye nem
méggyen ő eleikben, az hamisságról, és kegyetlenkedés-
ról ugyan ott az té fejedelmid vakmerők, és az lopok-
mak társai. Ugyan azt igen igen keményen feddi Isten.
Ezech. 44. az Israel népének Lelki tanítóiban, az öleik
hátonképpen, avagy á felet ebb való kedvezéssel vét-
keznek mint 1. 1. Sam. 2. avagy á felet éb való kemé-
ny séggel, mint Saul 1. Sam. 14.

Az Szolgalmatosság, melly Hűségnek és
Vigyázásnak is mondattatik, oly jóságos
cselekedet, mellyel az felsők között, az ő tisz-
tinek

Ioszagos cselekedet. és cselekedet. 399

akár kiknek akár kikhez való tísti.

Az az embernek avagy belső, avagy külső javai körül forgóak.

Az ő belső javai, az Elet és a Tíftajág.

Az Eletről, az hatodik parancsolatban
vagyon az dolog, mellynek summája ez :
Hogy az mi magunk és felebarátunk
életét megtartsuk.

Az parancsolat tagado : Néholly. Mellyből ez erőstő
ozattatik ki : Az té életedet és felebarátodét megtar-
tsad.

Az a Ioszagos cselekedet annakokáért a
melly itt parancsoltatik, az mi magunk és
a mások életének megtartása a való igye-
kezet.

Az mi életünknek megtartása, az szabá-
dos eszközökkel való helyes élésben áll : az
minéműek, az étel, és ital, az maga megújí-
tás, az orvosság, az veszedelmeknek el ke-
rülése, és az bossúságtételnek hátra vérese.

R E G U L A K.

I. Az bossúságtételnek hátra vére-
se, akkor helyes és szabados midőn 1.
olylanban vagyons, a ki magát meg tar-
toztattya, és jozanon viseli. 2. az sü-
ség ugy kívánván, 3. Nem bossuál-
lásnak

400 Az Harodik parancsolatra Tartozó-
lásnak avagy meg sértésnek bándéká-
val, hanem úgy, hogy csak egyedül az
maga meg tartására, és az bossúságtel-
től való oltalmazására, legyen aka-
rattya és bándéka valakinek.

*Az mi magunk életének megtartásával
ellenben, részberént annak el mulatása, rész-
berént az maga-gyilkosság, mellyel valaki
magat meg öli, és az életnek nem szabados
avagy helytelen és ioruenytelen megtartása,
tétetik,*

Az kik, az életnek meg tartására szolgáló eszközöket el
mulattvák, el mulatásnak vétkével vétkeznek: az kik
penig öngoknak halált szereznek, meg cselekedésnek
vétkével vétkeznek. Grádicsi vannak peniglen az maga-
gyilkoságnak: Mert avagy egyeneslén lésen, akar fegy-
verrel, akar törrel akar méreggel, akar más egyéb hafo-
ló eszközzel: avagy nem egyeneslén, az miképpen ölik
azok meg magokat, az kik magokat vakmerőképpen és
csintlanol az veszedelmekre adgyák: az mint az bajno-
kok, á körtelen járok, és á tobzodok &c. szokának cse-
lekedni. Az életnek nem szabados avagy helytelen meg-
tartása az: melly az igasságnak megtagadása, avagy hafo-
ló eszköz által lésen.

*Az mi sebarátunk életének tartására aul-
igyekezet, mellyel nem csak az ő meg sérté-
sétől tartoztattyuk meg magunkat; hanem az
ő életét és egészségétis szeretjük, és azt tehet-
ségünk berént védelmezzük.*

Ennek

Iloszágos cselekedet, és cselekedet. 401
Ennek ellenében, nem csak, az ő elmu-
tatása tétettetik, hanem még az nem igaz
doloklésekis, az gyűlölség, és a gonosz mon-
dás, avagy az tett bűnnek, és az benne lévő
gyatkozasnak szemre való bányása.

Az ő elmulatásának példáját láttuk azokban, az kik
bőn azokat, az kik nem igazán őtettenek meg, meg
badithatnak nem cselekedik Péllábe, 24. 11. Sabadics
g azokat az kik hatalra vitetnek: és azokat a kik
meg őtetten hajolnak avagy nem tartoztatnáde meg:
dön az t mondod, ime nem tudjuk ezt, &c. Az nem
őldősítés, melly nem a Magistrátusnak tiszteiből, a-
gy nem az vétek nélkül való maga védelmezésének mi-
ból hanem kívánt képpen való indulatból lett, melly
nehez legyen, és melly igen nehéz büntetést érde-
sellen, meg tetizik az Te emt. 9. 6. Az ember vér on-
nak vére, ember által ontassék ki mert képe e teremtet-
te az embert. Az gyűlölségből, azt mondgya János,
Lev. 3. 15. Minden valaki gyűlöli felebarátját, gyil-
las. Az gonosz mondásról Christus, Math. 5. 22. azt mond-
gya. Valaki azt mondándgya az ő Attyafiának Ráta,
bő az gyűlék zetre: valaki pedig az t mondándgya
bő, méltó az gébennának ítéle.

Ex igyekezetnek utánna, kétféle főszágos
cselekedetek rendeltetnek, mert némellyek
szinnen magunknak, némellyek másoknak meg-
babolázára és a gyilkosságtól való elvonására
dolgálnak.

Első rendbeliek, az Artatlanság, a Sze-
büdség, az kégyelmesség, és az jusban való a-
siább bagyás.

M m

Az

402 Az Hatodik parancsolatra Tartozo

Az ártatlanság az, mellyel valaki az felebaráttjának meg sértéséről, magát minden uton modon meg ojjja.

O néki ellenében, az boval és cselekedetével tett bosszúság, és az festet ártatlanság tétetetik.

Hogy bövalis legyen bosszúságtétel, és azzal az élet meg nem sértesék, bizonyos dolog. Mivel hogy egyéb élet, életellen nem itiltetik, hanem az, a mellyel valaki jól él. Az honnan, az Christufis, az gonosi mondást az gyilkosságra vitt. Matth. 5. Az festet bönes ártatlanságnak példája van, gyon, az kezeit meg mosó Pilátusban, Matth. 27.

Az Szelidség oly jószágos cselekedet mellyel az harag, hogy rendeletlenül félne gerjedgyen, megtartoztattatik, és mint egy haragbolával megxaboláztatik.

Math. 5. 9. Boldogok az szelidek, mert ők fogják örök ség megadni a földet.

Az szelidségnek ellenében, az Haragosság az méltatlan harag, a lassúság, avagy még az méltó haragnak is üressége, és a bosszúállásnak kívánása, tétetetik.

Az haragosokrol mondgya Salomon. Predik. 7. 2. Ne légy hirtelen az haragra. Az mértatlan haragrol Moses Lev. 19. 18. Bosszú né áll, és né tars fen haragodat az te népedbéliék ellen. Az Heli Papnak lassúságáról olvasunk Iunk. 1. Sam. 2. Az bosszúállásnak kívánása, az mostanslo elő hozott helyben Lev. 19. 18. kárhoztatik.

Az kégyelmesség az, mellyel az buntetésben, illenő mérték és modtartattatik.

Ioszagos cselekedet. és cselekedet: 403
Ennek ellenében az Vadság, avagy ke-
vetlenség, és az felettébb való kedvezés, té-
tetetik.

Mind az két vétek néminémő neme az gyilkosságnak.
Ért mind az felettébb való keménységgel, mind az felet-
téb való kedvezéssel, az mi felebarátunk élete és egés-
sége ellen vétünk. Az jóknak árt az, á ki á gonosboknak
kedvez.

Az iusban való alább hagyás, az kégyel-
mességgel olly atyafias, ióságos cselekedet
mellyel az mi iussunkból, avagy á közönséges
megmaradásért, avagy azoknak á kik vét-
keznek egészségekért, avagy á botránkozás-
nak el kerüléséért, valamit alább hagyunk.

Külömböz ez á kégyelmességtől; hogy az kégyelmef-
ség tulajdonképpen, az Magisztrátusnak tulajdonítottik.
Az iusban való alább hagyás pedig minden keresztények-
ből kívántatik, Philip. 4.5.

Annak ellenében az leofelsobb törvény, té-
tetetik, melly közönségesen, leg nagyobb
bosszúság ételnek mondattatik.

Másod rendbeliek az büntető igazság, és
az Erősség.

Az büntető igazság az, mellyel az gonos-
ságok illendő büntetésekkel megzabóltat-
nak hogy, eggy vesszen inkább el, hogy sem
mint az egygyesség.

O néki ellenében, az felettébb való enge-

404 Az Hatodik parancsolatra Tartozó
delmesség tétettetik, mellyből az gonosz cse-
lekedetekre szabad ut nyittatik.

Nem csak ő léssel lében vétek; hanem még, midőn az
örvény kívánja, nem őlésselis. Példa az Săulban, I. 1.
Sam. 15.

Az erősség az, mellyel, az felséges, és győz-
bétetlen elmének vastagsága avagy erőse-
ge serént, az darabosokat el szenvedgyük, és az
az nevezeket fel vesszük, az Isten dicsőségé-
nek, mi magunknak, és felebarátunknak, ol-
talmazására.

Eőnéki ellenében az Tunyság, avagy az
veszedelmektől való félelemből, avagy az testi
gyönyörűségnek kívánásából, származott ki-
csin sivűség: Ismet az vakmerőség, és a fe-
lettebb való bátorság, tétettetik, az hova
tartoznak, amaz kétséges igazságnak avagy
jusnak meg próbálásáért, avagy más valami
kicsin és ok nē kul való alkalmatosságból, fel-
veit, kettő között lévő viadalok is.

Afféle tüközés, igen igen sepen vitettetik az maga gyil-
kossága.

Mind áketiő, tudniillik mind az igazság,
mind az erősség, az békeességnek avagy ha-
dakozásnak idején tecczik meg, az honnan,
palástosnak avagy hadinak neveztetik.

Az had, olly közönséges ellenkezés, mel-

Ioszágos cselekedet, és cselekedet. 405
Ezt az *Magistrátus*, olyan végekre, melyek az Istennekis tetteznek az polgári társaságnakis hasznosok, fegyveres kézzel visel.

R E G U L A K.

I. Az keresztényeknek hadakozni, szinten ugy szabad, mint régen az Sidsoknak.

Oka az: Mert az fohol az uy Testamentomban nem tiltatik; Es az *Capernaumi Capitányis*, Marth. 1. és a *Cornélius Százados is*. Apost. csel. 10. az Istenféle hivek között számláltak, Iános is, nem a hadakozásról, hanem az hamiságról, inti el, az vitézeket. Luc. 2.

II. Az hadat nem valami kiváltképpen valo hatalomból hanem az Magistrátusnak hatalmából kell viselni.

III. Az had né viselteffék, hanem ha igaz és szükséges lejend.

IV. Igaz lében, matériájára, formájára és végére nézve; ha igaz úgyben, ha jó véggel, és az Isten igéjének előlönkben szabott regulája szerént viselteitik.

V. Szükséges lében, ha előbb tanácsal, próbáltak a dolgot mint fegyverrel.

VI. Az hadakozás meg indulván, semmi ellent nem tart, akar erővel, a-

406 Az Hetedik parancsolatra Tartozo
kar lefeskedéssel, akar csalárdfággal, lé-
gyen á dolog.

VII. Az hazugfággal, és á bővetse-
geknek meg begésével egyben kötete-
zett csalárdfágot, nem kell javallani,
azt penig az melly tettetéssel ment
véghez, javallani kell.

VIII. Jollehet az Anyaszentégyház,
nem á fegyverrel, hanem az igével é-
pittetik; midőn mindazonáltal immár
építettett, az méltatlan erőszak rétel
ellen méltan és igazán oltalmaztatik,
fegyverrelis.

XI. R E S Z.

Melyben,

AZ HETEDIK PARANC SO-
LATRA TARTOZO JOSZAGOS CSE-
lekedetekről, és cselekedetekről.

IGy meg láttuk, az mi felebarátunk
lélete körül valo tisztunket: az mi ma-
gunk, és mások tisztaságának megtartásá-
ról, az hetedik parancsolatban vagyon á do-
log.

Az ő summája ez. Azt akarja az men-
nyei Törvény szerző, hogy az mi ma-
gunk,

Ioszagos cselekedet, és cselekedet. 407
gunk, és mások tisztasága, éppen meg
tartassék.

Ez Parancsolattagadó. Ne paráználkoigyál. Enelem
fogalo modberát valomind az által. Mert az parázna-
ságnak nevezeti alatt, minden bujaság és mértékletien-
ség, érttetik. Innen annakokáért, ilyen erőtű for-
málatik. Hogy az mértékletességet gyakorolván, az mi
magunk és mások tisztaságát meg tartjuk.

Az tisztaság megtartásának, két eszközei
vannak, az Mértékletesség, és a Hazaf-
ság; az első, mindeneknek parancsoltatik, az
második azoknak, á kik az házasságra ki-
váltatnak.

Az mértékletesség olly jószágos cseleke-
det, melly, az mi elménknek indulatit, az
testnek gyönyörűséginek kívánásában, avagy
elávoztatásában igazgattya.

Tit. 2. 11. 12. Fel teltzet amaz Istennek kégyelme melly
minden embereknek id vességes. Melly arra tanit minket,
hogy meg tagadván az Istentelenséget, és ez világi kíván-
ságokat mértékletesen és igazán, és kegyessen éllyünk ez
mostani életben; várván amaz boldog reménséget, és a-
maz nagy Istennek, s. az mi megtartónknak, á Iesus Chri-
stusnak dicsőségének fel tecczését.

Az mértékletességnek ellenében az mér-
tékletlenség, és az érzéketlenség, mellyel va-
laki még az szabad és tisztességes gyönyö-
rúseget is meg veti; ismet az hipocritai mér-
tékletesség, minémű az Remeték és Barátok
mértékletessége, tétettetik.

408 Az Hetedik parancsolatra Tartozo

Az mértékletesség résszerént józanság és
szűzesség, résszerént semérmétség, és tisztel-
ség maga viselés. Az első jószágos csele-
kedetek mi réánk, az második rendbéliék, az
mi félebarátunkra tartoznak.

Az józanság, a felesleg való ételtül és i-
taltal való maga megtartoztatás.

Gyakorolni kell ezt. I. Az Istennek parancsolattyáért.
II. Az ő mellé adattatott okokért, mellyek vétetettnek
az mi hivatalunktól. Theff. 5. 8. Mi pedig len napnak
siai léven, józanok legyünk: Az könyörgések szükség
voltától, és az világ végétől. 1. Pet. 4. 7. Mindeneknek
vége pedig len el kézre get, legyetek mértékletesek annako-
rárt és józanok az könyörgésre: vegezetre az Sá annak
inosfelkedéitől. 1. Pet. 5. 1. Józanok legyetek és vigyáz-
zatok, amax, ti ellenségeitek az ördög, mint egy savorivo
orosz án úgy jár keresván az kit bényelhesse,

Az józanásnak ellenében, az frissétkü-
ség, mellyel az ételben és italban, felettebb
való gyönyörűség, és frissétkesség üzettetik,
ismét az Tobzódás avagy a nagy ebetőség,
és az Résszegesség, s. az artalmas maga meg-
tartatás tétettetik.

Az frissétküségéröl azt mondgya Salomon, Példab. 23. 1.
2. 3. Midőn le'ulsz enni az Uralkodoval, meg gondolván
meg gondold azé, a mi előtted vagyon: mert kést vernél a
torkodban, ha kíváno volnálté né kívánnya az ő friss ét-
keit, mivel hogy azok hazug ételek. Az tobzódást pedig
és résszegességet el kell távoztatni. I. Mert az Istenöl
meg tiltatott, Példab. 32. 20. 31. Luk. 21. 34. Rom. 13. 13.
II. Mert igen igen felette artalmas gyümölcssei vannak:
Mert meg gátollya az Istennek munkáirool való elmélke-
dést.

Ió szügos cselekedet. és cselekedet. 409

És. Esa. 5. 12. és a Christus el jövele felől valogon-
 holkozást. Luk. 21. 34. ismét az könyörgést 1. Pet. 4. 7. fel-
 gerjeszti az haragot, és az versengéseket. Példab. 20. 1. és
 29. 30. az bujaságnak fel gerjesztője. Példab. 23. 31. 32.
 dörankozást berez, az mint a Noé példája tanítja. Te-
 remt. 9. és az Istennek orságából ki rekeszt. 1. Cor. 6. 10.
 Gal. 5. 21. Az ártalmas maga megtartoztatás az, mellyel
 az ételtől és italtól valaki magát égetégenek ués éfével
 tartoztattya meg.

*Az józanfághoz járul az Vigyázás, mel-
 lyel az felettébb való avagy alkalmatlan i-
 dőben lévő álmotól, ez végre, hogy az Isten
 nek serényen szolgáljunk, és az mi hivata-
 lunknak munkáira vigyázzunk, magunkat
 megtartoztattuk.*

2. Pet. 5. 8. *Iózanok legyetek és vigyázzatok.* Az mi-
 képpen pénig az józanfágnak nevezetivel néha az kevély
 ségtől, és gonos indulatoktól való maga tartoztatás je-
 gyeztetik. Rom. 12. 3. azonképpen az Vigyázás is gya-
 korta a lelki vigyázás úgy mint az testi bátorságnak ál-
 mától való maga megtartoztatás, értetetik, az melyre
 néz többire Péter, az elő hozott helyen.

*Az vigyázásnak ellenében az Álmaffág,
 és a babonás Vigyázat, tétettetnek.*

*Az Szüesség, melly. Rom. 6. 19. Szent
 életnek is mondattatik, az bujaságtól való
 maga megtartoztatás.*

Gyakorolni kell az szüességet. I. Mert Istenről paran-
 csoltatik. Lev 19. 2. *Szentek legyetek, mert én Iehova ti*
Istentek Szent vagyok. 1. Thess. 4. 3. *Iz az Istennek aka-*
rattya, az te meg Szenteltetéstek, az az, hogy megtartoz-
tassátok magatokat, az paráznaaságtól. Gild. 12. 14. 11.

Mert

410 Az Hetedik parancsolatra Tartozo
Mert annak kbuerdi meg foglák latni az Isten. Matth. 5, 8.
12, 14.

Az szűzességnek ellenében résszerént az tet-
tetet szűzesség, á minémő gyákorta azoké, á
kik az szűzességnek fogadásával magokat
meg kötöttek, résszerént minden tisztátalan-
ság, úgy mint az kuruával ualo uetkezés, az
házaságban léüő semélynek, nem házaf-
ságbéli semélyel ualo paráznsága, az tiszt-
tefféges jambor asszonnak meg szplósitése, az
Atyafiak közt ualo fertelmeskedés, az bu-
jálkodásra erővel ualo uonás: az éktelen pu-
haság, az Sodomabèliek fertelmesséégéhez
hasonlò fertelmeskedés az Baromság, &c, tét-
tetetik.

Iollehet peniglen gradicsi vannak, ez bünöknek de
mindenik ki rekebst mind az által az mennyeknek orfágá-
bol, az mint 1. Cor. 6. 10. &c. nyilván tanittatik, és melly
igen igen meg bánta'llék Isten azokkal, tanitja az Vizö-
zön, á Sodomának öüve égé e az Isráelitáknak veszedel-
me, Számlak. 23. Az Dávidra bocáttatori nyomorúságok,
az Troja veszedelme, és hasonlók.

Az semérmetéffég, az soknak ocs-
mánfágától, és az maga viselésnek faj-
talanságától valo mértékleteffég, avagy
maga megtartoztatás.

Sidok 12, 28. Tartsuk meg az kégyelmet, melly által
ugy szolgáljuk az Istenet hogy néki kedvessek legyünk min-
den semérmetéfféggel és böcsülettel.

Annak ala

Iofzagos cselekedet. és cselekedet. 411
Annak ellenében, az Szóknak ocs-
mánylága, és a maga viselésnek fajta-
lanlága és rutlága; ismet az táncz, az
ocsmánykép irások és énekek, az rut-
dolgoknak szemlélése, &c. tétettetik.

Iélmab. 6. 12. 13. Az gonosz férfiú hitván rosz ember; a
ki el fordult szíve jár: hunyorgat szemével. beáll meg a
lábasvalis, tanit az ő ujjával. és a 25. Né kívánnád az
ő szépséget az té szívedben, és né fogjon meg tegedet az ő
szemének szíveivel. Mert az kurva asszon miatt egy darab
kényérre jut ember Eph. 4. 1. Az ocsmányság, a bolond-
besszéd, és a csélesápság mellyek nem illenek &c.

Az tisztességes maga viselés, az test-
nek rut és fajtalan ruházásától és csino-
sításától való mértékletesség.

Kijöv. 20. 26. Es né menny grádicsokon fel az én oltár
romra, hogy fel né fedezessék az té meztelenséged azon.
1. Tim. 2. Hasonlóképpen hogy az Asszonyok tisztessé-
ges öltözetel. szemérmességgel és jeles maga viseléssel
ekesítsék magokat azt akarom.

Ezek, az tisztaság megtartásának első
ezközéről: az második, az házasság. Az
házasság pedig, egy férfinak, és egy
asszonynak törvény szerént való egygye-
zésből lett, olly el oszthatatlan egyben
kötötése, melly az Istennek dicsőségé-
re és az őssve adott semélyeknek javá-
ra, rendeltetett.

R E G U L A K.

I. Az házasságot, nem csak a természetnek és a pogányoknak, törvénybéli igazsága, hanem még az Istennek igazságais kívánnya : úgy mint a melly, az Istentől rendeltetett és parancsoltatott, és a Christus által az vele való gonoszlúléltól, és a megvesztegetésektől, mint egy ujonnan haza jövésnek jussával, tisztított meg.

Terent, 1. 28. és . 22. Math, 19. 8. &c.

II. Nemis vakmerőképpen, avagy nemis az Istennek kiváltképpen való gondviselelése nélkül, léssen.

Példab, 9. 14. *Az ház és jószág, Atyai örökség, de az őről nagyon az értelmes feleség.*

III. Az ő legközelebb való szerző oka, az törvény szerént való, egygyezés, avagy egygyet értés.

IV, Az pedig az egygyezés, részszerént az szüléké avagy azoké, az kik szülék helyett vannak, részszerént az őssve adattatandó semélyeké.

V. Az szülék egygyezelésének, az magzati avagy fiui leányi bocsület tételnek megtartására, idővel elsőbnek kell lenni.

Ki

Ioszágos cselekedet, és cselekedet. 413

Ki jövet 22. 17. Ha nem akarván, nem akarja az ő At-
na. Szereda ad néki Dent. 7.3. Az teleánodat né edy-
ad az ő fiának, és az ő léányat elné vedd az ő fiadnak,
Jerem. 29. 6. Ez vegyetek feleségeket az ő fiatoknak, és
teleányitokat ad gyatok ferjeknek. Bizonittya az meg-
határozott dolog, hogy az ő fiúk akarattya ellen lert házasságok,
gyakorta boldogtalanok.

VI. Az ősi ve adattatando semelyek- nek egyezele penig, derekassab avagy lelsőbb igazsággal.

Oka ez: Mert, hanemha az ősi ve adattatando semelyek
egymással meg égyeznek, de égyeb arant, ő közösök
semmi házasságból beretet, semmi egymashoz való jóka-
rat, és azért semmi házasságis, nem lesi n. Az miképpen
annakokáért, az fiui léányi bocsúlet tetelhez az illik,
hogy mindeneknek érte az ő fiúk égyezését keressé
meg, azonképpen az Atyai indulathoz az illik, hogy az ő
fiat avagy léányát az tisztelées házasságtól, sé kegyetle-
nűi megné tarsa, sé akarattyok ellen az házasságra sé
kénserítse. Az ő fiúknek meg nem égyezele miat anna-
nakokaért, nem mindgyárt semmi az házasság, hanemha
az ősi ve adattatando semelynek kisföldje, avagy más
égyéb nehéz és terhes okok lesnek alatta. Hogyha penig
az ő fiúknek, az házasságnak meggátolására avagy az ha-
zasságra való kénserítésre, semmi igaz és helyes okai
mincsenek, nem kell mindazáltal azért, az ő fiúk égye-
zésétis mingyárt megvetni, hanem az Magistrátusnak, az
Egyházi Solgáknak, az ő barátinak és hasonloknek ez
leszen tisztelet hogy az ő fiúkat az ő tisztekre emlékez csiék,
hogy őstán okis azon dologban égyvet ércsenek.

VII. Az miképpen penig távol kell lenni az kénserítésnek az égyezéstől, azonképpen az csalárdígnakis.

Az házasságokban sok külömb külömb félec csalárd-
ságok törtennek: melyek avagy az semelyik illetik, mint
Jacobnak, a Lea adatta tolt Rachelert: avagy valamelly-
iknek.

414 Az Hétedik parancsolatra Tartozo

iknek *szüszességét*, mint ha ki, nem tudván olyat venne, az
kit mas meg nyomorított; avagy az *jóságot és tehetőséget*
mint ha ki az menyasszonyt neméinek, avagy gazdagnak el-
tilte, lenni Az csalárdfágnak első neme, az házasságot
bontya, Jacob Léát meg verheti vele mert ő neki először
á Léával nem volt égyezése. Az mi az csalárdfágnak
második nemét illeti az Mozes sententiája, Deut. 22. Hely-
gy az ollyatén paráznának tartattalék, és meg kövezzék
felek. Az szokott törvény, s. igazság szerint pedig, ha az
legény vele hált, avagy azt esmerte, ez az végezés és senten-
cia, hogy az ollyatént meg tarcsa. Az csalárdfágnak
avagy veteknek harmadik neme az házasságot el nem
rontya.

VIII. Ha az égyezés, ő magán, min-
den ok és conditio nélkül lessen; jelen-
valorul lévő kézfogásnak mondattatik, ki
ha penig, az szülék égyezésének, á je-
gy ruhának &c. Conditioia alatt; jöven-
dőrül való kézfogásnak neveztetik. Az
égyezésnek első neme, az jelen lévő
házasságnak igaz kezdeti és elei; az
második, házasságot nem serez külö-
ben, hanem ha az kívántatott bé tellye-
fittetik, avagy midőn, annak bétellye-
fedését nem várván, él hálnak.

IX. Az házasságnak márériája, á
mellyből tudniillik áll, az őssve adattan-
do semélyek, kiknek meg kell gondol-
nunk. 1. Számát, 2. Idejét, 3. Rokon-
fágot, 4. vallását,

Ioszagos cselekedet és cselekedet. 415
X. Az mi, sámát, illeti, az házasság
gy férfi és egy asszony között vagy-
on, az honnan mind az kétfelőségűség,
mind az lok felőségűség, karhoztatik.

Ottai ezek. . . Mert az kétfelőségűség és sokfelőségűség,
ellenkezik az első időbeli szerzésre, mellyben Isten az
egy Adámnak, nem két asszonyt avagy többköt hanem
csak egyet adott feleségül Terent. 2. 11. Mert el-
lenkezik . . . z itten. . . első szerzés előtt törvén, nek
Az férfi hozzá fog ragaszkodni az ő feleségéhez, és lé-
nek egy testé.) Az Christus tol lett helyére állatásával.
Math. 19. 5. És a lefűnek őket kétén egy testé. III. Mert, az
kétfelőségűség és lok felőségűség, ittentelen ember tal-
almánya Mert az első kétfelőségű ember a Láméc volt.
Terent. 4. 1V. Mert az házassághélieknek igas bekecsé-
get el rontya, az mint meg tettik az Iacobnak. Terém.
30. és az I. Ikananak 1. Sam. 2. példájából. Nemis javál-
lotta azért. Itten regen. az ágvastarrált, és aké feleségű-
séget, hogy el Isten vedte; mért ellenkező dolog tettik
meg, as Christusnak immár elő hozott sententiájából.
Az Lev. 18. 18. lévő hely, az mint azt Junius fordittya. az
kétfelőségűséget nvi. vánsággal meg tiltja.

XI. Illendő idő kivántatik, as mag-
zatnak nemzéseért, az házi conduiselés-
ben valo okosságért, és as illy bentrend-
nek tisztességéért.

XII. Az rokonság, micso da grádicsok.
ban gátollya meg az házasságot, meg-
tanitatik Lev. 18.

XIII. Az penig. avagy vérserénr valo
Atyafiság, avagy fogorúság: amaz azok
között vagyon, á kik egy közönféges

416 Az Hetedik parancsolatra Tartozo
törso'kből származnak: es pedig, avagy
az feleségnek, az ő Férjének; avagy az
férjnek az ő feleségének verőerént való
attyaiaival lévő rokonsága.

Tulajdonképpen bolván, az férjnek es feleség nek ver-
őerént való Attyafiai között semmi sogorság nincsen.

XIV. Ezekben, az grádicsot és liné-
át kell nezní. As grádics semmi nem, eg-
yeb, hane az törőktől avagy a közönfé-
ges születől való távol létel. As linéa az
gradicoknak rendi, akar az felmenők,
és leőállok között, melly egyenes liné-
ának: akar az oldalaflag lévőők között,
melly keresztül való linéának, és avagy
égyenlőnek avagy egyenetlennek mon-
dattatik.

Az grádics és linéa főképpen az verőerént való Aty-
afiafagában ugyan Hasonlatosság őerént pedig az Sogors ag-
bannis, gondolatik. Mert valamelly grádicson, attyaha
valaki verőerént a feleségnek, ugyan azon grádicson so-
go a az Férjnek is.

XV. Az őőve adattatando Szemé-
lyeknek grádicsot, nem az Ius cánoni-
cumból, kell itilni, mivel a Papa magát
minden imádando felség felett magaf-
talván, az Istentől meg tiltattakhoz meg
nem tiltattakat ad, és az Istentől nyil-
ván meg tiltattakat, az jutalomért és bé-

rért 112

Iósza'gos cselekedet. és cselekedet. 417
ért alább hadgya; meg engedi hanem
az Lev. 18. és Deut. 27. re'séből.

XVI. Az felmenők, és leállók egye-
nes lineájában, az házasság mind örök-
ke meg vagy on tiltva.

Innen vagyon az, hogy ha Adam mostan elne, ő maga-
nak felesége nem vehetne: Eva sem mehetene valakihez
más, az férhez, hanem csak Adámhoz.

XVII. Az oldalaslag valo egyenlő
lineában, az Istennek törvénye szerent;
meg tiltatnak az házasságtól, az verbe-
rent valo Atyafiságban az. Ocsénk, Bá-
tyánk, és Nénénk Hugunk: ismét az
Férfi és az meg holt feleségnek huga
vagy nénnye; avagy az feleség, és a
meg holt férjnek bátyja vagy öccse.

Az -tvánk bátyja vagy öccse fiának leányinak és az egy
Atyától Anyától született két Abóny fiának házasságot
az Istennek törvénye helyen hadgya, de az Ius canoni-
cum, és bizonyos Tölga i Társaságoknak törvényi, miné-
nűek az Bahleai Pógaritá'sfágnak törvényi, nem had-
gyak Melly dolognak oka ez, hogy az Istenből meg tiltatta-
tott gráfisoktól; annál nagyobb bücsülettel meg tartos-
ták és ojják megokat.

XVIII. Az oldalaslag valo egyenetlen
lineában, férhez nem mehetnek, és fe-
leséget nem vehetnek azok, az kik fű-
lők helyett vannak, kik az törőők, avagy
az felsők melle, oldalaslag adattatnak.

Az unoka gyermek sem veheti azért el az ő Atyamen.

418 **Az Hetedik parancsolatra Tartozo**
 nyét, vagy hűgát, és az ő Anyja nennyet vagy öccset
 az unoka leány sem m her felhez, az ő Atya ő csebezo
 vagy Battyához vagy az ő Anyja battyához vagy öccse
 hez. Az mi az fogorlagot illeti az az fele segnek nenyevello
 vagy öccsevel, avagy az ferfinek battyával vagy öccsevel
 való házasságnak m gtilt sa természet szerint való igazság
 Az többiben nem o ly melle terjeszti ki magát az fogor
 lag: Az ferjnek meg kell m gat tartoztatni, az ő fele
 genek verbeient való Asszony Atty aiatól, de az ferjnek
 verbeient való Atty aiatól az fele segnek verbeient való
 Atty aiatól és ellenben: nem kell, Annakokaert ket A
 tyahas ferfa el vehetn k ket Atty aiat Asszonyokat: Az Atty a
 és Eiu, az Anyat és eanyat: de nem az Atya az leányat
 és a fia az Anyat, mert ugy az természet szerint jaro rend
 el fordítatnak: Annakokaert az mo oha fiak is el vehe
 rle az Mo oha leányokat, Az Atya pedig es Eiu, ket Atty
 ahas Asszonyok tel nem vehetnek, mert egyik az másik
 nak Napalenne.

XIX. Az vallasrais rea kell vigyazni: in
 hogy az házasság ollyannal ne legyen, m
 á ki mas idegen vallasu.

Más dolog, az immar veghez mitt házasságról szollani, in
 mellyről az Apostol, 1. Corint 7. más dolog az jóuendő őb
 házasságról. Mert efféle igenigen kémeryen meg tiltatik, m
 Kijöv, 34. 12. &c. Deut. 7. 3. az hol okis vettették mel
 leie, az el hitettet snek veszedelmétől veven, Melljek
 kel az Pál mondásais éggez. 2. Corint 6. 14 *Ne berkezt*
essetek az hitetlenekkel fele más igábon. Es mi légyon
 anéle házasságok. k ki menetele, tanitvány az első világ
 nak, Terem, 6. az Salomónnak, 1. Ritaly, 11. az Acháb dád
 nak, 1. Ritaly, 21. 25. az Iosaphátnak, az ki az ő Fiának k
 á Iorámnak, az Acháb leányát adta feleségül, ki őle el
 fábittatott volt, 2. Reg. 8. Valens Csásfárnak, ki és ő fele
 lefégétől az Ariánusságra hajtattatott és vitettetett. So
 mo upéldái.

XX. Az házasságnak formája, az ya
 házasságbeli személyeknek egymáshoz zo
 való ois

Iofzagos cselekedet. és cselekedet. 419
alo jo akarattyában áll: mellynek ne-
zetivél, az egymás szereteti, az egy-
máshoz való segítség, vigasztalás, és
mafonlok értettetnek.

Lafd meg. 1. Cor. 7. 3. 4. 5. Eph. 5. 22. &c. 1. Tim. 2.
8. 1. Pet. 3. 1. &c.

XXI. Az külfő meg bentelésben lévő
rend tartás, jollehet az Istentől nincsen
nyil van parancsolva, mindazáltal ke-
gyes fen tartatik meg az kereszténynek
között.

XXII. Az házasságnak kiváltképpen
való uége, az Istennek dicsőfége; a me-
lypedig ennek utánna rendeltetett, ter-
mesetbe rént való vagy hozzá járulo.
Az természet szerent való az, a mellyre
először az házasság szeretett, tudni-
illik az magzatnak nemzése, és az egy-
máshoz való legedseg, Az hozzá járulo
az, hogy az természetnek megromlása
után, az süxességek és tisztaságnak
meg oltalmazására való orvossag le-
gyen.

XXIII. Az házasságról való paran-
csolat, nem binten tellyességgel süklé-
ges; nemis kötelez minden embereket;

420 Az Hetedik parancsolatra Tartozo
hanem csak azokat kenyszeriti, á ki
az házasságon kívül, az szüzességet ep-
pen meg nem tarthatták és nemine-
müképpen az házasságra születtettek
nek lenni lattatnak.

Matth. 19. 11. Nem minden ember képes erre, hanem
akiknek a lat atott.

XXIV. Mindazonáltal, az miképpen
hogy az házasság önnön magában tiszt-
tességes, ugy semmi olly rend az em-
berek között nincsen, az kihez nem il-
lenek.

Hitelesen tiltvak annakokáé tel az Pápisnak az Egy-
házi szolgákat az házasságtól. Hogy önnön magában tiszt-
tességes legyen nem csak az Apostol mondataból. (Sídok,
13. Az házasság tisztességes mindene között) vagy on-
ryilván, hanem az ő Isteni bevezetése által az rejtlan-
ságnak állapotjában. Terem. 2. az vele való gondos el-
lelék ellen levő alhatáros állatból. Matth. 19. és az új-
ház soknak Canaban Galileának városában lett meg al-
dattatásokból. Jan. 2. Hogy pedig az Egyházi szolgákhozis
illevék meg terzik azokból, az melyeket odafel, az 1.
Könyv 26. rész. 3. Reg. monlattattanak.

XXV. Ha ki ollyan személyt véssen
magának feleségül, á melyet ő maga
meg fertelmesített az paráznaság által,
nem házasság az, hanem az parázna-
ságban való élés.

Az házassággal némelly dolgok csak vala-
mi tekintetre nézve, némellyek pedig tel-
essé-

Iofzagos cselekedet. és cselekedet: 42^I
Teggel, ellenkeznek.

Neminemő tekintetre nézve ellenkeznek azok, á mellyek az házasságbeli semélyeknek képességét, és egymás között való jó akaratot felbontják: minemő. 1. Az házasságbeli tisztaság felől való gyanóság 2. Az házi gondoskodásban való tunyaság. 3. Az Kedvetlen-
ség, és merges komorosság. 4. Az megáltalko-
dottság bosszátárság, és cselecsapság.

Teljesítséggel ellenkeznek, az paráznaság, vagy a más házastársával való fertelmeske-
des: és á hitetlenül való elhagyás.

Ilyen értelemben irattatik le az paráznaság azokon az helyeken, á mellyeken mint halálos vétek, úgy tiltattatik
örmege. 1. évit. 18. 20. És 20. 10. Deut. 22. 22. Példab. 5. és 6.
Az ilyen értelemben vetettetett paráznaság annako-
sáért, senki vel nem léhen, hanem csak, á más házastárs-
sával, akar nő cselekedgye azt, á kár nő telen. Az nő cse-
lekedgye házase nbernek, az kurvával való halása, annako-
sáért, az íráfokban más értelemben való paráználkodás-
nak, mondattatik. Példab. 23. 27. 21.

Ezek közül, mindenik elválást berez.

Matt. 18. 9. Mondom pedig ti néktek, valaki elhagyja
feleségét, hanem ha paráznaságért és más véendő parázna-
léhen az. 1. Cor. 7. 15. Há pedig az hitetlen önnön magá-
tól elválék házastársától, váliyek el, Nem vetettetett
rabsága a' á az Atyafu, avagy az keresztény asszonyi ál-
lat, efféle dolgokban.

X I I. R E S Z.

Melyben,

AZ NYOLCZADIK PARANCSOLATRA TARTOZO JOSZAGOS
cselekedetek ül.

Az mi magunk, és mások buzgóságának, vagy tiszteletének megtartásában való tisztunk után, az mi magunk és felebarátunk földi javainak meg tartásában való tisztunk, következik.

Erről vagyon az dolog az nyolcsadik parancsolatban, melynek summája ez: Hogy val mind az mi magunk, s. mind pediglen az mi felebarátunk jószágának meg tartásában, igasságot kövessünk.

Es parancsolat tagado, és értelem foglaló, Né lopi: az hol értelem foglaló mód szerint, az lopásnak nevezetű, az szerencsenek javai körül lévő hamisságnak minden nemei, értettetnek. Az honnan ez erősi parancsolat jö ki, Hogy ez földi dolgokban igazán cselekedjünk.

Azok az jószágos cselekedetek, mellyek erre az a mi felebarátunkra, vagy mi magunkra neznek.

Az mi felebarátunkat nézi az Igasság, és a Ioltévés.

Az az igasság, a melly ide tartozik cserélő igasság, a mellyel agy bánunk az mi fele-

bara-

szarunkal, hogy sem'oneki, Sem mi magunk-
nak netégyünk bossúságot.

1. Theil. 4. 6. Senki meg né nyomorítja, sőt megné csal-
a. az 8 felebaráttját. valami dologban: Mert mind
szekért bossúállo az Ur, &c.

Az igazságnak ellenében az hamisság té-
settetik, mely ebben az parancsolatban, a lo-
pásnak nevezetivel, adottatik eszünkben,

Az lopás pedig semmi nem egyéb, hanem
mikor valaki az más jószágát, az Urának,
vagy véle bírójának, hire nélkül, avagy aka-
rattya ellen magáévá tési.

R E G U L A K.

I. Az lopás fokképpen meg esik, a-
kár modgyát nézzük, akár azokat a
dolgot, a melyek körül, forgodik.

II. Az mi modgyat illeti, avagy é-
gyenes által uton, avagy külömben, e-
sik az lopás. Egyenes által uton; mi-
dön valaki, az más jószágát, vagy alat-
tomban, avagy az Urának hire nélkül,
(a) vagy nyilván való erőszak tétellel
az Ura tudtára ugyan de akarattya el-
len el ragadozza, el vonsa, (b) Külöm-
ben pedig vagy cselekedettel léssen,
vagy soval. Cselekedettel, midőn va-
laki

424 Az Nyolczadik parancsolatra
laki az talált marhát, annak á kié, vissza
nem adgya, (c) avagy midőn az lopok
kal oštozik: (d) Szóval pedig: az tör-
vény sékeken esik, az Prokátoroktól
és Biráktól, midőn, vagy hamis törvé-
nyt tesznek, vagy az igazságot, el for-
dittyak (e).

(a) Az alattomban való lopásnak példáját látjuk az
Ephraimbéli Micában, az ki, az Anya hite nélkül, ezer és
száz Siclus erős Ezüstöt vett el. Birák. 17. 2. (b) Azok, a
kik az lopást, nyilván való erőszak tétellel tesik, ragado-
zoknak mondattatnak akár Soldos vitézek legyenek, a-
kár égyebek Luk. 3. 14. *Meg kérdék pedig őtet az soldos
vitézek is, mondván. Hát mi mit cselekedgyünk? Es mon-
dának. Senkit meg né ronszatok, sē senkit meg né nyo-
morittsatok, hanem meg cselekedgyetek az ti soldosokkal,*
(c) Deut. 22. 1. *Ha látandod az té Atyádsiának ökrét
avagy juhát tévedleni, né menny el azok mellől, hanem
vidd haza azokat az té Atyádsiának.* (d) Példa. 29. 24.
Az ki oštozik a lopokkal gyűlö, az ő magát (e) Esa. 1.
23. *Az té fejedelmid megátalkodtak és az lopoknak társ-
sai: mindnyájan szeretik az ajándékot, és á fizetésre nőz-
nek. Az árvának nem tesznek igazat. &c.*

III. Az mi azokat á dolgokat illeti,
á mellyek körül az lopás forgodik, az
lopás esik, avagy az semelyekben; (a)
vagy az dolgokban, akár közönsegef-
sek legyenek azok, akár nem közönse-
gessek: az hová tartozik, az közönse-
ges jonak hitetlenül való ki bolygáltatá-
sa, akár az Polgári társaságban, (b) akár

sz Anyaszent egyházban, avagy az I-
stennek bementetett dolgokban; (c) az
átároknak el változtatása; (d) és az
érnek csalárdul való meg tartozta-
tása.

(a) Az ilyen lopást, ember-lopásnak nevezi az Apo-
kal. 1. Tim. 1. 10. (b) 1. Cor. 4. 2. Az sáfároknak pedig, é
vántatik, hogy kiki hivnek találtaffék (c) Ez a lopás,
bentégtörésnek nevezterik. Példab. 20. 25. Töb. az em-
bernek az Istennek bementetett dolgot el nyelni. &c. Pé-
lünk vagyon Achánban, Josué. 7. és a Iudásban. Ian. 12
(d) Példab. 22. 28. Né bones el a régi határt, melyet az
leldeid csináltak (e) Iacab. 5. 4. Imé az munkásoknak
adnak, a kik a ti tartományitokat meg aratták, melyet
csalárdul meg tartottatok kiált. &c.

Az cserelő igazság, az alkuvásoknak kü-
mb kü. omb féle voltához képest, három féle:
mert az dolgoknak, vagy el adásban és vé-
vésében gyakoroltatik; vagy a vételek való élés-
ben vagy azoknak meg őrizésében.

Az adásban és vévésben való igazság az,
melly az áru, és annak árra között való egyen-
sége vigyáz.

Ennek ellenében az a hamisság tétettetik,
melly. 1. az nem el adni való dologban gya-
koroltatik, (a) 2. az el adni valóban. Vgya-
tis vétkezik az él Ado akkor midőn az meg-
vesztegetteket, az tiszta jók gyanant adgya-
l, (b) midőn az mértékeket és fontokat meg-
veszteget.

vestegeti: (c) midon az árunak árrát, minden sükség nélkül megöregbiti, (d) midon arra a végre, hogy valamit egyedül maga a--
rallyon, hogy masut ne találhassa senki, ha--
nem o tole kellest k venni, az arakat meg vest,
(e) Az vévois vétkezik pedig akkor, midon
vagy álnokul tekeri ki az el ado kezéből, az
el adott marbát, (f) vagy meg nem fizet, (g) (g)

(a) Apost. csel. 8. 20. Az té pénzed veledégybe vestest
el, ki azt alitod, hogy az Istennek ajándék a pénzen szerz--
terik, azt mondgya Péter, Simon Mágusnak, Az ho--
nem Simon Péternek, hanem Simon Mágusnak követőid,
és Simoniacusoknak mondattatnak, azok á kik á bent--
féggel kereskednek. Hasonlok ezekhez azok, á kik az
igallagot avagy törvényt, el adni valóvá téstik; az kik a--
jándakokat, és egyéb hasonló dolgokat árulnak, (b) Min
mikor az borbán viz, és az buzában, ocsoelegyitterik,
Amos. 8. 6. Hogy az gabona csőjét, el adgyuk. (c) Deut.
25. 13. Né légyen renéked az té sákhodban két féle font od--
avagy mértéked, &c. Amos. 8. 5. Meg ki szíjítván az v--
kát öregbitvén az árrán; és el fordítván hamis mérő ser--
penyőkkel. (d) Amos. 8. 6. Meg vétén pénzen az seg--
nyeket. (e) Az kik ezt csl. késtik, hasonlok amaz v--
juhokhoz á kik midon jollaknak az o legelő mezejek--
nek, hátra maradott részt lábaikkal t podgyák. Ezechiel
34. 18. (f) Példab. 20. 14. Igen hit ván marba azt monda
gya á vétő de midon el menénd vele, akkor dícséri o mar--
gát (g) Solt. 37. 21. Kőlesőn kér az Iffentelen, és me--
nem fizet.

Az dolgokkal valo élésben forgo igasságg
az, midon az bérben adásban és fogadásban
az haszon, az nyereséggel egyenlővé tétetteti

Eféle alkulásban hasonllyon imaz Régula 2. Co. 8. 13.
nem hogy egyebeknek pihenésére néktek pedig nyomorúság-
okra legyen: hanem legyen egyenlőség, &c.

Ennek ellenében, az Bérben ado, és a bér-
ben fogado részül való hamisság tétettetik.
Az bérben ado, vétkezik akkor, midőn, bért
kér ott, a hol ajándékra kellett volna adni,
(a) vagy midőn felettébb való bért kér, (b)
vagy az bérben adott marhát, hamarébb
vissza kéri annál, az mikor kellene, (c) Az
bérben fogado vétkezik akkor, midőn az igaz
ért eltagadja; az bérben uett marhát, viss-
za ugy nem éppen, ugy nem idejekorán ad-
ja: és midőn az adosságoknak tettetés el-
mulasztásával, az kölcsön adott megcsallja,
(d).

(a) Régenten nem akarta Isten, hogy az Atyafi krol
hoért vegyenek, Exo 1. 22. 25. Így is Christis. Lukacs
11. 31. Kől sőt adgyatok semmit nem remélvén abból.
Melly regulának akkor vagy on ereje, midőn nincsen an-
gyonit ehersege az mi felebarátunknak, hogy megfizethet-
tessen. (b) 2. Cor. 8. 13. Nem hogy egyebeknek pihenésére,
néktek pedig nyomorúságokra legyen. Es vissza. (c) Melly
mortal nas légven, ez hamiságnak ne ne, bizonyítja a min-
te Hennapi szemlatozás, (d) Ide tartozik az bérzésésben
való csalárdság, az verke, midőn valamilyen ember azt, a
ami másnál, im már zálogban vagy on, avagy magáénak
mondogatja, avagy zálogban adja.

Ez helyen, helyessen lehet Szó az Uforá-
ról: mely semmi nem egyéb, hanem olly

R E G U L A K.

I. Az Ufóra, két féle, szabados avagy
 valamit meg fordító; és nem szabados
 avagy csak nyerekedő.

II. Hogy szabados legyen, végéből
 módjából, és azokból az dolgokból,
 mellyek körül forgodik, kell megítélni.

III. Az á dolog á melly körül az Ufóra
 forog, az az ember, á kinek
 annyi jósa van, hogy az kölcsön
 adónak valamit meg fizethessen.

IV. Vége ez, hogy kiki, nem csak
 az ő maga tulajdon hasznát, hanem félt
 barátjának segítését is nézze.

V. Modja ez, hogy az kölcsön adó
 az Atyafi szeretetre: Az kölcsön vevő
 pedig az igazságra, és bocsálatosságra
 felinduljon, és végre tudniillik, hogy
 az jótéteményt, meg esmerje, és az vis-
 táadásban, háláado voltát meg mu-
 tassa.

VI. Ez conditiók, ha az Ufórán
 megtartatnak, az Ufórát senki nem kár-
 pálhattya.

Hogy

Hogy az Uforat, önnön magában, és természetű szerént nem kellesték nem javailni, meg tetizik, I. Mert, ha ö magában természetű szerént rut volna, nem engedte volna Isten, hogy az idegennek Uforára algyanak. Deut. 20. I I. Mert ha az fundust, házat, lovat, és egyéb értéke dolgokat, ki adhattya ember béli, az hasonra, tért az pénzis. Az Canaán földének gyümölcsét, Isten nem engedte Uforá a adattatni. Ceremoniai jegyzésben, mennyben valaminek abrazoloja volt; a miképpen hogy ö bántó földet sem akarta, hogy végképpen el adal-
 tának. Levit. 25. 23.

VII. Az nem szabados ufora anna-
 ookaért a melly vagy az segényeken
 orog, vagy csak egyedül nyereség ked-
 véért, minden atyafi szeretet és igazság
 nélkül gyakoroltatik.

Ez Ufora mondatatik az Sidoknál náf háknek, melly
 o a marástól és ragástól jó. Ez tiltatatik meg felette
 neményen. Exod. 22. 25. Ha pénz, adoz kölcsön az én-
 qipemnek az segénnek a kéte veled vagy onne légy öböz
 o a olyan mint az ufo as, se uforát né vess, és Solt. 15. 1.
 az ö pénzt nem adgya uforára. Ezech. 18. 8. Az ki ufo-
 ra nem ad és uforát nem véss. Luk. 6. 23. Két csüt ad-
 nyatok semmit nem rementvén abból.

Az dolgoknak megőrzésében való igaz-
 ság, az, mellyel az létett jószágoknak, és
 dolgoknak vissza kérésében és vissza adása-
 ban, az igazság megtartatik.

Exod. 22. 7. Mikor valaki az ö felebarátjának adand
 pénz, vagy edényeket tartani, és azokat ellopják az ö házá-
 ból, ha az lopot megtalállyák két annyit adgyon éretetés al-
 tálak az bírák eleiben, annak az háznak gazdáját hogy ott
 a kéte vessel menese magát, hogy az ö felebarátjának marhá-
 dához nem nyult, Hasonló törvény következik, az sa-

430 Az Nyolczadik parancsolatra

marról, Ékőrről és aprobaromról, az 10. 11 versben. Az az
 ki zálogot véssén, meg lássá, hogy valahogy zálogot né végy
 e, az segénysől, avagy zálog helyet meg néta tsa a
 melly nélkül az β gény nem lehet. exod. 22. 26. Ha az
 felebarátarodnak ruháát zálogban el véj náed á napnak
 mente előt meg adgyad a t néki mert csak az az ő őltő
 Deut. 24. 6. Senki zálogban né végye az m. lomnak föld
 also kővét, mert az. életét venne el. és á 13. vers Mik
 költsőt adt. á té felebarátarodnak né menny bé az ő házában
 hogy zálogat végyed. Ot kin állly, hogy az az ember
 kinek költsőt adß, maga vigye té hozzád az ő zálogarod
 k. Ezech. 18. : Es senkit meg nem nyomorított, az
 dosnak az ő zálogat megaida.

Eddig az igallágról, Az jól évés az
 mellyel az mi jószáginkbol az mi felebarátun
 kat szabad akarattunk berent segéllyük: Es ész
 á jószágoscselkedet az kisebb adakozásokban, u
 Adakozáságnak, az nagyobbakban, bök
 zóságnek; az β gényekre nézve, Alamis á
 u k, az sámkivettettekre és buidoso idege
 nekre nézve, Gaz dázkodásnak nevezetik.

Erre onból minket az irás, I. Parancsolattal. Luk. 6. & c. 8.
 Adgyatok & c. II. Az Szenteknek, Sőt ennön magá ágs
 nak az Istennek, á ki minden jonak kut feje, példája. all
 Luk 6. 36. Légyetek irgalmassak. mint az ti Atyátok
 irgalmas. III. Edessleges ígéretekkes Luk. 6. 38. Ad
 gyatok és adatik tnektek. & c. Kiváltképpen pedig a s g
 úrbk életnek igirerivel. Math. 25. 32. Ivetek el én A
 tyámnak áldoztai & c. Mert éheztem és ennem adtat ool
 annékem & c.

Ennek ellenében az joltévésnek e
 mulatása, az sobrágság, az irgalmatlan
 fág, és az a kalmatlan időben lévő jól

évés, &c. tétettetik.

afid meg, oia fél, az 8. r. t.

Eddig az másokra néző jóságos cselekedetekről. Az mi magunkra néző jóságos cselekedetek, az maga sorsával való megelégedés, az Takarékoság, és az munkásság. Az maga sorsával való megelégedés ily jóságos cselekedet, mellyel az ember, az igazán keresett jokkal, és a maga sorsával megelégszik.

1. Tim. 6.6 Nagy kereskedés pedig az kegyesség az maga sorsával való megelégedéssel.

Ennek ellenében az életnek táplálása felől való hihetetlen Szorgalmatoskodás, (a) Az Fősvénység, (b) és az jelen lévő dolgoknak megőrzése, (c) tétetterik.

(a) Az melly soha jobban meg nem czáfolt tik, mint a Christusnak amaz jeles prédikaciojával. Matt. 6.26. &c. (b) Az fősvénység, az felettből való szorgalmatoskodásnál sokkal utálatosabb. Mert mennél több jóval bír az fősvény, annal többet kíván, és rak össze. Az fősvéniséget és pénznek szeretetet igen igen el kell raveztatni; I. Mert tiltja Christus. Luk. 12.15. Meg lássátok hogy el raveztatástok a fősvéniséget. II. Mert bálvány imádas. Math. 6.24. és Colof. 3.5. és Ephe. 5.5. III. Mert minden gonoszoknak gyökere. 1. Tim. 6.10. (c) Jud. v. 16. Ezek zugolodok panaszkodok. Más-képpen beszél Pál. Philip. 4.12. Tudok meg aláztatni, tudok bővelkedniis, és Sídok. 13.5.

Az takarékoság, ily jóságos cselekedet mellyel az költségben ily modot tartunk, hogy

432 Az Nyolczadik parancsolatra
hogy azt, egyedül csak az szükségessékre köl-
tyúk, és az többit jóvendő véle való élésre
megtartjuk.

Gyakorolni kellett. I. Mert meg vagy parancsolva.
Ián. 6. 12. Szedgyétek fel az maradék darabokat, hogy
semmi el ne vesssen ténne. II. Mert igen jó or. oltág az
fűk ég ellen, és igen jó ezköz, az másokkal való jól té-
vésnek gyakorlására.

Ennek ellenében, az felettéb való soros
markuság, és tékozlás tétettetik.

Az munkásság, avagy az jószágok
tístefféges szerzésére való igyekezett,
olly jószágos cselekedet, mellyel vala
melly ember, az tístefféges munkák
által jószágot serez, és végre hogy az
ő maga és mások életéről gondot visel-
lyen.

Meg parancsolott ez Paradijsomban. Gen. 3. 19. Pa-
rancsolta ugyan ezent Pális. t ph. 4. 28. Az kálop vala,
többé nélopjon, hanem inkább munkálkodgyék, cseleked-
vén az ő kezével azt, ami jó, hogy legyen mit adni an-
nak, akinek szükség.

Ennek ellenében az Henyéles, és Rendelet-
len élet, tétettetik. Ismét az nemtístefféges
nyerelkedő mesteriségek, az V sora. Koczka,
Béres viteézség, és egyéb vagy szabadossan,
vagy nem szabadossan való gazdagság kere-
sésnek eszközei.

Tartozó cselekedetekről. 433

Lásd meg, mik mondattatnak az henyéknek Példab. 6.
és 12. 11. és Prédikátor. 4. 1. 2. Az többi, az folyúl mon-
dott dolgokból nyilván valók.

XIII. R E S Z.

Melyben,

AZ KILENCZEDIK PARAN- CSOLATRA TARTOZO JOSZAGOS cselekedetekről, és cselekedetekről.

AZ mi magunk és felebarátunk jo-
sága körül való tisztunk után, im-
ár az mi magunk és felebarátunk hire neve
körül való tisztunk következik, melly az ki-
lenczedik parancsolatban parancsoltatik.

Annak sumája ez: Hogy az mi ma-
gunk és felebarátunk hírét nevét, tisztán
meg tartsuk.

Ez tagado parancsolat, értelem foglalo. Mert az ha-
tis tanúságnak nevezetén, minden valamivel az mi
magunk avagy felebarátunk hire neve megférédik ér-
teletük, Innen imez erőfő parancsolat jó ki. Hogy az
mi magunk és felebarátunk hírének nevének oltalmazására
gondunk legyen.

Ez parancsolatra tartozó jószágos cseleke-
dek kétfélek: nemelylek felebarátunkra,
nemelylek mi magunkra néznek.

Azok között, á mellyek az mi felebará-
tunkra néznek, kiváltképpen valók, az igaz
mondoság, és tiszta bírófég.

Az

434 Az kilenczedik parancsolatra Tartozo

Az igaz mondóság olly jóságos cselekedet, mellyel azoknak á mellyek igazak meg esmérésére, és azoknak á mellyeket meg tudunk, úgy á mint vagynak ki beállására, és ki je lentésére, hájlandok vagyunk.

Zach. 8. 16. Szalljon kiki igazságot az ő felebaráttyá val.

Ennek ellenében, az fogvatkozásban, az igazságnak el mulatása, (a) és uetkes el titkolása; (b) az féltől halladásban pedig, az Hazugság, (c) és á hamis tanubizonság, (d) tétettetik.

(a) Solut. 58. 5. *Az ő mérgek ollyan mint az kígyonak mérgé mint az ísűt és spísnak melly á fuleit bé dugja. b) Nem minden el titkolás vétkes. Mert az mint az következendőkben meg fog tettezni, nem kénseritterünk mindenkoron arra, hogy az mellyek igazak ki beálljuk Hanem az az el titkolás értettetik itt. midőn valaki, azt á mi igaz, az Isten dicsőségének, avagy felebaráttyának, kárával, halgattya el. (c) Az hazugság az, mellyel valaki meg csaloándékkal mind az fiokban, mind az cselekedetekben, hamisat jelent. Ez lé írásból meg tettezik. f. Hogy az tulajdonképpen való állást valami hasonlósággért, nem tulajdonképpen való állásra fordító, állásnak modjai, az ollyan állások ismét, á mellyekben más értettetik, mint mondattatik, és egyeb effélek, nem hazugságok. mivelhogy azoknak igaz volta, nem az elmétől faragtatót dolgoknak valóságától, hanem azoknak az igazsággal való hasonlóságtól függ. Eggy oka vagyon azoknak az állás formáinakis, midőn cselekedetünkkel, vagy az ki mondásnak mi voltával, és az fióknak hordozásával, meg jelentjük, hogy külsőmbet értünk az igék tulajdonosságával: de értes ollyanokat, á mellyekkel, nem*

meg

Ioszágos cselekedet, és cselekedet. 435.
 g csalásnak, hanem tanításnak okáért élnek, minéműs
 kkel éltenek, Illés, 1. Királ, 18, 27. és Michás, 1. Király,
 1, 15. 11. Hogy más, hamislat mondani, más hazudni :
 misslat mondhat valaki, midőn másoknak szavát beféli;
 nagy mondgya, á mellyeket valaki igazaknak itil: Az ha-
 b pediglen, á ki meg csölo bándékkal, jelent ki elmé-
 t, akár befeddel, akár fővel való intéssel, akár más kép-
 n legyen az, III. Hogy az tetterések, alnokoskodások, és
 di for. élyok az hadakban nem hazugságok, csak hogy
 vól legyen, á hitetlenség, és hitágés. Az hazugságnak
 dbarátágos, tréfás, és veszedelmes hazugságra való öf-
 ló sábol, csak az jó ki, hogy égyik hazugság á másiknál
 chezebb. Egyebaránt semmi hazugságot nem kell men-
 getni, hanem azt minden uton módon el kell távoztat-
 t, résszerént, mert az Istenöl, á ki Igasság, keményen
 neg tiltattatik. Zach, 8, 16. résszerént mert ördögi vétek,
 an, 8, 44. Mellyekhez, az hazugokra kőverkező bűnte-
 is hozzája kell adni, Sol, 5. *El vested azokat az kik*
hazugságot solnak, (d) Az hamis tanubizonság, avagy az
 litet kívöl, mondattatik, avagy az itiletben, az Birotul
 ndniülük, az pörösöktöl, á Prokátoroktól, és á Tanuk-
 lool, Melyöl igen igen kemény törvént adott ki Isten,
 e Oeut, 19, 16, &c. Ha hamis tanu támad valaki ellen, hogy
 tanubizonságot tégyen ő ellene, az ögonosságáról, akkor
 mind ketten azok az kiknek pörök vagyón állyanak, az
 Ur eleyben, az Papok, és á Birák eleiben, á kik abban az
 bádoben lesnek, és midőn jól meg vizsgálák az Birák, hah-
 ugatanu lejend, az á tanu, hamis tanubizonságot tett az
 ő örczája ellen. Ugy cselekedgyetek ő véle, az mint ő
 gondolta volt hogy cselekedgyek.

Az tista szívóseg olly jószágos cselekedet,
mellyel, tistán és nyitván bánunk az mi se-
lebarátunkal; az Istennek ő benne lévő asán-
dékit megismeruen, (a) az ő mondást és cse-
lekedetit jó értelemben véuen, (b) az bizonta-
lan rosbireket ő föle nem mingyárt bünén,
 (c) az

436 Az kilenczedik parancsolatra Tartozo
(c) az ő benne meg tapasztalt, fagyalkozásokat
el titkolván (d) auagy jora magyarázuán.
(e).

(a) Philip. 2.3. Az alázatosság által, kiki úgy tartsa
felebaráttját, mint magánál fővebbet. (b) 1. Cor. 23.7.
Az szeretet mindeneket el hiszen, mindeneket reméni. (c)
1. Cor. 13.5. Az szeretet nem gondol gonoszt, (d) Prov.
10.12. Az gyűlötség ver senyest szeret, az szeretet pedig
minden fagyalkozásokat el fedez, (e) Mat. 11.7.1. Né tiltá
lyetek, hogy ne tiltássatok. &c.

Ennek ellenében sok külömb külömbféle
úékek tétettetnek: tudni illik az gonosz gya
noságok (a) á mi felebarátunk néikeinek
vizsgálásában ualo Szorgalmatosság, melly
nem megjobbításia, hanem rágalmazásra
ualo Szándékból, uagyon, (b) az magok
Rágalmazások, (c) és á bizelkedes (d).

(a) 2. Tim. 6.4. Mellyekből, irigység, versengés, ká
romlások, és gonosz gyanóságok származnak. Példánk va
gyon az Eliben. 1. Sam. 2. á Saulban, 1. Sam. 2.18. az
Hannonban és annak viteziben, 2. Sam. 10. az Me'ta's
getbéiekben. Apolt csel. 28. (b) Luk. 6.41. Miért nézed
pedig az te felebarátod szemében valo szálkát, az géréndát
pedig melly az té saját szemében vagon, nem veszed e
szében! (c) Az rágalmazás akkor lében, midőn valaki,
avagy hazugságot hirdet az ő felebaráttjáról: Exod. 23.
1. Né hordozz hazugságot és az Isten telen embert né se
gíttse, hamis tanu lévén: avagy az ő felebaráttjának
hárait és cselekedetét gonosbul magyarázván. Matth. 26.
61. Ez a'tt mondotta, el ronthatom az Istennek temp'o
mát, és barma napra fel építhetem azt: avagy igazakat
említvén ugyan az ő felebaráttjáról, de annak kárára. 1.
Sam. 22.9. Felele pedig az Edom nemzetiségéből valo

Doeg.

Ioszagos cselekedet, és cselekedet: 437

...eg, kiaz Saul több solgai között ott áll vala, ...
 ...án, Láttam, hogy az ifjainak fia, Nob városban jött vala,
 ...d bimelechez az Achitob fiához Ki az Urto! tanácsfor
 ...dett és érte, és utra valo eleséget is adott ő neki, a
 ...hilistanus Goliath fegyverét is neki adta. Joltanittya Ba-
 ...is Doctor, hogy az rágalalmazó, három semélynék árt
 ...gyversmind. Mert azt, a ki bé vádoltatott, bőségséggel
 ...letti; az halgatókat az igazságtól meg fosztja, és az ő maga
 ...llki elméletét sebesíti, Bernárd Doctoris hasonlókép-
 ...en ért, mi őn azt mondja. *Mind az rágalalmazóban,*
mind az rágalmazónak halgatójában ördög vagyon: amannak
nyelvében, ennek pedig fülében (d) Példabefi .6.
hűségessék az barátságosnak sebei, de az gyűlölsnek esok-
ai csilárdok.

Az igaz mondoság, és tiszta szívőség alatt
 ...gy mint kíváltképpen valo jószágos cseleke-
 ...etek alatt, vagynak, a Hit, az Bollásban va-
 ... Bocsuleteesség, a Halgatoság, a Nyájasság,
 ...sz tiszteességes Tréfájuság, és az Bollástán va-
 ... Bátorfág.

Az hit avagy hűség, nem egyéb, hanem
 ...mondásokban és cselekedetekben ualo álha-
 ...datosság.

Nevezterik tiszta szívőségnek is Eph. 4. 15. Tiszta szívűek
 ...vén pedig az szótetben.

Eunek ellenében az beessedben valo álha-
 ...atianság, mellyel ember mást mond fen ál-
 ...da, s. mást léülvé; mást mond, és mást cse-
 ...dekefik: (a) az oktalan égyügyűség, midon
 ...valaki, még mikor az dolognak uégére sem
 ...ment, uakmerőképpen ualamit ígér, (b) és

438 Az kilenczedik parancsolatra Tartozo
az tetettetes éggügyű ég, és lű ég, (c),

(a) Solt. 12.2. El fogyanak az bűvek az en berek nek fiaid
közül; hazugságot állítanak az ő felebarátságával bízva
ajakkal, két ősz szívet állanak. (b) Marc. 20. 35. Monda né-
ki Péter. Ha meg kell halnom is veled, meg nem tagadlak
tégedet. Hasonlóképpen állanak, a több tanítványok
minnyájan, (c) Matt. 2. 8. Kérdezkedgyetek az gyermekeim
felel, és minekutánna meg alályátok, izennyétek meg
ennékem, hogy én is el mennek, és tisztelget tégyek
néki,

Az Szóllásban ualó bocsületeffég az, mel-
lyel ualaki egyedül csak olly dolgokat áll, kik,
jól meg gondoltattak, a keresztény föl-
cseséghez illenek, és mások épületire szolgál-
nak.

Colof. 4.6. Az ti befedetek, mindenkoron kedvességgel
mint egy foval meg szóztatott légyen, hogy meg tudgyá
tok mi módon kellék tinétek, kinck kinck meg felel-
nerek,

Ennek elleneben, az Császfogóság, (a) a
bolond beszéd, (b) és az tettetes, szóllásban van
la bocsületeffég, (c) tétettetik.

(a) Lásd meg, az nyelvnek megzabolázásáról amaz jesi
helyet. Jacob. 3. 3. &c. (b) Ephes. 4. 29. Semmi ma-
vost beszéd né dőlön ki az ti szájatokból, (c) 1. Cor. 2. 1. &c.
his, midőn hozzatok uennék Atyamfiak; nem nagy éke-
szóllással mentem, &c.

Az balgatóság olly jószágos cselekedet
melly az o réa bizattatott tiukokat, hűségre
sen el fedexi.

Marth. 18. 15. Ha pedig vétkendezik té ellened az té-
leborárod, monnyal, és dorgáld meg őt, csak té d-
és ő közre.

Ioszágos cselekedet, és cselekedet. 439

Ennek ellenében, az hitetlenség, mellyel
titkok ki jelentetnek, (a) és az vétkes bal-
sátság mellyel, azok a mellyeket el nem
ellenék titkolni, el titkoltnak, (b) té-
tetetik.

(a) Példab. 11. 13. Az rázalmazó meg jelenti az tit-
kot, de az bív ember el fedezé az dolgot. Ez jószágos
cselekedet, másokatis, de főképpen az egyházi tanítókat
jelenti, hogy azokat, a mellyeket nékik meg jelentette-
tek, vakmerőképpen ki né főcsöggék: hanem ha az A-
tya-szentégyháznak, avagy a Polgári társaságnak kárával
eggyon azoknak el halgatása. Mert akkor inkább kell gon-
dolni annak lenni az egyvelliére, mint az égyre. (b) 2. Kira-
ly. 9. Mondának egymásnak Nem igazán cselekedünk:
az mánap öröm mondásnak napja és mi halgatunké.

Az nyájasság oíly jószágos cselekedet, mel-
lyel mi magunkat, nyájassan viseljük.

1. Pet. 3. 8. Legyetek minnyan az égyet értők, egymáson
közök, egymás szeretői, és nyájassak.

Ennek ellenében, az Komorság, (a) és az
tettetett nyájasság (b) tetetetik.

(a) Luk. 18. 3. 4. Vala pedig abban az városban égy Őz-
géggy, asíson a ki az birohoz ment, s, azt mondot a. Ally
dóssan én érettem az en ellenfégyemen, amaz pedig nem
szarta sok ideig. (b) 2. Sam. 15. 3. 4. Mond vala Absolon,
szíveszenze, az té dolgaid jók, és igazak: de senki nincsen
onndelve a királytól az ki tégedet meg halgatón. Ismét
azt mondgya vala Absolon: Kitésen ítélőbirová enge-
ret ez földön, hogy minden ember, valakinek pöri és
vagy bajja vagyon, én hozzáj jöjjon, és igazat tések ö-
léki. Es ezis volt, hogy mikor valaki hozzája ment, hogy
meg hajt a magát onéki, ki nyujtotta kezét, és meg fog-
tat s, meg csokolta.

Ioszagos cselekedet. es cselekedet. 441

Eddig , az mi felebarátunkta néző
joszagos cselekedetekről.

Az mi magunkra néző joszagos cselekedetek,
magunkról modgyával való sollás, és az
feddhetetlen élet.

Az magunkról modgyával való sollás az,
mellyel mi magunkról modgyával sollunk, és
az mi magunk dicfiréét, soha külömben nem
hanem az mi becsületünknek sükséges ol-
almazásában, emlittyük.

Rom. 2, 2. Mert az énnékem adattatott kégyelem ál-
tal, azt parancsolom mindennek valaki ti kőiterek vagyon,
hogy né bűlcselekedgyék helyeb annál, a mint kell, hanem
bűlcselekedgyék a jozanságig &c.

Ennek ellenében az szemtelenség, tétette-
lik mellyel valaki, az o vetkivel, és gonosz
cselekedetiről dicsekedik, (a) Ismét az idő e-
lőt hízakodo, és bolond dicsekedes, (b) és
az onnön maga joszagos cselekedetinek és te-
betségének, sine kicshintése, mellynek sine
által valaki, vagy valami bójában való dicse-
ketet vadás, vagy jól tenni nem akar, (c).

(a) Esa 3. 10. Az őrezojajának meg keményítése té-
ellenek bizonságot: holot az ő bűnökét, mint az So-
doma hirdetik, nem titkollyakel (b) Példab. 27. 1. Né di-
csekedgyék az hó napinapról mert nem tudod mit hoz a nap-
és. az. versben. Kivül való dicfirjen tégedet, és nem á té
Pá: Idegen és nem á té ajakid (c) Így cselekednek azok
kik midőn segéteni kellenék az ő felebaráttyokat, az ő

442 Az kilenczedik parancsolatra Tarto zo
bűköseket téfik palástul, Pél. lab. 24. 11. Szabadics meg
azokat, kik az halálra vitétetnek & c. Midőn az mon-
dondod. Imé nem tudtuk ezt. Nem de nem ertté az á ki
őbűket vizsgálja?

**Az feddhetetlen élet az , mellyel ember
nem csak arra igyekezik, miképpen tarthas-
sa meg Istennel az ő jó lelki esmérteit hanem
arra is miképpen tarthassa meg jó hírét nevét
az ő felbaráttjánál.**

Példab. 22. 1. Kévanatosb az jó hír név nagy gazdag-
ságoknál , az ezüstnél és aranynál jobb az kedveslég,
Prédikat. 7. 1. Iobb embernek az jó hír név, az drága ke-
netnél.

**Ennek ellenében, az Istentelenség, avagy
az hirnek névnek , és á lelki esmértek meg
utálása , (a) és á hirre névre , s. á néptől len-
gedező kedv essegre , kép mutatásból való vá-
gyodás, (b) és az hírében nevében való gyá-
lázásnak elurélésében, fölötteb való lékételen-
ség, (c) tétettetik.**

(a) Luk. 18. 2. Vata egy biro , egy városban á ki sem
az Istentől, nem fel vala sem az embert nem béc' n'li va-
lo, (b) Matth. 23. 5. Minden ő cselekedeteket pedig csak
azert cselekefik , hogy láttassanak az emberektől (c) 2.
Sam. 6. 9. 10. Akkor monda Dávid. Miért sídalmazza
ez á holt éb az én Uramat á királyt? Had mennek által,
és b d vegyem fejét. Es monda á király : Mi közöm van-
velet'k Zeru ának fiait? hogy sídalmaz : és hogy az 10.
hova mondott : ő néki : Sídalmazza á Dávidot kicsoda
mondja azt, Miért cselekefel így?

XIV. R E S Z,

Melyben,

AZ TIZEDIK PARANCSO.

LAIRA TARTOZO JOSZAGOS
cselekedetekről, és cselekedetekről.

Eddig az mifelebarátunkhoz való,
tíftünknek, avagy az isten köz á tal
való tífteletének reßeiről, volt á dolog.
most már annak legfelsőbb grádusáról ua-
gyon, az tizedik parancsolatban.

Annak Summája ez: Hogy az gonos
kívánságtól, gonos gondolattól, és á
mi magunkhoz avagy felebarátunkhoz
való gonos indulattól, meg elménkis
i idegen legyen.

Az parancsolat tagado : *Ne kívánd* mellyel az rende-
letlen kívánságok, gondolatok, és indulatok tiltatnak
meg. Az több igék az Parancsolatnak magyarázatyára
szolgálnak, melly azoktól az dolgoktól véteretik á kik
körül ez parancsolat forgodik: És az avagy résenként lé-
ben, á haznak, felelégnék, szolgának, szolgálonak, ökönek,
és samárnak nyilván való ki nevezésével : avagy summa
szerént imez bé rekeztéssel, *Es valami az té felebarátodé.*

R E G U L A K.

I, Az mint hogy, az első és második
parancsolat roßsul zavartatnak egyben
sintén ugy, az tizedikis, roßsul sakaß-
tatik az *mi felebarátunk bázáról*, és az o

444 Az Tizedik parancsolatra Tartozo felesegéről valo két parancsolatra.

Okaik ezek I. Az parancsolatnak égyfégét tanittya, amaz közönfeges bé rekafités, *Es ualami azt té felebarát* *so é.* I I. Az parancsolatnak valósága, imez igékben áll. *Né ki uand,* az mint Palc tályya. Rom. 7. I I. Egy versben és egy mondlásban foglaltnak be, holott az felső parancsolatok, ha bűnten rövidetis, küömb külömb versekben terettnék le. I V. Deut. 5. elűsör az felesegnek kívánásáról vagyon az dolog: ha azért két parancsolat volna. Mozes az tizedikből csinált valo kilenczediket. V. Az kik ellenkező értelemben vadnak, ezeket egyfűt fogva fejtegetik, és magyarázzák példákkal, David Chytræus, az eleinek Reguláiról, és Hondorffius az Promtuáriomban.

II. Az tizedik parancsolat az második táblára tartozik.

Mert az belső Istenhez valo indulatrol, az első táblának első parancsolattyában vagyon az dolog.

III. Az eredet szerént valo igazság, nem ez parancsolatnak, hanem az egész tíz-parancsolatnak czéllyá, objectoma.

Mert az eredet szerént valo igazság, az egész törvénnyel valo egygyezés: mint az eredendő bűn olly ruttság, melly az egész törvénnyel ellenkezik,

IV. Ez parancsolatnak tulajdon czéllyá, az embernek kívánfági, gondolati, és magához, s. felebaráttahoz valo indulati.

V. Az ő vége az, hogy meg tessék, hogy az Istenköz által valo tiszteleti ne-

kis eiz

Ioszagos cselekedet, es cselekedet. 445
ki is nem csak külső cselekedetekkel, ha-
nem belső indulatokkal is, kell végben
vitettetni.

VI. Az mint hogy azért az első pa-
rancsolat, az első táblának, szinten ugy
bebizis az második táblának, mérték Si-
monora és regulája.

Mert az mint hogy az első parancsolat, az szivet, igaz-
gattyá, az többi pedig az cselekedeteket is; szinten ugy az
ötödik hatodik, hetedik, nyolczadik és kilenczedik pa-
rancsolat, az cselekedeteket, igazgattyá az tizedik pedig,
az szivet is. Az honnan meg tesszik, hogy ez a Parancso-
lat nem hasontalan, avagy keletlen.

*Ex parancsolarra tartozo joszagos cseleke-
detek, az kívánságnak io rendben valo ál-
latása, és a gonosz kívánságok ellen valo tusá-
kodás.*

*Az kívánságnak io rendben valo állatása
az, mellyel az mi kívánságunk és indulatunk
ugy igazgattatnak, hogy azokkal sem mi
magunk ellen, sem felebarátunk ellen né vét-
kezünk.*

1. Th. II. 5. 23. "O pedig, az békefégnek Istené szenteljen
meg tiéket egészen &c.

Ennek ell. nében az rendeletlen kívánság,
tétettetik melly az irásban, kívánságnak, ki-
váltképpen valo módon mondattatik.

Rom. 7. 7. Mert az kívánságotis nem tudtam volna ha-
az törvény nem mondotta volna, Ne kívannyad.

446 Az Tizedik parancsolatra Tartozo

Ez jo rendben valo állatásnak két részei
vadnak, eggyik az kívánságok körül, az má-
sik, az indulatok körül forgodik,

Az kívánságnak nevezeti, az Theologusoknál közön-
félegesebben vétettetik; á mennyben mind az kívánságo-
kat mind pedig az indulatokat jegyzi, mellyek között a-
mazokat, anniban tulajdonitják az embernek, az menni-
ben állat; ezeket pedig anniban, az mennyben ember. Az
Philosophusoknál pedig soroslabban vétetik, ugy hogy
az elsőbb kívánságokat, az kíváno előre, az indulatokat
pedig az haragvo előre vigyék.

Az jo rendben állattatott kívánságok a-
zok, mellyekkel ember az ételt, italt, nyugo-
dalmat, álmat, és egyéb efféleket modgyával,
és az Istentől rendeltetett végre kívánnya.

1. Tim. 5. 23. Né igyál többé csak vizet, hanem ély ke-
vés borral, az tégyomrodért, és gyakorta valo betegsé-
dért.

Ennek ellenében az rendeletlen kívánság
tétettetik, mellyel ember többet kíván annál,
mint az természet, auagy az Istennek rende-
lése kívánná, uagy mas végre, mint az me-
lyre Isten, az szabados természet szerint valo
dolgokat rendelte.

Rom. 13. 13. Nem tobzodásokban és részeges kedésekben,
nem ágyasházakban és bujálkodásokban.

Az kínáltképpen valo indulatok ezek: á Be-
retet, Gyűlölség, Öröm, Szomorúság, R men-
ség, Félelem, és Harag.

Az ja rendben állattatott Beretet az, mel-
lyel

Ioszagos cselekedet. es cselekedet. 447

*lyel az mi felebarátunkat tística szinből szeret-
tyük, és azokat, á mellyek szépek és jók, kíván-
nyuk.*

Rom. 12.9. *Az szeretet né legyen rejtetes. Iszonyo-
jatos az gonoszol, vagasskodjatos az jóhoz. Philip. 4.8:
Valamellyek igazak valamellyek bocsúlataffek, valamel-
lyek méltán valok valamellyek tiszták valamellyek szerel-
metesek valamellyek jó hírnek, ha mi jószágos cselekedet,
és ha mi dicséretes azokról gondolkodjatos.*

Ennek ellenében; az mi felebará-
tunknak felettéb való szeretése, (a) á
maga szeretet, (b) á tisztátalan szeretet,
(c) és é világnak szereteti (d) tétettetik:

(a) 1. Sam. 2. 29. Inkább b'ocsúlótted az té fiaidat
mint engemet, (b) 2. Tim. 3. 2. Lésnek az emberek ma-
gok szeretői. (c) Példab. 6. 25. Né kívánnyad az ő szép-
séget, az té sívedben, és meg né csállyon régedet az ő
szemének szorével, (d) 1. Jan. 2. 15. Né szeressétek ez vilá-
got, &c. és á 16. versben, Mert minden valami é világ-
ban vagyon, testnek kívánsága, szemeknek bujásága, és
élelnék kevélysége, nem az Atyától, hanem ez Világtól
vagyon.

Az jó rendben állattatott gyűlölség
az, mellyel csak azokat gyűlöllyük, az
kik az Istennek gyűlölöi. (a) és többé az
egyéb emberekben és mi magunkban,
nem az személyt hanem az bűnt gyű-
löllyük, és utállyük minden uton mo-
don, (b).

(a) Solt. 139. 31. Nemde nem gyűlölömé az tégyűlö-
lőidet oh Jehova? &c. (b) Matt. 18. 15. Ha verkezendik
té

448 Az Tizedik parancsolatra Tartozo

té ellened az té felebarátod, fedd meg őtet csak té kö-
zötted, és ő közötté, &c. Rom. 7. 19. Mert nem cselekedtem
az jot a mellyet akarok, hanem az gonost cselekedtem a
mellyet nem akarok

Ennek ellenében az mi felebarátunk-
nak méltatlan gyűlölése, (a) és az jok-
nak gyűlölése tétettetik, (b).

(a) 1. Ian. 3. 13. Valaki gyűlöli az ő Attyáját gyűlöli
az volt. 1. 6. Az ő mondják vala az én ellenségesem én
felőlem mikor hal meg?

Az jó rendben állattatott öröm az,
mellyel ember az maga egészségen
modgyával, (a) az ő felebaráttya bol-
doglágan pedig, sive szerént, örül, (b).

(a) Az én Szívalmam az öröme fordított, (b) Roman. 12.
15. Örüljete az örülőkkel.

Ennek ellenében az testi, és modnél-
kül való öröm, tétettetik, (a) ismet az
mi felebarátunk szeréntfétlenségen va-
ló öröm, (b).

(a) Luk. 6. 25. Iaj néktek az kik nevettek mostan, mert
zokogni és sirni fogtok (b) Példab. 24. 17. Midőn el esik
az té ellenséged, né örülly rajta, &c.

Az jó rendben állattatott somorn-
ság az, mellyel az mi magunk nyava-
lyáján modjával siránkozunk, (a) fele-
barátunknak nyomoruságán pedig si-
vünk szerént bánkodunk, (b).

(a) Iakab. 5. 13. Gonost sienvédé valaki ti közzületek
imátkozzék, (b) Rom. 12. 15. Sirjatok a Sirokkal.

Ennek ellenében

Ioszagos cselekedet. es cselekedet. 449

Ennek ellenében az modnélkül való somorúság tétetik, (a) ismét, az mi felebarátunk javán való somorúság, (b) és az Istennek büntetésen felettéb való somorúság, (c).

(a) Példab. 17. 22. Az vidam elmé jó orvosságot csinál, az somoru lélek pedig meg sáraztja az csontokat. (b) Mathe. 20. 15. Avagy gonosze a ré s medd, hogy én jó vagyok? (c) 1. Sam. 16. 2. Meddig fogod siratni az Sault, holott én meg utáltam őtet?

Az jó rendben állattatott reménység, az, mellyel ember maga felolés felebaráttya felől, az szeretetnek regulája szerént, jobbakat reméni.

Az reménsegről, á mennyiben jószágos cselekedet, oda fel volt á dolog. 1. Cor. 13. 7. Az szeretet mindeneke el sánuv, mindeneke el hiszen, mindeneke reméni.

Ennek ellenében az rendeletlen reménység tétetik, mellyel, magunkban avagy, felebarátnkban, kelletinel fellgyebb reménlünk.

Ierem. 17. 5. Atkozott az az ember, az kemberben bizik.

Az jó rendben állattatott félelem ez mellyel okossan járunk, sem mi magunkhoz sem másokhoz nem bizván, felettéb.

Példab. 14. 8. Az eszeinek bölcsessége vagyon, az s utána való vizgázásban.

Ennek ellenében az rendeletlen félelem tétetik, mellyel ember o magát másoktól felettéb félti.

450 Az Tizedik parancsolatra Tartozo

Matth. 10. 28. Ne féltétek azoktól, á kik meg ölik a testet, &c.

Az jo rendben állattatott harag az, mellyel ember, avagy magára avagy másokra, mellyen, (modjával mindazáltal, és meg jobbitására való Szándékkal) haragssik.

Eph. 4. 22. Haragtdjaitok de né vétkezzetek.

Ennek ellenében az rendeletlen harag testtetetik, mellyel ember avagy minden kicsinyért avagy kellenel fellyeb haragssik, avagy maga által való bosszúállásra igyekezik.

Iacob. 1. 20. Az embernek haragja, az igazságot véghez nem viszi.

Eddig az kívánságnak jo rendben való állatásáról. Az kesertetek, ellen, és a gonosz lelki esméretnek incselkedési ellen való tulakodas, az, mellyet az keresztény ember a gonosz kívánságot meg tagadja, az ő testének minden ő kívánságival együtt meg fessiti, és az Testnek Sátánnak, és Világnak dühösségge ellen, jelessen vigyaz és vitezkedik.

Az okok, mellyek minket az jelessen való tusakodásfrakditanak. Sokak, 1. Mert az ő. irás az gonosz kívánságokakogtiltya, Példab. 6. 25. 1. Cor. 10. 6. Gal. 5. 6. 26. Coloss. 3. 2. 8. Thess. 4. 5. 11. Mert az á kimagát az kívánságokra adas az, az Isten nem szereti, 1. Jan. 2. 15. 16. III. Mert az kívánságok az ujsa őületettekben Urak. Galat. 6. 16. 17. 18. IV. Mert az Istennek haragját fel gerjesztik. Coloss. 3. 2. 8. 16. V. Mert azok ellen minket az Apostol, az Istennek minninden fegyverével késit, Eph. 6. Meg győzöttnek minninden

Künnök

Ioszagos cselekedet. es cselekedet. 451

Az láthatatlan kívánságok. Agoston. Mert az kívánságoknak tőze, igen igen ártalmas, és igen igen somoru emberekre fakad ki. Tellyes az sent irás példákkal. Nem bűnt soha semmi bűn, az melynek kútféje az gonosi kívánság nem lett volna.

Ennek ellenében az testi batorság tetette. Mellyel ember az 'o testének bizelkidik; Mellyel az kívánságokat szabad akarattya se-
bnt hja; mellyel magát, az benyélése és restse-
se (melly az sátánnak bárnája) adgya; mel-
del az sent dolgokat felben badgya; mellyel
met, mert kletlenséggel, fosvénsséggel és e-
hasonlo vétkekekkel terbeli.

Az kívánságok el'e való tusakodásnak
három grádicsa vagyon, sugallás, az gyönyör-
bódítetés, és az véle éggvet értés ellen.

Es grádicsoknak meg értésére való amaz Iacab. 1. 14.
Minden ember kifizetetik midőn az szuládon kívánságáról
vovattatik és megcsalattatik. Ostan az kívánság mi-
utanna fogadott bűnt szul, az bűn pedig véghez men-
nén halált nemz. Előben annak kéért ellene kll ál-
lani az sugallásnak avagy a gondolatoknak, melyek avagy
jövőök, a kik az kívánságnak taplojából tármaznak-
ol, avagy alá menők, melynek, masunnan sugarlattat-
nak. Az elsőök vétek nélkül nincsenek: az utolsóök, ám-
tár az sátántól vetellenekis bé, de ha csak el mulnak,
és té tőled be nem vétetnek, nem bűnök. Ha az első
grádicsot el nem tavoztathattuk, az másodikat el kerü-
lünk, hogy az gonosi gondolatokat azokban való gyö-
györködéssel né tarsuk. Főképpen pedig az harmadik
grádicsot kell el kerülni, hogy véle éggvet né éresünk.
Mert az kívánságnak gonoszága, annal inkább őregbe-
dik

452 Az Tized, parancs. Tart Iosz. cselek.
dik, mennyelinkább engedünk neki. Mellyet hogy jó
brn jobban el tavoztathassunk, engedgye az ATYA AA
°O FIABAN AZ SZENT LELEK AL-
TAL melly HAROM SZEMELYBEN
LEV°O EGY ISTENNEK lé-
gyen dicséret, tisztesség, és dicsőség,
mind örökkön örökké,
AMEN.

452. F. I. Lipi. S. 3. R.
X. 14.
Egy... vagy-on
tenig, az mellyek hitom
megett, vándnak arok
el feje van arokra
igyekezem amellyek e
el marok a csele
el fittok.

Documentum

Ita ergo hic, ohy ziv belj bispanto
ohy zoyadul, az zorus zybavala
royalombul tot zingigortibz
zingsiki magd.

rov. 362 10 x Textus ex

V4 Sitar 190 Nem lattuk:

omman az mi jel einket nincsen

Keröitünk Profeta az ki meg tud

hatna ha lehén vege az nagy

nyomomusag nak

Textus Leva. LXXXVI

De jo gelet mindomnak, kit

ellenbezon ládának, es legyenek

lyenek meg mikor lacin pakt

engem men Szekul Szene

Debrecenten Simon es

Judas appan

44
te
z
a
m
r
r
f
Az Isten eljő Föveny
tenni, ez földön mindent
meg írtai in Lala ma
Davidi 96

Sur et egyptione
Dett soune aboun
Andreas Pinti, Textor
Almansiensis. Quod Dedo
mibi ad Tum.

El Jö Jchova arö Sora
Ezer Seneivel hogy írtai
regyen mindenk ellen.

Salamon Péter
Az ISTENT Féllyes
es az ő Parancsát
megfordad, mert ez az
embernek fő dolga.

SZ kereszteltetted
es az Te bűntödet
mint szüntem megvált

SZ: Máté 22. 2
szóval bűnösöknek

